

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

5/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 5/2019 vychází 22. 7. 2019

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 25
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 22
Řízení o dovolání	č. 23
Řízení o odvolání	č. 26
Trest vyhoštění	č. 22
Usnesení	č. 26
Úvěrová smlouva	č. 23
Úvěrový podvod	č. 23
Vyloučení soudce	č. 27
Zastavení trestního stíhání	č. 24

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Bytové družstvo	č. 67
Byty družstevní	č. 67
Cenné papíry	č. 65
Diskriminace	č. 59
Dotace	č. 69
Insolvence	č. 69, 70
Insolvenční návrh	č. 68
Insolvenční řízení	č. 68
Majetková podstata	č. 69, 70
Náhrada škody	č. 64, 66
Náhrada za ztrátu na výděлку	č. 66
Náklady řízení	č. 61
Nemožnost plnění	č. 65
Neplatnost právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 65
Pěstounská péče	č. 70
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 64
Postoupení soudu	č. 58
Pravomoc soudu	č. 58, 59
Promlčení	č. 68
Předběžné opatření	č. 60
Služebnost (o. z.)	č. 62
Společné jmění manželů	č. 63
Vojáci (i příslušníci policie)	č. 59
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 59

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 22

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Trest vyhoštění
§ 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku

Č. 22

Jestliže obviněný soustavně maří trest vyhoštění (§ 80 tr. zákoníku) uložený mu pravomocným a vykonatelným rozsudkem soudu tím, že se mu odmítá podrobit, a v důsledku páčání další trestné činnosti mu byl pozdějším rozsudkem uložen opět trest vyhoštění (srov. stanovisko Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 20/2011-II., III. Sb. rozh. tr.), v souvislosti s nímž mu byla na základě výzvy k vycestování podle § 350b odst. 2 tr. ř. nedůvodně poskytnuta přiměřená lhůta k obstarání jeho záležitostí a obviněný se v ní dopustí další trestné činnosti, nebrání tato skutečnost závěru o tom, že obviněný i po subjektivní stránce naplnil znaky přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, pokud soud dodržel při ukládání vykonávaného trestu vyhoštění, ježž obviněný nerespektoval, podmínky pro to, aby byl trest realizován, obviněný je prokazatelně znal a byl s jejich porušením přinejmenším srozuměn.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. 8 Tdo 486/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.486.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. S. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 9 To 342/2017, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 21 T 31/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 21 T 31/2017, byl obviněný J. S. uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku a přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, pod bodem 2. výroku o vině přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Podle zjištění soudu se jich dopustil tím, že v době od 17:00 hodin dne 14. 3. 2015 do 21:30 hodin dne 15. 3. 2015 v XY v ulici XY rozbil kamenem skleněnou výplň okna pravých dveří nákladního vozidla VOLVO FH FHA 3C bílé barvy, zaparkovaného v oploceném areálu, do kterého vnikl otvorem v oplocení, z vozidla odcizil věci v celkové hodnotě 10 277 Kč, čímž poškozené společnosti V. T. T., se

č. 22

sídlem v XY, způsobil celkovou škodu ve výši 12 449 Kč na odcizených věcech a ve výši 10 033 Kč na poškození vozidla; v době od 17:00 hodin dne 14. 3. 2015 do 21:30 hodin dne 15. 3. 2015 se na území České republiky úmyslně zdržoval i přesto, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 5 To 233/2014, uložen trest vyhoštění v trvání 5 let, na jehož základě byl povinen vycestovat z území České republiky dne 4. 8. 2014.

2. Za tyto přečiny a za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 143 T 10/2015, byl odsouzen podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl současně zrušen výrok o trestu v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 143 T 10/2015, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Z podnětu odvolání obviněného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 9 To 342/2017, podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil shora uvedený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o způsobu výkonu trestu odnětí svobody a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného zařadil pro výkon souhrnného trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců, jak o něm rozhodl soud prvního stupně, podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (ve znění zákona č. 58/2017 Sb.) do věznice s ostrahou. Jinak ponechal rozsudek soudu prvního stupně nedotčen.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal obviněný J. S. s odkazem na důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, přičemž své námitky soustředil výlučně proti právnímu posouzení skutku popsánému pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

5. V dovolání obviněný nejprve poukázal na dřívější rozhodnutí soudů vztahující se k tomuto činu, a to na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, jímž mu byl uložen trest vyhoštění na dobu 5 let (jehož výkon měl mařit). Na jeho základě mu bylo výzvou k vycestování doručenou do vlastních rukou stanoveno vycestovat z území České republiky bezprostředně

poté, co vykoná uložený trest odnětí svobody, což nastalo dne 4. 8. 2014, kdy byl podmíněně propuštěn z výkonu uvedeného trestu. Uložený trest vyhoštění nerespektoval, neuposlechl výzvu a pobýval na území České republiky i po dni 4. 8. 2014. Obviněný zdůraznil, že proti němu bylo vedeno trestní stíhání u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 51 T 32/2015, a to právě pro porušení povinnosti vycestovat z České republiky na základě výše uvedeného soudního rozhodnutí, když v této věci mu byla při vazebním zasedání dne 13. 3. 2015 osobně předána výzva k vycestování z České republiky, pro které mu byla poskytnuta lhůta do 16. 3. 2015, a dne 13. 3. 2015 byl propuštěn na svobodu. Dále obviněný poukázal i na rozsudek v nyní přezkoumávané věci Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 21 T 31/2017.

6. Z toho, že ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015 byl obviněnému vydán příkaz k vycestování z České republiky se lhůtou k zajištění si osobních záležitostí od 13. 3. 2015 do 16. 3. 2015, obviněný dovodil, že mu byl pobyt na státním území České republiky v těchto dnech výslovně povolen. Tím se neztotožnil s výkladem podaným odvolacím soudem ohledně nicotného vlivu této skutečnosti na trestněprávní posouzení skutku v nyní projednávané věci, ani s interpretací usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 8 Tdo 230/2014, podle níž příkaz k vycestování sice opravňuje cizince (mimo jiných případů i za situace, kdy byl na základě správního řízení vyhoštěn z České republiky) přechodně pobývat na území České republiky po přesně vymezenou dobu, avšak toliko proto, aby si během této doby mohl vyřídit nezbytné a neodkladné záležitosti spojené s vycestováním z území republiky. V této souvislosti obviněný zdůraznil tezi o důvěře jednotlivce v rozhodovací činnost orgánů státu plynoucí z judikatury Ústavního soudu (např. z nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3042/11, či ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2166/10) a usoudil, že když státní orgán vydal dne 13. 3. 2015 příkaz k vycestování se stanovenou lhůtou do 16. 3. 2015, mohl obviněný vycházet ze správnosti tohoto aktu a zcela důvodně spoléhat na to, že jeho pobyt na území České republiky je do 16. 3. 2015 v souladu s právními předpisy, a tudíž se zde zdržoval oprávněně, proto nemohl po subjektivní stránce naplnit znaky přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

7. Obviněný zaměřil své výhrady i proti odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, který podle jeho mínění dostatečně nevysvětlil argumenty k jím obdobně formulované námitce, protože odvolací soud poukázal na povahu vykonávacího řízení, v němž nemůže jiný soud realizovat výkon trestu vyhoštění, který neuložil, s obecným odkazem na judikaturu soudů, kterou blíže nekonkretizoval. Obviněný měl k dispozici protichůdná rozhodnutí orgánů České republiky, a to ve věci Obvodního soudu pro Prahu 9 vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014, podle kterého měl již uplynulou lhůtu k opuštění území České republiky ke dni 4. 8. 2014, avšak současně byl držitelem příkazu k vycestování ve věci vedené u Obvodního soudu pro

Prahu 10 pod sp. zn. 51 T 32/2015, který jeho pobyt na zdejší území ve dnech 13. 3. až 16. 3. 2015 povoloval. V přezkoumávané věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014 sice mohly příslušné orgány v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 přistoupit k informování soudu, který vydal původní rozhodnutí o vyhoštění, a obviněný jím mohl být vzat do vyhošťovací vazby za podmínek § 350c a násl. tr. ř. Jestliže takto nepostupovaly, propustily jej na svobodu a vydaly příkaz k vycestování se lhůtou do 16. 3. 2015, obviněný mohl být v dobré víře, že do tohoto data je jeho pobyt na území České republiky oprávněný.

8. Odvolací soud podle obviněného nedůvodně srovnával výkon trestu vyhoštění s výkonem trestu odnětí svobody, přestože u výkonu trestu odnětí svobody se výzva k nástupu výkonu trestu vztahuje výhradně k příslušnému trestnímu řízení a k uloženému trestu, a proto nemůže dojít k tomu, že u jednoho trestu už doba vymezená k započetí jeho výkonu uplynula, zatímco u druhého nikoli. Pokud nastane situace, kdy jedním rozhodnutím orgánů České republiky byl dovolatel vyhoštěn z jejího území a jiným mu byl po určitý časový úsek před vyhoštěním výslovně povolen pobyt na tomto území, je podle dovolatele nutno vycházet z výkladu, který je pro něj příznivější, tj. že byl oprávněn důvěřovat ve správnost pozdějšího aktu orgánu veřejné moci, jenž povoloval jeho pobyt do 16. 3. 2015.

9. Vedle těchto výhrad obviněný kladl důraz na zavinění, které je u přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku možné jen v úmyslné formě. Namítl, že vydání příkazu k vycestování se lhůtou od 13. 3. 2015 do 16. 3. 2015 u něj vyvolalo přesvědčení, že jeho pobyt na území České republiky je po tuto dobu oprávněný. Přitom neměl povinnost zjišťovat přesné právní vztahy mezi předchozími rozhodnutími a výzvami orgánů veřejné moci, ale mohl důvodně spoléhat na to, že touto novou výzvou je jeho pobyt v České republice do 16. 3. 2015 legální, zvláště za situace, kdy od Obvodního soudu pro Prahu 10 po vazebním zasedání ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015 osobně převzal dne 13. 3. 2015 výzvu se lhůtou k vycestování do 16. 3. 2015, aniž by současně byla učiněna jakákoli další opatření vůči jeho osobě směřující k realizaci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014.

10. Se zřetelem na uvedené skutečnosti se obviněný v dovolání domáhal omluvitelného právního omylu podle § 19 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se s ohledem na presumpci správnosti rozhodnutí orgánů veřejné moci a důvěru jednotlivce v rozhodovací činnost státu nemohl vyvarovat, neboť nevěděl, že by jeho čin mohl být protiprávní, a tudíž je vyloučeno zavinění, a tím i jeho trestní odpovědnost. Jestliže si obviněný byl vědom svého dřívějšího odsouzení ve věci Obvodního soudu pro Prahu 9 vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014, nevyrací to jeho obhajobu, že důvodně spoléhal na později vydaný příkaz k vycestování se lhůtou do 16. 3. 2015. Skutek vymezený ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně pod bodem 2. proto podle jeho názoru není trestným činem a odvolací soud se dopustil nesprávného hmotněprávního posouzení, pokud ho za něj uznal vinným.

11. Obviněný tedy v závěru svého dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a aby postupem podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze věc znovu projednat a rozhodnout.

12. K dovolání obviněného J. S. vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, podle něhož uplatněné námitky odpovídají deklarovanému dovolacímu důvodu a jsou s ohledem na subjektivní stránku přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku důvodné. Státní zástupce poukázal zejména na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Tpjn 300/2013, podle něhož, pokud byly pachateli uloženy dva a více trestů vyhoštění na dobu určitou (§ 80 odst. 2 tr. zákoníku), vykonávají se postupně, tzn. s výkonem každého z nich se započne až poté, co byl ukončen výkon předchozího trestu vyhoštění. Kdyby Obvodní soud pro Prahu 10 postupoval ve smyslu citovaného stanoviska Nejvyššího soudu, pak by situace, kdy obviněný měl pobyt na území České republiky zakázán a současně na přechodnou dobu povolen, vůbec nemohla nastat, a proto dovolateli nelze přičítat k tíži sporný přístup Obvodního soudu pro Prahu 10.

13. Podle státního zástupce pro naplnění subjektivní stránky úmyslného přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je třeba, aby obviněný v době činu věděl nebo byl minimálně srozuměn s tím, že se na území České republiky zdržuje v rozporu s rozhodnutím soudu. Ačkoli je dovolatel osobou se zcela negativním přístupem k uloženému trestu vyhoštění, což vyplývá z jeho opakovaných trestních stíhání pro opětovně páchané trestné činy podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, v posuzované trestní věci je mu neoprávněný pobyt na území České republiky přičítán pouze po dobu dvou dnů, tj. 14. a 15. 3. 2015, ačkoli právě v této době se podle názoru státního zástupce na základě postupu Obvodního soudu pro Prahu 10 mohl oprávněně domnívat, že se může zdržovat na našem území. Ani trestní zákoník, ani trestní řád přitom neupravují otázku, zda v případech, kdy odsouzený má vykonávat dva a více uložených trestů vyhoštění, se tyto tresty vykonávají souběžně, nebo postupně, tj. tak, že se s výkonem každého dalšího trestu vyhoštění započne až poté, co byl vykonán předchozí, jehož výkon započal dříve, a uvedená problematika byla jednoznačně řešena až citovaným stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu. Státní zástupce má tedy za to, že stěží lze požadovat, aby v této právní otázce měl jasno obviněný, když nelze dovodit, že by obviněný věděl nebo byl alespoň srozuměn s tím, že lhůta poskytnutá mu Obvodním soudem pro Prahu 10 ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015 je s ohledem na trest vyhoštění uložený v jiné trestní věci fakticky bez významu a že je povinen neprodleně opustit území České republiky. Taktéž odvolacím soudem zdůrazněná úprava příslušnosti soudů ve vykonávacím řízení, podle níž s ohledem na § 315 odst. 2 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 10 nepřislušelo jakkoli zasahovat do výkonu trestu vyhoštění uloženého obviněnému ve věci Obvodního soudu pro Prahu 9 vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014, může mít význam toliko z hle-

diska naplnění objektivní stránky trestného činu, nikoli však stránky subjektivní. Podle státního zástupce vzhledem ke specifickým okolnostem spočívajícím v ne-standardním postupu Obvodního soudu pro Prahu 10, tedy v jiné trestní věci, nelze v případě posuzovaného skutku dovodit u obviněného jednoznačně existenci úmyslného zavinění jako obligatorního znaku skutkové podstaty trestného činu. Proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze a aby mu podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud zjistil, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde ho lze učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř., přičemž se opírá o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož je možné dovolání podat, pokud rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Obviněný vytkl soudům nižších stupňů právní vady, zejména nedostatky v posouzení subjektivní stránky přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, protože jednal v dobré víře v legálnost a oprávněnost svého pobytu na území České republiky, a domáhal se posouzení spáchaného činu jako jednání v právním omylu podle § 19 odst. 1 tr. zákoníku.

16. Nejprve je vhodné uvést, že nyní přezkoumávaným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 21 T 31/2017, byl obviněný uznán vinným mimo jiné přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jehož se dopustil ve dnech 14. 3. 2015 až 15. 3. 2015 tím, že se na území České republiky úmyslně zdržoval (páchal zde trestnou činnost popsanou v bodě 1. ve výroku o vině téhož rozsudku) i přesto, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, který nabyl právní moci dne 8. 7. 2014, uložen trest vyhoštění v délce 5 let, na jehož základě byl povinen vycestovat z území České republiky dne 4. 8. 2014, což obviněný neučinil. Výhradami obviněného směřujícími proti naplnění subjektivní stránky uvedeného přečinu se již dříve soudy zabývaly, a jak zdůraznil soud prvního stupně, obviněný si musel být vědom – po doručení popisu všech rozhodnutí vztahujících se k trestu vyhoštění uloženému ve věci vedené

pod sp. zn. 3 T 43/2014 a z něj vyplývající povinnosti vycestovat z území České republiky – nutnosti realizace trestu vyhoštění, jakož i toho, že zde již nesmí setrvávat, neboť řádně převzal opisy všech rozhodnutí i výzvy k vycestování a byl zcela a ve všech směrech informován o uvedené povinnosti. Posuzované jednání tedy nemá vztah k věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 51 T 32/2015, protože i v ní se pozdější odsouzení odvíjelo od téhož uloženého trestu vyhoštění ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014, jehož výkon obviněný rovněž mařil. Na této skutečnosti nemohla nic změnit ani lhůta k vycestování, která byla obviněnému poskytnuta ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015, tedy v jiné trestní věci. Na obdobné námitky obviněného uplatněné v odvolání reagoval i odvolací soud, který se ztotožnil se soudem prvního stupně a poukázal na analogii s trestem odnětí svobody s tím, že pozdější výzvy k nástupu trestu neodkládají výkon trestu předchozího, a tudíž vzhledem k tomu, že obviněný si byl vědom jemu uložených trestů vyhoštění, byl skutek správně i po subjektivní stránce posouzen jako přečin podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

17. Nejvyšší soud se ztotožnil s uvedenými závěry soudů nižších stupňů a k jejich správným, byť stručným důvodům doplňuje, že pro posouzení námitek uplatněných obviněným jsou určující skutečnosti plynoucí z obsahu příslušného trestního spisu. Obviněný byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 5 To 233/2014, odsouzen za přečin podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku spáchaný sedmi dílčími útoky v období od července 2013 do 20. 1. 2014 k trestu vyhoštění v trvání 5 let. K jeho realizaci byl na základě výzvy téhož soudu doručené obviněnému dne 28. 7. 2014 informován, že je povinen neprodleně po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, tj. nejpozději dne 4. 8. 2014, vycestovat z České republiky. To obviněný neučinil, jak je patrné z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. 51 T 32/2015, jímž byl odsouzen pro skutek ze dne 11. 3. 2015, kterým mařil výkon trestu vyhoštění uložený mu uvedeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, a to k trestu vyhoštění z území České republiky na dobu 2 roků, a byla mu stanovena lhůta k vycestování do 16. 3. 2015. Pro skutek ze dne 17. 3. 2015 spočívající v nedovoleném pobytu na území České republiky, jímž mařil trest vyhoštění uložený mu jednak ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014 a jednak ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015, byl obviněný odsouzen trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 143 T 10/2015. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. 3 T 42/2015, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 10. 2015, sp. zn. 67 To 322/2015, byl obviněný uznán vinným dvěma skutky ze dne 21. 5. 2015, v nichž byl spatřován jednak přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku a jednak zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními

č. 22

látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, za něž byl obviněnému uložen další, v pořadí již třetí trest vyhoštění na dobu 4 roků. Všechna uvedená odsouzení se přitom odvíjela od trestu vyhoštění uloženého obviněnému rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 5 To 233/2014 (o jehož maření jde i v nyní přezkoumávané věci).

18. Přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že se zdržuje na území České republiky, ačkoli mu byl uložen trest vyhoštění nebo bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném výkonu rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci a na výkonu vykázání, které je pouze opatřením. Toto ustanovení poskytuje trestněprávní ochranu nejen řádnému výkonu pravomocných rozhodnutí, ale též výkonu rozhodnutí, která v době činu sice nebyla pravomocná, byla však vykonatelná. Rozhodnutím se zde míní nejen rozhodnutí ve formálním smyslu, ale i rozhodnutí materiální povahy (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. Tpjn 302/2010, uveřejněné pod č. 1/2011 Sb. rozh. tr.).

19. K naplnění skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je nezbytné, aby rozhodnutí, kterým byl obviněnému uložen trest, k jehož maření má dojít, bylo pravomocné. I se zřetelem na námitky, jež v této věci uplatnil obviněný J. S., není pochyb o tom, že mařil výkon trestu vyhoštění, který mu byl uložen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, a že tento rozsudek byl v době spáchání posuzovaného činu pravomocný a vykonatelný (viz § 139 tr. ř.). To ostatně plyne i z obsahu podaného dovolání, v němž obviněný výslovně uvedl, že nerespektoval tento trest a neuposlechl výzvy, podle níž měl k datu 4. 8. 2014 vycestovat.

20. Rozsudek, který je vykonatelný, zakládá povinnost soudu nařídit ve smyslu § 350b odst. 1 tr. ř. výkon jím uloženého trestu vyhoštění. Vykonatelnost rozsudku je jeho vlastností, která nastává ve stejnou dobu, kdy se rozsudek stane pravomocným, a rozumí se jí skutečnost, že obsah rozsudku může být vynucen orgánem činným v trestním řízení proti tomu, komu rozsudek ukládá nějakou povinnost. Je třeba ji však odlišit od vlastního výkonu, tedy uskutečňování obsahu rozsudku. Rozsudek má být zásadně vykonán ihned, jakmile se stane vykonatelným (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněná pod č. 25/2015 a č. 19/2015 Sb. rozh. tr.; obdobně též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3951 a 3952).

21. V nyní přezkoumávané věci nezanikla vykonatelnost daného rozsudku v průběhu rozhodné doby žádným podle zákona možným způsobem, a to ani za podmínek § 43 odst. 2 tr. zákoníku v rámci uložení souhrnného trestu (takový

trest nebyl obviněnému uložen), a je tedy nepochybné, že obviněný byl povinen respektovat povinnosti, které mu vyplývaly z příslušného rozsudku od doby, kdy se stal vykonatelným. Obviněný byl proto nucen jej respektovat a podrobit se tomuto výkonu, a jestliže tak neučinil, výkon uvedeného rozhodnutí mařil (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3188).

22. V této souvislosti je třeba k naplnění objektivních znaků posuzovaného přechinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku uvést i to, že obviněný se zdržoval na území České republiky po právní moci daného rozsudku, ač Obvodní soud pro Prahu 9 ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014 provedl úkony, které zákon spojuje se započítáním výkonu trestu vyhoštění podle § 350b tr. ř. (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 50/2003 Sb. rozh. tr.). Jak totiž bylo z obsahu spisu i napadených rozhodnutí zjištěno, obviněný v uvedené věci ve vztahu k trestu vyhoštění obdržel výzvu k vycestování z České republiky ze dne 23. 7. 2014, doručenou mu dne 28. 7. 2014, a poté, co byl dne 3. 8. 2014 podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu v téže trestní věci, měl podle výzvy neprodleně opustit Českou republiku, a to nejpozději dne 4. 8. 2014. To však obviněný neučinil, ale setrval na území České republiky i po uvedeném datu a nadále se zde zdržoval, a tudíž nikdy nevykonal zmíněné rozhodnutí, jak byl povinen učinit, neboť nikdy neopustil naše území a páchal zde další trestnou činnost.

23. Ze všech těchto zjištění je zřejmé, že obviněný po objektivní stránce naplnil znaky skutkové podstaty přechinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, protože ve stanovené lhůtě neopustil území České republiky, z něhož byl pravomocným rozsudkem soudu na základě uloženého trestu vyhoštěn, a ačkoli byly splněny všechny podmínky k výkonu trestu vyhoštění, i nadále se protiprávně zdržoval na tomto území a mařil výkon rozhodnutí, jímž mu byl uložen uvedený trest.

24. Obviněný vytýkal v dovolání nesprávnost použité právní kvalifikace mimo jiné i proto, že soudy měly pochybit, jestliže při uložení trestu vyhoštění ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 3 T 43/2014 v další věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10, pod sp. zn. 51 T 32/2015, mu byl uložen (pro porušení stejného rozhodnutí, jako je tomu v nyní přezkoumávané věci) znovu trest vyhoštění na dobu 2 roků, s právní moci k datu vydání trestního příkazu dne 13. 3. 2015, kde mu byla poskytnuta lhůta k vycestování na dobu do 16. 3. 2015. Podle dovolatele jde o vadný postup soudů, při němž byla porušena jeho důvěra v rozhodovací činnost soudní moci.

25. K tomu považuje Nejvyšší soud za nutné uvést, že soudy zásadně neporušily právní předpisy, jestliže vedle sebe uložily dva tresty vyhoštění, protože takovou situaci připouští i judikatura Nejvyššího soudu, podle níž za situace, pokud byly pachateli uloženy dva a více trestů vyhoštění na dobu určitou (§ 80 odst. 2

tr. zákoníku), vykonají se postupně, tzn. s výkonem každého z nich se započne až poté, co byl ukončen výkon předchozího trestu vyhoštění. Jestliže odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění neoprávněně pobývá na území České republiky, tak doba, po kterou maří výkon tohoto trestu, a tedy se dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, se mu započítává do doby jeho výkonu (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. Tpjn 304/2010, uveřejněné pod č. 20/2011-III. Sb. rozh. tr.). Do doby výkonu trestu vyhoštění se naopak nezapočítává doba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen za tento trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, popřípadě i za jiný trestný čin, ani doba předchozího výkonu vazby. Pro posouzení, zda v případech, kdy odsouzený má vykonávat dva a více uložených trestů vyhoštění, se uložené tresty vyhoštění vykonávají souběžně, nebo zda se s výkonem každého dalšího trestu vyhoštění započne až poté, co byl vykonán trest vyhoštění, jehož výkon započal dříve, tj. postupně, je třeba vyjít zejména u časově určité formy trestu vyhoštění z účelu trestu vyhoštění a jeho podstaty. Není přitom žádný důvod, aby se tresty vyhoštění postupně uloženy na dobu určitou vykonávaly souběžně. Naopak souběžný výkon by byl v rozporu s účelem a podstatou trestu vyhoštění. Pokud je např. odsouzenému uložen trest vyhoštění na dobu 5 let a následně za jinou trestnou činnost další trest vyhoštění na dobu 2 roků, nemá smysl, aby kratší z obou trestů vyhoštění byl odpykán v rámci pětiletého výkonu předchozího trestu, neboť tím by se vytrácel ochranný účel trestu. Jestliže soud rozhodl o uložení dalšího časově určitého trestu vyhoštění, měl bezesporu za to, že je nezbytné zabránit odsouzenému, aby pobýval, resp. opětovně vstoupil na území České republiky ještě po delší dobu, než jaká byla stanovena v předchozím odsuzujícím rozsudku. Princip postupného výkonu trestů téhož druhu se uplatňuje i u ostatních trestů s časovým omezením, tj. trestů odnětí svobody, zákazu činnosti téhož druhu, domácího vězení nebo zákazu pobytu. Je-li tedy např. pachateli uloženo postupně několik nepodmíněných trestů odnětí svobody v určité výměře, jejich výkon na sebe navazuje. Doba výkonu vazby, stejně jako doba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, spočívající v tom, že se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržoval na území České republiky, popřípadě i za jiný jeho trestný čin, se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává, neboť nucený pobyt odsouzeného na území České republiky jeho vzetím do vazby znemožňuje i samotný výkon trestu vyhoštění, jehož podstatou a smyslem je, že se odsouzený zdržuje mimo území České republiky. Pokud se odsouzený naopak nachází na území České republiky, započne výkon trestu vyhoštění až od okamžiku, kdy skutečně opustí území České republiky. Lhůta, kterou mu soud poskytl k obstarání jeho záležitostí podle § 350b odst. 2, resp. odst. 3 tr. ř., se nezapočítává do doby výkonu trestu

vyhoštění (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu publikované pod č. 20/2011-I. Sb. rozh. tr.). Jestliže byl odsouzenému uložen kromě trestu odnětí svobody i další časově určitý trest vyhoštění, jeho výkon započne až po skončení výkonu předchozího, resp. předchozích trestů vyhoštění (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 53/2013 Sb. rozh. tr.).

26. Z uvedených důvodů, když není vyloučeno uložit vedle sebe dva tresty vyhoštění, je třeba připustit, že u každého z nich se jeho výkon realizuje samostatně, protože, jak bylo zmíněno, nevykonávají se souběžně, ale každý zvlášť. V nyní přezkoumávané trestní věci se postupovalo podle tohoto pravidla, a jestliže byl trest vyhoštění uložen obviněnému J. S. poprvé rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, bylo nutné nejdříve realizovat výkon tohoto trestu vyhoštění, který obviněný s ohledem na to, že dosud Českou republiku neopustil, nezačal ještě ani vykonávat. K tomu lze poukázat na názor vyslovený v již citovaném stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněném pod č. 20/2011-III. Sb. rozh. tr., podle něhož právní mocí rozsudku, kterým byl uložen časově určitý trest vyhoštění, nastává počátek výkonu tohoto trestu jen v případě, když se odsouzený v tomto okamžiku již nachází mimo území České republiky. Pokud se odsouzený naopak nachází na území České republiky, započne výkon trestu vyhoštění až od okamžiku, kdy skutečně opustí území České republiky. Lhůta, kterou mu soud poskytl k obstarání jeho záležitostí podle § 350b odst. 2, resp. odst. 3 tr. ř., se nezapočítává do doby výkonu trestu vyhoštění.

27. Z těchto důvodů, jestliže se výkon trestu vyhoštění uskutečňuje samostatně v každé trestní věci, v níž byl uložen takový trest, se nelze ztotožnit s tvrzením, že při uložení dvou těchto druhů trestů vedle sebe a provádění úkonů směřujících k zajištění výkonu uvedených trestů došlo k narušení důvěry obviněného v akty státní moci a v jejich správnost a závaznost, na což obviněný odkazoval v dovolání s ohledem na nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3042/11. Uvedený nález se totiž týká jiných skutečností, z nichž měla vyplynout nedůvěra stěžovatele, protože i když „důvěra jednotlivce v rozhodovací činnost orgánů státu, ať už jde o rozhodování orgánů moci zákonodárné, výkonné, či soudní, je jedním ze základních atributů právního státu“, její zpochybnění vzešlo z nedostatků v organizaci a činnosti soudní moci spočívající ve vadném poučení o procesních právech v civilním řízení, a proto odkaz na uvedený nález není pro projednávanou věc vhodný. Podobně nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 1999, sp. zn. I. ÚS 167/98, se týkal gramatického výkladu § 104 odst. 1 věty druhé o. s. ř. Obdobně tomu je v případě nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2166/10, z něhož obviněný v dovolání citoval jen část právní věty, která se týkala problematiky spojené s příkázáním pozemků. Pokud jde o důvěru v soudní moc u trestu vyhoštění, nelze ji zaměňovat s nutností státní moci zajistit, aby byla její vykonatelná rozhodnutí realizována za situace, kdy odsouzená osoba odmítá jejich respektování.

28. Obviněný ve svém dovolání zpochybnil i naplnění subjektivní stránky přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným a u kterého zákon vyžaduje úmysl. Obviněný sice měl ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 51 T 32/2015 vydanou výzvu k vycestování do 16. 3. 2015, ale s ohledem na již výše zmíněnou nutnost důvěry v rozhodovací činnost státní moci nabyl přesvědčení, že jeho pobyt v České republice je od 13. 3. 2015, kdy byl ve vazebním řízení propuštěn na svobodu, do 16. 3. 2015 oprávněný, protože neměl povinnost zjišťovat právní vztahy mezi předchozími rozhodnutími a výzvami orgánů veřejné moci.

29. Subjektivní stránkou se u uvedeného přečinu zabývaly (byť stručně) již soudy nižších stupňů. Podle soudu prvního stupně obviněný jednal v přímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jelikož věděl, že má uložený uvedený trest a že měl opustit Českou republiku do 4. 8. 2014. Tím mu byl stanoven přesný a jednoznačný okamžik, po němž se již nesměl zdržovat na tomto území. Obviněný však úmyslně zůstal na území České republiky, a tedy věděl, že tak jedná v rozporu s uvedeným rozhodnutím (a že porušuje zájem chráněný trestním zákoníkem).

30. Odvolací soud se ztotožnil s těmito závěry soudu prvního stupně a na jejich podporu v napadeném rozsudku odmítl úvahy obviněného o tom, že by subjektivně mohl vycházet z toho, že v jiné trestní věci obdržel výzvu k vycestování. Šlo totiž o dva odlišné tresty uložené dvěma různými soudy, přičemž odvolací soud poukázal na procesní právní úpravu výkonu trestu v § 315 odst. 1, 2 tr. ř. a u trestu vyhoštění v § 350b odst. 1, 2 tr. ř., podle nichž výkon trestu provádí soud, který učinil vykonávané rozhodnutí. Tento soud též může poskytnout odsouzenému přiměřenou lhůtu k vycestování. Proto odvolací soud dovodil, že když šlo o výkon trestu vyhoštění, o němž rozhodl Obvodní soud pro Prahu 9 ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014, bylo ho nutné realizovat bez ohledu na to, jak o stejném druhu trestu rozhodl jiný soud v jiné trestní věci, v tomto případě Obvodní soud pro Prahu 10 ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015. Odvolací soud pak poukázal na obdobný postup u výkonu trestu odnětí svobody upravený v § 321 tr. ř. a následně shledal správnými závěry soudu prvního stupně ve vztahu k právnímu posouzení věci i v otázce zavinění.

31. V další části Nejvyšší soud poukázal na závěry teorie i soudní praxe týkající se úmyslného zavinění, přičemž podle soudů nižších stupňů obviněný J. S. spáchal posuzovaný přečin podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku v úmyslu přímém ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Na takové zavinění soudy správně usuzovaly z okolností, za nichž došlo k trestnému činu, protože obviněný se ve dnech 14. a 15. 3. 2015 úmyslně zdržoval na území České republiky přesto, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, který nabyl právní moci dne 8. 7. 2014, uložen trest vyhoštění v délce 5 let, na jehož základě byl povinen vycestovat z území České republiky nejpoz-

ději dne 4. 8. 2014. V takto popsaném skutkovém zjištění je dostatečný podklad pro závěr o vědomém a chtěném jednání obviněného i o tom, že nerespektoval to, co mu bylo v rámci uvedeného rozhodnutí o trestu vyhoštění uloženo, protože povinností obviněného bylo, aby nejpozději dne 4. 8. 2014 opustil území České republiky. Jestliže se po uvedeném datu zdržoval na tomto území, musel vědět, že tak činí protiprávně, v rozporu s citovaným rozsudkem, a tedy že jeho nerespektováním maří výkon tohoto rozhodnutí. Obviněný tudíž věděl o všech rozhodných okolnostech tím spíše, jestliže již ve výzvě k vycestování vydané Obvodním soudem pro Prahu 9 dne 23. 7. 2014, kterou obdržel dne 28. 7. 2014, byl poučen o následcích neuposlechnutí výzvy, jímž by se vystavil nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Obviněný obdržel zmíněnou výzvu ještě ve věznici v P., kde vykonával trest odnětí svobody v trvání 7 měsíců (uložený mu rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 3 T 43/2014, za trestný čin podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku), z jehož výkonu byl podmíněně propuštěn usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 4. 8. 2014, sp. zn. 1 Pp 269/2014. Obviněný však nerespektoval uvedený příkaz plynoucí z uloženého trestu vyhoštění, neboť ke stanovenému datu ani později neopustil území České republiky, jak je patrné i z postupně vydaných následných odsuzujících rozhodnutí, ale naopak páchal zde další trestnou činnost.

32. Obviněný J. S. tedy věděl, že je povinen respektovat již první výzvu k vycestování nejpozději dne 4. 8. 2014, protože rozsudek má být zásadně vykonán ihned, jestliže se stane vykonatelným. To vyplývá i z § 350b odst. 1 tr. ř., podle něhož jakmile nabyde právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest vyhoštění, předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a vyzve zároveň odsouzeného, aby neprodleně vycestoval z České republiky. Postup předsedy senátu je do značné míry analogický postupu při výkonu trestu odnětí svobody (§ 320 odst. 1, 2 tr. ř.). Pokud byl odsouzenému uložen trest vyhoštění vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, je třeba při nařízení výkonu trestu přihlížet i k § 350d tr. ř. Jinak předseda senátu soudu prvního stupně vyzve odsouzeného, aby se ve stanovené lhůtě podrobil uloženému trestu, tedy aby vycestoval z České republiky. V této souvislosti předseda senátu neurčuje, do kterého státu má odsouzený vycestovat (zda do domovského, nebo do třetího státu), a rozhodnutí v tomto směru je zcela na odsouzeném. Soud rovněž nepodniká žádné kroky k tomu, aby odsouzenému obstaral náležitosti nutné k vycestování (cestovní a podobné doklady). Kromě výzvy k vycestování adresované odsouzenému se omezí na doručení nařízení výkonu tohoto trestu Policii České republiky (Ředitelství služby cizinecké policie). Smyslem posledně uvedeného opatření, jehož obligatorní součástí by kromě jiného mělo být přesné vymezení doby, na niž se uložený trest vztahuje, je umožnit policii, aby provedla nezbytné administrativní úkony směřující k tomu, aby po dobu trvání trestu vyhoštění bylo odsouzenému zabráněno v opětovném vstupu na území České

republiky (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3951 a 3952).

č. 22

33. Jak je zřejmé z těchto skutečností, závěr soudů obou stupňů je správný, i když obviněný zpochybňoval svou vinu s poukazem na trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. 51 T 32/2015, který nabyl právní moci téhož dne a jímž mu byl uložen další trest vyhoštění podle § 80 odst. 2 tr. zákoníku na dobu 2 roků, a v důsledku toho mu byla na dny 13. 3. 2015 až 16. 3. 2015 poskytnuta lhůta k vycestování ve smyslu § 350 odst. 2 tr. ř., takže podle obviněného se mohl po tuto dobu zdržovat na území České republiky. S takovým názorem obviněného se nelze ztotožnit, protože povahu výzvy a možnost obstarat si záležitosti v době od 13. 3. do 16. 3. 2015 nelze posuzovat jednostranně a samostatně, ale v kontextu se všemi okolnostmi a úvahami, které Nejvyšší soud rozvedl shora. V době od 13. do 16. 3. 2015 totiž nebyl ani nemohl být obviněnému „povolen“ pobyt na území České republiky, jelikož obviněnému byl uložen vykonatelný trest vyhoštění, který nerespektoval. Přitom podle § 350b odst. 2 tr. ř. nejde o „povolení“ pobytu na zdejší území, ale pouze o lhůtu k obstarání nezbytných záležitostí. Jde o akt, při kterém státní moc umožňuje osobě, jež musí opustit naši republiku a po stanovenou dobu se do ní nesmí vrátit, aby si zajistila nutné záležitosti související s vycestováním. Právě takové poučení vyplynulo i z „Výzvy“, v rámci níž byla obviněnému ve shora zmíněné věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015 poskytnuta uvedená lhůta, přičemž ve výzvě bylo stanoveno, aby poté obviněný „neprodleně“, avšak „nejpozději do 16. 3. 2015 vycestoval z území České republiky“.

34. Jak vyplývá z povahy výzvy k vycestování, nejde o „povolení“ k pobytu, ale je nutné ji chápat i se zřetelem na subjektivní stránku posuzovaného přechodu jako administrativní úkon směřující k tomu, aby konkrétní osoba, již byl uložen trest vyhoštění, byla povinna podrobit se neprodleně výkonu tohoto trestu. V přezkoumávané věci je pak třeba vázat tento okamžik výlučně k datu 4. 8. 2014, od něhož obviněný pobytem na území České republiky zcela vědomě porušoval trest vyhoštění, který mu byl uložen Obvodním soudem pro Prahu 9 ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 43/2014.

35. Navíc, jak vyplývá z výroku o vině pod bodem 1. v rozsudku soudu prvního stupně v nyní posuzované trestní věci, obviněný právě ve lhůtě k vycestování, která mu byla stanovena ve věci Obvodního soudu pro Prahu 10 vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015, dne 14. 3. 2015, případně dne 15. 3. 2015, rozbil skleněnou výplň vozidla zaparkovaného v oploceném areálu, odkud odcizil věci a způsobil škodu ve výši 12 449 Kč na odcizených věcech a ve výši 10 033 Kč poškozením vozidla, a tudíž spáchal další trestnou činnost. Takové jednání rozhodně nelze považovat za „obstarání si nezbytných záležitostí“, k čemuž měla sloužit poskytnutá lhůta k vycestování.

36. Postup podle § 350b odst. 2 tr. ř., jehož se obviněný v dovolání domáhá s tím, že mu byl údajně „povolen“ pobyt na zdejší území i přes omezující pod-

mínky, za nichž se měl podrobit výkonu trestu vyhoštění od 4. 8. 2014 ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 3 T 43/2014, rozhodně nemůže sloužit k tomu, aby osoby pravomocně odsouzené k trestu vyhoštění páčaly další trestnou činnost, které má zabránit právě uložený trest vyhoštění. Uvedený procesní institut vykonávacího řízení má být využit tehdy, jestliže nehrozí obava, že odsouzený, který je na svobodě, se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění. Jen v takovém případě může předseda senátu poskytnout odsouzenému přiměřenou lhůtu k obstarání jeho záležitostí. Přitom je povinností odsouzeného respektovat pravomocný odsuzující rozsudek, kterým mu byl uložen trest vyhoštění, a chovat se tak, aby jej neporušoval. Pouze v případech, kdy hrozí nebezpečí, že odsouzený bude mařit výkon tohoto trestu zejména tím, že se bude skrývat na území České republiky nebo bude podstatně ztěžovat výkon trestu, zejména když odmítne součinnost nutnou pro obstarání cestovních dokladů, přichází v úvahu bezprostřední státní donucení. Provedení úkonů potřebných k výkonu uloženého trestu vyhoštění, ať již mají povahu rozhodnutí, nebo opatření, zákon svěřuje předsedovi senátu soudu prvního stupně (shodně s obecným pravidlem obsaženým v § 315 tr. ř.). Postup předsedy senátu je do značné míry analogický postupu při výkonu trestu odnětí svobody (§ 320 odst. 1, 2 tr. ř.).

37. Závěr o naplnění subjektivní stránky posuzovaného přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku má podklad i v tom, že obviněný J. S. nerespektoval ani další, byť později uložené tresty vyhoštění, namísto jejich výkonu páchal na území naší republiky další trestnou činnost, jak plyne z obsahu rozhodnutí vydaných v navazujících trestních věcech. Proto je ryze účelová i obhajoba obviněného založená na tvrzení, podle něhož žil a jednal v dobré víře ve správnost rozhodnutí orgánu státní moci, konkrétně rozhodnutí a výzvy Obvodního soudu pro Prahu 10 ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015, tedy že v období páčání nyní posuzované trestné činnosti (přečiny krádeže a poškození cizí věci), tj. ve dnech 14. a 15. 3. 2015, byl oprávněn k pobytu na území České republiky, a to až do 16. 3. 2015, neboť zcela v rozporu s ní nejenže protiprávně setrval na našem území, ale páchal zde i další trestnou činnost.

38. Nejvyšší soud neshledal v projednávané věci důvodným ani tvrzení obviněného o jeho jednání v omluvitelném právním omylu ve smyslu § 19 odst. 1 tr. zákoníku s poukazem na příkaz k vycestování vydaný ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 51 T 32/2015. Již výše uvedené závěry Nejvyššího soudu svědčí o neopodstatněnosti takové námitky. Jak jednoznačně vyplývá z obsahu napadených rozhodnutí, jakož z úvah Nejvyššího soudu shora rozvedených, už jen s přihlédnutím k opakujícím se rozhodnutím, v nichž byl obviněný odsuzován za přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázní podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, když se stále zdržoval na území České republiky, ačkoliv mu byly opakovaně uloženy tresty vyhoštění, je třeba dovodit, že obviněný musel vědět a věděl, že má vycestovat z tohoto území, což však zcela záměrně nečinil.

Přitom skutková podstata zmíněného přečinu nemá blanketní ani odkazovací dispozici, neboť sama popisuje zakázané jednání, aniž by se dovolávala porušení mimotrestních právních norem.

č. 22

39. Podle názoru Nejvyššího soudu nejde ani o skutkový omyl obviněného, protože jednal se znalostí všech skutečností, které se vztahovaly k jeho povinnosti, včetně toho kdy a jak musí opustit Českou republiku v rámci uloženého trestu vyhoštění. V případě nerespektování trestu vyhoštění a neuposlechnutí výzvy k vycestování ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 3 T 43/2014 tedy nemůže jít o omyl obviněného, a to ani ve vztahu k pozdější výzvě k vycestování vydané Obvodním soudem pro Prahu 10 ve věci vedené pod sp. zn. 51 T 32/2015, ke které došlo již v průběhu dříve uloženého trestu vyhoštění, přičemž v této době už obviněný úmyslně a protiprávně setrval na území České republiky.

40. Ze všech shora již rozvedených důvodů (když nelze opomenout ani to, že za stejnou trestnou činnost byl obviněný v minulosti opakovaně uznán vinným) obviněný musel vědět, že neopustí-li území České republiky ve stanovené době, tj. do 4. 8. 2014, jedná protiprávně a žádná skutečnost nemohla oddálit jeho povinnost k vycestování, resp. nenastala žádná taková právně relevantní okolnost v posuzované věci. Ustanovení o právním omylu lze uplatnit jen v případech negativního právního omylu ohledně protiprávnosti pramenící z mimotrestních právních předpisů, případně ohledně protiprávnosti chápáné z hlediska celého právního řádu. To není případ obviněného v nyní projednávané věci, protože i když je obviněný cizím státním příslušníkem, v době činu byl dostatečně obeznámen s právní úpravou, soudy ho v tomto směru poučovaly, a proto otázka trestnosti jeho jednání mu byla ze všech okolností dostatečně zřejmá. Z popsaných skutkových okolností je patrné, že mimotrestní právní normy nedopadaly na jednání obviněného, a proto v žádném případě nemohlo jít o právní omyl (viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 4 Tdo 741/2011).

41. Jak je tedy z uvedeného patrné, obviněný se v rámci popsaného činu a zjištěných okolností nepodrobil výhradně normám trestního práva, které vědomě, dlouhodobě a soustavně – i přes poučení soudu o následcích takového jednání – nerespektoval. Proto jsou úvahy obviněného týkající se právního omylu podle § 19 tr. zákoníku (ovšem i případného omylu skutkového podle § 18 tr. zákoníku) v rozporu nejen s učiněnými skutkovými závěry, ale také s judikaturou Nejvyššího soudu.

42. Ze všech rozvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal v postupu soudů nižších stupňů pochybení vytýkané obviněným ohledně nesprávnosti použité právní kvalifikace, a to i přes opačně vyznívající názor státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který vyslovil pochybnosti o úmyslném zavinění obviněného. Uvedený postoj Nejvyššího státního zastupitelství je navíc v rozporu s tím, jaký zaujímalo k otázce úmyslného zavinění po celé trestní řízení nižší státní zastupitelství jako žalobce v této trestní věci.

43. I přes opačný názor státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství dospěl Nejvyšší soud k závěru, že obviněný J. S. naplnil všechny znaky skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jímž byl zcela správně uznán vinným, a to i znaky jeho subjektivní stránky. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

č. 22

Č. 23

Č. 23

Úvěrový podvod, Úvěrová smlouva
§ 211 odst. 1 tr. zákoníku

I. Úvěrovou smlouvou ve smyslu § 211 odst. 1 tr. zákoníku je smlouva o úvěru podle § 2395 a násl. o. z. (resp. podle § 497 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, účinného do 31. 12. 2013). Pod tento druh smlouvy lze podřadit i takovou smlouvu, kterou strany současně se sjednáním úvěru sjednají i zajišťovací převod vlastnického práva (§ 2040 a násl. o. z., § 553 obč. zák.) k věci, jejíž koupě je úvěrem financována, na úvěrujícího (věřitele), přičemž úvěrovaný (dlužník) se stává pouhým správcem věci, která mu byla předána, a to až do doby splacení celého úvěru s tím, že poté věc přejde nebo bude převedena zpět do jeho vlastnictví. Nejde o tzv. odloženou platbu ani o smlouvu o leasingu, s kterou vykazuje vysoký stupeň faktické podobnosti a jejíž alternativu v praxi představuje.

Řízení o dovolání
§ 265i odst. 3 tr. ř.

II. Přezkumné oprávnění Nejvyššího soudu v řízení o dovolání (§ 265i odst. 3 tr. ř.) podaném proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je omezeno nemožností opětovné revize předchozího rozhodnutí o dovolání v téže věci (viz rozhodnutí pod č. 29/2004 Sb. rozh. tr.). Toto omezení se však vztahuje pouze na opětovné přezkoumání výroků (a řízení), které byly učiněny před dřívějším rozhodnutím dovolacího soudu a zůstaly jím nedotčeny.

Jestliže v dovolání proti novému rozhodnutí v téže věci uplatní dovolatel důvody dovolání a námitky relevantně neuplatněné v původním dovolání, které se vztahují k výrokům nového rozhodnutí a řízení jím předcházejícímu jako celku, je povinností Nejvyššího soudu zabývat se těmito námitkami. Nejde zde o revizi předchozího rozhodnutí o dovolání, takže se nemožnost opětovného přezkumu neuplatní. Taková situace může typicky nastat v případech dovolacích důvodů týkajících se procesních otázek, jako je vyloučení soudce z rozhodování, věcná nepříslušnost soudu, který učinil napadené rozhodnutí, nepřípustnost trestního stíhání, nebo že obviněný v rozporu se zákonem neměl v řízení obhájce apod. Není zde podstatné, že dovolací námitky se vztahují také k té části řízení, která předcházela původnímu rozhodnutí v dané věci.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1136/2018, ECLI:CZ:NS:2018:7.TDO.1136.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. H. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 12 To 428/2017, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 38 T 18/2015.

č. 23

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 3. 8. 2017, sp. zn. 38 T 18/2015, byl obviněný D. H. uznán vinným pomocí k přečinu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku, za který mu byl uložen trest odnětí svobody na 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 30 měsíců, a dále mu byla uložena povinnost, aby ve zkušební době podle svých sil nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost společně a nerozdílně s V. J. nahradit poškozené obchodní společnosti E., s. r. o., škodu ve výši 277 884 Kč. Rozsudek obsahuje také výrok, jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby pro druhý žalovaný skutek a poškozená obchodní společnost Š., s. r. o., byla odkázána s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní řízení.
2. K odvolání obviněného a jeho družky H. S. Krajský soud v Praze přezkoumal rozsudek Okresního soudu Praha-východ v celém rozsahu, tj. v jeho odsuzující i zprošťující části, a rozsudkem ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 12 To 428/2017, rozhodl tak, že jej zrušil v celé odsuzující části a nově uznal obviněného vinným skutkem, který kvalifikoval stejně jako soud prvního stupně, a obviněnému uložil trest odnětí svobody na 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 20 měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou obchodní společnost E., s. r. o., s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. Pomoc k přečinu úvěrového podvodu spočívala podle skutkových zjištění Krajského soudu v Praze v podstatě v tom, že obviněný, ačkoli věděl, že již dne 31. 8. 2013 prodal osobní motorové vozidlo tov. zn. Škoda Octavia (v rozsudku blíže specifikované) osobě J. K., přesto inicioval v autobazaru Auto M. v P. jednání o získání úvěru na financování kupní ceny téhož motorového vozidla osobou V. J., jemuž za tímto účelem opatřil i nepravdivé potvrzení o zaměstnání a příjmu, přestože musel být minimálně srozuměn s tím, že V. J. nebude schopen hradit úvěr a ani on sám tak neučinil. Na základě toho uzavřel V. J. dne 13. 9. 2013 smlouvu s obchodní společností E., s. r. o., o poskytnutí účelového úvěru ve výši 277 884 Kč na nákup uvedeného vozidla, poskytnutou finanční částku převzal obviněný D. H. od provozovatele autobazaru a ponechal si ji,

a obchodní společnosti E., s. r. o., tak byla nesplacením vylákaného úvěru způsobena škoda v uvedené výši.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 23

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl obviněný D. H. dovoláním, které podal „do výroku rozhodnutí o vině a na to navazujícímu výroku o náhradě škody, která byla odsouzenému uložena...“. Jak vyplývá z této formulace i z obsahu celého dovolání, nesměruje proti zprošťujícímu výroku o vině. Obviněný uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b), c), d) a g) tr. ř.

5. Ve vztahu k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. namítl, že samosoudkyně Okresního soudu Praha-východ JUDr. Mgr. L. M., Ph.D., byla vyloučena z rozhodování, přičemž tuto námitku podjatosti obviněný vznesl už v předchozím průběhu řízení, avšak nikdo se jí nezabýval. Ve svém dovolání ji proto blíže rozvedl.

6. Pokud jde o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., podle obviněného po vrácení věci dřívějším dovolacím rozhodnutím Nejvyššího soudu nařídil okresní soud na den 26. 6. 2017 hlavní líčení, aniž by obviněnému ustanovil obhájce, a to přesto, že předtím rozhodl o právu obviněného na bezplatnou obhajobu. Pod tento dovolací důvod podřadil obviněný i námitku, podle níž soudy nerespektovaly přání jeho a druhé odvolatelky, že má být v odvolacím řízení projednáno pouze jejich odvolání (odůvodnění odvolání), a nikoli „znění odvolání sepsané a podané ustanoveným obhájcem“. V něm totiž obviněný nesouhlasil s tím, že výrokem, jímž okresní soud zavázal obviněného k náhradě škody ve prospěch obchodní společnosti E., s. r. o., byl porušen zákaz *reformationis in peius*. Místo toho měl obhájce uplatnit námitku, že obchodní společnost E., s. r. o., neuplatnila svůj nárok na náhradu škody včas, a proto o něm nemohlo být vůbec rozhodováno. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud přihlédl i k této relevantní námitce, tj. že soud neměl vůbec rozhodovat o návrhu obchodní společnosti E., s. r. o.

7. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. obviněný uvedl, že se přes jeho řádnou omluvu dne 26. 6. 2017 konalo hlavní líčení v jeho nepřítomnosti, ačkoli výslovně žádal o jeho odročení a trval na své účasti. Dále bylo konáno v jeho nepřítomnosti veřejné zasedání odvolacího soudu dne 28. 3. 2018, ačkoli mu nebylo doručeno předvolání k němu. Protože odvolací soud obviněnému nezaslal protokol o veřejném zasedání konaném dne 11. 1. 2018, ačkoli o to žádal, obviněný tak nevěděl, zda a kdy se koná další jednání, a proto se neúčastnil jednání dne 28. 3. 2018.

8. Pokud jde o důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle názoru obviněného zjištěný skutek byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli nejde o trestný čin. Obviněný se podrobně zabýval povahou uzavřené

úvěrové smlouvy se závěrem, že šlo o spotřebitelský úvěr ve formě odložené platby za zboží nebo služby, a nikoli o smlouvu podle § 497 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „obch. zák.“), jak nesprávně uvedly oba nižší soudy. Proto podle obviněného není možné skutek kvalifikovat jako trestný čin úvěrového podvodu. Kromě toho za situace, není-li platná smlouva o úvěru ani kupní smlouva, nemohl se obviněný dopustit pomoci k tomuto trestnému činu, neboť nelze pomáhat k něčemu, co neexistuje a nikdy nevzniklo. Obviněný dále zpochybnil, že by poskytl za V. J. nepravdivé potvrzení o příjmu nebo vyhotovil falešné podklady, takže nikdo nebyl uveden v omyl a nikdo nebyl poškozen. Postavení poškozeného nesplňuje ani obchodní společnost E., s. r. o., neboť nárok na náhradu škody uplatnila opožděně, tedy nikoli na počátku hlavního líčení, nárok je navíc promlčen a není ani zřejmé, z jakého důvodu by se mohla tato společnost cítit poškozena.

9. Obviněný dále namítl porušení obžalovací zásady (§ 220 odst. 1 tr. ř.) s obsáhlou argumentací, že nebyla zachována totožnost skutku uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání, v obžalobě a v odsuzujícím rozsudku.

10. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze a aby ho zprostil obžaloby.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se k dovolání obviněného do dne konání neveřejného zasedání Nejvyššího soudu nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), avšak je zjevně neopodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Nejvyšší soud nejprve připomíná, že v této věci již jednou rozhodl o dovolání obviněného, podaném z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to usnesením ze dne 11. 5. 2017, sp. zn. 7 Tdo 214/2017, jímž zrušil původní rozhodnutí soudů obou stupňů a přikázal Okresnímu soudu Praha-východ, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. Podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán, avšak tento důvod nelze použít, byla-li tato okolnost tomu,

č. 23

kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a jestliže ji před rozhodnutím orgánu druhého stupně nenamítl. V daném případě obviněný D. H. vytkl podjatost samosoudkyně soudu prvního stupně, která podle jeho názoru rozhodovala jako vyloučený orgán. Stejnou námitku obviněný uplatnil již před napadeným rozhodnutím odvolacího soudu, podmínku včasného uplatnění lze tedy považovat za splněnou. Dovolací námitka vztahující se k vyloučení jmenované soudkyně odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

15. Nejvyšší soud se pak zabýval tím, zda lze uvedenou námitku a tento dovolací důvod uplatnit v řízení o dovolání podaném v téže věci proti novému rozhodnutí za situace, kdy v dovolání proti původnímu rozhodnutí nebyl tento dovolací důvod relevantně uplatněn. Přitom vzal v úvahu, že na podkladě dalšího dovolání proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je dovolací soud oprávněn přezkoumávat jen ty výroky napadeného rozhodnutí a jim předcházející část řízení, které následovaly po předchozím rozhodnutí o dovolání, protože opětovné přezkoumání výroků a řízení, které předcházely dřívějšímu rozhodnutí dovolacího soudu a jež jím zůstaly nedotčeny, by znamenalo jejich nepřipustnou revizi, což zákon na podkladě nového dovolání nepřipouští (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 29/2004 Sb. rozh. tr.).

16. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jeho přezkumné oprávnění v řízení o dovolání proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je omezeno na základě principu nepřipustnosti revize předchozího rozhodnutí o dovolání v téže věci. Toto omezení se však vztahuje pouze na opětovné přezkoumání výroků (a řízení), které předcházely dřívějšímu rozhodnutí dovolacího soudu a zůstaly jím nedotčeny. Jestliže v dovolání proti novému rozhodnutí v téže věci uplatní dovolatel důvody dovolání a námitky neuplatněné v původním dovolání, které se vztahují k výroků nového rozhodnutí a řízení jim předcházejícímu jako celku, je povinností Nejvyššího soudu zabývat se těmito námitkami. Nejde zde o revizi předchozího rozhodnutí o dovolání, takže princip nepřipustnosti takové revize se neuplatní. Tato situace může typicky nastat právě v případech dovolacích důvodů týkajících se procesních otázek, jakými jsou vyloučení soudce, věcná nepříslušnost soudu, nepřipustnost trestního stíhání, nebo to, že obviněný v rozporu se zákonem neměl v řízení obhájce apod. Není zde podstatné, že dovolací námitky se vztahují také k té části řízení, která předcházela původnímu rozhodnutí v dané věci.

17. Na uvedeném nic nemění ani fakt, že dovolací soud se už ve svém dřívějším rozhodnutí nad rámec své přezkumné povinnosti stručně a na okraj k dané otázce vyjádřil, jak tomu bylo i v nyní projednávaném případě. Tehdy totiž obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. opožděně (§ 265f odst. 2 tr. ř.) a Nejvyšší soud k němu nepřihlížel, nicméně nad rámec toho uvedl, že obviněným uplatňované důvody vyloučení samosoudkyně (které byly zčásti shodné jako nyní uplatněné námitky) zjevně nemohou naplnit důvody vyloučení

podle § 30 tr. ř., a tedy ani obsah dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

18. Nejvyšší soud se proto sice zabýval námitkou vyloučení samosoudkyně JUDr. Mgr. L. M., Ph.D., která ve věci rozhodla, shledal ji však zjevně neopodstatněnou.

19. Má-li být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k projednávané věci ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., musí mít soudce nějaký osobní vztah k věci vyplývající z toho, že on sám nebo jiná jemu blízká osoba může mít zájem na výsledku řízení, neboť z určitého výsledku řízení může mít prospěch, či naopak újmu, apod. Poměr vyloučené osoby k věci musí mít zcela konkrétní podobu a vést k pochybnosti o tom, zda soudce je schopen v této věci spravedlivě a nestranně rozhodovat. Pochybnosti o nestrannosti soudce musí vyplývat z faktických a zřejmých okolností svědčících o možnosti jeho neobjektivního přístupu. V tomto smyslu však obviněný D. H. neuvedl žádné konkrétní důvody k vyloučení soudkyně.

20. Jestliže má být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k osobám vystupujícím v řízení, musí mít soudce k těmto osobám nějaký bližší osobní vztah, vyplývající typicky z příbuzenství, z hlubšího vztahu přátelství, či naopak nepřátelství, z nějakého osobního sporu apod. Nic takového v daném případě z námitek obviněného ani z obsahu spisu nevyplyvá.

21. Obviněný D. H. v rámci svých námitek poukázal na některé postupy jmenované soudkyně a její výroky, ke kterým mělo dojít již před prvním rozhodnutím Nejvyššího soudu, respektive i v jiné věci, a z nichž dovozoval její negativní poměr k němu, a tedy její neobjektivitu. Už ze samotného obsahu těchto námitek však plyne, že nejsou s to vzbudit pochybnosti o nepodjatosti samosoudkyně. Především je nutno v obecné rovině uvést, že ani případná procesní či jiná pochybení soudce nejsou důvodem k jeho vyloučení, což vyplývá z jednotlivých ustanovení trestního řádu (např. § 262 tr. ř., § 265l odst. 3 tr. ř., § 270 odst. 3 tr. ř. *a contrario*).

22. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud zabýval konkrétními výhradami obviněného k osobě dotčené samosoudkyně a k jejímu postupu a neshledal je důvodnými.

23. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., ten spočívá v tom, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Vedle případů nutné obhajoby může být tento dovolací důvod naplněn i tím, že v řízení, v němž sice nebyl důvod nutné obhajoby, ale obviněný měl obhájce, který v důsledku vadného postupu orgánu činného v trestním řízení nebyl přítomen nějakému úkonu, jestliže se tento úkon stal podkladem rozhodnutí. Naplnění tohoto dovolacího důvodu však nelze spatřovat ve vlastním způsobu výkonu obhajoby obviněného jeho obhájcem. Zjevně mimo rámec citovaného důvodu dovolání je tudíž námitka, podle níž soud nerespektoval přání obviněného, aby v odvolacím řízení bylo projednáno pouze jeho odůvodnění odvolání (a odvolání jeho družky), a nikoli odůvodnění odvolání zpracované obhájcem, s nímž nesouhlasil. V další

části odůvodnění se pak Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obviněného, které lze podřadit pod týž dovolací důvod, ale nejsou opodstatněné.

č. 23

24. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán, jestliže byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Jde o případy, kdy v rozporu se zákonem se konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ačkoli měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, čímž byl obviněný zkrácen na svém základním právu, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, a aby se tak mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

25. Dovolací námitky obviněného D. H., že dne 26. 6. 2017 bylo i přes jeho omluvu a žádost o odročení konáno hlavní líčení v jeho nepřítomnosti a že dne 28. 3. 2018 bylo konáno v jeho nepřítomnosti veřejné zasedání, ačkoli o něm nebyl vyrozuměn, jsou podřaditelné pod tento dovolací důvod, avšak neopodstatněné. Hlavní líčení se dne 26. 6. 2017 nekonalo. Dostavila se k němu družka obviněného H. S., která omluvila nepřítomnost obviněného a požádala o odročení, v čemž jí bylo vyhověno, aniž bylo hlavní líčení zahájeno a prováděno dokazování. O veřejném zasedání odvolacího soudu konaném dne 28. 3. 2018 byl obviněný řádně vyrozuměn osobně dne 11. 1. 2018 při odročení veřejného zasedání. Veřejné zasedání se dne 28. 3. 2018 konalo v nepřítomnosti obviněného za splnění zákonných podmínek (§ 234 a § 263 odst. 4 tr. ř.).

26. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Část námitek obviněného vztahujících se k tomuto důvodu dovolání je skutkové povahy, a tudíž není podřaditelná pod dovolací důvod. Z charakteru dalších výše uvedených námitek týkajících se povahy smlouvy ze dne 13. 9. 2013 a v důsledku toho možnosti kvalifikovat skutek jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 tr. zákoníku ovšem vyplývá, že odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale nejsou opodstatněné.

27. V první řadě se to týká námitky, která z neplatnosti smlouvy o úvěru i kupní smlouvy dovozuje, že se obviněný D. H. nemohl dopustit pomoci k trestnému činu úvěrového podvodu. Ve skutečnosti není podmínkou trestní odpovědnosti platnost právních jednání, k nimž při spáchání trestné činnosti došlo. To by prakticky vylučovalo trestní odpovědnost pachatelů majetkové trestné činnosti podvodného charakteru, která je páchána právě prostřednictvím uvedení v omyl některé ze smluvních stran, respektive subjektů právně jednajících, což sice může činit jejich právní jednání z občanskoprávního hlediska neplatným, nicméně právě to vystihuje některé znaky objektivní stránky trestného činu. Trestná činnost majetkového charakteru se přitom často odehrává na půdorysu občanskoprávních jednání a vztahů. S ohledem na právě uvedené je třeba pohlížet i na následující úvahy o povaze uzavřené smlouvy.

28. Nejvyšší soud se nemohl ztotožnit s námitkou obviněného, podle níž v posuzovaném případě šlo o spotřebitelský úvěr ve formě odložené platby za zboží nebo služby, a nikoli o úvěrovou smlouvu ve smyslu § 211 tr. zákoníku. Soudy obou stupňů se zabývaly touto otázkou, a byť jejich argumentaci k ní nelze označit za zcela přílehavou či úplnou, dospěly ke správnému závěru o povaze dané smlouvy. Skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu může být naplněna jen tehdy, když jde o úvěrovou smlouvu, tj. z hlediska právního stavu v době spáchání činu o smlouvu ve smyslu § 497 a násl. obch. zák. Povaha smlouvy, kterou je třeba posuzovat podle jejího obsahu, je tedy rozhodná pro právní kvalifikaci skutku.

29. Při posuzování povahy předmětné smlouvy bylo třeba vycházet z právní úpravy účinné v době uzavření smlouvy, tj. ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch. zák.“), a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), oba účinné do 31. 12. 2013. To vyplývá z přechodného ustanovení § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“).

30. Soud prvního stupně se zabýval touto otázkou ve svém rozsudku, avšak zaměřil se spíše na otázku platnosti ujednání o zajišťovacím převodu vozidla, nicméně dospěl k závěru, podle něhož úvěrující společnost nabyla vlastnictví k vozidlu na základě tohoto ujednání, přičemž z obchodních podmínek obchodní společnosti E., s r. o., a z výpovědi svědkyně A. H. vyplynulo, že nešlo o poskytnutí vozidla na podkladě leasingu, popřípadě tzv. zpětného leasingu. Také odvolací soud zdůraznil, že jmenovaná svědkyně – právnička poškozené společnosti – trvala na tom, že šlo o úvěrovou smlouvu, a nikoli o zvláštní typ smlouvy. K tomu je ovšem nutno dodat, že svědkyně ve své výpovědi neuvedla nějaké přesvědčivé právní argumenty k této otázce a spíše vyjádřila postoj úvěrující společnosti. Ostatně výpověď svědkyně mohla být přínosem pouze z hlediska obsahu smlouvy a důvodů a procesu jejího uzavírání; právní názor svědkyně je nepodstatný, neboť v konečném důsledku se musí uplatnit zásada *iura novit curia* (soud zná právo).

31. Nejvyšší soud připomíná, že smlouvou o úvěru se ve smyslu § 497 obch. zák. zavazoval věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazoval vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit úroky. Smlouva o úvěru je tedy smlouvou konsenzuální (tj. projevující shodnou vůli smluvních stran) a pro její vznik stačila dohoda alespoň o podstatných náležitostech ve smyslu § 269 obch. zák., tedy o závazku jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky, o určení výše poskytovaných peněžních prostředků a o závazku druhé strany vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit z nich úroky. Šlo o smlouvu absolutní [viz § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák.]. Smlouva o úvěru nevyžadovala, aby skutečně došlo k poskytnutí peněžních prostředků, čímž se lišila od smlouvy o půjčce

č. 23

podle § 657 obč. zák. (a tím se nyní liší od smlouvy o zápůjčce podle § 2390 a násl. o. z.). Další odlišností je, že jejím předmětem mohou být pouze peněžní prostředky, zatímco u smlouvy o půjčce je možné přenechat jakékoli druhově určené věci (věci zastupitelné). Smlouva o úvěru musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, což se u smlouvy o půjčce nevyžaduje, neboť při půjčce se úroky platí, jen když byly dohodnuty.

32. Za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky bylo možno dohodnout úplatu, jestliže poskytování úvěru bylo předmětem podnikání věřitele (§ 499 obch. zák.). Tuto úplatu, která přichází v úvahu pouze u banky nebo jiného subjektu, u něhož je poskytování úvěru předmětem podnikání, je třeba odlišovat od úroků. Stanovila-li smlouva, že úvěr lze použít pouze k určitému účelu, mohl věřitel omezit poskytnutí peněžních prostředků pouze na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem (§ 501 odst. 2 obch. zák.). Výše úvěru byla zpravidla ve smlouvě sjednána ve formě určitého limitu, který vyjadřuje maximální výši, do které může dlužník úvěr čerpat. Požadavku, aby závazek věřitele byl kvalifikován jako závazek poskytnout peněžní prostředky „do určité částky“, vyhovuje i smluvní ujednání, podle něhož se věřitel zavázal poskytnout úvěr přímo jako určitou částku, nikoli jako limit.

33. Pod pojem úvěrová smlouva ve smyslu § 211 tr. zákoníku nelze podřadit tzv. odložené platby podle zákona o spotřebitelském úvěru (v rozhodné době podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, účinného od 1. 1. 2011, poté od 1. 12. 2016 podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž předcházela zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., všechny ve znění pozdějších předpisů). Nelze však souhlasit s dovolatelem, podle něhož by to byl i jeho případ nyní projednávaný, kde nešlo o spotřebitelský úvěr formou odložené platby za zboží nebo služby, nýbrž o smlouvu o poskytnutí úvěru – finančních prostředků v určité výši na koupi motorového vozidla, které V. J. kupoval prostřednictvím autobazaru. Nelze tzv. odložit platbu za poskytnutí peněžních prostředků formou úvěru, nýbrž odložit je možné jen platby za poskytnutí nepeněžních prostředků.

34. V této souvislosti lze zmínit z obsahu Obchodních podmínek obchodní společnosti E., s. r. o., ze dne 10. 4. 2012 (dále jen „Obchodní podmínky“), že se zde hovoří o spotřebitelském úvěru, a to s odkazy na zmíněný zákon č. 321/2001 Sb. (správně mělo jít již o zákon č. 145/2010 Sb.). Dále se zde v čl. I. odst. 3. uvádí, že tyto Obchodní podmínky jsou smluvními podmínkami ve smyslu § 273 obch. zák. Z toho plyne, že má jít o smlouvu o úvěru podle § 497 a násl. obch. zák. I na dalších místech Obchodních podmínek se poukazuje na úpravu v obchodním zákoníku. Byť se tedy ve smlouvě hovoří o spotřebitelském úvěru, v podstatě jde o závazkový právní vztah upravený obchodním zákoníkem (ustanoveními § 497 a násl. obch. zák.). V samotné smlouvě o úvěru se pak poukazuje na splnění pod-

mínky informovanosti klienta podle zákona č. 145/2010 Sb. (ve znění zákona č. 43/2013 Sb.).

35. Podle zmíněného zákona o spotřebitelském úvěru se spotřebitelským úvěrem rozuměla odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem. Zákon se nevztahoval na půjčku poskytnutou bez úroku a jakékoli úplaty [§ 2 písm. c) zákona č. 145/2010 Sb.], neboť v takovém případě nebylo třeba zvláštní ochrany spotřebitele (k čemuž byl tento speciální zákon určen), ale vztahoval se na půjčky a úvěry úplatné, které v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti poskytuje podnikatel (fyzická anebo právnická osoba, popřípadě sdružení takových osob) spotřebiteli (fyzické osobě jednající mimo oblast své podnikatelské činnosti). Důležité je, že smlouva o spotřebitelském úvěru není zvláštním smluvním typem (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 576/2011). Úvěr může být sjednán v různých typech smluv, např. v souvislosti se smlouvou kupní. Zákon vyžaduje písemnou formu smlouvy. Zákon č. 145/2010 Sb. byl speciálním ve vztahu k občanskému zákoníku i k obchodnímu zákoníku. V konkrétním případě tedy může jít o smlouvu o úvěru podle § 497 obch. zák., která je zároveň regulována zákonem o spotřebitelském úvěru.

36. Pro závěr o druhu smlouvy nelze vycházet jen z toho, jak strany nazvaly uzavřenou dohodu, ale toto ujednání je nutné vždy posuzovat podle jeho skutečného obsahu, neboť jen podle konkrétních podmínek uvedených ve smlouvě lze stanovit, o který smluvní vztah v daném případě jde (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 16/2011 Sb. rozh. tr.). Jak už bylo zmíněno, právě tato otázka má z hlediska posuzované trestní věci rozhodující a podstatný význam, neboť pro správnost právního závěru o tom, jestli jde o trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 tr. zákoníku (resp. účastenství na tomto trestném činu), je nezbytné bez pochybností stanovit, zda předmětná smlouva splňuje podmínky § 497 a násl. obch. zák. o úvěrové smlouvě. V případě jiných smluv by bylo možné uvažovat o obecném trestném činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, pochopitelně za situace, kdyby byly dány i všechny další znaky jeho skutkové podstaty.

37. Pod pojem úvěrové smlouvy ve smyslu § 211 tr. zákoníku není možné zařadit takové formy úvěrových smluv, které spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (např. smlouvu o koupi najaté věci či tzv. leasingu). Jestliže však obchodní společnost poskytne klientovi úvěr z vlastních zdrojů za účelem konkrétní koupě určité věci uvedené ve smlouvě o úvěru tím způsobem, že nepřevede na klienta peníze, ale zaplatí za něho jím vybrané zboží přímo prodejci, přičemž k samotnému zboží zakoupenému klientem od prodejce nevznikají této společnosti podle smlouvy žádná práva, jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu § 211 tr. zákoníku (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr. a rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/2006 Sb. rozh. tr.).

38. Až potud uvedené závěry vyplývají z výše citované judikatury Nejvyššího soudu. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že je lze vztáhnout také na nyníjší právní úpravu v občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014 (a v zákoně č. 257/2016 Sb.). Nový občanský zákoník upravuje úvěr v § 2395 až § 2400 o. z. Základní ustanovení o úvěru a jeho pojetí se v zásadě neliší od předchozí úpravy (s tím, že strany smlouvy jsou označeny jako úvěrující a úvěrovaný), změny či přesunutí některých ustanovení do všeobecných ustanovení o závazcích nejsou z hlediska zde nastolené problematiky podstatné.

39. Bylo však nutno se zabývat rovněž otázkou, zda určení povahy smlouvy jako smlouvy o úvěru ve smyslu § 497 obch. zák. (a nyní podle § 2395 o. z.) nebrání právě existence ujednání o zajišťovacím převodu práva ve smyslu § 553 obč. zák. (nyní § 2040 a násl. o. z.).

40. Nejvyšší soud předesílá, že úprava podle § 553 obč. zák. platila v celém rozsahu i pro obchodní závazkové vztahy, neboť v obchodním zákoníku nebyl upraven tento zajišťovací prostředek. I přes zařazení institutu zajišťovacího převodu práva do části občanského zákoníku z roku 1964 o relativních právech (ostatně stejně jako nyní účinných ustanovení § 2040 až § 2044 o. z.) je třeba bezpochyby mít za to, že zajišťovací převod vlastnického práva je zajištěním povahy věcně-právní. Skutečnost, že se převáděné právo nabývá na základě smlouvy upravené v části o právech relativních, na tom nic nemění – podobný výsledek ostatně nastává i u smlouvy kupní, směnné, darovací a jiných smluv zařazených v části o relativních majetkových právech, na jejichž základě dochází k nabytí práv absolutních.

41. Zajišťovací převod práva je institutem zavedeným do dřívějšího občanského zákoníku z roku 1964 novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, a to s účinností od 1. 1. 1992. Do té doby bylo zajištění závazků převodem práva upraveno jen pro oblast mezinárodních obchodních vztahů. Občanský zákoník ve znění účinném před 1. 1. 1992 neobsahoval obdobné ustanovení.

42. Zajišťovací převod práva plní nejen funkci zajišťovací, ale i funkci uhrazovací (i když způsob, jakým se věřitel může uspokojit z převedeného práva, občanský zákoník z roku 1964 neupravoval). Dlužník za účelem zajištění svého závazku postupuje věřiteli své právo, které má proti jinému. Předmětem zajišťovacího převodu mohlo tedy být (na rozdíl od zástavního práva a od zajišťovacího postoupení pohledávky) jen právo dlužníka, nikoliv osoby třetí, a to právo existující v době převodu. Zákon blíže nevymezuje, jaké právo může být převedeno. Samozřejmou podmínkou je, že musí jít o právo převoditelné. Zpravidla jde o postoupení pohledávky, kterou má dlužník proti třetí osobě, ale může jít i o právo věcné, včetně vlastnického. Z akcesorické povahy zajištění vyplývá, že zde musí existovat platný závazek hlavní, z něhož je dlužník povinen plnit a věřitel má právo požadovat na něm plnění. Vedle tohoto jejich právního vztahu vzniká zajišťo-

vacím převodem práva mezi nimi další závazkový vztah. Na povaze převáděného práva závisí, zda vedle smlouvy je k převodu práva zapotřebí ještě další úkon a jaký (např. předání movité věci, neboť věřitel nabýval věc do vlastnictví jejím převzetím, nebylo-li dohodnuto jinak). Má-li věřitel movitou věc u sebe, může z ní uspokojit svou pohledávku (viz ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1628).

43. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněném pod č. 45/2009 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud dovodil, že vůle zákonodárce směřovala a směřuje k tomu, aby institut zajišťovacího převodu práva obsažený v § 553 obč. zák. byl (v souladu s úpravou zakotvenou dříve v zákoníku mezinárodního obchodu, jež byla jeho inspiračním zdrojem) vnímán (i bez výslovného zakotvení rozvazovací podmínky ve smlouvě) jako ujednání s rozvazovací podmínkou, jejímž splněním se vlastníkem věci bez dalšího stává původní majitel (dlužník, který toto zajištění dal). Nic nenasvědčovalo tomu, že zajišťovací převod práva může být sjednán jako fiduciární převod práva, tedy tak, že řádným a včasným splněním zajišťované pohledávky se neobnoví vlastnické právo dlužníka k věci a ten bude mít k dispozici pouze právo dožadovat se zpětného převodu vlastnictví, které není právem věcným a pro třetí osoby rozpoznatelným (toto rozhodnutí je však z hlediska současné právní úpravy nepoužitelné – viz níže).

44. Ze smlouvy o úvěru ze dne 13. 9. 2013 uzavřené v dané věci mezi obchodní společností E., s. r. o., zastoupenou J. M. (majitelem autobazaru), a klientem V. J. vyplývá, že současně s uzavřením smlouvy o úvěru (ve výši 277 884 Kč, vedle přímé platby ve výši 100 000 Kč) dochází podle § 553 obč. zák. k zajišťovacímu převodu práva, jehož obsahem je převod vlastnického práva svědčícího klientovi k předmětnému motorovému vozidlu ve prospěch úvěrující společnosti. Zajišťovací smlouva se sjednává na dobu od uzavření úvěrové smlouvy do uhrazení všech pohledávek z ní vyplývajících.

45. Z již zmíněných Obchodních podmínek vyplývá uzavření smlouvy o zajišťovacím převodu vlastnického práva k úvěrovanému vozidlu současně se smlouvou o úvěru. K obsahu zajištění se mimo jiné uvádí, že dostane-li se klient do prodlení s úhradou měsíční splátky úvěru delšího než 20 dní, je úvěrující společnost oprávněna odebrat předmět úvěrování. Klient je povinen do 30 dnů od uzavření smlouvy zajistit přihlášení vozidlu do evidence motorových vozidel, kde bude uveden jako vlastník on, a poté do 10 dnů od přihlášení doručit velký technický průkaz úvěrující společnosti. Klient současně dává plnou moc k převodu vozidla, takže v případě nesplacení úvěru může dojít k převedení vozidla na úvěrující společnost.

46. Z kupní smlouvy ze dne 13. 9. 2013 vyplývá, že byla uzavřena na koupi předmětného motorového vozidla tov. zn. Škoda Octavia za cenu 349 000 Kč ku-

č. 23

pujícím V. J. od prodávajícího F. B., jehož zastupoval J. M., s tím, že přímá platba ve výši 100 000 Kč ve smyslu úvěrové smlouvy uzavřené s obchodní společností E., s. r. o., bude uhrazena při podpisu smlouvy. S obchodní společností E., s. r. o., uzavřel kupující úvěrovou smlouvu na financování koupě předmětného vozidla. Téhož dne udělil V. J. úvěrující společnosti plnou moc v souladu s čl. III. písm. b) odst. 4 Obchodních podmínek k úkonům ve všech věcech týkajících se přihlášení, přehlášení, odhlášení a ostatních právních úkonů včetně zajištění vyhotovení velkého technického průkazu ve vztahu k předmětnému motorovému vozidlu.

47. Je tedy nepochybné, že součástí smlouvy o úvěru bylo ujednání o zajišťovacím převodu vlastnického práva k předmětnému vozidlu, i když to zůstalo (podle smlouvy) v užívání dlužníka – V. J. To vše vedlo k úvahám o tom, zda je za této situace ještě možné hovořit o úvěrové smlouvě ve smyslu § 211 tr. zákoníku. Vystává zde totiž značná podobnost s leasingovou smlouvou, tj. v podstatě se smlouvou o finančním pronájmu (řazenou mezi tzv. nepojmenované, inominátní smlouvy podle § 51 a § 491 obč. zák., § 269 odst. 2 obč. zák.), na jejímž základě vlastník věci (typicky automobilu) pronajme věc za měsíční splátky nájemného s tím, že po jejich splacení v určité výši vzniká leasingovému nájemci právo na odkoupení věci za symbolickou cenu. Již ve zmíněném rozhodnutí uveřejněném pod č. 5/2006 Sb. rozh. tr. se konstatovalo, že případy, kdy klient nezískává určité zboží do vlastnictví, ale toto má pouze v nájmu až do té doby, než zaplatí sjednanou částku (případy odložených plateb a leasingových smluv), jsou vyloučeny z dosahu pojmu „úvěrová smlouva“. Jde totiž o případy, které ve smyslu stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr. spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb. Bylo zde řečeno, že pod pojem „úvěrová smlouva“ naopak spadají případy, kdy se klient stává ihned vlastníkem zakoupeného zboží, aniž by k tomuto zboží měla jakákoli vlastnická práva společnost poskytující úvěr. V rozhodnutí uveřejněném pod č. 16/2011 Sb. rozh. tr. se uvádí, že pokud se vlastníkem vozidla stal věřitel (poskytovatel úvěru), pak smlouvu by nebylo možné považovat za smlouvu úvěrovou ve smyslu § 211 tr. zákoníku.

48. Nejvyšší soud zvažoval, že obsah zde posuzované smlouvy v jejím celku, který zahrnuje ujednání o úvěru a současně ujednání o zajišťovacím převodu vlastnického práva na úvěrující společnost s tím, že po splacení určité celkové částky bude vlastnické právo k vozidlu převedeno na klienta, se velmi blíží poskytnutí vozidla na podkladě leasingu. Je třeba vzít v úvahu i tzv. zpětný leasing, při němž úvěrovaný vlastní předmětnou věc (případně ji právě kupuje od jiného subjektu) již před uzavřením smlouvy s leasingovou společností, které věc přenechá do vlastnictví (prodá) a současně si ji od ní pronajme, přičemž věc může dále užívat, a získá tak současně finanční prostředky. Velmi podobná (svou faktickou podstatou stejná) situace nastává v případech, jako je zde projednáváný. Vlastníkem vozidla je úvěrující společnost, zatímco vozidlo užívá úvěrovaný a splácí

úvěřující společnosti určitou finanční částku, po jejímž splacení je vozidlo převedeno do jeho vlastnictví. V obou případech klient přichází jako vlastník věci (také u zajišťovacího převodu práva musí převáděné právo v době převodu existovat) a po uzavření smluvního vztahu je pouze jejím uživatelem (správcem, nájemcem), přičemž má k dispozici finanční částku poskytnutou úvěřujícím subjektem (která je případně předána předchozímu vlastníku).

49. Přesto dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v nyní projednávaném případě šlo o smlouvu o úvěru, a to z následujících důvodů.

50. Odlišnost od případů leasingových smluv spočívá v právní podstatě smluvních vztahů. Zatímco u leasingu jde o nájem věci na splátky, v případě úvěru spojeného se zajišťovacím převodem vlastnického práva jde o úvěrový vztah se zajištěním, tj. klient neplatí nájemné, nýbrž splácí úvěr. S tím jsou spojeny i další atributy úvěrového vztahu, jako jsou úroky, sjednání tzv. úvěrového rámce apod.

51. Zpravidla se také úvěřující společnost přímo podílí na získání věci klientem tím, že poskytne úvěr, i když myslitelné jsou i případy, že nejde o úvěr na získání věci, která je poskytována jako jistota. V posuzovaném případě dlužník (úvěřovaný) uzavřel kupní smlouvu s předchozím vlastníkem věci, přičemž úvěr byl poskytnut právě na úhradu kupní ceny na podkladě této kupní smlouvy. U tzv. zpětného leasingu z povahy věci není dána tato úzká vazba na právní jednání, jímž klient získal předtím věc do vlastnictví.

52. Zásadní odlišností od leasingu je existence dvou závazkových právních vztahů. Z již zmíněné akcesorické povahy zajištění vyplývá, že musí existovat platný závazek hlavní, z něhož je dlužník povinen plnit a věřitel má právo požadovat na něm plnění. Vedle tohoto jejich právního vztahu vzniká zajišťovacím převodem práva mezi nimi další závazkový vztah. Jiná podstata obou právních vztahů je patrná i z toho, že zatímco u zajišťovacího převodu vlastnického práva přichází v úvahu předání věci věřiteli (což je vlastně z hlediska podstaty tohoto institutu situace typická), u leasingu by to bylo proti smyslu daného právního vztahu.

53. Rozdíl je rovněž v síle práv úvěřujícího (věřitele) k předmětné věci. Zatímco v případě leasingu je jejím „plným“, neomezeným vlastníkem, zajišťovacím převodem se stává vlastníkem pouze účelově, podmíněně a dočasně. Nejde o převod vlastnického práva trvalý, což musí být zřejmé i z obsahu smlouvy. V daném případě to lze dobře ilustrovat na zmíněné smluvní úpravě převodu motorového vozidla v příslušné evidenci a vyznačení vlastníka v technickém průkazu. Zatímco u leasingových smluv je obvyklé, že v registru vozidel a v tzv. velkém technickém průkazu je zapsána jako vlastníka leasingová společnost, v posuzovaném případě zůstává evidovaným vlastníkem dlužník, tj. zajišťovací převod vlastnického práva na to nemá přímý vliv. V daném případě byl dlužník povinen zajistit přihlášení automobilu do evidence motorových vozidel, kde bude uveden jako vlastníka on, a poté do 10 dnů od přihlášení doručit velký technický průkaz

č. 23

úvěřující společnosti. Při uzavření smlouvy ovšem udělil plnou moc k případnému převodu vozidla do majetku úvěřující společnosti. Z hlediska zde rozhodné právní úpravy v občanském zákoníku účinném do 31. 12. 2013 lze dále při zvažování intenzity práv věřitele vzít v úvahu, že zajišťovací převod vlastnického práva byl ujednáním s rozvazovací podmínkou, jejímž splněním se vlastníkem věci bez dalšího stává původní majitel (dlužník).

54. V zájmu úplnosti považuje Nejvyšší soud za potřebné zdůraznit, že shora uvedené závěry a argumenty jsou použitelné i ve vztahu k současné právní úpravě, neboť změny se nedotkly podstaty výše rozebíraných právních vztahů z hlediska posuzování naznačené sporné otázky.

55. Rozdíly v úpravě zajišťovacího převodu práva v občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014 spočívají v tom, že poskytovatelem jistoty může být nejen primární dlužník, ale i třetí osoba. Také příjemcem jistoty může být třetí osoba (nejen věřitel). Pro smlouvu se v zásadě nevyžaduje písemná forma (nevyplyvá-li požadavek na formu z pravidel o převodu konkrétního druhu věci – např. nemovitosti). Výslovně je v § 2040 odst. 1 o. z. zmíněna dočasnost smlouvy.

56. Vzhledem k § 2040 odst. 2 o. z. již není použitelné rozhodnutí uveřejněné pod č. 45/2009 Sb. rozh. obč., neboť zákon hovoří o domněnce rozvazovací podmínky, ale současně z toho vyplývá, že ve smlouvě je možná i jiná úprava – na takový případ pamatuje § 2043 věta první o. z. Zákon zde tedy nyní připouští tzv. fiduciární převod vlastnického práva. Při něm nedochází automaticky k obnovení práva dlužníka v případě, že splnil řádně svůj dluh, ale je zapotřebí, aby věřitel, na kterého je vlastnické právo převedeno, převedl toto právo zpět konkrétním jednáním. Převod práva je tedy v těchto případech sjednán bez rozvazovací podmínky. Úprava uvedené alternativy sice relativně oslabuje postavení dlužníka ve prospěch věřitele, avšak ani toto snížení důrazu na podmíněnost zajišťovacího převodu vlastnického práva nemůže vést k jiným závěrům, než shora uvedeným. I z hlediska současné právní úpravy lze daný typ úvěrového vztahu se zajišťovacím převodem vlastnického práva považovat za smlouvu o úvěru podle § 2395 a násl. o. z., a tedy „úvěrovou smlouvu“ ve smyslu § 211 tr. zákoníku.

57. Nejvyšší soud shrnuje, že při řešení výše pojednané předběžné otázky podle § 9 odst. 1 tr. ř. bylo namístě vycházet ze zásad a kritérií stanovených judikaturou (viz zejména stanovisko uveřejněné pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr., rozhodnutí uveřejněná pod č. 5/2006 a č. 16/2011 Sb. rozh. tr. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 576/2011), které jsou tímto rozhodnutím doplněny pro případy zde posuzovaného druhu. I v nyní projednávaném případě jde z hlediska podstaty věci o takový typ smluvního vztahu, na který dopadá § 211 tr. zákoníku o úvěrovém podvodu. Námitka obviněného D. H., kterou se domáhal opačného závěru, je neopodstatněná.

58. Z hlediska právní kvalifikace skutku nicméně Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že zjištěný skutek obviněného měl být správně kvalifikován jako pa-

chatelství, resp. spolupachatelství trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Tohoto trestného činu se totiž jako pachatel dopustí mimo jiné ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Za sjednávání úvěrové smlouvy je třeba považovat celý postup při uzavírání úvěrové smlouvy, včetně všech souvisejících jednání, která provázejí uzavírání úvěrové smlouvy (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1184/2015, ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1286/2016, aj.). Obviněný D. H. se bezpochyby zúčastnil jednání o úvěru a podílel se na uvádění nepravdivých údajů i předkládání falešných dokladů o nich. Lze dodat, že V. J., v tomto řízení vystupující jako svědek, byl odsouzen za jednání spočívající v podvodném vylákání uvedeného úvěru rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 17. 4. 2015, sp. zn. 30 T 22/2015 (který nabyl právní moci dne 14. 8. 2015, když odvolání podal jmenovaný opožděně). Z odůvodnění tohoto odsuzujícího rozsudku vyplývá, že vozidlo opatřil k úvěrování obviněný D. H., který celou věc zorganizoval a zařizoval, včetně toho, že předem vyřídil i úvěrovou smlouvu, vůbec vlastně nepředal vozidlo V. J. a ponechal si ho ve svém držení, přičemž tento obviněný také převzal (od provozovatele autobazaru J. M.) finanční prostředky poskytnuté úvěrem. Jak konstatoval Nejvyšší soud už ve svém předchozím rozhodnutí, k podobným skutkovým zjištěním dospěly soudy i v nyní posuzované věci, vyvodily z nich však nesprávné závěry. Přitom zjistily, že na jednáních spojených s podvodným vylákáním úvěru se obviněný D. H. podílel s podvodným úmyslem od počátku a v podstatě zorganizoval celý sled kroků. V takovém případě nemůže jít jen o pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, nýbrž o spolupachatelství tohoto trestného činu. Správně ovšem již odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí uzavřel, že tato právní kvalifikace nepřicházela v úvahu s ohledem na zákaz *reformationis in peius* (odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podal pouze obviněný a v jeho prospěch jeho družka), což v plné míře platí i v řízení o dovolání.

59. Nejvyšší soud se pak vypořádal s ostatními námitkami obviněného D. H. ohledně zachování totožnosti skutku a rozhodnutí o náhradě škody, a protože ani tyto neshledal opodstatněnými, podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání jako zjevně neopodstatněné.

Č. 24

Č. 24

Zastavení trestního stíhání

§ 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

K zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. musí být splněna zákonná podmínka spočívající v chování obviněného po spáchání činu, jež zohledňuje zejména přístup obviněného k jím spáchanému trestnému činu.

Obviněný musí svým chováním po spáchání činu prokázat, že již není potřeba dalšího řízení vůči jeho osobě, přičemž takový závěr není zcela vyloučen ani za situace, kdy obviněný sice trestnou činnost v plném rozsahu nedoznává, avšak z jeho projevů po spáchání činu je zřejmé, že si je vědom podstatných okolností zakládajících trestní odpovědnost za své jednání, kterého se musí do budoucna vyvarovat. I v takovém případě je možné dovodit dosažení účelu trestního řízení ve smyslu § 1 odst. 1 tr. ř.

(Usnesení nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 4 Tdo 105/2018, ECLI:CZ:NS:2018:4.TDO.105.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného M. P. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 4 To 532/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Strakonici pod sp. zn. 3 T 16/2017, jakož i všech na další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a přikázal Krajskému soudu v Českých Budějovicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Strakonici ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 3 T 16/2017, byl obviněný M. P. uznán vinným přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku. Uvedeného přečinu se podle tohoto soudu dopustil tím, že: jako jediný jednatel společnosti A. R. s. r. o., V., poté, co dne 1. 6. 2013 uzavřel se společností V. S. s. r. o., S., rámcovou kupní smlouvu o pravidlech pro koupi a prodej stavebního materiálu, se smluvním ustanovením uvedeným v oddíle III.

článku 3. odst. 1 smlouvy, kterým je stanoveno, že „vlastnická práva přecházejí z prodávajícího na kupujícího až po úplném zaplacení kupní ceny“, nechal odebrat ze skladu společnosti V. S. s. r. o., na adrese B., V., okres S.,

1. v době od 7. 1. 2016 do 29. 1. 2016 zboží, které bylo prodávajícím vyúčtováno fakturou ze dne 30. 1. 2016 na částku 41 685 Kč, splatnou dne 13. 2. 2016, kterou ve stanovené době splatnosti neuhradil,

2. dne 2. 2. 2016 zboží, které bylo prodávajícím vyúčtováno fakturou ze dne 29. 2. 2016 na částku 4 038 Kč, splatnou dne 14. 3. 2016, kterou ve stanovené době splatnosti neuhradil,

a to přesto, že odebrané zboží použil pro své podnikání, když je nechal instalovat do nemovitosti při provádění stavební činnosti, a od investora, pro kterého práce vykonal, dostal za toto zboží,

– dne 2. 3. 2016 v hotovosti uhrazenou částku 8 280 Kč, ze které společnosti V. S. s. r. o. ničeho neuhradil,

– dne 4. 3. 2016 v hotovosti uhrazenou částku 17 710 Kč, ze které společnosti V. S. s. r. o. ničeho neuhradil,

– dne 25. 4. 2016 v hotovosti uhrazenou částku 17 151 Kč, ze které téhož dne společnosti V. S. s. r. o. uhradil částku 16 685 Kč,

a tak z obdržených peněz od investora uhradil pouze částku 16 685 Kč a zbytek z těchto peněz použil pro svoji potřebu a společnosti V. S. s. r. o., S., tak způsobil škodu ve výši 26 456 Kč.

2. Za uvedený přečin uložil Okresní soud ve Strakonicih obviněnému podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců. Podle § 82 odst. 1 tr. zákoníku výkon trestu obviněnému podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvou roků.

3. Proti rozsudku Okresního soudu ve Strakonicih ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 3 T 16/2017, podal obviněný odvolání směřující do výroku o vině a trestu. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 4 To 532/2017, tak, že podle § 257 odst. 1 písm. c), § 223 odst. 2 a § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. zrušil rozsudek Okresního soudu ve Strakonicih ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 3 T 16/2017, a trestní stíhání obviněného pro předmětný skutek zastavil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 4 To 532/2017, podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněného z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž pro tento postup byly splněny zákonné podmínky.

5. Následně rozvádí průběh řízení před soudy nižších stupňů, zejména obhajobu obviněného, jenž se hájí tím, že od investora byl zaplacen stavební materiál, který nebyl poškozené společnosti. Obviněný na tomto tvrzení založil i své odvolací námitky, a přestože se soud druhého stupně ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně, tak poukázal na určité polehčující okolnosti a dospěl k závěru, že tyto polehčující podmínky naplňují zákonné předpoklady pro postup podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

6. Nejvyšší státní zástupce dále poukazuje na podmínky zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř., když předpokladem postupu podle tohoto ustanovení je, že vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Podle dovolatele musí být uvedené podmínky splněny kumulativně. Jinak řečeno, k některé ze zákonných podmínek uvedených v první alternativě musí přistoupit druhá podmínka spočívající v pozitivním chování obviněného po činu, zejména pokud jde o náhradu škody či odstranění škodlivých následků.

7. Dovojuje, že ve věci byl splněn předpoklad, že zastavení trestního stíhání nebrání význam a míra porušení chráněného zájmu. Nelze mít ale za to, že byla naplněna podmínka, že vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Obviněný sice nahradil způsobenou škodu, byť se značným časovým odstupem, ovšem podle jeho názoru k naplnění podmínky týkající se chování obviněného po spáchání činu vyžaduje bezvýhradné doznání. Obviněný se ovšem ke spáchané trestné činnosti nedoznal. Zdůrazňuje, že přestože předmětné ustanovení sice výslovně nestanoví požadavek doznání, lze tento závěr dovodit z platné judikatury. Současně odkazuje na platný komentář, ze kterého vyplývá, že chování obviněného je významnou okolností právě z hlediska dosažení účelu trestního řízení, neboť se zde zohledňuje jeho přístup ke spáchanému trestnému činu, jehož se dopustil, a proto nebude zásadně možné zastavit trestní stíhání v případech, kdy obviněný popíral svou trestnou činnost (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád, § 157 až 314s, Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2202). Shodně se vyjádřil i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. 3 Tdo 1202/2004, publikovaném pod č. 50/2005 Sb. rozh. tr., obdobně viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. 4 Tz 43/2005.

8. Konstatuje, že z obhajoby obviněného je zřejmé, že tento se hájí tím, že neměl k dispozici finanční prostředky získané použitím materiálu poškozené společnosti, když se jednalo o finanční prostředky získané zpracováním jiného materiálu. Dovatel pak odkazuje na platnou judikaturu, zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1279/2015, jehož závěr zní:

Předmětem trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku je též peněžní ekvivalent, který se do dispozice pachatele v postavení kupujícího dostane ve formě plnění od třetí osoby jako úplata za věc, kterou předtím koupil od poškozeného s výhradou vlastnického práva. Věc, které se týká výhrada vlastnického práva a za kterou nebyla zaplacená kupní cena, má z hlediska kupujícího povahu cizí svěřené věci. Z hlediska kupujícího se však v popsaném případě cizí svěřenou věcí stává peněžní částka reprezentující cenu věci. Peněžní prostředky zaplacené kupujícímu třetí osobou se proto nestávají vlastnictvím kupujícího. Přitom smysl výhrady vlastnického práva je zachován transformací účinků výhrady vlastnického práva k věci do peněžního ekvivalentu, který kupující získá použitím věci ve své podnikatelské činnosti.

9. Dovolatel uzavírá, že vzhledem k obhajobě obviněného je nepochybné, že popírá podstatné skutkové okolnosti mající podstatný význam pro právní posouzení věci. Současně poukazuje i na judikaturu, která se týká existence doznání, jako zákonné podmínky pro zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř., a která je použitelná i na předmětnou věc. Doznání podle rozhodnutí publikovaného pod č. 45/1995 Sb. musí zahrnovat doznání ke všem zákonným znakům stíhaného trestného činu, včetně zavinění v zákonně stanovené formě. Obdobné závěry vyplývají i z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005, publikovaném pod č. 57/2006 Sb. rozh. tr.

10. Skutečnost, že obviněný nedoznává podstatný znak uvedeného přechínu, vyplývá z jeho obhajoby, když popírá, že by finanční částky získané od investora zahrnovaly zboží, které převzal od poškozené společnosti a na které se vztahovala výhrada vlastnictví. Proto lze mít za to, že ve věci nebyly splněny zákonné podmínky pro postup podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.

11. V závěru podaného dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínek § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 4 To 532/2017, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Českých Budějovicích, aby věc znovu projednal a rozhodl.

12. Obviněný ve svém vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce uvedl, že se domnívá, že ve věci byla splněna i druhá podmínka pro možnost aplikace § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. Zdůrazňuje, že nijak nerozporuje skutek popsany v obžalobě a v rozsudku soudu prvního stupně. Namítal toliko právní hodnocení tohoto skutku, tedy že popsaná verze naplňuje znaky trestné činnosti. Není mu jasné, z čeho nejvyšší státní zástupce dovozuje, že se nedoznal ke všem skutkovým okolnostem, neboť jediné, co rozporuje, je právní hodnocení skutku. Odkaz nejvyššího státního zástupce na doznání považuje za nepřipadný, neboť postup

podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. je možný pouze u skutků, u nichž význam a míra porušení či ohrožení chráněného zájmu je společensky mizivá, a doznání se výslovně nevyžaduje. Pokud by to měl zákonodárce na mysli, že se obviněný musí doznat, tak by to pravděpodobně v § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. výslovně uvedl. V závěru podaného vyjádření navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce odmítl jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání v této trestní věci je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. c) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265p odst. 1 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

14. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené nejvyšším státním zástupcem naplňují jím uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

15. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. spočívá v tom, že bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Dovolací důvod zde spočívá v okolnosti, že nebyly splněny zákonné podmínky k tomu, aby soud učinil některé z rozhodnutí uvedených v § 265a odst. 2 písm. c), d), f) a g) tr. ř., kterým soud přesto rozhodl. V případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání citovaný dovolací důvod spočívá v tom, že vůbec nebyly naplněny podmínky pro vydání takového rozhodnutí, nikoliv tedy v tom, že sice trestní stíhání stejně mělo být zastaveno, ale z jiného obligatorního důvodu (§ 11 odst. 1 tr. ř.), než byl použit. Uvedený dovolací důvod lze vztáhnout nejen na obligatorní důvody zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 tr. ř., ale i na fakultativní důvody zastavení trestního stíhání uvedené v § 172 odst. 2 tr. ř., ačkoliv žádný z nich nebyl dán (srov. TR NS 15/2005-T-793).

IV.

Důvodnost dovolání

16. V návaznosti na shora uvedená východiska Nejvyšší soud konstatuje, že námitky obsažené v podaném dovolání byly z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. uplatněny právně relevantním způsobem.

17. Podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. může soud druhého stupně napadený roz-

sudek nebo jeho část zrušit a zastavit trestní stíhání, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2 tr. ř.).

18. Podle § 223 odst. 2 tr. ř. může soud zastavit trestní stíhání též tehdy, vyjde-li najevo mimo hlavní líčení, že tu je některý z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. ř.

19. Důvod zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. je naplněn tehdy, jestliže vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

20. Jak již bylo výše uvedeno, podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. lze zastavit trestní stíhání, jestliže je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo, – vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a – vzhledem k chování obviněného po spáchání činu.

21. Podmínky jako význam chráněného zájmu, způsob provedení činu a jeho následek a okolnosti, za kterých byl čin spáchán, jsou uvedeny alternativně, takže postačí naplnění některého z těchto předpokladů, když ovšem podmínka náležitého chování obviněného po spáchání činu musí být dána vždy, přičemž takto stanovené podmínky je nutné vyhodnotit z hlediska dosažení účelu trestního řízení. Dosažení účelu trestního řízení přichází v úvahu především u trestných činů menší závažnosti, resp. menší nebezpečnosti pro společnost (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 277/2007, a ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2202).

22. Chování obviněného po spáchání činu představuje významnou okolnost právě z hlediska dosažení účelu trestního řízení, neboť se zde zohledňuje jeho přístup ke spáchanému trestnému činu, jehož se dopustil, a proto nebude zásadně možné zastavit trestní stíhání v případech, pokud obviněný popírá svou trestnou činnost. Předpokladem je nejen řádný život po celou dobu od spáchání trestného činu až do rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (musí žít řádným občanským i rodinným životem a nesmí se dopustit trestného činu, přestupku nebo jiného správního deliktu), ale z hlediska právě dosažení účelu trestního řízení musí obviněný svým chováním po spáchání činu prokázat, že není třeba žádného dalšího opatření (trestu, ochranného opatření, ale ani použití některého z odklonů – podmíněného zastavení trestního stíhání či narovnání), popř. návrhu na schválení dohody o vině a trestu, a je možno trestní stíhání zastavit (viz komentář ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck 2013, s. 2204).

23. Z těchto východisek pak bylo přistoupeno k podanému dovolání nejvyššího státního zástupce, jenž dospěl k závěru, že nebyla naplněna podmínka, že chování obviněného po činu odůvodňuje závěr, že účelu trestního řízení bylo dosaže-

č. 24

no. K uplatnění argumentaci nejvyššího státního zástupce lze uvést následující. Z předloženého spisového materiálu vyplývá, že obviněný v řízení před soudem prvního stupně nezpochybňoval skutečnost, že předmětné faktury poškozené společnosti neuhradil, hájil se tím, že převážná část stavebního materiálu, který mu uhradil investor, nebyla poškozené společnosti, takže mu stavební materiál poškozené společnosti nebyl uhrazen. Z uvedeného je nepochybné, že obviněný zpochybňoval naplnění znaku skutkové podstaty přečinu zpronevěry spočívající v tom, že si присвоjí cizí věc. Jinak řečeno, obviněný namítal, že v dané věci nebyly naplněny všechny objektivní znaky uvedeného přečinu. Stejnou námitku pak uplatnil i v podaném odvolání, když uváděl, že jeho jednání není trestným činem.

24. Při posuzování naplnění objektivní stránky přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku je nutné uvést, že z provedeného dokazování se podává, že stavební materiál poškozené společnosti byl podle rámcové kupní smlouvy o pravidlech pro koupi a prodej stavebního materiálu, podle oddílu III. článku 3. odst. 1 této smlouvy, ve vlastnictví poškozené společnosti, neboť vlastnická práva přecházela z prodávajícího na kupujícího až po úplném zaplacení kupní smlouvy. Z logiky věci vyplývá, že stavební materiál si obviněný obstaral z toho důvodu, aby tento mohl použít k určenému účelu (tj. na stavbu). Proto je třeba mít za to, že předmětem trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku je též peněžní ekvivalent, který se do dispozice obviněného v postavení kupujícího dostal ve formě plnění od třetí osoby jako úplata za věc, kterou předtím koupil od poškozeného s výhradou vlastnického práva. Věc, které se týká výhrada vlastnického práva a za kterou nebyla zaplacená kupní cena, má totiž z hlediska kupujícího povahu cizí svěřené věci. Pokud tedy došlo k využití stavebního materiálu, který získal obviněný od poškozené společnosti s výhradou vlastnictví, tak cizí svěřenou věcí se stala peněžní částka reprezentující cenu stavebního materiálu. Peněžní prostředky zaplacené obviněnému třetí osobou, tj. investorem, se nemohly stát vlastnictvím obviněného, ale byly ve vlastnictví poškozené společnosti a ve vztahu k obviněnému představují cizí svěřenou věc (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1279/2015, přiměřeně též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1573/2012, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2017, sp. zn. 7 Tdo 552/2017).

25. Vzhledem ke shora uvedenému je možno uzavřít, že peněžní prostředky získané prodejem stavebního materiálu představovaly ve vztahu k obviněnému svěřenou cizí věc. Za situace, kdy obviněný zpochybňuje, že stavební materiál použil na uvedenou stavbu, a že tedy úhrada ze strany investora se týká stavebního materiálu poškozené společnosti, je nepochybné, že obviněný popírá, že by si присвоjí cizí věc, takže trestnou činnost nedoznává.

26. Jak již bylo naznačeno, pro postup podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. musí být splněna obligatorní podmínka chování obviněného po spáchání činu, jež zo-

hledňuje zejména přístup obviněného k jím spáchanému trestnému činu. Obviněný musí svým chováním po spáchání činu prokázat, že již není potřeba dalšího řízení vůči jeho osobě, jež by vyústilo v uložení trestu, ochranného opatření či některého z tzv. odklonů. Logicky tento závěr nelze učinit v případech, kdy obviněný s dosud učiněnými závěry orgánů činných v trestním řízení o podstatných okolnostech trestné činnosti kladené mu za vinu nesouhlasí. V takovém případě totiž nebude možné dovodit z této okolnosti dosažení účelu trestního řízení (viz § 1 odst. 1 tr. ř.), když jedním z cílů je i předcházení trestné činnosti, což nepochybně znamená, že obviněný si musí být vědom, že jeho jednání je trestné, a že takového jednání se musí vyvarovat v budoucnu. Pokud spáchání trestné činnosti popírá, je zřejmé, že si trestnosti svého jednání není vědom nebo nechce být vědom. Proto lze uzavřít, že pokud obviněný spáchání trestné činnosti ve vztahu k podstatným okolnostem popírá, nelze mít za to, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

27. Vzhledem ke shora uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že podané dovolání je důvodné, když dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. byly naplněny. Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 4 To 532/2017, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Českých Budějovicích, aby předmětnou věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Č. 25

Č. 25

Adhezní řízení

§ 44 odst. 1 tr. ř.

V řízení o trestném činu spočívajícím ve vzájemném fyzickém napadení dvou či více osob (např. trestné činy ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku či výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku), přičemž každá z nich má v tomto řízení procesní postavení obviněného, s ohledem na ustanovení § 44 odst. 1 tr. ř. nemůže žádná z těchto osob vykonávat oprávnění poškozeného. To však nevylučuje, aby nárok na náhradu škody vzniklé v souvislosti se zraněním některého z obviněných uplatnila zdravotní pojišťovna, jejímž je některý z obviněných pojištěncem.

Spoluobviněným ve smyslu § 44 odst. 1 tr. ř. se rozumí pouze ta osoba, která je ve společném řízení stíhána jako obviněný spolu s jiným obviněným, který jí měl způsobit škodu či nemajetkovou újmu. Zdravotní pojišťovna, která uhradila zdravotnickým zařízením náklady léčení některého z obviněných, takové postavení nemá.

Nárok zdravotní pojišťovny na náhradu nákladů vynaložených na hrazení zdravotní služby je přímým a samostatným nárokem vyplývajícím z ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, nikoli nárokem odvozeným, který by na zdravotní pojišťovnu přecházel z nároku osoby, jež zranění utrpěla.

(Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 3 To 660/2016, ECLI:CZ:KSCB:2016:3.TO.660.2016.1)

Krajský soud v Českých Budějovicích k odvolání poškozené o. z. pojišťovně proti rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 5. 2016, č. j. 31 T 49/2016-115, doplnil napadený rozsudek podle § 259 odst. 2, 3 tr. ř. o výrok podle § 228 odst. 1 tr. ř., jímž obžalovanému T. J. uložil povinnost zaplatit poškozené o. z. pojišťovně na náhradu škody částku 4 749 Kč.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Českých Budějovicích napadeným rozsudkem uznal obžalovaného T. J. vinným přečiny výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se dopustil v podstatě tak, že dne 28. 5. 2015 v době kolem 03:50 hodin v ulici XY v prostorách baru P. v XY na místě veřejnosti přístupném před více přítomnými osobami po předchozí slovní rozepři a pod vlivem alkoholických nápojů fyzicky, a to úderem pěstí na levé oko, napadl J. M., následně obžalovaný odešel před bar, kam ho zhruba za pět až deset minut následoval poškozený J. M., přičemž mezi nimi došlo ke slovnímu konfliktu, načež obžalovaný udeřil nejméně jednou ranou pěstí do brady poškozeného J. M., který upadl na zem a tam jej obžalovaný dále udeřil skleněnou pivní lahví do hlavy, čímž mu způsobil tržnou ránu na čele délky 6 cm a ořes mozku a po ošetření na Traumatologické ambulanci Nemocnice v Č. B. byl zde hospitalizován od 28. 5. 2015 do 29. 5. 2015, přičemž zranění vyžadovalo předpokládanou dobu léčení 2 týdny.

2. Za to byl odsouzen podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v délce 8 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v délce 2 roky.

II.

Odvolání

3. Proti tomuto rozsudku podala v zákonné lhůtě odvolání poškozená O. Z. pojišťovna. Domáhá se toho, aby krajský soud v odvolacím řízení doplnil napadený rozsudek o výrok o povinnosti obžalovaného T. J. k náhradě škody, konkrétně aby mu uložil povinnost zaplatit odvolatelce částku 4 749 Kč. V odůvodnění opravného prostředku se uvádí, že nárok na náhradu škody poškozená uplatnila řádně a včas, když se k trestnímu řízení připojila s nárokem na náhradu nákladů hrazených služeb za léčení poškozeného J. M. v celkové výši 4 749 Kč. Stalo se tak podáním ze dne 19. 10. 2015, který byl adresován příslušnému policejnímu orgánu. Přílohou podání byl mimo jiné posudek revizního lékaře potvrzující, že vypočtené náklady souvisejí s léčením pojištěnce J. M. (poškozeného), který byl fyzicky napaden obžalovaným T. J.

III.

Důvodnost odvolání

4. Podle § 254 odst. 1 tr. ř., nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddě-

litelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Podle § 254 odst. 2 tr. ř., mají-li však vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání.

5. Ve smyslu citovaných zákonných ustanovení krajský soud přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného výroku rozsudku (resp. důvod jeho absence), stejně tak i správnost postupu řízení, které jeho vyhlášení předcházelo, to vše zejména z hlediska vytýkaných vad. Dospěl přitom k závěru, že odvolání poškozené je důvodné.

6. Z obsahu spisu vyplývá, že poškozená pojišťovna v tomto řízení skutečně uplatnila nárok na náhradu škody řádně a včas, a to konkrétně podáním založeným na č. l. 48 a násl. spisu (doručeno policejnímu orgánu dne 23. 10. 2015). Nárok byl dostatečně doložen podrobným rozpisem nákladů na služby hrazené pojišťovnou a zprávou revizního lékaře. Z těchto dokladů jasně vyplývá celková výše nákladů vynaložených pojišťovnou na léčení poškozeného J. M. (pojištěnce odvolatelky), jakož i příčinná souvislost mezi jeho zraněními a projednávaným trestným činem obžalovaného T. J. Poškozená požadovala proti obžalovanému přiznat částku 4 749 Kč. Ze zmíněných dokladů se podává, že za léčení poškozeného J. M. fakticky uhradila Nemocnici v Č. B., Zdravotnické záchranné službě J. K. a MUDr. M. K. celkem částku 4 749,61 Kč. Za situace, kdy byla bez pochybností prokázána vina obžalovaného, byla prokázána i výše vzniklé škody na straně pojišťovny (nákladů na hrazené služby související s léčením poškozeného J. M.) a v neposlední řadě i příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a touto škodou, měl okresní soud v odsuzujícím rozsudku obžalovaného zavázat podle § 228 odst. 1 tr. ř., aby poškozené požadovanou částku v plné výši 4 749 Kč uhradil.

7. Není pochyb, že obžalovaný T. J. za škodu odpovídá, neboť ji způsobil vlastní úmyslnou trestnou činností. Podle § 2960 o. z. škůdce nahradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil. Podle § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, má příslušná zdravotní pojišťovna vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na hrazené služby, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání této třetí osoby vůči pojištěnci. S ohledem na tato zákonná ustanovení a výše uvedené skutečnosti krajský soud k odvolání poškozené doplnil napadený rozsudek výrokem o povinnosti obžalovaného k náhradě škody.

8. Okresní soud zjevně pochybil, pokud s poškozenou pojišťovnou nejednal jako s účastníkem řízení (s poškozeným) – nedoručil jí obžalobu ani vyrozměnění

o termínu hlavního líčení, nakonec ani rozsudek (ten byl doručen až s velkým časovým odstupem na základě zvláštní žádosti poškozené). Přes tyto nedostatky však okresní soud správně na začátku prvního hlavního líčení dne 4. 5. 2016 za nepřítomnou poškozenou pojišťovnu podle § 206 odst. 2 tr. ř. přečetl jí uplatněný nárok na náhradu škody.

č. 25

9. Poté však konstatoval, že „nárok na náhradu škody není k hlavnímu líčení připuštěn, neboť se jedná o poškození spoluobžalovaného J. M.“. Toto prosté (a navíc nesprávné) konstatování samozřejmě nemá pro dané řízení žádný podstatný význam. Okresní soud formálně nerozhodl usnesením podle § 206 odst. 3, resp. 4 tr. ř., že poškozená pojišťovna nemůže v tomto řízení uplatňovat nárok na náhradu škody vůči obžalovanému T. J., resp. že ji vůbec nepřipouští jako poškozeného k hlavnímu líčení. V rozsudku se tedy měl s uplatněným nárokem na náhradu škody vypořádat, což se nestalo. Výše zmíněným postupem na začátku hlavního líčení chtěl okresní soud zřejmě vyjádřit názor, že s ohledem na § 44 odst. 1 tr. ř. nemůže v tomto trestním řízení vykonávat práva poškozeného J. M. (který byl v té době trestně stíhán jako spoluobžalovaný), a tudíž je nemůže vykonávat ani pojišťovna (jedná-li se o náklady léčení poškozeného J. M.).

10. Takový výklad je ovšem nesprávný. Nárok zdravotní pojišťovny na náhradu vynaložených nákladů na hrazené služby je přímým nárokem vyplývajícím ze shora citovaného § 55 odst. 1 zákona č. 47/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Nejedná se o nárok, který by na pojišťovnu přešel z nároku spoluobžalovaného J. M., tedy o nárok odvozený. Dále pak je třeba upozornit, že základním smyslem § 44 odst. 1 tr. ř. je zamezit situacím, aby v jednom trestním řízení určitá osoba vystupovala zároveň ve dvou prakticky protichůdných postaveních – jako obžalovaný a zároveň i jako poškozený. V nyní řešené věci však nárok na náhradu škody nebyl uplatněn spoluobžalovaným J. M., nýbrž třetím subjektem – zdravotní pojišťovnou, která v tomto řízení jako obžalovaný stíhána nebyla a není. Ostatně i za situace, že by řízení proti jednomu z obžalovaných bylo vyloučeno ze společného řízení a oba pak byli stíháni za vzájemné napadení odděleně ve dvou samostatných trestních řízeních, § 44 odst. 1 tr. ř. by již nebránilo tomu, aby každý z nich v jednom z uvedených řízení vystupoval jako obžalovaný a ve druhém jako poškozený, včetně plného výkonu práv s tím souvisejících. Spoluobviněným ve smyslu § 44 odst. 1 tr. ř. se rozumí pouze osoba, která je ve věci (ve společném řízení) stíhána jako obviněný spolu s dalším obviněným, který jí měl způsobit škodu, resp. nemajetkovou újmu. V řešené věci měli takové vzájemné postavení pouze obžalovaní T. J. a J. M., nikoli poškozená pojišťovna Z. Není a nebyl zde proto žádný důvod, proč by pojišťovna nemohla v tomto řízení vystupovat v pozici poškozeného a mimo jiné i uplatnit nárok na náhradu škody proti obžalovanému T. J.

11. Ze všech shora uvedených důvodů shledal krajský soud odvolání poškozené jako plně důvodné, vyhověl mu a napadený rozsudek doplnil o požadovaný výrok o povinnosti obžalovaného T. J. k náhradě škody.

Č. 26

Č. 26

Řízení o odvolání, Usnesení

§ 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 134 odst. 2 tr. ř.

V případě, že odvolací soud z podnětu odvolání proti rozsudku rozhodne, že nejde o žalovaný, ani o jiný trestný čin, a věc postoupí jinému příslušnému orgánu podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., je povinen v odůvodnění rozhodnutí uvést argumenty, o něž uvedený závěr opírá tak, aby vyhověl podmínkám stanoveným v § 134 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř.

I v případě, že je věc postupována k projednání skutku jako možného přestupku, odvolací soud pro závěr o tom, že nejde nejen o žalovaný, ale ani o žádný jiný trestný čin, se musí vypořádat se všemi zákonnými znaky trestných činů, které přicházejí v úvahu, a s důvody, pro které takový skutek tyto znaky nenaplníuje.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1365/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.1365.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného O. H. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 7 To 214/2018, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 2 T 109/2017, jakož i další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 16. 4. 2018, sp. zn. 2 T 109/2017, byl obviněný O. H. uznán vinným zločinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že dne 9. 1. 2017, v době okolo 15:40 hodin, v XY, ve 3. patře budovy sídla Úřadu práce České republiky, Krajské pobočky pro hl. město P., kontaktním pracovišti pro XY, poté, co nejprve vstoupil společně se svou partnerkou M. M. a jejich nezletilou dcerou XXXXX (pseudonym), kterou držel v náručí, bez vyzvání do

kanceláře referentky dávek státní sociální podpory A. N., která zpracovávala a vyřizovala žádost M. M. o přiznání dávky státní sociální podpory v podobě příspěvku na bydlení, a dožadoval se, společně s M. M., křikem a za pomoci vulgarit zejména v podobě „Ty kundo, Ty píčo“ po A. N., o níž jednoznačně věděl, že je zaměstnankyní Úřadu práce vyřizující žádost jeho partnerky o přiznání příspěvku na bydlení, sdělení důvodu, proč doposud M. M. nebyla dávka státní sociální podpory vyplacena, na což reagovala A. N. tak, že se snažila obviněného z kanceláře vykázat, a to jednak z důvodu nevhodného a neslušného chování a jednak z důvodu nutnosti dokončení pracovní činnosti spojené s předchozím klientem, obviněný však opakované výzvy k opuštění kanceláře neuposlechl, načež když se ke kanceláři A. N. dostavila poškozená V. B., vrchní referentka a ověřovatelka dávek státní sociální podpory, do jejíž pracovní náplně mimo jiné patří i být přítomna a nápomocna při jednání v konfliktních situacích, neboť zaregistrovala, stejně jako i žadatelé o dávky státní sociální podpory čekající na chodbě před kanceláří A. N., hlučné a nevhodné chování ze strany obviněného, odehrávající se mezi otevřenými dveřmi kanceláře A. N., směřoval obviněný vulgaritu též proti V. B., která obviněného, jenž i nadále držel svou nezletilou dceru v náručí, oslovila s prosbou, aby se choval slušně a nehovořil vulgárně, neboť je na úřadě, kde jsou přítomny i malé děti, obviněný na to poškozené V. B., ohledně níž mu bylo zřejmé, již jen ze jmenovky umístěné na oblečení poškozené, že jde o zaměstnankyni Úřadu práce, řekl: „Ty drž taky hubu, Ty kundo malá,“ posléze, když se podařilo poškozené V. B. obviněného, který stále odmítal opustit prostor kanceláře A. N. a zároveň i ignoroval opakované výzvy ke slušnému jednání obejít a stoupnout si zády ke dveřím vedoucím do kuchyňky, se obviněný otočil a plivl poškozené ze vzdálenosti asi 50 cm do obličeje, kdy v důsledku tohoto jednání poškozená od sebe chtěla obviněného odstrčit tak, aby na ni nezaútočil, ale nedopatřením a shodou náhod se zřejmě dotkla i nezletilé XXXXX, kterou měl obviněný pořád v náručí, kde ji přidržoval levou rukou, což obviněný využil jako záminky k tomu, aby poškozenou napadl úderem pravé ruky, směřovaným do oblasti nosu, přičemž v důsledku úderu, po kterém začala poškozené téct z nosu krev, poškozená narazila hlavou do skleněné výplně dveří, u nichž stála zády, hlavou skleněnou výplň rozbila, a tímto jednáním obviněný O. H. způsobil poškozené V. B. zranění v podobě podvrtnutí krční páteře středního stupně, s přítomností blokového postavení krčních obratlů páteře a svalových zatvrdlin podél krční páteře, jež z hlediska soudně lékařského dosahuje intenzity ublížení na zdraví a které zraněnou osobu omezuje v běžném způsobu života obvykle po dobu okolo tří týdnů, bolestmi a omezením hybnosti krční páteře, pro které obvyklá doba trvání pracovní neschopnosti činí okolo dvou až tří týdnů, přičemž poškozené V. B. bylo způsobeno i další poranění v podobě podkožního krevního výronu na přední straně levého stehna, které nedosahovalo intenzity ublížení na zdraví, jež jí způsobila M. M., která

ji nakopla do stehna, přičemž obviněný zároveň poškozením jednokřídlových prosklených interiérových dveří způsobil majiteli budovy, jímž je Městská část XY, škodu ve výši 2 157 Kč.

2. Za tento zločin byl obviněný O. H. podle § 325 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon mu byl podle § 84 tr. zákoníku za podmínek uvedených v § 81 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen, a podle § 85 odst. 1 tr. zákoníku mu byla stanovena zkušební doba čtyři roky, za současného vyslovení dohledu probačního úředníka. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 7 To 214/2018, z podnětu odvolání obviněného podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. uvedený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupil úřadu Městské části Praha 9 skutek obžalobou kvalifikovaný jako zločin násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že

dne 9. 1. 2017, v době okolo 15:40 hodin, v XY, v ulici XY, ve 3. patře budovy sídla Úřadu práce České republiky, Krajské pobočky pro hl. město P., kontaktním pracovišti pro XY, poté, co nejprve vstoupil společně se svou partnerkou M. M. a jejich nezletilou dcerou XXXXX, kterou držel v náručí, bez vyzvání do kanceláře referentky dávek státní sociální podpory A. N., která zpracovávala a vyřizovala žádost M. M. o přiznání dávky státní sociální podpory v podobě příspěvku na bydlení, a dožadoval se, společně s M. M., křikem a za pomoci vulgarit zejména v podobě „Ty kundo, Ty pičo“ po A. N., o níž jednoznačně věděl, že je zaměstnankyní Úřadu práce, vyřizující žádost jeho partnerky o přiznání příspěvku na bydlení, sdělení důvodu, proč doposud M. M. nebyla dávka státní sociální podpory vyplacena, na což reagovala A. N. tak, že se snažila obviněného z kanceláře vykázat, a to jednak z důvodu nevhodného a neslušného chování obviněného a jednak z důvodu nutnosti dokončení pracovní činnosti spojené s předchozím klientem, obviněný však opakované výzvy k opuštění kanceláře neuposlechl, načež když se ke kanceláři A. N. dostavila poškozená V. B., vrchní referentka a ověřovatelka dávek státní sociální podpory, do jejíž pracovní náplně, mimo jiné, patří i být přítomna a nápomocna při jednání v konfliktních situacích, neboť zaregistrovala, stejně jako i žadatelé o dávky státní sociální podpory čekající na chodbě před kanceláři A. N., hlučné a nevhodné chování ze strany obviněného, odehrávající se mezi otevřenými dveřmi kanceláře A. N., směřoval obviněný vulgarity též proti V. B., která obviněného, který i nadále držel svou nezletilou dceru v náručí, oslovila s prosbou, aby se choval slušně a nehovořil vulgárně, neboť je na úřadě, kde jsou přítomny i malé děti, kdy obviněný na to poškozené V. B., ohledně níž mu bylo jednoznačně zřejmé, již jen ze jmenovky umístěné na oblečení poškozené, že jde o zaměstnankyni Úřadu práce, řekl: „Ty drž taky hubu, Ty kundo malá,“ posléze, když se podařilo

poškozené V. B. obviněného, který stále odmítal opustit prostor kanceláře A. N. a zároveň i ignoroval opakované výzvy ke slušnému jednání, obejit a stoupnout si zády ke dveřím vedoucím do kuchyně, se obviněný otočil a plivl poškozená ze vzdálenosti asi 50 cm do obličeje, kdy v důsledku tohoto jednání poškozená od sebe chtěla obviněného odstrčit tak, aby na ni nezaútočil, ale nedopatřením a shodou náhod se zřejmě dotkla i nezletilé XXXXX, kterou měl obviněný pořád v náručí, kde ji přidržoval levou rukou, na což obviněný reagoval tím, že poškozenou odstrčil pravou rukou, do oblasti nosu, přičemž v důsledku toho poškozená narazila hlavou do skleněné výplně dveří, u nichž stála zády, hlavou skleněnou výplň rozbila, a tímto jednáním obviněný O. H. způsobil poškozené V. B. zranění v podobě podvrtnutí krční páteře středního stupně, s přítomností blokového postavení krčních obratlů páteře a svalových zatvrdlin podél krční páteře, jež z hlediska soudně lékařského dosahuje intenzity ublížení na zdraví a které zraněnou osobu omezuje v běžném způsobu života obvykle po dobu okolo tří týdnů bolestmi a omezením hybnosti krční páteře, kdy obvyklá doba trvání pracovní neschopnosti činí okolo dvou až tří týdnů, přičemž obviněný zároveň na poškození jednokřídlových prosklených interiérových dveří způsobil poškozenému majiteli budovy, jímž je Městská část XY, škodu ve výši 2 157 Kč.

II. Dovolání

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř. dovolání, neboť se neztotožnil s důvody, pro které odvolací soud postoupil věc k projednání správnímu orgánu.
5. Nejvyšší státní zástupce poukázal na zákonné znaky skutkové podstaty zločinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, odkázal na § 127 odst. 1 tr. zákoníku a popsal jeho objekt, podal definici orgánu státní správy, vysvětlil, v čem spočívá pravomoc úřední osoby, co se rozumí násilím a že u toho trestného činu se musí jednat o úmysl přímý, neboť pachatel jedná úmyslně s cílem působit na výkon pravomoci úřední osoby. Trestní odpovědnosti nezbavuje pachatele okolnost, že násilí použil jenom proto, aby napadený orgán přinutil plnit úkoly vyplývající z jeho pravomoci, byť by jej nutil, aby tyto úkoly plnil způsobem, který je v souladu se zákonem.
6. Odvolacímu soudu nejvyšší státní zástupce vytkl, že i po částečné změně skutku, jehož podstata zůstala zachována, neshledal naplněnými všechny znaky skutkové podstaty zločinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, pro nedostatek příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného v podobě úderu rukou do obličeje poškozené a jejím postavením v pozici úřední osoby a v subjektivní stránce tohoto zločinu. Podle dovolatele odvolací soud vadně nepovažoval za prokázané, že by obviněný vůči poškoze-

né užil násilí pro výkon pravomoci úřední osoby. Nesprávnost takového názoru státní zástupce dovozoval proto, že ze zjištěného skutkového stavu vyplývá, že se obviněný dostavil na úřad práce, aby zde „vyřešil“ nevyplacení sociálních dávek či v uvedeném směru „zjednal pořádek“. Účelem jeho návštěvy tedy nebylo vedení racionální konverzace o termínu vyplacení ugovaného dávkového příspěvku jeho družce, ale agresivní a vulgární vystupování v záměru zapůsobit na zde přítomné úřednice jako reprezentantky úřadu. Jeho agrese pokračovala a soustředila se na obě úřednice a přerostla až do roviny nepřipustného fyzického napadení V. B. Úmysl obviněného působit na úřední osoby pro výkon jejich pravomoci byl zřejmý již od počátku jeho vstupu do kanceláře úřadu práce a byl doložen výsledky provedeného dokazování.

7. Poškozená V. B. jako úřední osoba ve smyslu § 127 tr. zákoníku, pověřená k řešení obdobných situací vzešlých z úředního styku, vstoupila do incidentu, který ve vztahu k ní gradoval. Verbální i následná fyzická agrese obviněného vůči ní primárně vyvěrala z nevyplacené dávky státní sociální podpory, byla umocněna výzvami poškozené ke klidu ve snaze nastolit důstojnou a konstruktivní atmosféru pro úřední postup. Jednání obviněného vůči poškozené tak nebylo pouze jeho reakcí na nepřiznání příslušné dávky státní sociální podpory, ale na její výzvy k jeho usměrnění a zklidnění. Obviněný jednal ve snaze ovlivnit výkon její pravomoci, popřípadě šlo o reakci na její úřední postup (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 6 Tdo 725/2015). Tyto aspekty umocnily i značnou razanci jím vedeného fyzického útoku proti poškozené, která se projevila ve způsobeném následku na jejím fyzickém zdraví. Odvolací soud však fyzické napadení poškozené posoudil zcela izolovaně, toliko ve smyslu neadekvátní reakce obviněného. Za chybějící považoval státní zástupce komplexní vyhodnocení zjištěné situace, včetně posouzení povahy obranného gesta či pohybu poškozené vůči obviněnému. Ze strany obviněného se nemohlo jednat ani o „násilné odstrčení“, jak ve shodě s obhajobou shledal odvolací soud, neboť takový závěr postrádá jakoukoliv vazbu na skutková zjištění plynoucí z klíčových svědeckých výpovědí, a není kontinuální ani se závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví.

8. Za vadu považoval dovolatel i to, že se odvolací soud nevypořádal se způsobeným následkem útoku, neboť jak vyplynulo ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, poškozená utrpěla zranění, které ji omezovalo v běžném způsobu života po dobu tří týdnů, přičemž obvyklá doba pracovní neschopnosti činí přibližně dva až tři týdny, avšak tato doba může být i delší (bod 5 znaleckého posudku na č. 1. 48 spisu). Pokud odvolací soud i přes zjištěné nesprávnosti neshledal z důvodu absence příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného vůči poškozené v souvislosti s výkonem její pravomoci úřední osoby podmínkami pro uznání viny obviněného ze spáchání trestného činu podle § 325 tr. zákoníku, měl skutek trestněprávně kvalifikovat minimálně jako přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, což je skutečnost, kterou odvolací soud zcela pomi-

nul. Obdobně nezvažoval „výtržnický charakter“ posuzovaného jednání, které bylo třeba považovat za hrubou neslušnost a výtržnost, neboť napadl poškozenou úderem ruky do obličeje, předtím ji slovně urážel a plivl jí do obličeje. Tento čin byl spáchán před osobami v daném místě přítomnými. Vše svědčí pro závěr o naplnění skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku (byť v úvahu připadající jednočinný souběh nebylo možné u žalovaného zločinu s ohledem na zásadu zákazu *reformatinis in peius* dovozovat). Ke kontaktu poškozené s dítětem obviněného obhajobou tvrzenému dovolatel poznamenal, že pokud k němu skutečně došlo, jednalo se pouze o jeden z dalších důsledků předchozí agrese obviněného a záminku pro násilné jednání vůči poškozené.

9. Nejvyšší státní zástupce označil závěr odvolacího soudu, že skutek není trestným činem a postupoval podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., za nesprávné právní posouzení skutku obviněného, neboť vytýkané jednání nemohlo být shledáno toliko jako přestupek, protože znaky žalovaného nebo jiného trestného činu byly naplněny. Přezkoumávané rozhodnutí je proto zatíženo vadou jak nesprávného právního posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tak i vadným závěrem o postoupení věci jinému orgánu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 7 To 214/2018, jako i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), shledal, že bylo učiněno v souladu s oběma označenými dovolacími důvody.

11. Podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. je možné dovolání podat, pokud bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn, když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

12. Podle obsahu podaného dovolání je zřejmé, že nejvyšší státní zástupce odvolacímu soudu vytýkal jednak nesprávnost postoupení věci, a v souvislosti s tím jeho závěr, že nejde o trestný čin, tedy vadné právní posouzení, což jsou výhrady korespondující s uplatněnými dovolacími důvody, jejichž obsahovým náležitos-

tem dovolatel dostál. Nejvyšší soud proto, když zjistil, že dovolání netrpí vadami, pro které by jej mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout, v souladu s § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodu uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné a napadené rozhodnutí pro zjištěné vady nemohlo obstát.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Nejvyšší soud poté, co posuzoval přezkoumávané rozhodnutí, shledal již v jeho obsahu patrné nedostatky spočívající v jeho nepřezkoumatelnosti. Zjistil však, že trpí i tím, že bylo vydáno v rozporu s procesními pravidly stanovenými pro postup odvolacího soudu, neboť pokud po zrušení rozsudku soudu prvního stupně odvolací soud rozhodl tak, že změnil skutek, nepostupoval v souladu s § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 259 odst. 3 tr. ř.

14. Odvolací soud své argumenty, pro které rozhodl ve výroku přezkoumávaného rozhodnutí, v posledním odstavci na straně 4 popsal své úvahy směřující jak ke způsobu provedeního dokazování, tak i k vadám právního posouzení i procesnímu postupu soudu prvního stupně, avšak bez toho, aby k těmto závěrům podal potřebný a nezbytný výklad, a nevysvětlil důvody nejen změny skutkových, ale i právních závěrů. V odůvodnění jsou uvedeny jen zcela schematické obsahy výpovědí obviněného a svědků, případně shrnutí, které závěry z provedeního dokazování odvolací soud učinil a které promítl do zjištění, že „má za to, že příčinná souvislost mezi násilným odstrčením poškozené a jejím postavením v pozici úřední osoby zde není dána, aby obviněný mohl naplnit po subjektivní stránce skutkovou podstatu zločinu podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, neboť nebylo prokázáno, že by vůči poškozené B. užil násilí pro výkon pravomoci úřední osoby“. Z uvedeného nelze dovodit, proč odvolací soud dospěl k závěru, že jednání obviněného by mohlo být posouzeno Úřadem Městské části Praha 9 podle zákona č. 251/2016 Sb. případně jako přestupek proti občanskému soužití.

15. Takové zdůvodnění je povrchní a neobsahuje úvahy ani vysvětlení, z nichž by bylo patrné, co má odvolací soud na mysli, zda nedostatek příčinné souvislosti, anebo subjektivní stránku, a na základě jakých skutečností k takovému závěru dospěl. Nevysvětlil tento závěr jak z hlediska skutkových podkladů, tak ani právních úvah. Tím, že odvolací soud do odůvodnění rozhodnutí nevětřlil, na základě čeho a proč nejsou naplněny znaky zločinu, jenž byl obviněnému kladen za vinu, odvolací soud nerespektoval požadavky kladené zákonem na náležitosti odůvodnění usnesení podle § 134 odst. 2 tr. ř., které stanoví, že soud v usnesení stručně vyloží, které skutečnosti vzal za prokázané a o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, jakož i právní

úvahy, na jejichž podkladě posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona. Odvolací soud na tuto svoji zákonnou povinnost rezignoval, v důsledku čehož je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné, protože neobsahuje úvahy vedoucí k vlastnímu právnímu posouzení věci [srov. přiměřeně např. nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 521/05 (N 70/40 SbNU 691), či nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 455/05 (N 210/39 SbNU 239)]. Taková vada zakládá porušení práva na soudní ochranu zakotveného v článku 36 odst. 1 Listiny a v článku 6 Úmluvy (srov. rozsudek ESLP ze dne 21. 1. 1999 ve věci G. R. vs. Španělsko, stížnost č. 30544/96, § 26, v němž bylo vysloveno, že podle ustálené judikatury musí soudní rozhodnutí uvádět důvody, na nichž jsou založená, v dostatečné míře), a jde proto o porušení práva na spravedlivý proces, protože v jeho duchu je povinností obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tomto rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí, racionálně logickým způsobem vypořádat i s argumenty uplatněnými účastníky řízení [srov. nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. I. ÚS 3184/07 (N 71/49 SbNU 61)].

16. Uvedené principy platí i pro řízení, v němž odvolací soud rozhoduje podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť tak činí poté, co nejprve dospěl k závěru, že skutek, který posuzoval již soud prvního stupně a shledal v něm trestný čin, tímto trestným činem není a není ani jiným trestným činem, který by přicházel v úvahu, a naopak ve skutku, který vzal za prokázaný, může být shledán přestupek, neboť jinak by obviněného musel zprostit obžaloby [rozhodnutí Vyššího vojenského soudu ze dne 17. 4. 1964, sp. zn. To 20/64 (publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 6/1965)]. Zejména pro závěr, že posuzovaný čin nenaplnuje znaky žádného trestného činu, musí odvolací soud vysvětlit, které znaky zkoumaného trestného činu a z jakých důvodů nepovažuje podle výsledků provedeného dokazování za naplněné. K tomu je nutné v rozhodnutí uvést argumenty, o něž uvedený závěr opírá tak, aby vyhověl podmínkám stanoveným v § 134 odst. 1 písm. d) tr. ř. V daném případě je jeho úloha obdobná, jako je tomu při postupu podle § 226 písm. b) tr. ř., protože odvolací soud zde činí závěr, že se o trestný čin nejedná, a dospěje k němu na základě důkazů provedených v hlavním líčení soudem prvního stupně, případně jež provedl sám (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 7 tr. ř.). I zde dospívá k závěru, že v žalobním návrhu označený skutek, případně skutek, který na základě vlastního rozhodnutí změní (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 578/2010, uveřejněné pod číslem 15/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní), není trestným činem. I v případě, že je věc postupována k projednání jako přestupek, se odvolací soud pro závěr o tom, že nejde nejen o žalovaný, ale ani žádný jiný trestný čin, musí vypořádat se všemi znaky do úvahy přicházejících trestných činů a s důvody, pro které konkrétní znaky nespátřuje naplněnými. I zde se jeho závěr musí opírat o provedené důkazy a zabývat se komponenty, které musí

rozhodnutí soudu (jeho odůvodnění) z hlediska základních požadavků trestního řádu (§ 125 a § 134 tr. ř.) obsahovat. Pokud je hodnocen vztah mezi vykonanými skutkovými zjištěními a právními závěry z nich plynoucími, musí je odvolací soud vysvětlit. Je povinen vyložit svůj postoj k provedeným důkazům (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2000, sp. zn. III. ÚS 181/2000, uveřejněn pod č. 175 ve sv. 20 Sb. nález. a usn. ÚS ČR). Vzhledem k tomu, že při postupu podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. odvolací soud činí jiný právní závěr, než který učinil soud prvního stupně, je povinen své úvahy vysvětlit způsobem, který odpovídá základním principům trestního řízení, mezi něž patří nutnost pečlivě a úplně popsat a také logicky a přesvědčivě učiněné závěry odůvodnit. Je tedy nepřipustné, aby takové odůvodnění rozhodnutí soudu druhého stupně neobsahovalo závěry o tom, z jakých důvodů se mění právní závěr, k němuž dospěl soud prvního stupně. V případě absence takového zdůvodnění jde o libovůli a jedná se o rozhodnutí, které nerespektuje trestní řád jako základní procesní trestněprávní předpis (nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2000, sp. zn. III. ÚS 463/2000, uveřejněn pod č. 181 ve sv. 20 Sb. nález. a usn. ÚS ČR).

17. V této přezkoumávané věci odvolací soud nevysvětlil, z jakých důvodů dospěl k závěru, že „nebyla dána příčinná souvislost mezi násilným odstrčením poškozené a jejím postavením v pozici úřední osoby“. Závěr o nedostatku subjektivní stránky je sám o sobě nejasný, jde vlastně jen o zmínku, která nemá návaznost na žádné skutkové ani právní úvahy. Zmíněný, jen uvedeným způsobem stručně nastíněný, závěr odvolacího soudu je nejasný a postrádá potřebné a nezbytné souvislosti jak s právní teorií, tak i se zjištěnými skutkovými okolnostmi, a proto je pro svou bezobsažnost projednávané rozhodnutí nepřezkoumatelné.

18. Odvolací soud však pochybil i v tom, že nerespektoval podmínky, za nichž může učinit jiná skutková zjištění, protože podle § 259 odst. 3 tr. ř. může rozhodnout sám ve věci, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a případně na základě důkazů provedených před odvolacím soudem doplněn a změněn. Odvolací soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně jen tehdy, jestliže v odvolacím řízení a) provedl znovu některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy provedené již v hlavním líčení, nebo b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení.

19. Porovná-li se však výrok rozsudku soudu prvního stupně a odvolacího soudu, je patrné, že odvolací soud o postoupení věci rozhodl poté, co upravil znění skutkové věty v tom směru, že namísto zjištění učiněného soudem prvního stupně „... nezletilé XXXXX, kterou měl obviněný pořádk v náručí, kde ji přidržoval levou rukou, což obviněný využil jako záminky k tomu, aby poškozenou napadl úderem pravé ruky, směřovaným do oblasti nosu, přičemž v důsledku úderu, po kterém začala poškozená téct z nosu krev, poškozená narazila hlavou do skleněné výplně dveří...“, odvolací soud nově tuto část popsal tak, že „... nezletilé

XXXXX, kterou měl obviněný pořad v náruči, kde ji přidržoval levou rukou, na což obviněný reagoval tím, že poškozenou odstrčil pravou rukou, do oblasti nosu, přičemž v důsledku toho poškozená narazila hlavou do skleněné výplně dveří...“.

Obdobným způsobem pozměnil, a to jejím vypuštěním, část popisu skutku, že „... přičemž poškozené V. B. bylo způsobenou i další poranění v podobě podkožního krevního výronu na přední straně levého stehna, jež nedosahovalo intenzity ublížení na zdraví, které jí způsobila M. M., která ji nakopla do stehna...“.

20. Odvolací soud v odůvodnění přezkoumávaného usnesení, přestože učinil uvedenou změnu (vysvětlení tohoto postupu v odůvodnění chybí), poukázal jen na to, že „Výpovědi všech svědků na místě přítomných vykazují určité rozpory, neboť každý svědek vnímá situaci svými smysly subjektivně. Jednalo se o incident v malém prostoru zhruba tři na tři metry, kde bylo více osob. Ne každá osoba měla výhled na celkový průběh děje...“.

Kromě tohoto stručného vyjádření jinak vůbec nevysvětlil, co jej ke změně skutkových zjištění vedlo, resp. proč neakceptoval skutková zjištění soudu prvního stupně, zejména v čem shledával, že byla vadná, a na základě čeho je sám změnil. Pokud jde o převážný obsah jeho argumentace uvedené na straně 4, spočívala v tom, že: „Z výpovědi svědkyně A. N. jako i svědkyň v čekárně přítomných bylo zjištěno, že obviněný s dcerou na ruce a přítelkyní M. M., ať již po zaklepání, nebo bez klepání, rozhodně bez vyzvání vstoupili do kanceláře A. N. a hrubě se dožadovali, kdy dostane jeho přítelkyně dávky. Svědkyně A. N. se je snažila z kanceláře slovně vykázat, podle přítomných svědků byla agresivní a vulgární především svědkyně M. M. Obžalovaný rovněž použil hrubé výrazy. Situaci se snažila uklidnit klientka, svědkyně E. B., ale i jí obviněný nadával. Všechny osoby stály mezi kanceláří svědkyně A. N. a čekárnou. V tu chvíli se dostavila poškozená V. B. a uklidňovala obviněného. Ten po ní plivl. Poškozená chtěla udělat obranné gesto a odstrčila obviněného rukou. V tom začal obviněný křičet, že poškozená bije dítě, a dal jí ránu do obličeje. Svědkyně viděla, jak poškozená narazila na skleněné dveře, v malé místnosti byla panika. Z výpovědi dalších svědkyň podle odvolacího soudu vyplynulo, že obviněný se choval vulgárně, agresivně. Zprvu byl klidný, ale k vyhocení situace došlo až na popud jeho družky. Když se poškozená V. B. snažila situaci uklidnit, zvýšila na ně hlas. Svědkyně G. P. stála vedle obviněného a viděla úder poškozené vůči obviněnému, neviděla úder poškozené vůči dítěti. Obviněný dal poškozené úder, jehož následkem poškozená rozbila hlavou skleněnou výplň. Nevhodné chování včetně nadávek a plivnutí obviněného vykazuje určité znaky výtržnického chování. Následné jednání poškozené, razantní chtěné odstrčení obviněného a nechtěný střet její ruky s tělem dítěte pak v obviněném vyvolalo následný útok pravou rukou, tedy odstrčení V. B. Při porovnání výšek obviněného a poškozené došlo k úderu do oblasti hlavy poškozené.“ Na tuto pasáž již navazoval právní závěr shora uvedený (viz strana 4 usnesení odvolacího soudu).

21. Z takto popsaných veškerých úvah odvolacího soudu je zřejmé jen to, že žádné potřebné argumenty neobsahuje nejen k právnímu závěru, ale ani ve vztahu k důvodům, proč skutková zjištění měnil. Je zřejmé jen to, že jde o odlišné skutkové zjištění, než které učinil soud prvního stupně.

22. Bohužel je třeba konstatovat, že z protokolu o veřejném zasedání konaném dne 20. 6. 2018 se podává, že odvolací soud sám žádné důkazy proto, aby mohl dojít k jiným skutkovým zjištěním, neprováděl, a tedy podmínky vymezené v § 259 odst. 3 ani § 263 odst. 7 tr. ř. nerespektoval.

23. Jestliže odvolací soud zjistil postupem podle § 254 tr. ř., že soud prvního stupně pochybil v rámci prováděného dokazování podle § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a řádně provedené důkazy nevyhodnotil, nebo neprovedl dokazování v jeho nezbytné úplnosti, platí i pro případný postup podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. stejná pravidla, jako trestní řád stanoví u § 259 odst. 3 tr. ř. V případě obou forem rozhodnutí, tedy jak podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., tak podle § 259 odst. 3 tr. ř., jde o situaci, kdy odvolací soud nejprve pro zjištěné nedostatky napadené rozhodnutí zruší, a poté volí další řešení této situace. Podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. věc postoupí příslušnému orgánu, aby byl čin projednán jako přestupek, když předtím dospěl k závěru, že nejde o trestný čin, kdežto u § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodne ve věci sám rozsudkem, neboť shledá, že jde o trestný čin; anebo jsou dány podmínky pro to, aby byl obviněný zproštěn obžaloby. V každém případě rozhodovací činnost odvolacího soudu vychází ze skutkových zjištění, k nimž dospěl soud prvního stupně. Těmito sice není vázán, může je změnit, avšak za zákonných podmínek, které vycházejí z § 254 tr. ř., a byť nejsou u § 257 tr. ř. výslovně stanoveny, platí pro možnost odchýlení se od soudem prvního stupně učiněných skutkových zjištění stejná pravidla, jaká jsou vymezena u § 259 odst. 3 tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 578/2010, uveřejněné pod č. 15/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, a též srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 4 To 928/2001, uveřejněné pod č. 2/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní).

24. Pokud odvolací soud v přezkoumávané věci chtěl soudem prvního stupně provedené důkazy hodnotit jinak a na základě odlišného hodnocení důkazů změnit skutkový stav, byl povinen rozhodující důkazy provést znovu a při jejich hodnocení měl navazovat na důkazy provedené před soudem prvního stupně v hlavním líčení, přičemž je vázán hodnocením těchto důkazů, tak jak to učinil soud prvního stupně, s výjimkou těch důkazů, které byly provedeny před odvolacím soudem. Těmito zásadami se však odvolací soud neřídil, když při veřejném zasedání (viz protokol na č. l. 288 až 291) neprovedl žádné důkazy (byla jen podána zpráva o stavu věci zaměřená na otázky, jež bylo třeba řešit), a přesto změnil skutkový stav a v odůvodnění rozhodnutí se řádně se svými postupy ani úvahami a závěry nevypořádal. Nejvyšší soud proto ze všech uvedených důvodů dospěl k závěru, že odvolací soud pro učiněná skutková zjištění postupoval v rozporu

se zákonem, a to mimo uvedené i proto, že dostatečně nezdůvodnil ve smyslu hledisek vyjádřených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř., z čeho vycházel. Nevypořádal se např. s tím, že výpověď poškozené o tom, že se dítěte obviněného při obranném gestu spočívajícím v odstrčení dotkla asi v oblasti nohou (vzhledem k výškovému rozdílu), koresponduje i s výpovědi svědkyně A. N., jež uvedla, že: „Paní B. se dotkla rukou dítěte v místech jeho kolen, možná břicha.“ Odvolací soud nevysvětlil, proč tyto skutečnosti neposuzoval, když vůbec není zřejmé, o co se pro své závěry opíral. V této souvislosti ani nereagoval na závěr soudu prvního stupně, který považoval za jednoznačně prokazané, že poškozená nemohla dceru obviněného uhodit takovou intenzitou, jak tvrdili obviněný a svědkyně M. M. Dítě nemělo žádné viditelné zranění, bylo čilé, veselé, nereagovalo bolestivě, přičemž lékař dne 15. 1. 2017 vyloučil možnou mozkovou komoci (strana 11 rozsudku soudu prvního stupně a č. l. 21 až 25). Bez povšimnutí nechal odvolací soud, že obviněný svou dceru držel na ruce tak, že její hlavička byla ve stejné výši jako jeho hlava a o 22 cm menší poškozená by na ni mohla těžko dosáhnout.

25. Těmito nejasnostmi a nedostatky, jimiž úvahy odvolacího soudu trpí, neboť nemají žádnou odezvu v potřebném vysvětlení v posuzovaném rozhodnutí, Nejvyšší soud dokládá a doplňuje své předchozí závěry, že jde o rozhodnutí, které je po všech stránkách nedostatečné a nepřezkoumatelné, a proto nemohlo obstát. Procesní nedostatky spočívající v nerespektování pravidel pro postup podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 259 odst. 3, § 263 odst. 7 tr. ř. a nepřezkoumatelnosti usnesení, proti nimž dovolání směřuje, mají význam pro nesprávnost právních úvah bezprostředně ovlivňujících to, zda jde, či nejde o trestný čin, jenž byl žalován, případně o jiný trestný čin, jenž měl být ve skutku shledán, jak správně v dovolání poukázal nejvyšší státní zástupce. Z těchto důvodů Nejvyšší soud, když považoval dovolací námitky nejvyššího státního zástupce za důvodné, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 7 To 214/2018, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil též další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, Městskému soudu v Praze podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

26. Věc se nyní vrací zpět odvolacímu soudu k novému rozhodnutí ve věci, v níž bude povinen znovu rozhodnout o odvolání obviněného, a to mimo jiné i z hledisek, která zcela důvodně namítal v dovolání státní zástupce, jenž opodstatněně poukázal nikoliv jen na procesní nedostatky, které nyní zdůraznil Nejvyšší soud, ale především na vady v právních závěrech odvolacího soudu. Vzhledem k tomu, že nejvyšší státní zástupce v dovolání uplatnil podstatné námitky proti vadnému právnímu posouzení, s nimiž se Nejvyšší soud i s odkazem na shora rozvedené další výhrady ztotožnil, je třeba kromě toho, že jde o rozhodnutí, které jak po skutkové, tak i právní stránce nepřezkoumatelné, uvést alespoň základní principy, které bude muset odvolací soud při novém rozhodování respektovat.

27. Nejvyšší soud poukazuje na to, že bude třeba velmi pečlivě zkoumat naplnění všech znaků trestného zločinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo užije násilí pro výkon pravomoci úřední osoby a ublíží-li takovým činem jinému na zdraví.

28. Za potřebné Nejvyšší soud považuje zdůraznit, že jde o trestný čin úmyslný, u něhož se po subjektivní stránce vyžaduje úmysl přímý [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku], neboť pachatel jedná s cílem působit na výkon pravomoci úřední osoby tak, aby napadená úřední osoba buď svou pravomoc vůbec nevykonala, nebo ji vykonala jinak, než ji zamýšlela vykonat předtím, než došlo k použití násilí, anebo jedná úmyslně pro výkon pravomoci úřední osoby.

29. Podle § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku je úřední osobou mimo jiné odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá přitom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů. Podle odstavce 2 citovaného ustanovení k trestní odpovědnosti a ochraně úřední osoby se podle jednotlivých ustanovení trestního zákona (§ 110 tr. zákoníku) vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností. Posuzovaná trestná činnost tak musí být spáchána v souvislosti s tím, jaké pravomoci byly úřední osobě svěřeny a jakou odpovědnost za ně nese. Podle judikatury Ústavního soudu se za akt orgánu veřejné moci považuje také jednání konkrétního funkcionáře orgánu veřejné moci, pokud rozhoduje o subjektivních právech a povinnostech subjektů (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 2. 1999, sp. zn. I ÚS 505/1998). Pravomoc spočívá v oprávnění úřední osoby vykonávat veřejnou moc, přičemž veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob (subjektů), ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech je rozhodováno, není v rovnoprávném postavení s úřední osobou a obsah rozhodnutí úřední osoby nezávisí na vůli takového subjektu. I když za výkon pravomoci nelze považovat jen rozhodování o právech a povinnostech fyzických i právnických osob, je v pojmu pravomoci vždy obsažen prvek moci a prvek rozhodování (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1966, sp. zn. 9 Tz 56/66, uveřejněné pod č. 16/1967-II. Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, či stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 1972, sp. zn. 4 To 47/71, uveřejněné pod č. 48/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní). Vždy musí jít o plnění úkolů, jež mají širší společenský dosah.

30. Násilím se v obecné rovině rozumí použití fyzické síly k působení na vůli člověka s cílem překonat kladený odpor nebo očekávaný odpor anebo mu zamezit. Násilí může směřovat proti člověku, a to jak proti člověku, jehož odpor má být překonán, nebo jehož odporu chce pachatel zamezit. K naplnění znaku násilí se nevyžaduje, aby pachatel způsobil újmu na zdraví (srov. stanovisko Nejvyšší soud ze dne 11. 2. 1979, sp. zn. Tpjf 33/79, uveřejněné pod č. 1/1980. Sbírky

soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 8 Tdo 148/2017).

31. Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 325 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je ublížení na zdraví, jímž se ve smyslu § 122 odst. 1 tr. zákoníku rozumí takový stav spočívající v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a vyžaduje lékařské ošetření (srov. stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 1965, sp. zn. Pls 5/65, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. II/1965, či rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 1965, sp. zn. 5 Tz 38/65, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 2/1966, či rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 1983, sp. zn. 6 Tz 83/82, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/1984).

32. K subjektivní stránce, kterou rovněž odvolací soud jen zmínil, je třeba uvést, že zavinění je vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu. Zavinění podle § 15 a § 16 tr. zákoníku je vybudováno jednak na složce vědění (intelektuální), která zahrnuje především vnímání objektivního světa, ve kterém se pohybuje, pachatelem, a to v celkové souvislosti a historii jeho prožívání skutečnosti, což pak formuje jeho představy a úsudky, jež si tvoří na základě svých znalostí a zkušeností. Při takovémto usuzování se pachateli jeví některé složky jako jisté a některé jen jako možné (např. pachatel, který v úmyslu usmrtit poškozeného na něj několikrát vystřelí a zasáhne ho opakovaně do prsou, nemůže vědět s naprostou jistotou, že ho usmrtil, a to na rozdíl od pachatele, který sekerou zcela oddělí hlavu poškozeného od jeho těla). Složka vědění zahrnuje nejen vědění skutečné, aktuální, ale i potenciální, tedy možnost takového vědění. Jednak volní složku, která zahrnuje aktivní kladný vztah k zamýšleným či uvažovaným skutečnostem na podkladě znalosti rozhodných okolností, aniž by bylo vyžadováno, aby pachatel pociťoval tyto skutečnosti jako pro sebe příjemné či nepříjemné (i nepříjemnou skutečnost pachatel může chtít nebo s ní být srozuměn, jestliže se chce vyhnout skutečnosti ještě nepříjemnější anebo jestliže podlehne své vášni nebo jiným citovým hnutím) (srov. SOLNAŘ, V. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 209, 221). Aktivní vztah k zamýšleným nebo uvažovaným skutečnostem tu musí být z toho důvodu, že vůle musí potenco-ovat jednání pachatele, a proto nepostačuje jen jeho „pasivní přístup“, který se neprojeví v jednání (konání nebo opomenutí) pachatele (tzv. neprojevená vůle nebo i vůle projevená – tedy případ, kdy pachatel si přeje např. smrt určité osoby a vyjádří tuto svou vůli i slovně, ale neučiní k tomu žádný konkrétní akt). Kladný pak tento vztah musí být z toho důvodu, že vůle směřuje k vyvolání rozhodných skutečností vlastním jednáním; pokud by byl záporný, nesměřovala by vůle pachatele k jejich vyvolání. Kladný vztah zde není jen u „chtění“ ve smyslu přímého úmyslu, ale i u „srozumění“, které provází činnost směřující k následku (srov.

k tomu i odstavec 2 § 15 a výklad k němu in: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 211).

č. 26

33. Zásadně platí, že závěr o zavinění pachatele musí být vždy podložen výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout. Okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat toliko nepřímou z okolností objektivní povahy, z nichž je možno dle zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem [srov. například stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. Tpjf 51/72 (uveřejněné pod č. 62/1973 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nebo ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76 (uveřejněné pod č. 41/1976 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)].

34. Jak je z obsahu přezkoumávaného rozhodnutí patrné, žádným z těchto znaků se odvolací soud nezabýval a jen nesrozumitelně zmínil, že nebyla zachována příčinná souvislost mezi násilným odstrčením poškozené a jejím postavením jako úřední osoby, což nedává smysl, protože příčinná souvislost se zjišťuje mezi zaviněným jednáním pachatele a způsobeným následkem. Příčinný vztah, který spojuje jednání s následkem, je nezbytným obligatorním znakem tzv. objektivní stránky trestného činu. Samotná příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním pachatele a způsobeným relevantním trestněprávním následkem (účinkem) ovšem zakládá trestní odpovědnost pachatele jen za předpokladu, je-li vývoj příčinné souvislosti alespoň v hrubých rysech zahrnut jeho zaviněním [srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1980, sp. zn. 2 Tz 10/80 (uveřejněné pod č. 20/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), či rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 1981, sp. zn. 5 Tz 66/80 (uveřejněné pod č. 24/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)]. Určitá skutečnost (okolnost) neztrácí svůj charakter příčiny jen proto, že mimo ni byl následek způsoben ještě dalšími příčinami (okolnostmi, podmínkami). Příčinnou souvislost je třeba zkoumat vždy konkrétně na základě zjištěných okolností případu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126) a nepřerušuje se, jestliže k jednání pachatele přistoupí i další skutečnost, jež spolupůsobí ke vzniku následku, ovšem za předpokladu, že jednání pachatele zůstává takovou skutečností, bez níž by k následku nebylo došlo [srov. rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 11. 1974, sp. zn. 125/74 (uveřejněný pod č. 37/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)]. Jednání pachatele má proto povahu příčiny i tehdy, když kromě něj vedlo k následku i jednání další osoby.

35. Takový vztah však odvolací soud zřejmě neměl na mysli, protože nekonstatoval neexistenci příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a vzniklým následkem, tedy násilím, jež proti poškozené užil, případně těžším následkem v podobě jejího utrpěného zranění, ale zcela nevysvětlitelně dovozoval neexistenci údajně příčinné souvislosti mezi úderem obviněného a postavením poškozené jako úřední osoby. Přičemž však zcela pominul všechny okolnosti a souvislosti,

jak na sebe navazovaly. Bude proto třeba v dalším rozhodování respektovat pravidla a podmínky, za nichž je třeba hmotněprávní vymezení výkonu pravomoci poškozené jako úřední osoby v projednávaném případě posuzovat podle všech zjištěných skutečností, jak byly ve věci prokázány, a to při respektu těchto znaků a pojmů ve smyslu právní teorie i aktuální judikatury soudů. Vodítkem v daném případě mohou být i námitky nejvyššího státního zástupce rozvedené v podaném dovolání, s nimiž se Nejvyšší soud ztotožnil.

Kromě uvedeného na odvolacím soudu bude, aby ze všech těchto hledisek a kritérií znovu posuzoval, zda čin, jenž bude po pečlivém uvážení všeho, co zjistil a zhodnotil z hledisek § 2 odst. 5, 6 tr. ř. soud prvního stupně, odpovídá uvedeným zásadám. Bude nutné, aby odvolací soud hodnotil útok obviněného na poškozenou, neboť nic prozatím nesvědčí o tom, že by jednání obviněného nemělo souvislost s výkonem pravomoci poškozené jako úřední osoby. Významný je zde vztah jednání obviněného a následku spočívajícího v pobouření přítomných osob, tak i v povaze zranění poškozené, který nebyl ničím přerušen, ale naopak byl zcela ve všech souvislostech zachován.

36. Pro případ, že by odvolací soud i nadále na svém závěru setrval a po důsledném a pečlivě provedeném dokazování s respektem k § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 259 odst. 3 tr. ř. a § 263 odst. 7 tr. ř. i přesto shledal, že se o zločin podle § 325 odst. 1 písm. b) odst. 2 písm. b) tr. zákoníku nejedná (v takovém případě se však musí velmi pečlivě vypořádat se všemi shora uvedenými skutečnostmi a veškeré úvahy rozvést v odůvodnění usnesení z hledisek § 134 tr. ř.), bude jeho povinností zkoumat, zda tento skutek nevykazuje znaky jiného trestného činu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 11 Tz 55/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 4 Tdo 1130/2015, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 693/2010). Odvolací soud se těmito možnými právními posouzeními pro případ, že by nebyly naplněny znaky skutkové podstaty zločinu (což se však s ohledem na dosud učiněná zjištění nejví pravděpodobným), který v posuzovaném činu důvodně spatřovala obžaloba i soud prvního stupně, dosud zcela vadně nezabýval. V dalším řízení se však tohoto nedostatku bude nutné vyvarovat, protože se jeví zcela opodstatněným, že se může jednat o přečiny ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku či výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Pokud totiž odvolací soud shledal, že obviněný „... poškozenou odstrčil pravou rukou, do oblasti nosu, přičemž v důsledku toho poškozená narazila hlavou do skleněné výplně dveří, u nichž stála zády, hlavou skleněnou výplň rozbila, a tímto jednáním obviněný O. H. způsobil poškozené V. B. zranění ... dosahující intenzity ublížení na zdraví, a které zraněnou osobu omezuje v běžném způsobu života obvykle po dobu okolo tří týdnů bolestmi a omezením hybnosti krční páteře, kdy obvyklá doba trvání pracovní neschopnosti činí okolo dvou až tří týdnů...“, rezignoval na svou povinnost zjištěné jednání posuzovat z hlediska znaků přečiny ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1

tr. zákoníku, neboť z popsaného děje je zřejmé, že obviněný jednal způsobem v této právní kvalifikaci popsaným, a to včetně zjištěného následku (srov. § 122 odst. 1 tr. zákoníku).

č. 26

37. Lze jen připomenout, že odvolací soud se dosud nezabýval možností spatřovat v činu obviněného (pokud věc postupoval) přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a to i přesto, že v odůvodnění svého usnesení uvedl, že „Nevhodné chování včetně nadávek a plivnutí obviněného vykazuje určité znaky výtržnického chování“, čímž možnost tohoto jiného právního posouzení při závěru, že nejde o trestný čin, nesprávně pominul.

38. Přes uvedené však Nejvyšší soud připomíná, že ve všech svých úvahách bude odvolací soud, jenž bude v situaci, kdy bude rozhodovat na podkladě odvolání obviněného, vázán § 259 odst. 4 tr. ř., podle kterého v neprospěch obžalovaného může změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného. Jelikož však státní zástupce nepodal odvolání a odvolací soud rozhodoval pouze o odvolání obviněného podaného v jeho prospěch, bude moci učinit jen rozhodnutí, které nebude pro obviněného nepříznivější než to, které vydal soud prvního stupně (usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 5 To 66/2003, uveřejněné pod č. 35/2004 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, část trestní).

Č. 27

Č. 27

Vyloučení soudce

§ 30 odst. 1 tr. ř.

Skutečnost, že soudce je v postavení poškozeného v dřívější trestní věci obviněného, ve které je obviněný stíhán pro jednání, jímž měl soudce v nyní posuzované věci zcela účelově křivě obvinít ze spáchání trestného činu, nemůže sama o sobě vyvolat podjatost soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. Při posuzování objektivního hlediska poměru soudce k projednávané věci či osobě nelze přehlédnout, že soudce je vyloučen z projednání a rozhodnutí věci, lze-li mít důvodné pochybnosti o jeho nepodjatosti, protože vztah soudce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebude moci nebo schopen nezávisle a nestranně rozhodovat (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2018, sp. zn. 3 Tdo 725/2018, ECLI:CZ:NS:2018:3.TDO.725.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné P. F. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 6 To 216/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 3 T 277/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 3 T 277/2013, byla obviněná P. F. uznána vinnou ze spáchání zločinu křivého obvinění podle § 345 odst. 1, odst. 3 písm. c), písm. e) tr. zákoníku. Za to byla podle § 345 odst. 3 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let.
2. O odvolání obviněné proti předmětnému rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 6 To 216/2017, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 27

3. Shora citované rozhodnutí odvolacího soudu napadla obviněná dovoláním, v němž uplatnila dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b) a g) tr. ř. Obviněná je toho názoru, že bylo rozhodnuto vyloučeným soudcem a soudem místně nepřislušným. Uvedla, že předseda senátu nalézacího soudu je současně přímým poškozeným v jiné její trestní věci, a odkázala na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 105/01, sp. zn. I. ÚS 167/94 a sp. zn. I. ÚS 722/05 a na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 452/2009. Místní nepřislušnost soudu dovozuje obviněná ze skutečnosti, že se v rozhodnou dobu zdržovala na Šumavě, a tudíž místo spáchání činu nemohlo být na území bývalého okresu Frýdek-Místek. K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněná uvedla, že odvolací soud se s jejími námitkami vypořádal nedostatečně. Postup nalézacího soudu přitom byl podle jejího názoru v rozporu s § 2 odst. 5 a § 2 odst. 6 tr. ř. Tím bylo zasaženo do jejího práva na náležitou obhajobu a práva na spravedlivý proces. Žádným způsobem soudy neprokázaly existenci údajné pomluvy. Soudy nevzaly v potaz, že podala stížnost na nekonání konkrétní úřední osoby a učinila tak na doporučení práva znalé osoby, která nebyla vůbec v trestním řízení vyslechnuta. Teprve na základě podané stížnosti obdržela kolaudační rozhodnutí. Na její straně nebyl dán úmysl a nebyla vyvrácena její obhajoba, že se jí kdosi naboural do e-mailové schránky. Soudy rovněž odmítly provést další důkazy, prokazující útoky na ni samotnou, jako bylo vymáhání výpalného, nabízení ochrany, hanlivé útoky prostřednictvím sociální sítě a pravidelné volání ze skrytého čísla. Mimo pozornost soudů zůstalo podezření na korupci, jak o tom obviněná vypovídala. Rovněž nebyla dostatečně prokázána subjektivní stránka trestného činu. Obviněná proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 11. 2017, č. j. 6 To 216/2017-1646, a spolu s tím rovněž rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 29. 3. 2017, č. j. 3 T 277/2013-1431, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu ve Frýdku-Místku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

4. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství k dovolání uvedl, že v části odkazující na § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. považuje dovolání za zjevně neopodstatněné, neboť postavení soudce jakožto poškozeného v jiné trestní věci zásadně nepůsobí jeho podjatost ve věci projednávané a samotné křivé obvinění soudce nemůže vyvolat jeho podjatost podle § 30 odst. 1 tr. ř., neboť pak by každý obviněný mohl obvinít kteréhokoliv soudce, a zcela tak znemožnit projednání jeho trestní věci. Námitka, že rozhodoval soud místně nepřislušný, žádnému z dovolacích důvodů nepodléhá, neboť dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. může založit pouze nepřislušnost věcná. K námitkám obviněné vztahujícím se k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. státní

zástupce uvedl, že nalézací soud se obsáhle zabýval všemi důkazy, pečlivě je hodnotil a jeho skutkové zjištění žádné pochybnosti nepřipouští. Odvolací soud se pečlivě vypořádal se všemi v dovolání opakovanými námitkami, včetně konkrétních důvodů pro neprovedení důkazů navrhovaných obhajobou. Ve vztahu k námitce zpochybňující úmyslné zavinění státní zástupce dále poukázal na to, že státní zástupkyně u hlavního líčení navrhla vyšetření duševního stavu obviněné, čemuž nalézací soud vyhověl – posléze i nařízením pozorování ve zdravotnickém ústavu podle § 116 odst. 2 tr. ř. Obviněná však takové vyšetření odmítla a posléze dosáhla i zrušení uvedeného pozorování. Jelikož dovolatelka ani ve svém dovolání svůj duševní stav nezpochybňuje, nepřísluší mu vyslovovat v tomto směru o učiněných skutkových zjištěních jakoukoliv pochybnost a nezbyvá než vycházet z toho, že dovolatelka je plně trestně odpovědná. K zásadě *in dubio pro reo* státní zástupce uvedl, že se jedná o zásadu procesní, a nikoliv hmotněprávní, a že Nejvyšší soud dosud nepřipouští, aby bylo dodržení této zásady zkoumáno v dovolacím řízení. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání odmítl, neboť jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

5. Obviněná P. F. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se jí bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Pokud jde o uplatněný dovolací důvod, podle něhož lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán, tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta. Ve věci rozhodl vyloučený orgán tehdy, jestliže rozhodnutí napadené dovoláním učinil soudce, tj. samosoudce, člen senátu, předseda senátu, který byl ve věci vyloučen z důvodů uvedených v § 30 tr. ř., aniž bylo o jeho vyloučení rozhodnuto podle § 31 tr. ř. Důvodem vyloučení podle § 30 odst. 1 tr. ř. jsou pochybnosti o tom, že orgán nemůže ve věci nestranně rozhodovat pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení.

7. V projednávané věci dovozuje obviněná podjatost předsedy senátu soudu prvního stupně, potažmo celého senátu, s odkazem na to, že předseda senátu je poškozeným v jiné trestní věci obviněné. Uvedenou skutečnost obviněná namítla v průběhu hlavního líčení. Usnesením ze dne 29. 3. 2017, č. j. 3 T 277/2017-1449, rozhodl Okresní soud ve Frýdku-Místku, že předseda senátu ani přísedící nejsou vyloučeni z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 3 T 277/2013. Následnou stížnost obviněné Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 25. 9. 2017, č. j. 6 To 217/2017-1603, jako nedůvodnou zamítl. S ohledem na uvedené nelze shledat žádné pochybnosti o podjatosti předsedy senátu soudu prvního stupně pro poměr k projednávané věci, neboť právě ve vztahu k projednávané věci nevystupoval předseda senátu ani žádný jeho člen jako poškozený. Předseda senátu skutečně vystupuje jako poškozený v jiné trestní věci obviněné, nutno ovšem zdůraznit, že se jedná o trestní věc, ve které je obviněná stíhána pro jednání, jímž měla krivě obvinít právě předsedu senátu, že po ní požadoval úplatek za skončení nyní projednávané trestní věci. Jedná se tedy o obdobnou trestnou činnost, jaké se dopustila vůči poškozené úřednici v nyní projednávané věci. Je zřejmé, že samotné krivé obvinění soudce projednávacího trestní věc obviněné nemůže vyvolat jeho podjatost podle § 30 odst. 1 tr. ř. V opačném případě by každý obviněný mohl obvinít svého soudce, a tím znemožnit projednání trestní věci či v konečném důsledku dosáhnout vlastního výběru soudce. Pokud obviněná s poukazem na citovanou judikaturu zmiňuje objektivní hledisko posuzování poměru soudce k projednávané věci či osobě, pak nelze přehlédnout, že k vyloučení soudce z projednání a rozhodnutí věci může dojít teprve tehdy, když je evidentní, že vztah soudce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebudou moci nebo schopni nezávisle a nestranně rozhodovat. O takový případ se v dané věci očitě nejedná, když ani z průběhu řízení a jednotlivých hlavních líčení nevyplývají žádné okolnosti, které by objektivnost a nezávislost členů senátu zpochybňovaly. Námitka obviněné proto byla shledána zjevně neopodstatněnou.

8. Ve vztahu k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. obviněná rovněž namítla, že věc rozhodoval místně nepřislušný soud. K tomu dovolací soud zdůrazňuje, že námitka místní nepřislušnosti soudu nenaplnňuje zmíněný dovolací důvod. Neodpovídá ani důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., v jehož rámci lze namítat pouze nepřislušnost věcnou.

9. Nejvyšší soud se poté vypořádal s dovolacími námitkami, které dovolatelka podřadila pod důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a shledal, že dovolací argumentace obviněné byla založena výlučně na zpochybňování zjištěného skutkového stavu věci v rozhodnutích soudů obou stupňů.

10. Vzhledem k tomu, že relevantně uplatněné dovolací námitky obviněné nebyly shledány opodstatněnými, Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 58

Č. 58

Pravomoc soudu, Postoupení soudu

§ 7 odst. 1 o. s. ř., § 44 zákona č. 372/2011 Sb.

O povinnosti osob povinných výživou k zaplacení příspěvku na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku podle ustanovení § 44 zákona č. 372/2011 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) rozhoduje soud v občanském soudním řízení (§ 7 odst. 1 o. s. ř.).

(Usnesení Zvláštního senátu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. Konf 30/2017, ECLI:CZ:NS:2018:KONF.30.2017.1)

Zvláštní senát rozhodl o tom, že příslušný vydat rozhodnutí ve věci vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 16 C 298/2015, o zaplacení 57 055 Kč s příslušenstvím, je soud; současně zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 13 Co 130/2016, a usnesení Okresního soudu v Chebu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 16 C 298/2015.

1. Návrhem doručeným zvláštnímu senátu dne 5. 6. 2017 se Krajský dětský domov pro děti do 3 let, příspěvková organizace (dále jen „navrhovatelka“), domáhala, aby zvláštní senát zřízený podle zákona o rozhodování některých kompetenčních sporů rozhodl tvrzený kompetenční spor ve věci vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 16 C 298/2015.
2. Z předloženého spisu vyplynuly následující skutečnosti:
3. Navrhovatelka se domáhala zaplacení částky 57 055 Kč s příslušenstvím, představující příspěvek na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově, neboť dcera žalované M. S. pobývala v dětském domově od 1. 4. 2012 do 7. 5. 2015 na základě dohody mezi žalobkyní a žalovanou.
4. Okresní soud v Chebu (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 23. 2. 2016, čj. 16 C 298/2015-15, zastavil řízení (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.) a že po právní moci usnesení bude věc postoupena k dalšímu řízení řediteli žalobkyně (výrok III.).
5. Krajský soud v Plzni (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně usnesením ze dne 31. 5. 2016, čj. 13 Co 130/2016-32, potvrdil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.
6. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že výši příspěvku na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově dle § 44 zá-

kona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejího poskytování (dále jen „zákon o zdravotních službách“), stanoví poskytovatel, přičemž o odvolání proti rozhodnutí poskytovatele o povinnosti hradit příspěvek rozhoduje dle důvodové zprávy k § 43 a § 44 ve správním řízení příslušný správní orgán. Odkázal rovněž na rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 24 Co 412/2014, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 63/2015. Uzavřel, že pravomoc k vydání rozhodnutí o povinnosti hradit příspěvek a o výši příspěvku na úhradu zaopatření rozhoduje ve správním řízení v prvním stupni poskytovatel péče, nikoliv soud v řízení podle části třetí občanského soudního řádu.

7. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, které Nejvyšší soud usnesením ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 21 Cdo 223/2017, jako nepřipustné odmítl.

8. Navrhovatelka v návrhu na řešení negativního kompetenčního sporu s odkazem na usnesení zvláštního senátu ze dne 19. 3. 2013, sp. zn. Konf 38/2012, uvedla, že v případě příspěvku na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku není oprávněna uložit povinnost hradit příspěvek rozhodnutím vydaným v režimu správního řádu, neboť k tomu nemá pravomoc dle zákona o zdravotních službách. Povinnost žalované hradit navrhovatelce jako poskytovateli zdravotních služeb zaopatření, jež navrhovatelka poskytla nezletilému dítěti žalované, vyplývá žalované *ex lege* z § 44 odst. 1 zákona o zdravotních službách. To však neznamená, že by mezi navrhovatelkou a žalovanou nemohl vzniknout soukromoprávní vztah.

9. Navrhovatelka připomněla, že příspěvek na úhradu zdravotních služeb a zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let lze označit za specifickou soukromoprávní platbu, která se vykazuje zejména tím, že je hrazena přímo poskytovateli zdravotní péče (nikoliv zdravotní pojišťovně), a která je účelově určena pouze k (částečné) úhradě zdravotních služeb a zaopatření, jakož i například na úhradu provozu zdravotnického zařízení (případně jeho modernizaci). Pro tato svá specifika nelze platbu označit za poplatek ve smyslu veřejnoprávním.

10. Navrhovatelka dále uvedla, že při řešení problematiky konkrétního postupu při stanovování příspěvku na úhradu zaopatření dítěte vycházela též z vyjádření Ministerstva zdravotnictví, které v odpovědi na dotaz, z jakého důvodu je v důvodové zprávě k zákonu o zdravotních službách uvedeno, že lze proti rozhodnutí poskytovatele podat odvolání, o kterém rozhoduje příslušný správní orgán, a tedy kdo je tímto orgánem, uvedlo, že text zůstal v důvodové zprávě zřejmě nedopatřením a že z § 44 odst. 1 a 4 zákona o zdravotních službách plyne, že příspěvek je povinná osoba povinna platit *ex lege*, tedy bez vydávání jakéhokoli rozhodnutí, které by bylo možno přezkoumávat.

11. Při řešení vzniklého sporu o pravomoc mezi správním orgánem a soudem se zvláštní senát řídil následující úvahou (srov. též usnesení zvláštního senátu ze dne 21. 3. 2018, čj. Konf 28/2017-12, a ze dne 21. 3. 2018, čj. Konf 34/2017-16, vydaná v obdobných věcech):

12. Podle § 1 odst. 2 zákona o některých kompetenčních sporech je negativním kompetenčním sporem spor, ve kterém jeho strany popírají svou pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků. V nyní rozhodované věci popřeli svou pravomoc Okresní soud v Chebu i navrhovatelka, jedná se proto o negativní kompetenční spor, k jehož projednání je příslušný zvláštní senát podle zákona o rozhodování některých kompetenčních sporů.

13. V předmětném řízení se jedná o povinnost žalované (osoby povinné výživou) hradit příspěvek na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku.

14. Podle § 44 zákona o zdravotních službách jsou osoby povinné výživou povinny přispívat

poskytovateli na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku a popřípadě též jeho průvodce. Nežijí-li osoby povinné výživou ve společné domácnosti,

je povinna hradit příspěvek na úhradu zaopatření dítěte osoba, již je dítě svěřeno do výchovy (odstavec 1).

15. Příspěvek na úhradu zaopatření dítěte se sníží na rozdíl prokázaného příjmu a součtu životního minima osoby povinné výživou a osob s ní společně posuzovaných a částky potřebné na úhradu normativních nákladů na bydlení, předloží-li osoby povinné výživou dítěte poskytovateli doklady, kterými prokáží, že by jejich příjmy po zaplacení příspěvku na úhradu zaopatření dítěte poklesly pod součet životního minima domácnosti a normativních nákladů na bydlení. Do životního minima domácnosti se nezapočítává životní minimum dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku. Příspěvek na úhradu zaopatření dítěte se nevyžaduje, je-li nižší než 100 Kč měsíčně (odstavec 2).

16. Dojde-li ke změně výše příjmu domácnosti, jsou osoby povinné výživou, které hradí příspěvek na úhradu zaopatření dítěte, povinny tuto změnu sdělit poskytovateli do 15 dnů ode dne, kdy k této změně došlo (odstavec 3).

17. Při stanovení výše příspěvku na úhradu zaopatření dítěte se zohlední jeho věk s přihlédnutím k jeho specifickým potřebám a s tím související náročnost poskytovaného zaopatření. Prováděcí právní předpis stanoví výši příspěvku na úhradu zaopatření dítěte a jeho průvodce a způsob jeho úhrady (odstavec 4).

18. Výše příspěvku na úhradu zaopatření dítěte je stanovena vyhláškou č. 56/2012 Sb., o příspěvku na úhradu zaopatření dítěte a jeho průvodce v dětském domově pro děti do 3 let věku, která v § 1 stanoví pevné částky příspěvku na úhradu zaopatření dítěte v závislosti na jeho věku.

19. Podle § 2 vyhlášky se příspěvek hradí za kalendářní měsíc podle počtu dnů pobytu dítěte a jeho průvodce v dětském domově. Den propuštění z dětského domova se nezapočítává (odstavec 1).

20. Příspěvek za kalendářní měsíc uhradí osoba povinná výživou do 8 dnů po uplynutí kalendářního měsíce, v němž dítě nebo průvodce v dětském domově pobývali. Dojde-li k propuštění z dětského domova v průběhu kalendářního měsíce, příspěvek uhradí tato osoba do 8 dnů po propuštění (odstavec 2).

21. Podle důvodové zprávy k § 43 a 44 návrhu zákona o zdravotních službách „zákon stanoví povinnost osob povinných výživou vůči dětem umístěným v dětských domovech pro děti do 3 let věku přispívat poskytovatelům zdravotních služeb na stravování, ubytování, výchovnou činnost a ošacení těchto dětí; jde o úhradu nákladů, které nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Výši příspěvku a způsob jeho úhrady stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou. Při stanovení výše příspěvku bude zohledněn věk dítěte a s tím související náklady na jeho zaopatření a rovněž výše příjmů osob povinných výživou vůči dítěti. O odvolání proti rozhodnutí poskytovatele o povinnosti hradit příspěvek a o výši příspěvku na úhradu zaopatření rozhoduje ve správním řízení příslušný správní orgán“. Je však třeba zohlednit skutečnost, že takové znění neodpovídá textu zákona.

22. Vládní návrh zákona o zdravotních službách z roku 2009 obsahoval v § 43 odstavec, jenž zněl: „O povinnosti hradit příspěvek a o výši příspěvku na úhradu zaopatření dítěte rozhoduje poskytovatel. O odvolání proti rozhodnutí podle věty první rozhoduje příslušný správní orgán; odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek.“ (srov. sněmovní tisk 688/0, část č. 1/23, Poslanecká sněmovna, 5. volební období, 2006–2010). Tento návrh zákona byl však vzat zpět a nový návrh zákona z roku 2011 (srov. sněmovní tisk 405/0, část č. 1/2, Poslanecká sněmovna, 6. volební období, 2010–2013) již počítal se zněním § 43 a 44 tak, jak bylo nakonec schváleno, tedy bez výše citovaného zmocnění.

23. Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle § 7 odst. 3 o. s. ř. jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon.

24. Nejprve je třeba poukázat na to, že problematikou se zabýval již i Ústavní soud. Ten usnesením ze dne 25. 10. 2016, čj. I. ÚS 3003/16, odmítl pro zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnost navrhovatelky proti usnesením Okresního soudu v Karlových Varech a Krajského soudu v Plzni. Těmito usneseními bylo pravomocně rozhodnuto o zastavení řízení o žalobě na úhradu příspěvku, s tím, že je dána pravomoc poskytovatele zaopatření rozhodnout v prvním stupni o příspěvku. V odůvodnění Ústavní soud uvedl, že pravomoc poskytovatele péče k rozhodování o příspěvku je v zákoně vymezena značně neostře, nicméně z hle-

diska funkce a účelu lze dovodit, že je to právě poskytovatel péče, komu byla v prvním stupni tato pravomoc svěřena. Ze systémového hlediska lze obdobnou pravomoc dohledat v § 27 odst. 6 zákona č. 109/2002 Sb., kdy ředitel školského zařízení rozhoduje o příspěvku rodičů v případě ústavní nebo ochranné výchovy. Ústavní soud zmínil, že se jedná o stanovení pravomoci k výkonu určité činnosti, na jejímž provozování má stát zájem, podporuje ho a financování péče se děje na náklady státu, na němž se mají touto formou rodiče podílet. Stanovení výše příspěvku náleží zásadně moci výkonné, a nikoliv moci soudní, ta se má podílet svým rozhodováním až v okamžiku vzniku sporu. Nelze stanovení výše příspěvku srovnávat se stanovením výživného, neboť se způsob určení jeho výše liší.

25. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud v uvedené věci rozhodoval usnesením, a nikoliv nálezem, nemá toto rozhodnutí formálně obecnou precedenční závaznost a je závazné pouze v konkrétní věci, ve které bylo vydáno (viz náleze ze dne 8. 11. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1642/11), byť se v obdobné věci týkalo nynější navrhovatelky. I usnesení však svými argumenty směřuje k usměrňování rozhodovací praxe obecných soudů v oblasti ústavnosti, a proto je třeba k němu přihlížet a brát ho v úvahu při rozhodování v obdobných věcech.

26. Předně je třeba vyjasnit, zda příspěvek je svým charakterem platbou soukromoprávní, či veřejnoprávní. Pokud má příspěvek charakter věci soukromoprávní, pak by o něm v intencích § 7 odst. 1 o. s. ř. rozhodoval poskytovatel zdravotních služeb jen tehdy, pokud by byla jeho pravomoc zákonem výslovně založena. Naopak ve věcech veřejnoprávních by soud o příspěvku rozhodoval v nalézacím soudním řízení, jen pokud by byla výslovně pravomoc soudu založena (§ 7 odst. 3 o. s. ř.).

27. Zvláštní senát v posuzované věci sdílí názor navrhovatelky, že věc spadá do pravomoci soudu v občanském soudním řízení, a to z níže uvedených důvodů:

28. Finančněprávní teorie obvykle označující tento typ platby jako poplatek jej definuje jako peněžitou dávku zákonem stanovenou, nenávratnou, vybíranou státem nebo jinými veřejnoprávními korporacemi za zákonem stanovené úkony jejich orgánů. Poplatek je účelový, dobrovolný a nenávratný. Na rozdíl od daně je poplatek dávkou nepravdělnou s ekvivalentem, tedy je vybírán *ad hoc* za protiplnění ze strany státu nebo jiné veřejnoprávní korporace (srov. JÁNOŠÍKOVÁ, P., MRKÝVKA, P., TOMAŽIČ, I. a kol. Finanční a daňové právo, Plzeň, 2009, str. 413). Poplatky musí být stanoveny výhradně zákonem. Není podstatné, jak je platba nazvána, ale její účel, zda ji musí subjekt zaplatit (má povinnost) a kdo je jejím příjemcem. Pro určení, zda se jedná o platbu veřejnoprávní, či soukromoprávní, není označení směrodatné. Jako poplatek bývá označena nezřídka i platba, jež svou povahou není platbou veřejnoprávní, nýbrž zcela jednoznačně institutem práva soukromého (např. poplatek za úschovu zavazadla, poplatek z prodlení). Skutečnost, že v této věci posuzovaná platba je označena jako příspěvek, nevypovídá nic o tom, zda jde o platbu veřejnoprávní, či soukromoprávní.

29. Smyslem zavedení příspěvku je, aby se osoby povinné výživou spolupodílely na nákladech spojených se zaopatřením dítěte umístěného v dětském domově, přičemž pojmem zaopatření zákon označuje náklady na stravování, ubytování, ošacení a výchovnou činnost. Poskytovateli zdravotních služeb tak osoby povinné výživou přispívají na náklady spojené s pobytem dítěte, popř. průvodce dítěte v tomto typu zdravotnického zařízení.

30. Z povahy příspěvku rovněž plyne, že není úhradou za poskytovanou zdravotní péči, jak se mylně domníval Krajský soud v Hradci Králové v rozhodnutí ze dne 19. 11. 2014, čj. 24 Co 412/2014-102, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 63/2015, které bylo pro soudy rozhodující v této věci inspiračním vzorem. Podle § 43 odst. 1 věty druhé zákona o zdravotních službách se zaopatřením rozumí stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že ve všech případech se jedná o náklady a úhradu za služby související s poskytováním zdravotní péče, nikoliv však o úhradu za samotnou zdravotní péči. Přitom podle čl. 31 Listiny základních práv a svobod jsou povinně z veřejného zdravotního pojištění hrazeny (pouze) zdravotní péče a zdravotní pomůcky, nikoliv však také ostatní služby či náklady, které zdravotnické zařízení v souvislosti se zdravotní péčí poskytuje.

31. Přestože je výše příspěvku stanovena právním předpisem, nejde o poplatek ve smyslu finančněprávní teorie zejména proto, že příspěvek není dávkou hrazenou za stanovené úkony orgánů veřejné správy. Příspěvek představuje v paušalizované výši rozsah spoluúčasti na nákladech na výchovu a výživu dítěte, které v důsledku jeho umístění do dětského domova hradí toto zdravotnické zařízení a jež by jinak musely vynakládat osoby, v jejichž péči by se dítě nacházelo. Odlišný způsob určení výše příspěvku od stanovení výživného nemůže nic změnit na charakteru příspěvku jako věci soukromoprávní.

32. Z výše uvedených důvodů zvláštní senát dospěl k závěru, že příspěvek na úhradu zaopatření dítěte lze označit za platbu soukromoprávního charakteru, která se vyznačuje především tím, že je hrazena přímo poskytovateli zdravotní péče (nikoliv zdravotní pojišťovně) a která je účelově určena pouze k (částečné) úhradě nákladů na pobyt dítěte v dětském domově.

33. Závěr o tom, že na příspěvek je třeba nahlížet jako na soukromoprávní platbu, ještě sám o sobě nevylučuje, aby o příspěvku a jeho výši rozhodoval poskytovatel zdravotních služeb.

34. Pokud by měl zákonodárce úmysl přiznat poskytovateli služeb pravomoc k rozhodování o výši příspěvku a jeho vymáhání, musel by tento úmysl být vyjádřen přímo a výslovně v textu zákona. Jestliže § 44 popř. jiné ustanovení zákona o zdravotních službách mlčí o pravomoci ke stanovení příspěvku, rozhodování o odvolání proti takovému rozhodnutí, případně jeho vymáhání, nelze pouze s poukazem na text důvodové zprávy dovozovat pravomoc, která v zákoně není zakotvena. Naopak vzhledem k tomu, že takové ustanovení zákon o zdravotních

službách nakonec neobsahuje, ačkoliv bylo součástí návrhu zákona z roku 2009, lze usuzovat spíše na opačný závěr, tedy že zákonodárce neměl v úmyslu tuto pravomoc vložit do rukou poskytovatele zdravotní péče.

35. Ze systémového hlediska by měla být nepochybně pravomoc k rozhodování o příspěvku řešena obdobně, jako je tomu v případě rozhodování o příspěvku na úhradu péče poskytované dětem a nezaopatřeným osobám ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, jak ve shora citovaném usnesení zmiňuje Ústavní soud. Uvedený zákon však obsahuje v § 27 odst. 6 výslovnou úpravu, podle níž výši příspěvku a podíl rodičů na jeho úhradě v jednotlivých případech stanoví ředitel zařízení rozhodnutím.

36. Dle zvláštního senátu tak není možné implicitně teleologicky dovozovat pravomoc poskytovatele služeb dle § 43 zákona o zdravotnických službách z jiného zákona, který se na takové zařízení výslovně nevztahuje. Chybí-li zákonné zmocnění pro výkon veřejné moci, a provozovatel zařízení není nadán žádnou pravomocí pro autoritativní rozhodnutí, nelze dospět k jinému závěru, než že se jedná o soukromoprávní spor, k jehož rozhodnutí je příslušný soud. Apel Ústavního soudu na systémové řešení a svěření pravomoci k rozhodování o příspěvku do rukou poskytovatele zdravotních služeb musí mířit spíše k zákonodárci než soudům.

37. Zvláštní senát podle § 5 odst. 3 zákona o některých kompetenčních sporech zruší rozhodnutí, kterým strana kompetenčního sporu popřela svou pravomoc o věci rozhodovat, ačkoliv podle rozhodnutí zvláštního senátu je vydání rozhodnutí ve věci uvedené v návrhu na zahájení řízení v její pravomoci. Zvláštní senát proto výrokem II. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 5. 2016, čj. 13 Co 130/2016-32, a usnesení Okresního soudu v Chebu ze dne 23. 2. 2016, čj. 16 C 298/2015-15.

38. Pravomocné rozhodnutí zvláštního senátu je podle § 5 odst. 5 zákona o některých kompetenčních sporech závazné pro strany kompetenčního sporu, účastníky řízení, v němž spor vznikl, pro správní orgány [§ 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] i soudy. Okresní soud v Chebu bude tedy dále pokračovat v řízení o zaplacení částky 57 055 Kč s příslušenstvím.

Č. 59

Č. 59

Pravomoc soudu, Diskriminace, Vojáci (i příslušníci policie), Zadostiučinění (satisfakce)

§ 7 odst. 1 o. s. ř., § 7 odst. 3 o. s. ř., § 10 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., § 145 odst. 1 písm. c) zákona č. 221/1999 Sb. ve znění od 30. 9. 2009

Ve věcech služebního poměru vojáků z povolání vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení nebo zákazu diskriminace, je-li vojákem uplatněn jiný nárok než náhrada škody (majetkové újmy), je podle ustanovení § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona dána pravomoc soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5948/2017, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.5948.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 7. 2017, sp. zn. 30 Co 207/2017, v části, v níž bylo rozhodnuto o náhradě škody ve výši 404 322 Kč; ve zbývajících částech usnesení městského soudu a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 8 C 256/2016 (s výjimkou částí, v níž bylo rozhodnuto o náhradě škody ve výši 404 322 Kč), zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 6 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou dne 30. 8. 2016 u Obvodního soudu pro Prahu 6 domáhala, aby byla žalované uložena povinnost „upustit od diskriminačního chování vůči žalobkyni“, „poskytnout žalobkyni formou doporučeného dopisu omluvu ve znění, které v žalobě specifikovala“, zaplatit žalobkyni „přiměřené zadostiučinění“ ve výši 282 302 Kč a náhradu škody (majetkové újmy) ve výši 404 322 Kč. Žalobu odůvodnila zejména tím, že od roku 1997 je vojákyní z povolání a do konce roku 2009 byla považována za jednu z nejlepších pracovnic. Od 1. 1. 2010 však došlo ve vojenském zařízení, kde vykonávala službu, k reorganizaci, resp. ke změnám v osobách nadřízených, které „odstartovaly“ projevy diskriminace vůči její osobě. Na základě velmi obsáhlého výčtu situací, kterým byla v letech 2010 až 2012 vystavena, žalobkyně dovozovala, že u ní došlo k přímé diskriminaci, obtěžování a pronásledování ze strany nadřízených a některých spoluzaměstnanců (žalobkyně byla mj. pomlouvána, bezdůvodně kritizována

a slovně osočována, byla jí bezdůvodně zrušena řádná dovolená, byla znevýhodňována ve výměně služeb, nebyly jí přiznány odměny, bylo jí „poníženo“ její osobní hodnocení) a také k vydání pokynů k diskriminaci (vč. navádění k diskriminaci a zastrašování), když vyšší nadřízení podněcovali a přesvědčovali přímé nadřízené žalobkyně, aby zneužili své pravomoci a diskriminovali ji. K 31. 12. 2012 bylo její pracovní místo u VZ P. zrušeno a žalobkyně byla donucena přejít do nového místa výkonu služby v Č., což mělo vyřešit stávající situaci. Nestalo se tak však zcela a důsledky diskriminace a šikany v určitém ohledu pokračují a projevují se dodnes. Kromě upuštění od diskriminace, omluvy a „přiměřeného zadostiučinění“ v penězích žalobkyně požadovala též náhradu škody (majetkové újmy) spočívající v rozdílu osobního příplatku ve výši 1 300 Kč za 30 měsíců, kterého by dosahovala, kdyby nebyla donucena odejít na nové systemizované místo v Č., v nákladech na bydlení a cestovních výdajích souvisejících s dojížděním do Č. a v nákladech na léky předepsané z důvodu jejího špatného zdravotního stavu způsobeného diskriminací a šikanou.

2. Obvodní soud pro Prahu 6 usnesením ze dne 31. 1. 2017, č. j. 8 C 256/2016-36b řízení zastavil s tím, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena ministru obrany, a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení 300 Kč. Vyslovil názor, že nárok žalobkyně vyplývající ze služebního poměru vojáka z povolání „má svůj základ ve vztazích práva veřejného“, a že proto podle § 7 odst. 3 o. s. ř. může být dána pravomoc soudu k projednání a rozhodnutí této věci, jen stanoví-li to zákon. Pravomoc činit právní úkony v řízení ve věcech služebního poměru však zákon o vojácích z povolání svěřuje služebním orgánům a upravuje též postup těchto orgánů v rámci řízení ve věcech služebního poměru, včetně opravných prostředků. Žalobkyně tedy měla svůj nárok uplatnit u příslušného služebního orgánu, který je povinen o něm rozhodnout. Teprve pravomocné rozhodnutí služebního orgánu by bylo případně přezkoumatelné soudem, nikoli však v soudnictví civilním, ale ve smyslu § 65 s. ř. s. ve správním soudnictví. Projednání a rozhodnutí v dané věci tedy brání nedostatek podmínky řízení (nedostatek pravomoci soudu), který nelze odstranit, a proto muselo být řízení zastaveno a věc postoupena nejvyššímu ze služebních orgánů, který je příslušným stanovit, který ze služebních orgánů v rámci organizační struktury ozbrojených sil ČR věc v dalším řízení projedná a rozhodne.

3. K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze usnesením ze dne 27. 7. 2017, č. j. 30 Co 207/2017-49, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud s poukazem na příslušná ustanovení občanského soudního řádu, zákoníku práce a zákona o vojácích z povolání ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že služební poměr vojáka z povolání „není postaven na roveň poměru pracovnímu, nejde o soukromoprávní vztah a nedostatek pravomoci soudu dovedla judikatura nejen ve věcech vzniku, změny a zániku služebního poměru,

ale i ve věcech s takovým poměrem souvisejících“. Ve věcech služebního poměru vojáků z povolání je zákonem svěřena rozhodovací pravomoc služebním orgánům, „přičemž zákon o vojácích z povolání žádnou výjimku obdobnou § 77 odst. 9 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, neobsahuje“, a proto „je třeba uzavřít, že ve věci diskriminace žalobkyně bez ohledu na to, jakého nároku se domáhá, bude rozhodovat ministr obrany“. Z tohoto pohledu není podle názoru odvolacího soudu rozhodné, že § 145 zákona o vojácích z povolání výslovně nezmiňuje nemajetkovou újmu či zadostiučinění. Podle zmíněného ustanovení se v řízení ve věcech služebního poměru rozhoduje o náhradě škody podle tohoto zákona, a proto „pojem škoda je třeba vykládat širěji, tedy jako pojem zahrnující jak majetkovou, tak nemajetkovou újmu“. Úprava služebního poměru vojáků z povolání „je úprava kodexová, komplexní a není žádného důvodu rozhodování o nároku žalobkyně bez výslovného ustanovení v daném zákoně z rozhodovací pravomoci služebních orgánů odnímat“. Soud prvního stupně proto „nepochybil, pokud uzavřel, že není dána pravomoc soudu k rozhodnutí o nároku žalobkyně“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítala, že odvolací soud nesprávně dovodil, že zákon o vojácích z povolání dopadá i na případy náhrady nemajetkové újmy ve věcech diskriminace vojáka, a že proto rozhodování o této újmě spadá do pravomoci služebních orgánů. Podle jejího názoru jde o závěr, který je v rozporu s principem legality, neboť zákon o vojácích z povolání v § 145 taxativně uvádí, ve kterých věcech služební orgán rozhoduje, přičemž pravomoc rozhodovat o nemajetkové újmě či zadostiučinění (ve věcech diskriminace) služebnímu orgánu svěřena není. Neobstojí přitom poukaz odvolacího soudu na zákon č. 361/2003 Sb., který v § 170 stanoví naopak taxativní výčet řízení, na která se řízení ve věcech služebního poměru nevztahuje, přičemž rozhodování o nemajetkové újmě v tomto výčtu uvedeno není. V zákoně o vojácích z povolání navíc vůbec není řešena náhrada nemajetkové újmy ani zadostiučinění (nelze ji bez dalšího podřazovat pod pojem náhrady škody), a tedy i z tohoto důvodu je třeba, aby o tvrzeném nároku žalobkyně s ohledem na § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona ve spojení s § 7 odst. 3 o. s. ř. rozhodoval obecný soud. Pro správní rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy není podle mínění dovolatelky v příslušných zákonech obsažena potřebná právní úprava, v důsledku čehož by takové rozhodnutí bylo v rozporu s Listinnou základních práv a svobod. Navrhla, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu „zrušil nebo změnil“.

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka pravomoci soudu pro rozhodnutí ve věcech služebního poměru vojáků z povolání vyplývající z porušení práva na rovné zacházení nebo zákazu diskriminace nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalované je částečně opodstatněné.

č. 59

IV. Důvodnost dovolání

6. Soudy v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon (srov. § 7 odst. 1 a 3 o. s. ř.).

7. V posuzované věci se žalobkyně žalobou podanou u soudu dne 30. 8. 2016 domáhá, aby byla žalované uložena povinnost „upustit od diskriminačního chování vůči žalobkyni“, povinnost „poskytnout žalobkyni formou doporučeného dopisu omluvu ve znění, které v žalobě specifikovala“, dále povinnost zaplatit žalobkyni náhradu nemajetkové újmy ve výši 282 302 Kč (kterou žalobkyně nepřesně označuje jako „přiměřené zadostiučinění“) a konečně povinnost zaplatit žalobkyni náhradu škody (majetkové újmy) ve výši 404 322 Kč. Uvedených nároků se žalobkyně domáhá z důvodu, že v rámci jejího služebního poměru vojákyně z povolání došlo ve vztahu k její osobě k porušení práva na rovné zacházení a k diskriminaci, včetně zneužívání výkonu práv a povinností vyplývajících ze služebního poměru k její újmě a ponižování její důstojnosti (šikany).

8. V soudní praxi je obecně ve vztahu ke služebně právním vztahům přijímán názor (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1553/2003, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. 2 Cdon

949/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura roč. 1998, č. 22, pod poř. č. 162, které zmiňuje i odvolací soud), že služební poměr vojáka z povolání (stejně jako služební poměr policisty či jiných příslušníků bezpečnostních sborů) je svou povahou typickým právním poměrem státně zaměstnaneckým, veřejnoprávním a po celou dobu svého průběhu se výrazně odlišuje od poměru pracovního, který je naopak poměrem soukromoprávním. Vzájemné vztahy účastníků tohoto poměru – jak z toho též soudy obou stupňů správně vycházejí – se vyznačují tím, že jeden účastník (stát) vystupuje vůči druhému jako nositel veřejné svrchované moci, a tím jako silnější subjekt, který druhému subjektu může jednostranně zakládat jeho práva. Tato veřejnoprávní povaha je příznačná pro vzájemné vztahy účastníků služební poměru jako celku a nemůže na ní ničeho změnit ani způsob, jakým žalobkyně své požadavky procesně uplatnila. Na tomto právním názoru dovolací soud i nadále setrvává a neshledává žádné důvody k jeho změně.

9. Protože za tohoto stavu se v posuzovaném případě – jak k tomu dospívá i odvolací soud – nejedná o věc vyplývající z poměrů soukromého práva ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř., může být dána pravomoc soudu k projednání a rozhodnutí této věci ve smyslu § 7 odst. 3 o. s. ř., jen stanoví-li to zákon.

10. Řízení ve věcech služební poměru vojáků z povolání upravuje zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, který nabyl účinnosti dnem 1. 12. 1999 (dále též jen „zákon o vojácích z povolání“), tím způsobem, že pravomoc činit právní úkony ve věcech služební poměru jménem České republiky svěčuje služebním orgánům, kterými jsou prezident republiky, ministr obrany a v rozsahu určeném rozkazem prezidenta nebo rozkazem ministra velitelé, náčelníci, ředitelé a jiní vedoucí zaměstnanci (srov. § 2 odst. 2 tohoto zákona). Do 30. 9. 2009 zákon o vojácích z povolání podrobně vymezoval v Části deváté v § 144 až 158 postup uvedených orgánů v rámci řízení ve věcech služební poměru, včetně opravných prostředků, aniž by výslovně stanovil, v jakých konkrétních případech služební orgán rozhoduje. Judikatura dovolacího soudu se proto v té době ustálila v názoru, že služební orgán nerozhoduje toliko ve věcech, které postrádají časový, místní a zejména věcný (vnitřní účelový) poměr k výkonu služby vojáka (k tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1182/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1713/2006). Z pohledu zákonodárce (jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 272/2009 Sb.) však tato právní úprava nedostatečně vymezovala předmět řízení ve věcech služební poměru, tento stav komplikoval rozhodování služebních orgánů a velmi často vedl k problémům při řešení soudních sporů. Proto s účinností od 1. 10. 2009 novelou provedenou zákonem č. 272/2009 Sb. byla Část devátá zákona o vojácích z povolání, označená pod marginální rubrikou „Rozhodování ve věcech služební poměru“, zcela přepracována tak, že nově byly v § 145 pod písm. a) až k) taxativně vymezeny případy, o nichž se rozhoduje v řízení ve věcech služební poměru, a podrobná úprava postupu služební orgánu byla

vypuštěna s tím, že není-li stanoveno jinak, platí pro řízení ve věcech služebního poměru správní řád (srov. § 144 zákona č. 221/1999 Sb., ve znění od 1. 10. 2009). Tento taxativní výčet byl následně dále rozšířen (novelami provedenými zákony č. 122/2012 Sb. a č. 332/2014 Sb.), jednoznačně s cílem nadále zachovat stav, kdy je zcela přesně vymezeno, na které oblasti (případy) se Část devátá zákona o vojácích z povolání vztahuje. V těchto případech rozhoduje služební orgán a návrh (žalobu) na přezkoumání rozhodnutí služebního orgánu soudem je možno podat až po vyčerpání řádných opravných prostředků podle § 81 a násl., § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, a to do dvou měsíců od doručení rozhodnutí [srov. § 65, § 68 písm. a), § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní].

11. Podle § 145 odst. 1 písm. c) zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění zákona č. 272/2009 Sb., se v řízení ve věcech služebního poměru rozhoduje o náhradě škody podle tohoto zákona. Zákon o vojácích z povolání obsahuje v Části sedmé pod marginální rubrikou „Náhrada škody“ hmotněprávní ustanovení o odpovědnosti státu za škodu způsobenou vojákovi (srov. § 112 a násl. tohoto zákona), která komplexně vymezují zákonné předpoklady jednotlivých druhů odpovědnosti státu za škodu (včetně předpokladů obecné odpovědnosti státu za škodu způsobenou vojákovi), podmínky zproštění se této odpovědnosti (srov. § 126 tohoto zákona) a také rozsah, případně výši poskytnuté náhrady škody. Škodou podle tohoto zákona se přitom rozumí jakákoliv majetková újma způsobená vojákovi při výkonu služby, v přímé souvislosti s ním nebo pro výkon služby porušením právní povinnosti (srov. § 112 a § 127 tohoto zákona). O ucelenosti a samostatnosti právní úpravy odpovědnosti státu za škodu způsobenou vojákovi vymezené v Části sedmé Hlavě II. a III. zákona č. 221/1999 Sb. (a o „vůli“ zákonodárce v tomto směru) nepochybně svědčí to, že dnem 1. 12. 1999, kdy nabyl účinnosti zákon č. 221/1999 Sb., bylo současně zrušeno (zákonem č. 225/1999 Sb.) ustanovení § 206 odst. 2 zák. práce, které stanovilo, že § 187 až 205c zák. práce (o odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci) se vztahují též na příslušníky ozbrojených sil v činné službě.

12. Z uvedeného vyplývá, že o náhradě škody (majetkové újmy) způsobené vojákovi, která se pohybuje v mezích hmotněprávních ustanovení uvedených v Části sedmé zákona o vojácích z povolání, rozhoduje služební orgán, jehož postup v příslušném řízení subsidiárně upravuje správní řád. Z tohoto důvodu pravomoc k projednání a rozhodnutí o nároku žalobkyně na náhradu škody (majetkové újmy) ve výši 404 322 Kč, která jí měla vzniknout při výkonu služby, resp. v přímé souvislosti s ním, v důsledku závadného jednání nadřízených (ve kterém žalobkyně spatřuje projevy diskriminací a šikany), na základě žaloby podle § 80 písm. b) o. s. ř. zákon nesvěřuje soudu ani ve smyslu § 7 odst. 3 o. s. ř. Projednání a rozhodnutí o tomto nároku žalobkyně tedy brání nedostatek podmínky řízení (nedostatek pravomoci soudu), který nelze odstranit (§ 104 odst. 1 o. s. ř.).

13. Vzhledem k tomu, že v části, v níž bylo rozhodnuto o nároku žalobkyně na náhradu škody ve výši 404 322 Kč, je napadené usnesení odvolacího soudu věcně správné, a protože nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované v této části podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

14. Opodstatněné je však dovolání žalované proti usnesení odvolacího soudu v části, v níž bylo rozhodnuto o ostatních nárocích žalobkyně.

15. Zde odvolací soud ve svých úvahách nepřihlédl náležitě k tomu, že rozhodování o nárocích vojáka vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení a zákazu diskriminace, je-li požadována ochrana před diskriminací, nepeněžitá kompenzace (zadostiučinění) či peněžitá náhrada nemajetkové újmy, nebylo od 1. 10. 2009 (a ani doposud není) zákonodárcem uvedeno v taxativním výčtu případů vyjmenovaných v § 145 zákona o vojácích z povolání, na které se vztahuje Část devátá tohoto zákona (a v nichž tedy rozhoduje služební orgán). Tuto situaci nelze překlenout výkladem, podle kterého za škodu podle zákona č. 221/1999 Sb. (o jejíž náhradě – jak bylo uvedeno výše – vždy rozhoduje služební orgán) lze bez dalšího považovat též nemajetkovou újmu, jejíž náhradu voják požaduje z důvodu porušení práva na rovné zacházení a zákazu diskriminace. Podle právní teorie i soudní praxe se škodou rozumí újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná (vyčíslitelná) všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Zákon o vojácích z povolání přitom počítá s náhradou skutečné škody (srov. § 127 odst. 1 tohoto zákona), kterou se rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu. Z toho je zřejmé, že pojem škoda obsažený v zákoně o vojácích z povolání je obecně třeba chápat jako majetkovou újmu poškozeného. V jiné formě (v podobě nemajetkové újmy) jej lze chápat pouze tam, kde to tento zákon výslovně stanoví [např. přiznává-li vojákovi v případě služebního úrazu či nemoci z povolání nárok na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění – srov. § 116 písm. c) a d) tohoto zákona]. Vzhledem k tomu, že zákon o vojácích z povolání neobsahuje výslovnou (speciální) úpravu náhrady nemajetkové újmy (příp. zadostiučinění) vyplývající z porušení práva na rovné zacházení a zákazu diskriminace, dovolatelka důvodně namítá, že o těchto nárocích vojáka s ohledem na princip legality není oprávněn rozhodnout služební orgán, neboť zákon o vojácích z povolání (ani jiný právní předpis) mu tuto pravomoc nesvěřuje.

16. Opačný závěr nelze dovozovat – jak to činí odvolací soud – ani z toho, že „zákon o vojácích z povolání neobsahuje žádnou výjimku z rozhodovací pravomoci služebních orgánů, obdobnou § 77 odst. 9 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů“. Jak již bylo uvedeno výše,

rozhodování ve věcech služebního poměru vojáků z povolání je podle zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění účinném od 30. 9. 2009, založeno na principu taxativního (pozitivního) výčtu případů, v nichž rozhoduje služební orgán. Naproti tomu zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ode dne 1. 1. 2007, kdy nabyl účinnosti, vymezuje pravomoc služebního orgánu rozhodovat ve věcech služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů opačným způsobem, tedy taxativním (negativním) výčtem případů, na které se rozhodování ve věcech služebního poměru nevztahuje (srov. § 171 tohoto zákona). Nelze proto na posuzovanou věc aplikovat závěry dovolacího soudu vyslovené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2686/2015, které vycházejí z právní úpravy založené na odlišných principech.

17. Uvedená situace však neznamená, že zde není orgán, který by měl pravomoc o ostatních nárocích žalobkyně rozhodnout.

18. Řešení lze nalézt v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Smyslem a účelem tohoto zákona, který nabyl účinnosti dnem 1. 9. 2009, je vytvoření jednotné právní úpravy práva na rovné zacházení a ochranu před diskriminací a zajištění stejného standardu pro všechny oběti nerovného zacházení a diskriminace v právních vztazích vyjmenovaných v § 1 odst. 1, kde se pod písm. c) výslovně uvádí, že tento zákon „bližší vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování“. V § 2 až 6 tento zákon definuje základní pojmy jako přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci, navádění k diskriminaci, a stanoví, co se rozumí nerovným zacházením a jaké jsou přípustné formy rozdílného zacházení. Ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona pak vymezuje právní prostředky ochrany fyzické osoby před diskriminací.

19. Podle § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona, dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

20. Podle § 10 odst. 2 antidiskriminačního zákona, pokud by se nejevilo postačujícím zjednání nápravy podle odstavce 1, zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo (§ 10 odst. 3).

21. Jak vyplývá z důvodové zprávy k antidiskriminačnímu zákonu, zákonodárce z důvodu efektivity volil tento jednotný zákon namísto toho, aby novelizoval (a následně v budoucnu byl nucen novelizovat) velký počet právních předpisů,

v jejichž rámci je nutné zajistit rovné zacházení a ochranu před diskriminací, mezi kterými výslovně jmenoval i zákon o vojácích z povolání. Antidiskriminační zákon je proto vůči ostatním právním předpisům upravujícím rovné zacházení a zákaz diskriminace (včetně zákona o vojácích z povolání) ve vztahu subsidiarity, tedy slouží jako obecný právní předpis a ostatní právní předpisy upravující rovné zacházení a zákaz diskriminace jsou k němu ve vztahu speciálním; v případě rozporu se použije přednostně a naopak, pokud určité právo či povinnost neupravují, použije se právní úprava obsažená v antidiskriminačním zákoně. Uvedené je třeba mít na zřeteli při posouzení otázky, který orgán rozhoduje ve věcech služebního poměru vojáků z povolání vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení nebo zákazu diskriminace, jsou-li uplatněny jiné nároky než náhrada škody (majetkové újmy). Zákon o vojácích z povolání v tomto směru žádné zvláštní (speciální) ustanovení neobsahuje, ani v rámci taxativního výčtu uvedeného v § 145 nesvěřuje tuto pravomoc služebnímu orgánu. V § 2 odst. 5 toliko vymezuje nároky, kterých se voják může domáhat v souvislosti s nerovným zacházením či nežádoucím sexuálním chováním při výkonu služby, aniž by současně stanovil, u kterého orgánu se lze těchto nároků domáhat. Za tohoto stavu tedy připadá v úvahu použití obecné úpravy obsažené v § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona, která dává diskriminované osobě (či oběti nerovného zacházení) právo obrátit se v tomto směru na nezávislý (obecný) soud.

22. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že ve věcech služebního poměru vojáků z povolání vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení nebo zákazu diskriminace, je-li vojákem požadován jiný nárok (jiné nároky) než náhrada škody (majetkové újmy), je podle § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona dána pravomoc soudu.

23. V této souvislosti dovolací soud považuje za vhodné se vyjádřit též ke hmotněprávní úpravě této problematiky obsažené v zákoně o vojácích z povolání. Zde je třeba mít na zřeteli, že přijetí antidiskriminačního zákona znamenalo ukončení novelizací ostatních (zvláštních) právních předpisů upravujících rovné zacházení a zákaz diskriminace. Z tohoto důvodu zůstala současná právní úprava této problematiky v poměrech vojáků z povolání, obsažená v § 2 odst. 3 až 6 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, (ve srovnání s právní úpravou obsaženou v antidiskriminačním zákoně) v některých ohledech neúplná a zastaralá. Na straně jedné sice zvlášť upravuje ochranu vojáka před zneužíváním práv a povinností vyplývajících ze služebních vztahů k jeho újmě nebo k ponižování jeho důstojnosti a před postihem či znevýhodněním proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv a nároků vyplývajících ze služebního poměru (srov. § 2 odst. 4 a 6 zákona o vojácích z povolání), a také upravuje navíc určité diskriminační důvody (srov. § 2 odst. 3 zákona o vojácích z povolání), na straně druhé je však právo vojáka na rovné zacházení a zákaz diskriminace vymezeno neúplně a právní prostředky ochrany před diskriminací nedostatečně. Zákon o vojácích z povolání

v § 2 odst. 5 poskytuje vojákům prostředky právní ochrany pouze pro případ, že dojde ve služebním vztahu k porušení práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení s vojáky nebo k nežádoucímu sexuálnímu chování při výkonu služby; diskriminace zde zmíněna není. Voják se přitom může domáhat jen toho, aby bylo upuštěno od tohoto jednání a aby byly odstraněny důsledky tohoto jednání; právo na přiměřené zadostiučinění a náhradu nemajetkové újmy mu zákon o vojácích z povolání nepřiznává. V tomto směru je proto třeba použít obecnou úpravu obsaženou v antidiskriminačním zákoně, neboť s ohledem na jeho snahu zajistit stejný standard pro všechny oběti nerovného zacházení a diskriminace bez ohledu na to, z jakého důvodu a v jakém z právních vztahů vyjmenovaných v § 1 odst. 1 k diskriminaci došlo, není důvod k tomu, aby vojáci z povolání měli nižší míru ochrany než ostatní.

24. Z uvedeného vyplývá, že dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu v části, v níž bylo rozhodnuto o nárocích žalobkyně na upuštění od diskriminace, na omluvu a na náhradu nemajetkové újmy ve výši 282 302 Kč, není správné. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu v této části zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí také na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud v odpovídajícím rozsahu i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 60**Č. 60****Předběžné opatření**

§ 877 o. z.

Navrhuje-li jeden z rodičů v řízení o rozhodnutí o významné záležitosti dítěte (§ 877 o. z.) vydání předběžného opatření, je povinen složit jistotu podle § 75b odst. 1 o. s. ř.

(Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 100 Co 15/2017, ECLI:CZ:KSPH:2017:100.CO.15.2017.1)

Krajský soud v Praze změnil usnesení Okresního soudu v Mělníku ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. 25Nc 101/2017, tak, že návrh otce na nařízení předběžného opatření odmítl; ve výroku II. jej potvrdil.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Usnesením uvedeným v záhlaví soud prvního stupně výrokem I. zamítl návrh otce na nařízení předběžného opatření, kterým by bylo určeno, že nezletilá JJJJJ bude navštěvovat Základní školu v J. u P. Výrokem II. citovaného usnesení zamítl i návrh otce na nařízení předběžného opatření, na jehož základě by byla matka oprávněna stýkat se s nezletilou každou středu od 15.00 hodin do následujícího čtvrtka, kdy nezletilou odvede do školního zařízení, a každý lichý víkend od pátku od 15.00 hodin, kdy si nezletilou vyzvedne ve školním zařízení, do následujícího pondělí do 7.45 hodin, kdy nezletilou předá do školního zařízení. Soud oba návrhy zamítl, neboť nepovažoval za osvědčenou naléhavou potřebu zatímní úpravy poměrů nezletilé. V části týkající se určení školy nezletilé soud nepovažoval za osvědčené zejména to, do jaké školy nezletilá 4. 9. 2017 skutečně nastoupila a v péči kterého z rodičů se nezletilá v současné době nachází. Zamítnutí návrhu otce na úpravu styku matky s nezletilou dcerou soud prvního stupně dále odůvodnil tím, že není možné předběžným opatřením vyhovět ve věci, kde by obsah předběžného opatření byl obsahově totožný s rozhodnutím ve věci samé.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

č. 60

2. Proti tomuto usnesení podal otec včas odvolání. Navrhl, aby odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně a jeho návrhům na určení, že nezletilá bude navštěvovat Základní školu v J. u P. a na určení styku matky s nezletilou, vyhověl. Naléhavá potřeba zatímni úpravy je dle jeho názoru dána u obou návrhů, neboť matka neakceptovala doporučení Centra sociálních služeb H., o. p. s., zachovat nezletilé stabilní známé prostředí, kde je již adaptovaná, zažívá úspěch a kontakt s vrstevníky (pobyt v místě trvalého bydliště, zachování docházky do stávající školy, zájmových kroužků, sportovních oddílů), a nezletilou vystavila neúměrnému stresu, když ji do večerních hodin dne 3. 9. 2017 neoznámila, že dne 4. 9. 2017 má nastoupit do nové školy. Psychický stav nezletilé se potom, co zjistila, že matka ji chce přeložit na jinou školu, značně zhoršil. Nezletilá je nejistá, bojí se jednání matky a má neustálý strach, aby nebyla odvezena do jiné školy než do ZŠ v J. u P., kam nyní dochází. Otec se tedy domáhá nařízení předběžného opatření proto, aby bylo na jisto postaveno, že nezletilá bude nadále docházet do ZŠ v J. u P., a nezletilá tak nebyla vystavována psychickému stresu vyplývajícího z obav ze změny školy. K důvodům podání návrhu na úpravu styku pak uvedl, že v důsledku shora popsaného jednání matky došlo u nezletilé ke ztrátě důvěry v matku. Nezletilá dokonce odmítla k matce jít ze strachu, že bude matkou odvedena do nové školy. Otci se podařilo s vyvinutím maximálního úsilí nezletilou ke styku s matkou přesvědčit, nicméně musel nezletilé slíbit, že bude každé ráno jezdit k ZŠ v J. u P. a bude kontrolovat, zda ji matka do školy odvedla, a v případě, že by tak matka neučinila, musel nezletilé slíbit, že učiní veškeré možné kroky k nápravě a již ji nebude nutit ke styku s matkou. Současná situace je tedy taková, že nezletilá chodí k matce z donucení a po velkém přesvědčování ze strany otce, ve stresu a v obavách. V době, kdy je nezletilá v péči matky, je s otcem v každodenním telefonickém kontaktu a v případě potřeby je ujišťována, že bude i nadále chodit do ZŠ v J. u P. Otec se navrhouvanou zatímni úpravou styku matky s nezletilou snaží situaci zklidnit a nastavit jasná pravidla styku, která by u nezletilé při jejich dodržování měla opět vyvolat pocit bezpečí, a měla tak do budoucna umožnit střídavou péči rodičů.

3. Matka ve svém vyjádření k odvolání otce uvedla, že souhlasí s rozhodnutím soudu prvního stupně v tom směru, že otec neosvědčil naléhavou potřebu zatímni úpravy styku matky s nezletilou. Uvedla, že od podání návrhu otce na nařízení předběžného opatření ze dne 3. 9. 2017 je rodiči realizována střídavá péče, a s omezováním jejího styku s dcerou tak zásadně nesouhlasí. K otázce určení školy matka ve svém vyjádření uvedla, že je přesvědčena, že otec neosvědčil důvody, pro které by mělo být rozhodnuto, že nezletilá by měla nadále docházet do ZŠ v J. u P., když nezletilá byla matkou řádně přehlášena na Základní školu P.

na adrese P. Matka má za to, že soudem nemůže být schválena současná faktická úprava, kdy otec nezletilou pod psychickým nátlakem odvedl dne 3. 9. 2017 od matky a v první školní den ji zavedl do jím prosazované školy, kam nezletilá v danou dobu nadále dochází. Matka proto navrhla, aby odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně v obou napadených výrocích.

č. 60

4. Opatrovník nezletilé se k odvolání otce nevyjádřil.

III.

Důvodnost odvolání

5. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal usnesení soudu prvního stupně, jakož i řízení, které mu předcházelo v intencích § 28 odst. 1, 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), podle § 212 věty první a § 212a odst. 1, 5, 6 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), a dospěl k následujícím závěrům.

6. Z obsahu spisu vyplývá, že otec podáním ze dne 3. 9. 2017, došlým Okresnímu soudu v Berouně dne 4. 9. 2017, navrhl, aby byla nezletilá JJJJ svěřena do střídavé péče obou rodičů v týdenním cyklu (se speciální úpravou v době školních prázdnin), otcí byla stanovena povinnost přispívat na výživu nezletilé částkou 6 000 Kč měsíčně a matce částkou 2 000 Kč měsíčně. Zároveň s návrhem na úpravu poměrů nezletilé podal otec návrh na nařízení předběžného opatření, kterým by bylo určeno, že nezletilá JJJJ bude navštěvovat Základní školu v J. u P. na adrese K., a návrh na nařízení předběžného opatření, na jehož základě by byla matka oprávněna stýkat se s nezletilou každou středu od 15.00 hodin do následujícího čtvrtka, kdy nezletilou odvede do školního zařízení, a každý lichý víkend od pátku od 15.00 hodin, kdy si nezletilou vyzvedne ve školním zařízení, do následujícího pondělí do 7.45 hodin, kdy nezletilou předá do školního zařízení. V návrhu uvedl, že matka mu dne 3. 9. 2017 večer zatelefonovala a oznámila mu, že nezletilé vyřídila přestup do Základní školy na ulici B., P., a že nezletilá nastoupí do této nové školy již 4. 9. 2017, tedy pár hodin po sdělení této skutečnosti. Otec trval na tom, že nesouhlasí s tímto jednostranným rozhodnutím matky a chce vše probrat osobně. Proto přijel do bytu svých rodičů, kde se nacházela matka s nezletilou, a snažil se situaci řešit. Otec si zjistil telefonní kontakt na pracovníci Základní školy v J. u P., která mu sdělila, že o přestupu nezletilé nic neví a že s nezletilou 4. 9. 2017 počítají. Otec zjistil, že nezletilá až do příjezdu otce nevěděla, že by měla druhý den nastoupit do nové školy. Poté, co se tuto skutečnost v průběhu diskuze rodičů dozvěděla, plakala a nástup do nové školy odmítla. Chtěla odjet s otcem, spát u něho a jít ráno do Základní školy v J. u P. Otec chtěl splnit její přání, matka však začala nezletilou zcela neadekvátním způsobem citově vydírat. Uváděla, že ji nezletilá již nikdy neuvidí, pokud s otcem odejde, a to i přesto, že otec přislíbil, že nezletilou matce po škole přiveze. Matka vystavila nezletilou psy-

chickému nátlaku, ačkoliv věděla, že nezletilá byla již dne 1. 12. 2016 vyšetřena v Centru sociálních služeb H., o. p. s (dále jen „CSS“) a že z vyšetření vyplynulo, že nezletilá má obtíže neurotického charakteru, jež souvisí jak s vnitřními faktory (temperament, limitující adaptace v novém prostředí), tak s faktory vnějšími (dlouhodobá konfliktní situace v rodině). Rodičům bylo vyšetřujícím mj. doporučeno poskytovat nezletilé pocit bezpečí a ochrany, nezařezávat ji svými osobními problémy a konfliktní situace neřešit v přítomnosti nezletilé a v případě rozpadu vztahu udržet další životní podmínky nezletilé co nejvíce beze změn, zachovat nezletilé stabilní známé bezpečné prostředí, kde je již adaptovaná, kde zažívá úspěch a kontakt s vrstevníky (pobyt v místě trvalého bydliště, zachování docházky do stávající školy, zájmových kroužků, sportovního oddílu). S ohledem na chování matky v souvislosti s přestupem nezletilé do nové školy je dle názoru otce nutné poskytnout nezletilé ochranu a vyřešit situaci formou zatímní úpravy poměrů, neboť nezletilá potřebuje primárně zachovat stabilitu. Otec v návrhu mj. uváděl, že se vždy snažil respektovat přání nezletilé, jednat s ní v klidu, nevyvolávat v ní pocit strachu a nejistoty. Oproti tomu matka od doby, kdy zjistila, že ji chce otec opustit, nezletilou „vydírá“ svými neustálými tvrzeními, že pokud bude chtít být s tatínkem, tak ji už nikdy neuvidí, že jí tím strašně ublíží apod. Z chování matky je dle názoru otce zřejmé, že své zájmy staví nad zájem nezletilé, a svým svévolným postupem, bez zřetele na zájem nezletilé, přivádí nezletilou do stavu neurotického, vyvolává v ní pocit ztráty bezpečí a jedná přesně opačně, než bylo doporučeno v zájmu stabilizace nezletilé CSS. Nařízením navrhovaného předběžného opatření by měla být dle otce zachována psychická stabilita nezletilé a pocit bezpečí, že nedojde ke změně a nebude vše jinak, než jak nezletilá cítí.

7. Dne 7. 9. 2017 byl Okresnímu soudu Praha-západ doručen návrh matky na zahájení řízení, kterým se domáhá nahrazení souhlasu otce s přestupem nezletilé JJJJ do Základní školy P. na adrese P. S návrhem na zahájení řízení matka spojila návrh na nařízení předběžného opatření, kterým by mělo být určeno, že nezletilá JJJJ bude navštěvovat Základní školu P. na P., že nezletilá bude zatímně svěřena do střídavé péče rodičů v týdenním cyklu a otcí bude stanovena povinnost přispívat na výživu nezletilé JJJJ částkou 5 000 Kč měsíčně. Rodiče žili ve společné domácnosti v rodinném domě ve výlučném vlastnictví otce v J. u P. do července 2017, kdy otec společnou domácnost opustil kvůli novému partnerskému vztahu. Otec sice umožnil matce spolu s nezletilou nadále dům užívat, avšak již v srpnu 2017 matce sdělil, že pokud nepřistoupí na střídavou péči a na další podmínky (zejména nízké výživné), bude po matce vymáhat nájemné za užívání domu, a to i zpětně nejen za dobu od jeho odchodu, ale i za dobu společného soužití. Matka proto dům bez zbytečného prodlení opustila a vrátila se do svého bytu na adrese J. F., P., z něhož musela vystěhovat nájemce. V souvislosti se změnou bydliště změnila matka i trvalé bydliště nezletilé a poté přihlásila nezletilou JJJJ do ZŠ P. na P. Přestěhování a přehlášení nezletilé do nové školy se podařilo realizovat až

č. 60

v posledním srpnovém týdnu. Matka odmítá, že by její postup byl nemorální, sobecký a protiprávní. Matka při přihlášení nezletilé do ZŠ P. rozhodla v souladu s § 876 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, sama bez otce, neboť zde hrozilo prodlení. Matka má za to, že přestup nezletilé do ZŠ P. je v nejlepším zájmu nezletilé, neboť vzdálenost z místa bydliště každého z rodičů do školy je obdobná, babička nezletilé z otcovy strany pracuje ve vybrané škole jako učitelka, pro akutní případy má matka v dané lokalitě zajištěnu pomoc prarodičů ze strany otce, kteří žijí na P., a zvolená škola je školou kvalitní s dobrým výukovým programem a nabídkou velkého množství volnočasových aktivit. Matka v návrhu uvedla, že nemá v současné době námitek proti střídavé péči rodičů, byť má obavy o zajištění péče ze strany otce v případě plnění jeho pracovních povinností v zahraničí. Poukázala na skutečnost, že otec žádným způsobem nezpochybňuje samotnou péči matky, ale pouze a jen v souvislosti s řešenou volbou školy, se bez jakéhokoliv bližšího odůvodnění domáhá velice úzké úpravy styku nezletilé s matkou. Matka tedy považuje za vhodné upravit poměry nezletilé zatímně, a to nařízením střídavé péče. Návrh matky na nařízení předběžného opatření byl usnesením Okresního soudu Praha-západ ze dne 11. 9. 2017, č. j. 25Nc 101/2017-53, zamítnut jako nedůvodný, neboť nebyla prokázána naléhavá potřeba zatímní úpravy poměrů nezletilé.

8. Podle § 877 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná, zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče (odstavec 1). Za významnou záležitost se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte (odstavec 2).

9. Neshodnou-li se rodiče v záležitosti, která patří do souboru rodičovské odpovědnosti a je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne o jejím řešení soud. K tomu, jak vyplývá z citovaného ustanovení, je ale třeba, aby alespoň jeden z rodičů podal návrh na takové rozhodnutí soudu.

10. Podle § 12 odst. 1 z. ř. s., lze-li zahájit řízení i bez návrhu, lze nařídit bez návrhu i předběžné opatření; to neplatí v řízení o pozůstalosti.

Podle § 12 odst. 3 z. ř. s. složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, se nevyžaduje, jde-li o předběžné opatření, které může soud nařídit i bez návrhu, ve věci ochrany proti domácímu násilí nebo ve věci výživného.

Podle § 75b odst. 1 věta první o. s. ř. k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, je navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh na nařízení předběžného opatření, jistotu ve výši 10 000 Kč a ve věcech týkajících se vztahu mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti ve výši 50 000 Kč.

Podle § 75b odst. 2, 3 o. s., nebude-li jistota podle odstavce 1 složena, předseda senátu návrh na předběžné opatření odmítne. Odstavce 1 a 2 neplatí,

- a) jde-li o předběžné opatření ve věci výživného;
- b) jde-li o předběžné opatření ve věci pracovní;
- c) jde-li o předběžné opatření ve věci náhrady újmy na zdraví;
- d) osvědčí-li navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků (§ 138);
- e) je-li tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mohla navrhovateli vzniknout újma, a navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit.

Podle § 102 odst. 1 o. s. ř., je-li třeba po zahájení řízení zatímč upravit poměry účastníků nebo je-li po zahájení řízení obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, může soud nařídit předběžné opatření.

11. Odvolací soud dospěl k závěru, že otec se svým návrhem na určení základní školy, kterou by nezletilá JJJJ měla do doby konečného rozhodnutí ve věci samé navštěvovat, domáhá rozhodnutí soudu dle § 877 odst. 1 o. z., tj. rozhodnutí o záležitosti, na níž se rodiče neshodnou, a která je pro dítě, se zřetelem k jeho zájmu, významná. Dle § 877 odst. 1 o. z. soud v takové věci rozhodne jen na návrh podaný alespoň jedním z rodičů. Také předběžné opatření pak může být nařízeno jen na návrh některého z rodičů a nařízení předběžného opatření bez návrhu je ze zákona vyloučeno. S ohledem na tuto skutečnost je však nutné vyžadovat složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, jež by mohla předběžným opatřením vzniknout (srov. usnesení ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 1005/17 ze dne 19. 9. 2017).

12. V posuzované věci podal návrh na nařízení předběžného opatření na určení školy, do které by měla nezletilá docházet, otec, a byl tak v souladu s § 75b odst. 1 o. s. ř. povinen spolu s návrhem složit jistotu ve výši 10 000 Kč. Ze spisu bylo zjištěno, že otec jistotu nesložil ani spolu s návrhem neosvědčil, že jsou u něho splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků podle § 138 o. s. ř.. Odvolacímu soudu tak nezbylo než výrok I. rozhodnutí soudu prvního stupně změnit tak, že se návrh na nařízení předběžného opatření podle § 75b odst. 2 o. s. ř. odmítá.

13. Odvolací soud věcně přezkoumal výrok II. usnesení soudu prvního stupně, kterým byl zamítnut návrh otce na zatímč úpravu styku matky s nezletilou, a dospěl k závěru, že odvolání otce do tohoto výroku není důvodné. Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně v tom směru, že v daném případě nebyla otcem prokázána naléhavá potřeba zatímč úpravy poměrů účastníků, a návrhu otce na nařízení předběžného opatření tak nelze vyhovět. Otec ve svém návrhu vylíčil důvody pro omezení styku matky s dcerou velmi vágně, uvádí pouze, že matka staví své zájmy nad zájmy nezletilé a svým svévolným postupem přivádí nezletilou do stavu neurotického. Tato svá tvrzení pak váže především na událost, kdy matka přehlásila nezletilou do nové školy zcela bez jejího vědomí a o samot-

č. 60

ném přestupu ji informovala až den před nástupem do nové školy, což u nezletilé vyvolalo silnou emocionální reakci a stres. Odvolací soud je toho názoru, že postup matky při zajištění přestupu nezletilé do nové, matkou vybrané školy je s ohledem na absenci souhlasu otce neoprávněný a vůči nezletilé přinejmenším necitlivý. Byť je vysoce pravděpodobné, že situace nezletilou JJJJ po psychické stránce silně zasáhla a mohla otrást její důvěrou v matku, nelze s ohledem na minimální časový odstup od rozhodující události předjímat její dopad do vztahu matky a dcery, a nelze tak ani dovodit závěr, že bezodkladné omezení styku matky s dcerou je v zájmu nezletilé. Zda bude taková úprava na místě, by pak mělo být zjištěno až na základě důkladného dokazování, jež bude provedeno v rámci řízení o úpravě poměrů nezletilé, jež bylo zahájeno k návrhu otce.

14. Odvolací soud proto napadené rozhodnutí v části výroku II. týkající se zamítnutí návrhu otce na nařízení předběžného opatření, na základě kterého by byl upraven styk matky s nezletilou JJJJ, jako věcně správné podle § 219 o. s. ř. potvrdil.

15. Na závěr odvolací soud považuje za nutné uvést, že se jedná o předběžné opatření, tedy o zatímní úpravu, kterou lze kdykoliv k návrhu i bez návrhu změnit, zjistí-li soud v průběhu řízení podmínky pro takové rozhodnutí. Svou povahou předběžné opatření v posuzované věci zasahuje jen do období před rozhodnutím soudu ve věci samé a nepředjímá se tím konečné rozhodnutí ani se tím vztahy mezi účastníky definitivně neřeší.

Č. 61

Náklady řízení

§ 146 odst. 2 o. s. ř.

Č. 61

Žalobce má právo na náhradu nákladů řízení i v případě, že vezme žalobu zpět proto, že žalovaný uznal dluh v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2018, sp. zn. 23 Cdo 6000/2017, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.6000.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 30. 1. 2017, sp. zn. 83 Co 238/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, jako odvolací soud, usnesením ze dne 30. 1. 2017, č. j. 83 Co 238/2016-165, výrokem I. změnil usnesení Okresního soudu v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 7. 4. 2016, č. j. 22 C 374/2014-147, ve výroku II. o nákladech řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně; výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

2. Odvolací soud se neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, který dospěl k závěru, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náhradu řízení v částce 183 622,30 Kč, neboť žalovaná zavinila zastavení řízení, k němuž došlo sice na základě zpětvzetí žaloby, avšak žalobkyně vzala žalobu zpět pro chování žalované spočívající v tom, že žalovaná až po podání žaloby uznala dlužnou částku co do důvodu a výše, o čemž byl sepsán notářský zápis se svolením vykonatelnosti.

3. Odvolací soud s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1787/2014, konstatoval, že použití § 146 odst. 2 věty druhé občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) přichází v úvahu jen tehdy, pokud je příčinou zpětvzetí výlučně jen chování žalovaného, avšak je-li příčinou chování osoby odlišné nebo chování obou stran řízení, použití tohoto pravidla nepřichází v úvahu a o nákladech řízení bude rozhodnuto podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř. Odvolací soud vyšel přitom

ze zjištění, že žalobou uplatněný nárok nebyl v době zpětvzetí žaloby uspokojen a že důvodem zpětvzetí bylo uzavření dohody mezi účastníky o uznání dluhu ve formě notářského zápisu se svolením přímé vykonatelnosti ze dne 5. 8. 2015. Odvolací soud dovodil, že pokud bylo příčinou zpětvzetí žaloby chování obou stran řízení, nepřipadá v úvahu aplikace § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř., proto změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně. Vzal přitom v úvahu, že žalované žádné náklady v řízení před soudem prvního stupně nevznikly.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost spatřuje v tom, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud řešena právní otázka, jak rozhodovat o nákladech řízení v případě, že žalobce materiálně dosáhne svého tím, že mimosoudně získá uznání dluhu zachycené v notářském zápisu se svolením vykonatelnosti. Dovolatelka poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 288/05, který řešil případ, kdy že žalobce vzal svůj návrh zpět právě a jediné z důvodu sepsání exekutorského zápisu s doložkou vykonatelnosti. Ústavní soud konstatoval, že uvedeným jednáním sice nedošlo ke splnění závazku, ale žalovaný svým projevem vůle postavil žalobce do takové procesní situace, kdy další setrvání ve sporu by bylo zcela neúčelné, a je tedy zjevné, že návrh žalobce byl vzat zpět pro chování žalovaného, a náklady řízení tak nemohou jít k tíži žalobce, ač je to právě on, kdo svým projevem vůle zastavení řízení způsobil. Podle dovolatelky lze závěry uvedeného nálezu aplikovat i na danou věc, kdy žalovaná uznala, že pohledávka existuje notářským zápisem se svolením vykonatelnosti. Odvolací soud však při rozhodnutí o nákladech řízení vůbec nevzal v úvahu, jaký byl skutečný materiální výsledek řízení. Kdyby tak učinil, musel by uzavřít, že žalobkyně zastavení řízení nezavinila. Jestliže odvolací soud ve svém rozhodnutí argumentoval usnesením Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1787/2014, dovolatelka považuje odkaz na toto rozhodnutí za nepřipadný. V poukazovaném rozhodnutí si účastníci dohodli vrácení vzájemného plnění a odvolací soud vyšel z tohoto, že příčinou zpětvzetí žaloby bylo chování obou účastníků, nikoliv jen chování žalovaného. V posuzovaném případě ale nemá být vráceno vzájemné plnění, nýbrž žalovaná má plnit na základě uznání svého závazku vůči žalobkyni učiněného notářským zápisem se svolením vykonatelnosti. Dovolatelka naopak poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2524/2014, vycházející z materiálního úspěchu žalobce ve věci pro posouzení zavinění účastníka na zpětvzetí žaloby, v němž Nejvyšší soud konstatoval: „Na skutečnost, zda šlo o důvodně podanou žalobu (tj. na splnění první podmínky podle § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř.), lze usuzovat z toho, zda se žalobce

domohl žalobou uplatněného nároku, či nikoliv. Ke zpětvzetí žaloby pro chování žalovaného (tj. ke splnění druhé podmínky podle § 146 odst. 2 věty druhé o. s. ř.) zpravidla dojde tehdy, jestliže žalovaný po podání žaloby žalobci poskytl plnění, jež po něm žalobce ve svém žalobním petitu požadoval. Zavinění ve smyslu § 146 odst. 2 o. s. ř., včetně splnění výše uvedených podmínek, je přitom nutno posuzovat z procesního hlediska, tedy z hlediska vztahu výsledku chování žalovaného k požadavkům žalobce.“ Jestliže odvolací soud při rozhodování o nákladech řízení nezvážil materiální úspěch žalobkyně ve věci, dopustil se nesprávného právního posouzení a dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud vydal usnesení, jímž se napadené usnesení odvolacího soudu ve I. mění tak, že usnesení soudu prvního stupně ve výroku II. se potvrzuje a žalovaná je povinna žalobkyni zaplatit náhradu nákladů odvolacího a dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud, jako soud dovolací, postupoval v dovolacím řízení a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 29. 9. 2017 (článek II. bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

6. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

7. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť otázkou v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou je dovolatelkou předestřená otázka, jak rozhodovat o nákladech řízení v případě, že žalobce vezme žalobu zpět proto, že mimosoudně získá uznání dluhu zachycené v notářském zápisu se svolením vykonatelnosti.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Nejvyšší soud se proto následně zabýval otázkou důvodnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

9. Z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1878/2013, usnesení ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo

4308/2013, usnesení ze dne 23. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 587/2014, usnesení ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2524/2014, usnesení ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1787/2014, či usnesení ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015, apod., veřejnosti dostupných na www.nsoud.cz) se podává, že rozhodování o náhradě nákladů řízení obecně ovládá zásada úspěchu ve věci, která je doplněna zásadou zavinění. Zásada zavinění se uplatní zejména v případě, kdy je řízení zastaveno (§ 146 odst. 2 o. s. ř.). Smyslem využití této zásady je sankční náhrada nákladů řízení, které by při jeho řádném průběhu nevznikly, uložená rozhodnutím soudu tomu, kdo jejich vznik zavinil. Pokud soud zastavuje řízení, zabývá se tedy v souladu s § 146 odst. 2 o. s. ř. při rozhodování o nákladech řízení nejprve otázkou, zda některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno. Je-li důvodem zastavení řízení zpětvzetí návrhu, žalobce nezavinil zastavení řízení, jestliže vzal zpět návrh, který byl podán důvodně, pro chování žalovaného. K tomu, aby se při zpětvzetí žaloby nejednalo o zavinění žalobce, musí být splněny zároveň obě podmínky, a to že žaloba byla podána důvodně a že ke zpětvzetí došlo pro chování žalovaného. Protože nárok na náhradu nákladů řízení je nárokem vyplývajícím nikoliv z hmotného práva, ale z práva procesního, je na to, zda šlo o důvodně podanou žalobu, nutno usuzovat z procesního hlediska (z hlediska vztahu výsledku chování žalovaného k požadavkům žalobce). Jde tedy o to, zda se žalobce domohl uplatněného nároku, či nikoliv. Přitom není významné, zda žalovaný uspokojil žalobce, ačkoliv k tomu neměl právní povinnost; podstatné je, zda žalobcův požadavek byl uspokojen. Jen tehdy, jsou-li zároveň splněny obě podmínky, má žalobce právo, aby mu žalovaný nahradil náklady, které účelně vynaložil na uplatňování svého práva.

10. Žádné z uvedených rozhodnutí, a ani usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1787/2014, na něž poukazoval odvolací soud, však neřešilo dovolatelkou předestřenou konkrétní právní otázku, jak rozhodovat o nákladech řízení v případě, že žalobce vezme žalobu zpět proto, že mimosoudně získá uznání dluhu zachycené v notářském zápisu se svolením vykonatelnosti.

11. Nejbližší k řešení dané právní otázky jsou závěry přijaté Ústavním soudem v nálezu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 288/05, publikovaném ve Sbírce nálezu a usnesení Ústavního soudu pod č. 183/2008, na něž dovolatelka ve svém dovolání případně poukazuje. Ve věci posuzované Ústavním soudem získal žalobce v důsledku jednání žalovaného vykonatelný právní titul v podobě exekutorského zápisu opatřeného doložkou o přímé vykonatelnosti. Podle závěru Ústavního soudu žalobce dosáhl sepsáním exekutorského zápisu s doložkou vykonatelnosti účelu soudního řízení, tzn. právního titulu, na jehož základě by mohl vést exekuci proti svému dlužníkovi, a další vedení soudního řízení by tak představovalo, jak z hlediska účastníků řízení, tak i soudu samotného, bezbřehý formalismus. Jestliže žalobce vzal svůj návrh zpět právě a jedině z důvodu sepsání exekutorského zápisu s doložkou vykonatelnosti, Ústavní soud konstatoval, že uvedeným jedná-

ním sice nedošlo ke splnění závazku, ale žalovaný svým projevem vůle postavil žalobce do takové procesní situace, kdy další setrvání ve sporu by bylo zcela neúčelné. Podle Ústavního soudu bylo zjevné, že návrh žalobce byl vzat zpět pro chování žalovaného, a náklady řízení tak nemohou jít k tíži žalobce, ač je to právě on, kdo svým projevem vůle zastavení řízení způsobil.

12. Závěry přijaté Ústavním soudem lze aplikovat i na řešení předestřené právní otázky, jestliže z uvedených skutkových zjištění v dané věci vyplývá, že žalobkyně pouze vyhověla žalované a získala vykonatelný titul pro exekuci vůči žalované v podobě notářského zápisu se svolením vykonatelnosti, v němž žalovaná uznala dlužnou částku co do důvodu a výše a souhlasila s vykonatelností notářského zápisu. Bylo tedy namíste učinit závěr, že žalobkyně uplatnila oprávněný nárok a nezavinila, že řízení bylo zastaveno, neboť ke zpětvzetí žaloby došlo pro chování žalované. Byly tak splněny obě podmínky pro závěr, že žalobkyně nezavinila zpětvzetí žaloby (srov. citovanou judikaturu Nejvyššího soudu shora), tedy že žaloba byla podána důvodně a že ke zpětvzetí došlo pro chování žalované. Nejvyšší soud i s ohledem na právní názor Ústavního soudu ve výše cit. nálezu proto uzavřel, že náklady řízení nemohou jít k tíži žalobkyně za situace, kdy žalobkyně vzala důvodně podanou žalobu zpět výlučně pro chování žalované.

13. Odvolací soud se tedy dopustil nesprávného právního posouzení věci, jestliže z daných zjištěných skutečností dovodil, že příčinou zpětvzetí žaloby nebylo výlučně jen chování žalované. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl tedy dovolatelkou uplatněn důvodně.

14. Nejvyšší soud proto napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). Odvolací soud bude v dalším řízení vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta za středníkem o. s. ř.); odvolací soud rozhodne také o dosavadních nákladech řízení včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Č. 62

Č. 62

Služebnost (o. z.)

§ 1299 odst. 2 o. z.

Osobou aktivně legitimovanou k podání žaloby na zrušení služebnosti zřízené úplatným právním jednáním pro změnu poměrů je i osoba ze služebnosti oprávněná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 155/2018, ECLI:CZ:NS:2018:22.CDO.155.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání všech účastníků řízení zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 5. 2017, sp. zn. 84 Co 106/2017, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 84 Co 106/2017, a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Lounech (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 1. 12. 2016, č. j. 11 C 186/2014-235, zrušil věcné břemeno odpovídající právu doživotního a bezplatného užívání bytu o velikosti kuchyně a pokoje v prvním patře rodinného domu, zapsaného u Katastrálního úřadu pro Ú. k., Katastrálního pracoviště Ž., na LV pro obec a k. ú. P. (dále jen „předmětná nemovitost“), s právem užívání veškerého příslušenství v rozsahu blíže specifikovanému ve výroku rozhodnutí, zřízenému na základě kupní smlouvy se zřízením věcného břemene sepsané ve formě notářského zápisu JUDr. I. D. dne 13. 6. 1990, sp. zn. NZ 487/90, N 911/90, a registrované státním notářstvím v L. dne 13. 6. 1990 pod č. j. R V 1092/1990 (dále jen „předmětné věcné břemeno“) – (výrok I.). Uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně náhradu za zrušení předmětného věcného břemene ve výši 258 000 Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí (výrok II.), uložil žalovaným povinnost nahradit žalobkyni společně a nerozdílně náklady řízení ve výši 20 102 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok III.) a uložil žalovaným povinnost zaplatit České republice – Okresnímu soudu v Lounech společně a nerozdílně náhradu nákladů řízení ve výši 5 748,05 Kč a soudní poplatek ve výši 5 000 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok IV.). V odůvodnění uvedl, že v roce 2005, kdy žalovaní nabyli předmětnou

nemovitost, byly vztahy mezi účastníky dobré, od roku 2010 však v důsledku změny v chování účastníků začalo docházet ke konfliktům, které dosáhly značné intenzity, jež musela řešit i policie. Konflikty vedly ke zhoršení zdravotního stavu žalobkyně, ta se nakonec v květnu 2012 přestěhovala do domova s pečovatelskou službou. Současný zdravotní stav žalobkyně neumožňuje zajistit například vytápění domu, není pro ni také vhodné bydlení s nutností překonávat strmé schody. Strany se přely o rozsah a užívání předmětného věcného břemene, konfliktní vztahy mají negativní vliv na užívání předmětné nemovitosti a žalobkyně z tohoto důvodu byt neužívá. Soud prvního stupně neuvěřil tvrzením žalovaných, že jsou ochotni na všechny neshody zapomenout a umožnit jí plný výkon jejích práv. Ohledně právního posouzení soud nejdříve dovodil, že zrušení věcného břemene je nezbytné posoudit podle § 1299 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Byť znění tohoto ustanovení přiznává aktivní legitimaci pouze vlastníkově služebné věci, je namístě přiznat aktivní věcnou legitimaci i žalobkyni coby oprávněné z věcného břemene. Upozornil současně i na § 2000 o. z., který by bylo možné za pomoci § 11 o. z. aplikovat na tento případ s obdobnými výsledky. Samotný nárok na zrušení služebnosti shledal oprávněným, když mezi stranami vznikl hrubý nepoměr, který v posuzovaném případě ve shodě s judikaturou Nejvyššího soudu (sp. zn. 22 Cdo 755/2000 a 22 Cdo 82/2008) spočívá v osobních poměrech účastníků. Za zrušení věcného břemene žalobkyni náleží přiměřená náhrada ve výši 258 000 Kč. Při jejím stanovení soud přihlédl k tomu, že věcné břemeno bylo zřízeno za úplaty ve výši kupní ceny předmětné nemovitosti, zrušením předmětného věcného břemene budou moci žalovaní využít byt v prvním patře domu o velikosti dvou pokojů s příslušenstvím a rozdíl na obvyklé ceně nemovitosti s věcným břemenem a bez něj činí 480 000 Kč; samotná služebnost užívání má podle znalce hodnotu 331 660 Kč, náklady na běžnou údržbu předmětné nemovitosti činí 20 000 Kč ročně, tj. za 10 let 200 000 Kč. V řízení nevyšly najevo žádné okolnosti, které by odůvodňovaly nepřiznání náhrady z důvodu rozporu s dobrými mravy.

2. K odvolání žalovaných Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 10. 5. 2017, č. j. 84 Co 106/2017-274, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 16. 5. 2017, č. j. 84 Co 106/2017-283, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že žalobu na zrušení předmětného věcného břemene zamítl (výrok I.), uložil žalobkyni povinnost nahradit žalovaným náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 20 881,40 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok II.) a změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku IV. potud, že žalovaným neuložil povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně soudní poplatek ve výši 5 000 Kč (výrok III.). Zdůraznil, že služebnost zakládá omezení vlastnického práva vlastníka ve prospěch jiného pozemku nebo oprávněné osoby, přičemž v průběhu času může dojít k prohloubení disproporce mezi oprávněními a povinnostmi, a proto § 1299 odst. 2 o. z. poskytuje možnost

č. 62

domoci se omezení či zrušení služebnosti za náhradu, pokud nastane hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku; toto oprávnění však zákonodárce výslovně přiznal pouze vlastníku služebné věci, přičemž odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně měl za to, že není možné přiznat aktivní legitimaci i osobě oprávněné ze služebnosti, neboť vůle zákonodárce byla zřetelně vyjádřena. V projednávané věci lze zvažovat aplikaci § 2000 odst. 1 o. z., neboť předmětné věcné břemeno bylo zřízeno na dobu života žalobkyně. Změna okolností odůvodňující zrušení závazku může spočívat v tom, že mezi stranami vznikly do té míry konfliktní vztahy, že užívání služebnosti oprávněnou osobou není nadále možné; i tohoto práva se však může výslovně domáhat jen zavázaná strana, což žalobkyně jakožto osoba ze služebnosti oprávněná není. Byť osoba oprávněná ze služebnosti má určité zákonné povinnosti, nebylo soudem zjištěno, že by žalovaní za celou dobu trvání služebnosti cokoli po žalobkyni v souvislosti s jejími zákonnými povinnostmi z předmětného věcného břemene nárokovali. Žalobkyně nadto může kdykoli započít s výkonem předmětného věcného břemene. Jelikož tedy žalobkyně nebyla aktivně legitimována k podání žaloby, soud žalobu zamítl. Ve vztahu k rozhodnutí o náhradě nákladů řízení mezi účastníky odvolací soud uvedl, že žalovaní byli ve věci plně úspěšní, protože jim přináležela náhrada nákladů řízení. Ve věci však byly dány důvody zvláštního zřetele hodné spočívající v tom, že na vytvoření neúnosné situace ovlivněné intenzivním konfliktním vztahem mezi účastníky bránící dalšímu společnému soužití se spolupodílely obě strany sporu, aniž by se podařilo spolehlivě prokázat jediného viníka konfliktů. Uložení povinnosti nahradit náklady řízení ve výši téměř 85 000 Kč žalobkyni, která žije v domě s pečovatelskou službou s jediným příjmem ze starobního důchodu a příspěvku na péči, by bylo pro ni likvidační. Nadto pro samotné žalované je příhodnější, pokud výše žalobkyni uložené povinnosti k peněžitému plnění bude z její strany reálně splnitelná, motivující ji k uhrazení. Vzhledem k tomu soud uložil na základě § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále též „o. s. ř.“), povinnost náhrady nákladů řízení ve výši 25 % nákladů, které žalovaným skutečně vznikly.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na doposud v judikatuře dovolacího soudu nevyřešené otázce aktivní legitimace žalobkyně k podání žaloby na zrušení služebnosti užívání za náhradu. Soud prvního stupně na rozdíl od odvolacího soudu posoudil otázku aktivní legitimace správně. Jestliže by byl akceptován názor odvolacího soudu, osoba oprávněná ze služebnosti by se nemohla z daného vztahu jakkoli „osvobodit“, byť by pro zánik služebnosti exis-

tovaly sebeintenzivnější důvody; to je v rozporu s čl. 2 odst. 3, čl. 4 odst. 1 a 4, čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Jak zjistil soud prvního stupně, konflikty mezi účastníky dosahují silné intenzity; právní názor odvolacího soudu však vede k tomu, že buď bude žalobkyně nadále pobývat ve stresovém prostředí, trpět šikanózní jednání žalovaných, a tím zřejmě riskovat své zdraví, nebo se svého oprávnění nedobrovolně vzdá a předmětnou nemovitost opustí bez jakékoliv náhrady. Žalobkyně zvolila druhou cestu, tedy vystěhování, náhrady se však vzdát nechce, neboť měla mít nárok na doživotní bezúplatné právo bydlení, nyní si však své bydlení musí hradit. Žalovaným současný stav zcela vyhovuje, protože se žalobkyně odstěhovala, nemusejí tak plnit své povinnosti bez jakýchkoliv „sankcí“, mezi něž spadá i peněžitá náhrada. Takové důsledky právní úprava obsažená v občanském zákoníku nepředpokládala. Rovněž výklad § 2000 o. z. neobstojí, neboť z něj nevyplyvá (nepodává se to ani z odborné literatury), že jen strana zavázaná se může domáhat zrušení závazku. Navíc není vyloučeno, aby se na oprávněnou stranu ze služebnosti nemohlo v jistých aspektech pohlížet jako na stranu zavázanou, neboť i ona musí dodržovat jistá oprávnění druhé strany. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalovaní ve vyjádření k dovolání především namítali, že dovolání neobsahuje vymezení uplatněného dovolacího důvodu. Nad rámec této námitky se pak ztotožnili se závěrem odvolacího soudu o nedostatku aktivní legitimace k podání žaloby na zrušení služebnosti. Současně pak podrobně argumentovali i pro případ, kdy by žalobkyně aktivní legitimaci měla, okolnostmi, pro které by musela být žaloba stejně zamítnuta; zde se jednalo především o polemiku se soudem prvního stupně, který žalobě vyhověl. Navrhli proto, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

5. Proti výroku II. rozsudku odvolacího soudu podali dovolání rovněž žalovaní, které považují za přípustné podle § 237 o. s. ř. pro rozpornost aplikace § 150 o. s. ř. s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2811/2013 a s rozhodnutími Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2862/07 a sp. zn. III. ÚS 292/07. Mají za to, že v řízení nebyly dány důvody užití § 150 o. s. ř., rozhodnutí o nákladech řízení nelze považovat za spravedlivé, takže jim měla být přiznána plná náhrada nákladů řízení, a nikoliv pouze jejich ¼. V řízení nevyšlo najevo, kdo je viníkem vzniklé situace, žalovaní jsou ochotni a připraveni umožnit žalobkyni plný a nerušený výkon jejího práva, v předžalobní fázi byli ochotni se dohodnout na zrušení předmětného věcného břemene za náhradu. Žalobkyně byla schopna v krátké době zaplatit uloženou povinnost a jistě by byla schopná žalovaným nahradit náklady v plné výši, například ve splátkách. Rozhodnutí, že žalovaní mají nést 75 % nákladů řízení, se jim jeví jako neúměrně nespravedlivé, byť poměry žalobkyně užití § 150 o. s. ř. odůvodňovaly. Navrhují, aby dovolací soud napadené rozhodnutí ve výroku II. změnil tak, že se žalovaným přiznává plná náhrada nákladů řízení, a aby jim přiznal náhradu nákladů dovolacího řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání žalovaných odkázala na obsah svého dovolání, v němž navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu v plném rozsahu, nesouhlasí tedy s přiznáním jakékoliv náhrady nákladů řízení žalovaným. Samotná aplikace § 150 o. s. ř. je pak zcela namístě, když odvolací soud své rozhodnutí logicky a právně správně odůvodnil.

č. 62

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017, neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno po 1. 1. 2014 a rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno do 29. 9. 2017 (srovnej článek II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a článek II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.).

8. Podle § 3028 odst. 1, 2 o. z., tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

9. Předmětné věcné břemeno užívání bytu vzniklo před 31. 12. 2013, nabytím účinnosti o. z. (tj. dne 1. 1. 2014) došlo k jeho transformaci na služebnost užívacího práva ve smyslu § 1283 a násl. o. z., pročež odvolací soud postupoval při posuzování žaloby na zrušení předmětného věcného břemene (služebnosti), uplatněnému žalobou ze dne 20. 10. 2014, podle příslušných ustanovení o. z. Takový postup vyplývá z § 3028 odst. 2 o. z. a je ve shodě i s judikaturou dovolacího soudu [k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4153/2014 (dostupný na www.nsoud.cz)].

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

11. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

12. Soudy vyšly ze zjištění (která nepodléhají dovolacímu přezkumu), že předmětné věcné břemeno bylo zřízeno jako úplatné, přičemž „sjednaná hodnota služebnosti“ byla započtena na kupní cenu za převáděné nemovitosti, jež žalobkyně prodala v roce 1990 své dceři S. L. a J. L., kteří žalobkyni zřídili předmětné věcné břemeno užívání bytu. Žalobkyně se tedy domáhá zrušení služebnosti (věcného břemene) založené na základě dvoustranného úplatného právního úkonu.

13. Žalobkyně dovolacímu soudu předkládá otázku, zdali je v tomto případě osoba oprávněná ze služebnosti aktivně legitimována k podání žaloby na zrušení služebnosti pro změnu poměrů; poukazuje přitom na skutečnost, že odvolací soud za pomoci argumentu *a contrario* dovodil, že zrušení služebnosti podle § 1299 odst. 2 o. z. se může domáhat pouze vlastník služebné věci, a nikoliv osoba oprávněná ze služebnosti.

14. Jelikož tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu v poměrech o. z. doposud řešena, rozhodnutí odvolacího soudu je na jejím řešení založeno a žalobkyně závěry odvolacího soudu napadá, je dovolání pro řešení této otázky přípustné a je i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Podle § 1299 odst. 2 o. z. při trvalé změně vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku nebo oprávněné osoby se vlastník služebné věci může domáhat omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu.

16. Již za dřívější právní úpravy obsažené v § 151p odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), soudní praxe posuzovala, zdali se oprávněný z věcného břemene může u soudu domáhat zrušení věcného břemene pro nastalou změnu poměrů, již vznikl hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného. Judikatura Nejvyššího soudu tuto otázku vyřešila tak, že aktivní legitimaci přiznala nejen vlastníkově nemovitosti zatížené věcným břemenem, nýbrž i osobě z věcného břemene oprávněné. Současně však zdůraznila, že legitimace k podání žaloby ještě nezakládá právo na náhradu za zrušené věcné břemeno; posouzení, zda oprávněnému bude přiznána náhrada a případně v jakém rozsahu, je již otázkou věcného posouzení [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3619/2008 (uveřejněný pod č. 108/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)].

17. Byť právní úprava obsažená v § 1299 odst. 2 o. z. bezpochyby navazuje na předchozí právní úpravu, doznal zákonný text oproti předchozí úpravě změny. Zatímco § 151p odst. 3 obč. zák. toliko uváděl, za jakých podmínek může soud rozhodnout o zrušení věcného břemene, § 1299 odst. 2 o. z. uvádí, že domáhat se

omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu může vlastník služebné věci. Rozdílný text výslovně zmiňující jen vlastníka služebné věci znamená, že předchozí judikatorní závěry ohledně připuštění aktivní legitimace oprávněného z věcného břemene nelze bez dalšího použít.

č. 62

18. Pro řešení otázky aktivní legitimace oprávněného ze služebnosti je proto nezbytné se zabývat otázkou, zda lze ve formulaci § 1299 odst. 2 o. z. spatřovat mezeru v zákoně a zda se jedná o mezeru zákonodárcem vědomě chtěnou; toto zjištění je základním předpokladem pro zodpovězení otázky, zdali by bylo možné přistoupit k tzv. soudcovskému dotvoření práva, které je jak soudobou odbornou literaturou [srovnej např. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 45], tak i judikaturou [srovnej např. nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13 (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>)] akceptované.

19. Odborná literatura formuluje dotváření práva jako aplikaci práva, která se neopírá o doslovný výklad právního předpisu. Jde tak o aplikaci, která buď přesahuje rámec nejširšího možného jazykového významu příslušného ustanovení právního předpisu, nebo která je dokonce v rozporu s jazykově jednoznačnou dikcí právního předpisu. Základní legitimační důvody, které hovoří ve prospěch dotváření práva, jsou princip účelnosti, princip bezrozpornosti právního řádu, který úzce souvisí s principem rovnosti, resp. formální spravedlnosti. Občanský zákoník se k dotváření práva přihlásil jednak vyslovenou prioritou teleologických argumentů, a to i nad jazykovým výkladem v § 2 odst. 1 větě druhé a jednak v závěru druhého odstavce § 2, kde výslovně uvádí, že „nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu“. Dotváření práva je pak zcela věnován § 10 o. z. (srovnej např. MELZER, F., TĚGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 193–194).

20. Ústavní soud v nálezu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13 (dostupném na <http://nalus.usoud.cz>), vysvětlil: „Hranicí mezi tvorbou práva a (ještě) dotvářením práva je kritérium, zda bezdůvodná diferenciací mezi komparovanými skutkovými podstatami je vědomým rozhodnutím zákonodárce, či nikoli. Soudce zásadně není oprávněn vyplnit vědomou mezeru v zákoně. Pokud je hodnotově nekoherentní úprava zákonodárcem skutečně chtěná (je si vědom rozporu s teleologickým pozadím právního řádu, a přesto takovou úpravu přijme), je tím posílen demokratický princip a princip dělby moci, když tvorba práva přísluší primárně demokraticky zvolenému zákonodárci, nikoli soudci. To, zda šlo o vědomé, či nevědomé rozhodnutí zákonodárce (mezeru vědomou, či nevědomou), lze zjistit především jasně průkazným úmyslem zákonodárce; jde o skutečnou vůli zákonodárce (subjektivní historický výklad), nikoli o vůli, která se bude jen předpokládat (platí totiž presumpce opačná, předpoklad racionálního zákonodárce). Tímto způsobem lze tedy zodpovědět i související otázku, kdy lze aplikované ustanovení právního předpisu dotvořit a kdy má naopak být navrženo Ústavnímu soudu ke

zrušení pro porušení principu rovnosti; je-li právní úprava zákonodárcem koncipována s vědomím teleologického rozporu, pak obecný soud či Ústavní soud nemůže toto řešení změnit, ale může dojít jen ke zrušení právního předpisu. Dojde-li však k následné změně faktického stavu či právního řádu, která teprve způsobí či značně zesílí rozpornost zkoumaného ustanovení s teleologickým pozadím právního řádu, obecně nelze již hovořit o tom, že tento stav byl zákonodárcem chtěný, když se rozhodoval za zcela jiných podmínek; pak dotváření práva obecně přípustné je, přičemž lze hovořit o tzv. následné mezeře v zákoně. Shrnuto, mezerou v zákoně, způsobitou být řešenou cestou dotváření práva, se rozumí neúplnost zákona protiplánová (z hlediska záměru zákonodávce). Uvedenou metodologicky korektní cestu *analogie legis* – za pomoci argumentu *a simili* či *a fortiori* – v judikatuře uplatnil i Ústavní soud. Lze poukázat kupříkladu na náleze ze dne 26. 3. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 48/95 (N 21/5 SbNU 171; 121/1996 Sb.), či náleze ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 3/06 [(N 41/44 SbNU 517; 149/2007 Sb.), body 29 a násl.]. “

21. O soudcovské dotváření práva tak jde tehdy, když soudní rozhodnutí dospívá k řešení, které nemá oporu ani v nejširším možném jazykovém významu textu právního předpisu. Jinak řečeno, právní předpis obsahuje mezeru, která může být buď pravá, nebo nepravá (teleologická). Teleologická (nepravá) mezeře v zákoně je dána neúplností explicitní zákonné úpravy, která se podává z rozporu mezi smyslem a účelem zákonné úpravy na straně jedné a jeho doslovného významu na straně druhé. Podle § 2 odst. 1 věty druhé a odst. 2 části věty za středníkem o. z. je rozhodující smysl příslušného ustanovení, nikoliv jeho jazykové vyjádření. Nepravá otevřená teleologická mezeře pak je taková, kdy zákonný text vyjadřuje méně, než odpovídalo smyslu jeho regulace. Právní norma dopadá pouze na určitou skutkovou podstatu, a nikoliv na skutkovou podstatu jinou, a neexistuje přitom rozumný důvod, proč by se na tuto obdobnou skutkovou podstatu neměla použít. Jde o argumentaci podobností, přičemž platí, že kde je stejný smysl a účel, má být stejná úprava [srovnej např. LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 102–103].

22. Obecně v poměrech služebnosti platí, že pokud oprávněný ze služebnosti nehodlá již více užívat ve svůj prospěch zřízené právo lpící na služebné věci (například pro zásadní neshody s povinným ze služebnosti, pro pozbytí důvodů, které vedly ke zřízení služebnosti apod.), může mít legitimní zájem na jeho zrušení; obecně lze předpokládat souhlas vlastníka služebné věci se zrušením služebnosti, neboť takový postup je k jeho prospěchu, protože jeho věc bude zbavena právní závady (což bude ve svém důsledku zpravidla znamenat zvýšení hodnoty věci). Mohou však nastat situace, kdy vlastník služebné věci nemusí se zrušením služebnosti souhlasit, a to zpravidla v situaci, kdy mezi stranami nebude shoda na podmínkách zrušení, typicky na náhradě za zrušení služebnosti.

23. Jestliže dohoda stran není možná, nelze po oprávněném vždy požadovat, aby služebnost i nadále vykonával, případně se toliko omezil na její nevykonávání (při

dalším trvání práva). Do úvahy přicházející možnost promlčení služebnosti při jejím (zpravidla desetiletém) nevykonávání (§ 618 o. z. ve spojení s § 631 až § 633 větou první o. z.) se jeví z tohoto pohledu řešením nedostačujícím, a to jednak pro délku časového období, které musí uplynout, jednak pro absenci možnosti přiznat náhradu za zánik služebnosti. Rovněž nelze uvažovat vždy o jednostranném vzdání se práva, neboť i vlastník služebné věci může mít legitimní zájem na tom, aby zřízená služebnost nadále trvala (např. má úplatnou povahu apod.).

24. Ustanovení § 1299 odst. 2 o. z. aktivní legitimaci výslovně svěčuje vlastníkově služebné věci. Text uvedeného ustanovení však neobsahuje formulaci umožňující výklad, že smyslem úpravy bylo vyloučit právo domáhat se zrušení služebnosti oprávněným (v právní normě není obsaženo žádné slovo, zejména příslovce „jen“, „pouze“, „toliko“, „výlučně“, které by zdůrazňovalo, že oprávněným k podání návrhu je výlučně povinný ze služebnosti). Nelze tedy bez dalšího dospět k závěru o aplikaci výše zmíněného argumentu *a contrario*, k němuž přistoupil odvolací soud; takový argument totiž stojí v opozici s argumentem *a simili*, který je z metodologického hlediska na stejné úrovni. Vzhledem k tomu závisí rozhodnutí, který z těchto dvou argumentů se má použít, na teleologických či hodnotových úvahách, a nikoliv jen na jazykovém výkladu [srov. Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 103.]. Pro závěr o potřebě aplikace argumentu *a contrario* v daném případě nesvědčí ani důvodová zpráva k § 1299 až 1302 o. z. (dostupná na <http://obcanskyzakonik.justice.cz>). Ani ze systematiky zákona jakkoli nevyplývá, že by zákonodárce zvolenou formulací § 1299 odst. 2 o. z. chtěl vyloučit aktivní legitimaci oprávněného ze služebnosti.

25. Ostatně, naznačený přístup zákonodárce není v rámci úpravy o. z. nijak výjimečný. Zákon obsahuje řadu pravidel, která na první pohled působí jako výjimka z obecného – opačného – principu, neboť jsou doslovně formulována pouze pro určité (omezené) případy. Často se však jedná pouze o nevhodné vyjádření, neboť takto formulovaným pravidlem zákonodárce nemá v úmyslu stanovit výjimku z obecného – opačného – principu, nýbrž naopak obecný princip pouze potvrdit („znázornit na příkladu“). V souvislosti s právem služebnosti jde např. o § 1259, podle kterého „kdo je oprávněn ze služebnosti, může se domáhat ochrany svého práva; § 1040 až 1043 se použijí obdobně“. I toto ustanovení se týká výslovně pouze služebností, přičemž v rámci občanského zákoníku neexistuje jiné pravidlo, které by poskytovalo obdobnou ochranu jiným typům limitovaných věcných práv (např. právu zástavnímu, reálným břemenům apod.). Přesto nelze dovozovat, že jiná limitovaná věcná práva podobnou ochranu nemají. Naopak, za použití stejného argumentu (*a simili*) je třeba dovodit, že nositelé všech limitovaných věcných práv mají stejná práva na ochranu jako vlastníci.

26. V těchto případech jde obecně o situace, se kterými právo spojuje možnost strany se nějakým způsobem domáhat ochrany, což občanský zákoník upravu-

je zejména v oblasti obligačního práva v podobě např. odstoupení od smlouvy s následným vypořádáním, práva na náhradu škody nebo práva vypovědět smlouvu. Úprava služebností s takovou situací výslovně nepočítá, byť zájmy stran jsou obdobné jako u obligačních vztahů; není proto zjevný důvod, proč by v těchto případech neměly být chráněny, jestliže jim právní úprava poskytuje ochranu v obligačních vztazích. Nic tak nenásvědčuje záměru zákonodárce vyloučit oprávněnou osobu z možnosti domáhat se zrušení služebnosti. To, že zákon hovoří o aktivní legitimaci pouze vlastníka služebné věci, je spíše založeno na myšlence, že hrubý nepoměr v neprospěch oprávněného lze jednoduše vyřešit tím, že věc nebude užívat. Takový postup však neřeší typicky vypořádání původní investice spojené se vznikem služebnosti např. v podobě kapitalizované úhrady za zřízení služebnosti, případně náklady na obstarání si náhradního plnění např. při znemožňování výkonu práva služebnosti ze strany povinné osoby. Podle přesvědčení dovolacího soudu nic nenásvědčuje tomu, že jde o vědomou reakci zákonodárce právě na tyto případy.

27. V uvedeném případě tak nelze bez dalšího argumentovat *a contrario*. V této souvislosti se dovolací soud shoduje s argumentací vyjádřenou Ústavním soudem v nálezu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13 (dostupném na nalus.usoud.cz), že soud při posuzování možnosti použití argumentu *a contrario* či úvaze o soudcovském dotváření práva musí zvážit, zda případný interpretační závěr, získaný argumentem *a contrario*, nezakládá bezdůvodnou diferenciaci, což by bylo v rozporu s principem bezrozpornosti právního řádu a principem rovnosti. Tyto principy jsou legitimačním důvodem pro dotváření práva za pomoci argumentu *a simili* či *a fortiori*. Nejde o tvorbu práva, nýbrž o dotváření práva, kterým soudce „toliko“ domýšlí existující právní řád do důsledků, čímž soudce stále zůstává na půdě platného práva a jen vychází z presumpce racionálního zákonodárce. Toto dotváření práva je třeba odlišit od představy soudce rozporné s platným právem, jejíž realizace by byla možná pouze cestou změny zákona.

28. Cílem zrušení služebnosti (pro změnu poměrů) je odklizení právní závady vážnoucí na služebné věci, tj. na majetku osoby, jež musí výkon práv ze služebnosti respektovat. Vychází-li dovolací soud z toho, že služebnosti (stejně jako jiná věcná práva) se od obligačních práv odlišují mimo jiné svou relativní trvalostí (resp. větší rigiditou při procesu jejich zrušení či změny); zanikají pouze v případech, které stanoví zákon nebo na nichž se dohodnou strany (v tomto směru platí stejné východiska jako pro obligační, tak pro věcná práva), lze § 1299 odst. 2 o. z. z tohoto pohledu vnímat jako zákonem stanovenou výjimku, která povinnému umožňuje „jednostranně“ dosáhnout zrušení služebnosti. Vlastník služebného pozemku se tím zproští omezení, které jej zatěžovalo a které jinak mělo lpět na zatíženém pozemku. Bez úpravy § 1299 odst. 2 o. z. by tohoto cíle jednostranně dosáhnout nemohl. Absence výslovné právní úpravy možnosti vlastníka panující věci (osoby oprávněné ze služebnosti) navrhnout zrušení služebnosti není z to-

hoto pohledu ničím jiným než vyjádřením toho, že výslovné zakotvení možnosti oprávněného domáhat se zrušení služebnosti není nezbytné, protože v případě zájmu oprávněného na zrušení služebnosti dojde zpravidla k dohodě s povinným a ingerence soudu v takovém případě není nutná.

č. 62

29. Pokud ale k takové dohodě nedojde, není s ohledem na princip rovnosti vyloučeno, aby vlastník panujícího pozemku (osoba oprávněná ze služebnosti) podal návrh na zrušení služebnosti. Zákon přiznává právo domáhat se zrušení služebnosti výslovně pouze vlastníkovi služebné věci. O oprávněném se nezmiňuje, což lze vysvětlit tím, že se zpravidla předpokládá souhlas vlastníka zatížené věci, a tedy dohoda stran. Při absenci souhlasu vlastníka zatížené věci jde o situaci opačnou oproti stavu, kdy tento vlastník chce zrušit služebnost a oprávněný se tomu brání. Zákon v takovém případě přiznává vlastníkovi služebné věci právo navrhnout zrušení služebnosti, ale oprávněnému v obdobné situaci toto právo výslovně nepřiznává. Neexistuje rozumný důvod pro to, aby nebylo s oběma situacemi nakládáno shodně. Vzhledem k tomu, že se jedná o obdobné skutkové podstaty, mělo by pro ně platit shodné pravidlo. To platí tím spíše, když se domáhá zrušení práva, z něžž mu – obecně nahlíženo – plyne prospěch, oprávněný ze služebnosti. Za jakých konkrétních podmínek, a zda vůbec, ke zrušení služebnosti dojde, je předmětem soudního posouzení v řízení o zrušení služebnosti. Úprava § 1299 odst. 2 o. z. počítá s právem na přiměřenou náhradu za zrušenou služebnost, což přesně vystihuje podstatu změny poměrů, v důsledku které vzniká hrubý nepoměr. Přiměřenost též umožňuje posoudit, jak se smluvní strany na vzniklé situaci podílely, a přihlídnout ke všem významným skutečnostem v dané věci a promítnout tyto okolnosti do úvahy soudu o výši přiměřené náhrady, případně do závěru, že podmínky pro náhradu při zrušení služebnosti dány nejsou.

30. Za dané situace dovolací soud na základě teleologického výkladu a hodnotového zvážení dospěl k závěru, že v daném případě je zejména s ohledem na racionalitu zákona, jakož i ústavně zaručený princip rovnosti namíste upřednostnit aplikaci argumentu *a simili*, tedy prostřednictvím soudcovského dotvoření práva připustit, že aktivní legitimaci k podání návrhu na zrušení služebnosti má v daném případě též osoba oprávněná ze služebnosti.

31. Přípuštění aktivní legitimace oprávněného ze služebnosti se nepřiměřeným způsobem nedotkne ani práv a oprávněných zájmů povinného ze služebnosti, neboť případný zájem povinného ze služebnosti např. na případném trvání služebnosti nebo na jejím zrušení s náhradou či bez ní bude dostatečně chráněn v průběhu civilního soudního řízení. Stejně tak se nemůže tento postup negativně promítnout do pozice třetích osob – např. těch, které mají na věci zatížené služebností svá (věcná) práva.

32. K uvedeným závěrům dospěl dovolací soud i při vědomí skutečnosti, že odborná literatura zpravidla oprávněnému ze služebnosti nepřiznává právo domáhat se služebnosti aplikací § 2000 o. z. za použití § 11 o. z. [např. SPÁČIL, J. a kol.

Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1031 a násl.; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 1282]. Dovolací soud však takový názor nesdílí; pokud by totiž bylo možné učinit závěr o tom, že podle § 1299 odst. 2 o. z. bylo úmyslem zákonodárce nepřipustit oprávněnému ze služebnosti, aby se mohl domáhat zrušení tohoto práva, pak by výše naznačený postup (aplikace § 2000 o. z. za pomoci § 11 o. z.) nebylo lze označit jinak než jako nepřipustné obcházení zákona. Ostatně i výše uvedené názory odborné literatury směřují ke stejnému závěru, jaké učinil dovolací soud v této věci, pouze prostřednictvím jiné právní argumentace. Žádný z těchto názorů pak nevylučuje absolutně možnost oprávněného domáhat se prostřednictvím žaloby zrušení služebnosti. Ostatně je dovolacímu soudu známo, že část literatury naopak výslovně akceptuje možnost oprávněné osoby podat žalobu na zrušení služebnosti podati mimo režim § 2000 [k tomu srovnej: SPÁČIL, J. Zrušení služebnosti pro změnu poměrů, Soudní rozhledy, 2015, č. 7–8, str. 270 – poznámka k rozhodnutí, nebo SPÁČIL, J. Podmínky pro zrušení věcného břemene (služebnosti) pro změnu poměrů, Soudní rozhledy, 2015, č. 10, str. 352 – poznámka k rozhodnutí].

33. Pro poměry dané věci z toho vyplývá, že závěr odvolacího soudu o tom, že žalobkyně jakožto oprávněná ze služebnosti není aktivně legitimovaná k podání žaloby na zrušení předmětného věcného břemene, není správný.

34. Jelikož rozsudek odvolacího soudu spočívá ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil ve výroku I., jakož i v závislých výrocích o náhradě nákladů řízení a podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. mu věc vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

35. Vzhledem k tomu, že dovolání žalobkyně bylo shledáno ve věci samé důvodným a došlo ke zrušení napadeného rozhodnutí v celém rozsahu, nebylo třeba se pro nadbytečnost zabývat dovoláním žalovaných, kteří brojili toliko proti výroku II. rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení mezi účastníky.

Č. 63

Č. 63

Společné jmění manželů

§ 736 o. z., 740 o. z., 742 o. z.

Při vypořádání společného jmění manželů vzniklého za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., a zaniklého za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., soud postupuje podle zákona č. 89/2012 Sb.

Vypořádává-li soud dosud neuhrazené dluhy, které jsou součástí společného jmění manželů, vychází z jejich výše v době vypořádání. Jestliže některý z manželů po zániku společného jmění hradil takový dluh ze svých výlučných prostředků, má právo na náhradu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. Tato skutečnost se projeví ve výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit druhému určitou částku na vyrovnání jejich vypořádacích podílů.

Při vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb. soud může rozhodnout, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění nejsou stejné (tzv. disparita vypořádacích podílů).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, ECLI:CZ:NS:2018:22.CDO.6109.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 30 Co 294/2016, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 17. 6. 2016, č. j. 17 C 41/2015-112, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 7. 2016, č. j. 17 C 41/2015-117, přikázal ze zaniklého společného jmění manželů (dále též „SJM“) do výlučného vlastnictví žalobce pozemek parc. č. st., zastavená plocha a nádvoří, o výměře 135 m², jehož součástí je budova č. p., pozemek parc. č., zahrada, o výměře 400 m², a pozemek parc. č., zahrada, o výměře 965 m², vše zapsáno v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu, Katastrálního pracoviště L., v katastrálním území J. a obci R. na LV č. (dále též „předmětné ne-

movitostí“), a k úhradě dluh ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011 uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce 3 371 798,60 Kč (výrok I.). Do „výlučného vlastnictví“ žalované ze zaniklého SJM přikázal dluh z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, v částce 57 759,29 Kč (výrok II.). Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 818 715 Kč do dvou let od právní moci rozsudku (výrok III.). Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.), žalobci uložil povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně částku 381,50 Kč (výrok V.) a tutéž povinnost uložil i žalované (výrok VI.).

2. Soud prvního stupně přikázal předmětné nemovitosti žalobci, neboť je výlučně užívá a má o ně na rozdíl od žalované zájem. Dluhy přikázal k úhradě tomu z účastníků, který výlučně hradí splátky, a to ve výši dané ke dni rozhodování soudu, tj. včetně do té doby již kapitalizovaných úroků. Shledal, že není namístě prodej předmětných nemovitostí ani jejich přikázání do spoluvlastnictví účastníků. Tyto způsoby vypořádání SJM by rovněž neměly žádný vliv na hodnotu pasiv SJM, a tedy na výši dluhů žalované. Z důvodu, že předmětem vypořádání SJM je pouze jedno aktivum (předmětné nemovitosti), ve věci nebylo možno provést prosté přikázání jednotlivých věcí manželům tak, aby bylo spravedlivě na základě principu stejné velikosti jejich podílů rozděleno celé SJM. Přikázáním předmětných nemovitostí jednomu manželu by ve standardním případě došlo k založení nepoměru mezi oběma manžely, který by soud kompenzoval stanovením povinnosti vyplatit příslušnou část podílu druhému manželovi v penězích. Tento postup pro zápornou hodnotu SJM nebyl možný. Žalobci se tedy dostalo veškerých aktiv a žalovaná neobdržela žádnou finanční kompenzaci, a naopak jí soud uložil povinnost uhradit žalobci částku ve výši poloviny dluhů po odečtení poloviny hodnoty předmětných nemovitostí. Soud prvního stupně neshledal skutečnost, která by odůvodňovala disparitu vypořádacích podílů. Negativní důsledky toho, že jeden z účastníků musí druhému platit na vyrovnání podílů částku přesahující jeho majetkové možnosti, řešil prodloužením lhůty k plnění na dva roky.

3. K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 28. 6. 2017, č. j. 30 Co 294/2016-152, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že 1. do výlučného vlastnictví žalobce přikázal předmětné nemovitosti a zůstatek dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011 uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce sestávající z jistiny 3 210 859,66 Kč a úroků, a 2. do výlučného vlastnictví žalované přikázal zůstatek dluhu z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, č. účtu, v částce sestávající z jistiny 38 874,37 Kč a úroků (výrok I.). Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 585 993 Kč do deseti let od právní moci rozsudku (výrok II.). Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu

nákladů řízení (výrok III.), žalobci uložil povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně částku 381,50 Kč (výrok IV.) a tutéž povinnost uložil i žalované (výrok V.).

č. 63

4. Odvolací soud při výpočtu výše vypořádacího podílu nezohlednil částku, kterou zaplatil žalobce na hypotečním úvěru v době po zániku manželství z důvodu, že předmětem vypořádání SJM nebylo žádné aktivum, s výjimkou předmětných nemovitostí, jež po dobu několika let výlučně užívá žalobce k bydlení a s nimiž oba sjednané úvěry úzce souvisí. Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty. Žalobce sice nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr, předmětné nemovitosti však užívá k bydlení a navíc mu svědčí vlastnictví kladné majetkové hodnoty. Žalovaná v minulosti navrhla prodej předmětných nemovitostí, důvodem nepřijetí této dohody byl postoj žalobce. Za spravedlivé, se zřetelem k příjmovým poměrům účastníků, odvolací soud považoval „nezohlednění částky uhrazené žalobcem po zániku SJM na plnění závazku založeného smlouvou o hypotečním úvěru u Komerční banky“. Do závěrů odvolacího soudu se nijak nepromítl stav týkající se poměrů nezletilé dcery účastníků, odvolací soud však přihlédl k právu bydlení žalobce v předmětných nemovitostech. Uzavřel, že by se sice obecně mělo zohledňovat, kolik každý z manželů zaplatil na společné dluhy v době po právní moci rozvodu manželství, v řešeném případě by však postup podle těchto závěrů nebyl spravedlivý. Odvolací soud tedy splácení společných dluhů souvisejících s předmětnými nemovitostmi žalobcem z jeho výlučných prostředků po rozvodu manželství do rozhodnutí nepromítl, neboť je získává jako aktivum do výlučného vlastnictví. Dále prodloužil lhůtu žalované k uhrazení vypořádacího podílu žalobci na deset let, neboť se blíží době sjednané s věřitelem hypotečního úvěru, a navíc je žalobce schopen splácet hypoteční úvěr z vlastních prostředků.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva a s tím související otázky práva procesního, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Odchýlení spočívá primárně v posouzení toho, zda plnění bývalého manžela na společný dluh po zániku manželství představuje vnos do společného majetku, a to i přesto, že jde o plnění poskytnuté po zániku SJM, a jako takové je třeba je vypořádat. Je přesvědčen, že jím provedená úhrada na společný dluh po zániku manželství měla být posouzena jako vnos a zohledněna v meritorním rozhodnutí. Zcela nedůvodným odvoláním a s tím spojeným oddálením právní moci rozhodnutí soudu prvního stupně žalovaná dosáhla stavu,

kdy po úhradě značné části společného dluhu z vylučných prostředků žalobce se její povinnost na vyrovnání vypořádacích podílů bez jakéhokoliv jejího přičinění podstatně snížila cca o 375 000 Kč, což je stav, který nemá oporu v zákoně a je v příkrém rozporu s dobrými mravy. Pokud odvolací soud uzavřel, že účastníci byli dohodnuti o tom, kdo z nich bude splácet peněžité závazky vzniklé v době trvání manželství coby svůj dluh, pak je takové zjištění v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními. Odvolací soud se tak odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky, kdy dochází v rámci vypořádání SJM k vypořádání dluhu a zda je potřeba vypořádat dluh ve výši, v jaké existoval v době rozhodování soudu, a nikoliv v době zániku SJM. Podle judikatury Nejvyššího soudu je nutno přihlídnout k částkám zaplaceným na dluh do dne rozhodnutí odvolacího soudu a u dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítl jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na sporný dluh zaplatil. Odvolací soud nesprávně posoudil otázku vypořádání hypotečního úvěru a výši vypořádacího podílu náležejícího žalobci a nemístně zohlednil skutečnost, že předmětné nemovitosti užívá. Napadené rozhodnutí je překvapivé a nepřezkoumatelné. Odvolací soud rovněž v rozporu s judikaturou rozhodl o splatnosti vypořádacího podílu ve lhůtě deseti let od právní moci napadeného rozsudku. Tím bylo zasaženo do jeho práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Žalovaná považuje dovolání za nedůvodné. Odvolací soud posoudil projednávanou věc spravedlivě a s přihlédnutím k právům a oprávněným zájmům obou účastníků, aniž by došlo k narušení práva na soudní ochranu žalobce či dobrých mravů. Stanovení lhůty pro uhrazení vypořádacího podílu žalobci v délce 10 let je zcela v souladu se zájmy účastníků i principem spravedlnosti. Její sociální situace jí neumožňuje, aby žalobci vyplatila požadovanou částku na vypořádání podílů do dvou let. V manželství byl vždy ekonomicky silnější žalobce a pouze díky jeho příjmům povolila úvěrující banka účastníkům čerpat hypoteční úvěr. Rozhodnutí obecných soudů, podle nichž je povinna žalobci vyplatit vysokou částku na vypořádání podílů, není spravedlivé. Výsledkem sporu totiž nadále zůstává stav, kdy žalobce sice uhradí celý hypoteční úvěr, ale zároveň se stal vlastníkem předmětných nemovitostí, které na základě tohoto úvěr účastníci zakoupili. Na druhé straně žalovaná po vypořádání SJM převezme pouze závazek, aniž by mohla čerpat jakékoliv výhody ze zaniklého SJM, např. právo bydlení. Vypořádání majetkové masy by mělo respektovat zájmy obou účastníků a soud by měl zkoumat veškeré okolnosti případu, vystříhat se neúměrného zatížení účastníka nerealistickými břemeny a povinnostmi a zejména chránit jejich práva. Podotýká, že návrh žalobce na vypořádání zaniklého SJM by vedl k její existenční likvidaci. Jediným správným postupem by byl prodej předmětných nemovitostí a hrazení společných

závazků z utržené kupní ceny. Případný nedoplatek by účastníci převzali rovným dílem. Řešení odvolacího soudu považuje za kompromisní, s ohledem na to navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl.

č. 63**III.
Přípustnost dovolání**

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno po 1. 1. 2014 a rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno do 29. 9. 2017 (srovnej článek II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a článek II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.).

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

9. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

10. Podle § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

11. Společná jmění manželů vzniklá za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), se do 31. 12. 2013 řídila úpravou obsaženou v obč. zák.; po 1. 1. 2014 se však řídí již úpravou v o. z. s korektivem obsaženým v § 3028 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Protože v dané věci zaniklo SJM účastníků po 1. 1. 2014 a až po účinnosti o. z. vzniklo účastníkům právo domáhat se vypořádání SJM rozhodnutím soudu (§ 736 věta první, § 740 a § 765 odst. 2 o. z.), podléhá režim jeho vypořádání soudem již příslušným ustanovením o. z. (zejména § 736 a násl. o. z.).

12. V řízení o vypořádání společného jmění manželů i nadále platí, že dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť.

Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2537/2013 (uveřejněný pod č. C 12 873 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“)].

13. Pro rozhodnutí v dané věci bylo rozhodné posouzení, jaký je právní režim výlučných finančních prostředků poskytnutých jedním z bývalých manželů na úhradu dluhu tvořícího společné jmění manželů v období po zániku SJM. V daném případě se jednalo o plnění poskytnutá žalobcem na úhradu dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru, jenž je součástí SJM. Protože tato otázka nebyla dosud dovolacím soudem v poměrech o. z. řešena, na jejím posouzení je rozhodnutí odvolacího soudu založeno a dovolatel závěry přijaté dovolacím soudem napadá, je dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné a zároveň je i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Podle § 736 věta první o. z., je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním.

Podle § 740 věta první o. z., nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud.

Podle § 765 odst. 2 o. z., nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu.

Podle § 742 odst. 1 o. z., nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí, e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

15. Nejvyšší soud již v poměrech obč. zák. formuloval v rozsudku ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněném pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), mimo jiné závěr, že jestliže se některý z manželů po rozvodu manželství podílel na zaplacení společného dluhu již ze svých výlučných prostředků, má právo na jejich náhradu ve smyslu § 149 odst. 2 věty

druhé obč. zák. Tato skutečnost se pak promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit určitou částku druhému na vyrovnání jejich podílů. U dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek účastníků je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítnul jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na dluh zaplatil.

16. Vzhledem k obsahové podobnosti úpravy obsažené v § 149 odst. 2, 3 obč. zák. a § 742 odst. 1 o. z., kterou důvodová zpráva k občanskému zákoníku označuje dokonce jako „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srovnej Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Sagit, 2012, str. 324), neshledává dovolací soud důvod k odklonu od uvedených závěrů – pro řešení situací, kdy jeden z manželů ze svých výlučných prostředků hradí dluh tvořící součást SJM – ani v poměrech o. z. tím spíše, že podle § 736 věty druhé o. z. platí, že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. Jestliže navíc § 742 odst. 1 písm. a) o. z. normuje při vypořádání SJM stejnou velikost podílů obou manželů na vypořádávaném jmění, přičemž podíl na jmění představuje podíl jak na aktivech, tak i na pasivech tohoto jmění, tj. na společných dluzích (k tomu srovnej § 495 o. z.), je zřejmé, že úprava mimo jiné v § 742 odst. 1 písm. c) o. z. musí dopadat i na případy použití výhradního majetku na společné dluhy bez ohledu na to, že uvedené ustanovení hovoří toliko o „vynaložení na společný majetek“. Podle přesvědčení dovolacího soudu není žádný důvod pro odlišení případů, kdy jsou výhradní prostředky jednoho z manželů použity na společný majetek na straně jedné a na úhradu společných dluhů na straně druhé. V obou případech musí mít manžel právo na zohlednění těchto prostředků při vypořádání SJM.

17. Závěr, že plnění poskytnuté jedním z manželů z jeho výlučného majetku na úhradu dluhu tvořícího SJM je třeba považovat za vnos, jehož režim podléhá § 742 odst. 1 písm. c) o. z., je ostatně sdílen jednotně i odbornou literaturou (k tomu srovnej HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 378; MELZER, F., TĚGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, str. 636). To platí s přihlédnutím k § 736 větě druhé o. z. i pro plnění, která z výlučného majetku na úhradu společných dluhů poskytl některý z manželů po zániku SJM.

18. Žádnou věcnou oponenturu tomuto názoru neklade ani rozhodnutí odvolacího soudu, jehož nesprávnost spočívá již v tom, že v rozporu s § 157 odst. 2 o. s. ř. vůbec nevysvětluje, jaký právní názor odvolací soud zaujímá k plněním, která žalobce poskytl na úhradu společného dluhu po zániku SJM. Odvolací soud sice vysvětlil, proč uvedené platby ve prospěch žalobce nezohlednil, z pouhého poukazu na to, že takový postup považoval za „spravedlivý za daných okolností“, nelze jakkoliv usuzovat na právní charakteristiku takového plnění. Z rozhodnutí

odvolacího soudu není vůbec patrné, zda platby uskutečněné žalobcem považoval za plnění z jeho výhradního majetku na majetek společný, případně zda jejich nezohlednění má mít základ v tzv. disparitě vypořádacích podílů, nebo zda odvolací soud aplikoval některá z obecných ustanovení o. z. (§ 8 – zákaz zneužití práva, § 2 odst. 3 – spravedlnostní hledisko či jiné ustanovení).

19. Již z tohoto důvodu byl dovolací důvod nesprávného právního posouzení uplatněn právem. Pro další řízení je pak odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu potud, že plnění poskytnutá žalobcem z jeho výlučných finančních prostředků na úhradu společného dluhu je třeba zohlednit v režimu § 742 odst. 1 písm. c) o. z.

20. Samotná aplikace tohoto ustanovení z pohledu vnosu z majetku žalobce na úhradu společného dluhu účastníků pak nevylučuje ani promítnutí do úvahy o disparitě podílů, která je uplatnitelná i v poměrech o. z.

21. Judikatura v poměrech obč. zák. neměla žádné pochybnosti, že podíl na společném jmění při vypořádání SJM nemusí být v zásadě totožný, nýbrž může být modifikován soudem v rámci soudního vypořádání společného jmění manželů [k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99 (uveřejněný pod C 45 v Souboru), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2055/2011 (uveřejněné pod č. C 12 690 v Souboru)]. Soudní odklon od principu rovnosti podílů (tzv. disparita podílů) byl však považován za postup, jenž musí být opodstatněn konkrétními okolnostmi [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3174/2007 (dostupné na www.nsoud.cz)]. Určení výše disparity vypořádacích podílů bylo na úvaze soudu na základě zohlednění všech okolností případu [srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004 (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2006, č. 4, str. 152)]. Disparita se přitom mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do společného jmění manželů či jen na některé z nich [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99 (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 2, str. 99)]. Dovolací soud přitom přezkoumával splnění podmínek pro odklon od principu rovnosti podílů při vypořádání majetkového společenství jen v případě zjevné nepřiměřenosti relevantních úvah soudů v nalézacím řízení [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3636/2008 (uveřejněné v časopise Soudní rozhledy, 2010, č. 3, str. 100)]. V novější judikatuře se k těmto závěrům souhrnně přihlásil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5228/2015 (dostupném na www.nsoud.cz), jež obstálo i z hlediska ústavněprávního přezkumu [k tomu srovnej usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 2757/16 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)].

22. Dovolací soud si je vědom skutečnosti, že úprava obsažená v § 149 odst. 2 větě první obč. zák. stanovila, že „zanikne-li společné jmění manželů, provede se

č. 63

vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do společného jmění jsou stejné“, z čehož soudní praxe dovozovala možnost tzv. disparity podílů, zatímco § 742 odst. 1 písm. a) o. z. používá odlišnou textaci, že pro vypořádání se použije pravidlo, že „podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné“; v uvedené formulační změně však nelze spatřovat důvod pro odlišný přístup oproti soudní praxi v poměrech obč. zák.

23. Jak již bylo uvedeno výše, i důvodová zpráva k o. z. ve vztahu k § 742 odst. 1 o. z. zdůrazňuje (byť ne zcela přiléhavě), že se jedná o „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srovnej ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, 2012, str. 324); z uvedeného však bez pochybností vyplývá, že smyslem odlišné formulace nemá být stanovení odlišného pravidla chování, tedy nemožnosti rozhodnutí soudu o vypořádání SJM s využitím tzv. disparity podílů. Vyloučením možnosti disparity podílů by ostatně soudní praxe přišla o nástroj, který při vypořádání SJM umožňuje zohlednit všechny okolnosti případu. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ostatně vždy v souvislosti s vypořádáním zákonných majetkových společenství ve vztahu k vnosům, resp. disparity podílů, zdůrazňovala hledisko spravedlivého uspořádání právních poměrů [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1915/2015 (uveřejněné pod č. C 15 522 v Souboru)], resp. posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5133/2016 (dostupné na www.nsoud.cz); proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou ústavní soud odmítl usnesením ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 1075/17 (dostupným na <http://nalus.usoud.cz>)], tj. hlediska, která lze zohlednit právě úvahou o disparity podílů.

24. V rozsudku ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3324/2011 (uveřejněném pod č. C 12 691 v Souboru), pak Nejvyšší soud formuloval obecný závěr, že soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Jinými slovy, právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. V materiálním právním státě nejde pouze o dodržování práva bez dalšího, ale především o dodržování takových pravidel chování, která jsou v souladu s hodnotami, na nichž je právní řád vybudován. Právo je společenský normativní systém, jehož účelem je rozumné uspořádání vztahů mezi členy společnosti. Již z této základní funkce práva vyplývá, že řešení, která se požadavku rozumného uspořádání vztahů příčí, jsou nepřijatelná. Soudu tedy jednoznačně přísluší, aby se zabýval otázkou, zda mechanická aplikace zákona nemůže přinést absurdní důsledky, a v případě, že tomu tak je, aby takovou interpretaci pomocí redukce *ad absurdum* odmítl a aby zvolil výklad, jenž bude v souladu se smyslem a účelem zákona a jenž bude racionální a spravedlivý.

25. Dovolací soud tak uzavírá, že i v poměrech o. z. může soud při vypořádání SJM rozhodnout s využitím tzv. disparity (nerovnosti) podílů. Tomuto závěru ostatně jednoznačně nasvědčují i kritéria uvedená v § 742 odst. 1 o. z., k nimž je soud povinen při vypořádání přihlídnout. Vyloučení úvahy o disparitě podílů by znamenalo faktickou obsoletnost uvedených zákonných hledisek. Tento závěr je ostatně jednotně sdílen i odbornou judikaturou se zdůrazněním – pro účely disparity – významu hledisek § 742 odst. 1 písm. d)–f) o. z. (k tomu srovnej HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 374), resp. hledisek § 742 odst. 1 písm. b)–f) o. z. (k tomu srovnej MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, str. 636), resp. s obecně zdůrazněnou možností disparity podílů (k tomu srovnej ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 201). V poměrech souzené věci se tyto závěry prosadí potud, že i požadavek na zohlednění vnosu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. může být poměřován úvahou o disparitě podílů. To ostatně koresponduje i judikatuře vytvořené v poměrech obč. zák., která zastávala závěr, že disparita se mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do společného jmění manželů či jen na některé z nich [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99 (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 2, str. 99)].

26. Pro úplnost této části odůvodnění pak dovolací soud dodává, že i kdyby úvaha odvolacího soudu směřovala (ač to odvolací soud výslovně nevyjádřil) k úvaze o disparitě podílů, nemohla by bez dalšího v této fázi řízení obstát.

27. Odvolací soud závěr o tom, že „nezohlednil při výpočtu výše vypořádacího podílu částku, kterou zaplatil na hypotečním úvěru žalobce v době po zániku manželství“, odůvodnil tím, že předmětem vypořádání SJM není, vyjma předmětných nemovitostí, žádné aktivum; předmětné nemovitosti užívá žalobce k bydlení a oba sjednané úvěry s předmětnými nemovitostmi „úzce souvisí“ (bez bližší konkretizace – na jiném místě pak odvolací soud uvádí, že společné dluhy vznikly v přímé souvislosti s vlastnictvím předmětných nemovitostí). Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty, které naopak získal žalobce, byť jej nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr. Žalovaná je nucena vynakládat prostředky na zajištění dalšího bydlení a „do budoucna nese povinnost zaplatit žalobci vypořádací podíl“. Přes návrh žalované nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí a navíc příjmové poměry účastníků vykazují zřetelné rozdíly.

28. I kdyby v dané věci nebyly dány jiné okolnosti, jež by bylo potřeba při úvaze o případné disparitě podílů zohlednit, přičemž pro úvahu o disparitě ponechává judikatura Nejvyššího soudu nalézacím soudům široký prostor, nemohly

by odvolacím soudem uvažované okolnosti bez dalšího vést k závěru, že žalobce nemá právo na vypořádání jeho vnosu.

č. 63

29. Především není správný úsudek odvolacího soudu, že žalovaná nenabývá žádné majetkové hodnoty. Byť tím odvolací soud zřejmě myslel stav, že do vlastnictví žalované není přikázán žádný majetek, má v rámci vypořádání právo na polovinu hodnoty předmětných nemovitostí (což odvolací soud zohlednil). Odvolacím soudem uvažované „vlastnictví kladné majetkové hodnoty“ na straně žalobce tak pro úvahu o disparitě žádný význam nemá také proto, že žalobce – což sám odvolací soud zdůraznil – nadále „zatěžuje povinnosti splácet hypoteční úvěr“. Odlišné majetkové poměry účastníků se mohou promítnout v institutu výživného mezi bývalými manžely, nikoliv však úvahou o disparitě v neprospěch žalobce již proto, že prostřednictvím této úvahy by odvolací soud zjevně paradoxně směřoval k nižšímu podílu žalobce, ač dosahuje vyššího příjmu. Samotná okolnost, že nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí, v nichž žalobce uspokojuje potřebu svého bydlení, pak důvod pro postup uvažovaný odvolacím soudem nemůže být vůbec.

30. Vedle těchto skutečností však odvolací soud navíc nedocenil, že částky zaplacené žalobcem na hypotečním úvěru nezohlednil v situaci, kdy po rozvodu manželství probíhalo řízení o vypořádání SJM, předmětné nemovitosti dosud nebyly přikázány do výlučného vlastnictví žalobce a jejich bezpodílovou spoluvlastnicí byla i žalovaná, s čímž bylo spojeno i její právo předmětné nemovitosti užívat. To by platilo tím spíše, pokud by finanční prostředky z hypotečního úvěru byly použity právě na pořízení nemovitostí; nebýt pak totiž takto vzniklého dluhu, nedošlo by ani k pořízení nemovitostí do společného jmění účastníků. Jestliže pak dovolatel snižoval dluh, jehož vznik umožnil získání finančních prostředků na pořízení nemovitostí, má primárně právo na náhradu za takto použité finanční prostředky. Odvolací soud tak odepřel žalobci právo na náhradu vnosu, jehož prostřednictvím byl snižován společný dluh účastníků, provedeného v době, kdy předmětné nemovitosti tvořily stále součást SJM. Byť v individuálních případech není vyloučeno zohlednit ani stav užívání nemovitostí po rozvodu manželství, je tento stav primárně rozhodný pro úvahu o tom, komu bude věc přikázána. Okolnost, že manželé po rozvodu manželství nesdílejí společné bydlení, je v praxi zcela běžná a do značné míry je právě důsledkem rozvodu manželství. Dovolací soud připouští, že v praxi mohou nastat i situace, kdy do právní moci rozhodnutí o vypořádání společného majetku má jeden z manželů zájem nemovitost užívat a z objektivních či subjektivních důvodů není takové užívání realizováno, důsledkem čehož může být mimo jiné nutnost vynakládat finanční prostředky na zajištění bydlení jiným způsobem; může jít např. o stav, kdy vztahy bývalých manželů objektivně neumožňují vzájemné soužití, dochází k tzv. domácímu násilí apod., nebo se jeden z bývalých manželů domáhá užívání dosud společné věci a ani cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce se takového užívání nedomůže atd. Pak takové okolnosti mohou být podkladem pro případnou úvahu o disparitě podílů,

byť ani ony vždy bez dalšího důvodem pro disparitu podílů být nemusí. Naznačené okolnosti se však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu v žádném směru nepodávají. V těchto případech je nutné vždy přísně vycházet z individuálních okolností dané konkrétní věci.

31. Odvolací soud, který rozhodoval mimo jiné o způsobu vypořádání SJM, tak vlastně uzavírá, že (zčásti) právě v důsledku toho, jak sám rozhodl o vypořádání SJM, nebude mít žalobce právo na zohlednění jeho vnosu. Byť odvolací soud neuvádí, o jakou částku má jít (kromě zjištění, že dluh splácí žalobce), ač výše takové částky je též nepochybně rozhodná pro možnou úvahu o disparitě, z rozsudku soudu prvního stupně se podává, že od rozvodu manželství do května 2015 mělo jít ze strany žalobce o částku 466 023 Kč; sám žalobce v dovolání pak tvrdí, že do dne rozhodování odvolacího soudu zaplatil 750 690 Kč.

32. Dovolání je přípustné (a důvodné) i ve vztahu k výhradám dovolatele vůči rozhodnutí odvolacího soudu o lhůtě k plnění, neboť i v této části je rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s judikaturou dovolacího soudu.

33. Odvolací soud platební povinnost žalované vůči žalobci ve výši 585 993 Kč (výše této platební povinnosti nepodléhá přezkumu dovolacím soudem, neboť je napadena žalobcem toliko lhůta k jejímu splnění a žalovaná dovolání nepodala) stanovil do deseti let od právní moci rozsudku s odůvodněním, že žalovaná dosahovala v roce 2016 příjmu cca 16 000 Kč měsíčně, zatímco žalobce cca 45 000 Kč měsíčně. Desetiletá lhůta „se blíží délce doby sjednané oběma účastníky s věřitelem hypotečního úvěru“ a „umožní žalované opatřit si peněžní prostředky na splnění platební povinnosti určené rozsudkem, aniž by přitom došlo k fatálním dopadům na poměry její a do jisté míry i poměry nezletilé dcery účastníků“. Žalobci pak „nepřiměřená újma na jeho právech způsobena nebude“.

34. Stěžejní úvaha odvolacího soudu vztahující se k poměrům žalované s předpokladem možnosti opatřit si peněžní prostředky je neúplná již tím, že odvolací soud žádným způsobem nevysvětlil, jakým způsobem žalovaná bude moci reálně opatřit prostředky v částce přesahující půl milionu korun v jím stanovené lhůtě k plnění. Jeho úvaha je pak čistě hypotetická (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016 (uveřejněný pod č. C 15 714 v Souboru). Bez ohledu na tuto okolnost však rozhodnutí odvolacího soudu v této části neobstojí.

35. Podle § 160 odst. 1 o. s. ř., uložil-li soud v rozsudku povinnost, je třeba ji splnit do tří dnů od právní moci rozsudku nebo, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozsudku; soud může určit lhůtu delší nebo stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí.

36. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005 (uveřejněném pod č. C 5 050 v Souboru), v poměrech vypořádání společného jmění manželů připustil jako výjimečnou možnost vyplacení vypořádacího podílu ve splátkách.

37. Ve výše uvedeném rozsudku ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016, dovolací soud – v poměrech vypořádání spoluvlastnictví – zdůraznil: „Podle § 160 odst. 1 o. s. ř. je zpravidla lhůta ke splnění povinnosti (tzv. pariční lhůta) tři dny od právní moci rozsudku. Soud sice může určit delší lhůtu ke splnění povinnosti nebo může stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí, měl by ale mít na zřeteli, že se již jedná o výjimku, pro jejíž uplatnění by měly svědčit konkrétní okolnosti případu a racionální důvody zohledňující zejména povahu projednávané věci, přiznaný nárok a osobní poměry účastníků [k tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 1966, sp. zn. 5 Cz 126/65 (uveřejněné pod č. 67/1966 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)]. Soudy musí s ohledem na konkrétní okolnosti případu zvážit, zda využití této možnosti nezaloží nespravedlivou rovnováhu mezi zájmy sporných stran [k tomu srovnej LAVICKÝ, P. § 160 (Pariční lhůta). In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 1116 s. ISBN 978-80-7478-986-1, str. 783, marg. č. 7.]“

38. Obecně platí, že v řízeních o vypořádání SJM mají soudy zvažovat při volbě způsobu vypořádání i rozsah platební povinnosti, která vznikne, a s tím související lhůtu k plnění. Byť lze připustit, že i v řízeních o vypořádání SJM mohou okolnosti případu vyžadovat stanovené delší než tří denní lhůty k plnění, je obecně žádoucí, aby majetkové poměry mezi bývalými manžely byly vypořádány ve lhůtě co nejkratší. Lhůta k plnění pohybující se v řádu více let – pokud by o ní odvolací soud uvažoval – je naprosto a zcela výjimečná a její opodstatněnost může být odůvodněna jen zcela mimořádnými okolnostmi konkrétního případu (např. souhlasem bývalého manžela).

39. Za stávajícího stavu takové výjimečné okolnosti, jež by odůvodňovaly lhůtu k plnění v trvání deseti let, dány zjevně nejsou. Kromě výše uvedeného dovolací soud poukazuje na to, že odvolací soud měl při úvaze o lhůtě k plnění zohlednit také, že žalované neuložil žádnou platební povinnost ve vztahu k částce, kterou žalobce zaplatil na hypotečním úvěru v době po zániku manželství, jakož i okolnost, že žalobce bude hypoteční úvěr splácet (zřejmě) pravidelnými měsíčními splátkami, aniž by se mu v takovém případě dostalo odpovídajícího protiplnění v rozumné době. Stav navozený odvolacím soudem fakticky znamená, že pokud by žalobce splácel hypoteční úvěr po dobu uvažovaných deseti let pravidelnými měsíčními splátkami, jejichž výše z odůvodnění rozhodnutí ostatně ani nevyplývá, pak by odpovídajícího protiplnění ze strany žalované mohl nárokovat nejdříve po uplynutí deseti let od právní moci rozsudku, a to bez jakékoliv reálné garance, že žalovaná těmito prostředky vůbec kdy bude disponovat, případně v případě nesplnění uložené povinnosti bude existovat majetek, ze kterého bude moci žalobce povinnost uloženou žalované realizovat.

40. Jestliže odvolací soud odůvodnil stanovenou lhůtu k plnění mimo jiné tím, že doba deseti let se blíží délce sjednané oběma účastníky s věřitelem hypoteční-

ho úvěru, pak se měl také zabývat obsahem smlouvy o hypotečním úvěru. Podmínky této smlouvy o hypotečním úvěru však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu nijak patrné nejsou. Vyjde-li dovolací soud z toho, že v naprosté většině případů jsou hypoteční úvěry spláceny v pravidelných měsíčních splátkách, měl zohlednit také to, že účastníci těchto smluv také počítají s takovým způsobem splácení. Jestliže se pak vypořádáním SJM na postavení věřitele nic nemění (§ 737 odst. 2 o. z.), uvažoval-li odvolací soud o jiné než třídní lhůtě k plnění, měl posoudit také možnost plnění ve splátkách, což v poměrech vypořádání zákonných majetkových společenství manželů připustila v minulosti výše citovaná judikatura. Je zřejmé, že dluh ze smlouvy o hypotečním úvěru dlouhodobě splácí výhradně dovolatel (a lze předpokládat, že tomu tak bude i nadále) právě v měsíčních splátkách, což měl odvolací soud také zohlednit při úvaze o lhůtě k plnění.

41. Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek v rozsahu uvedeném ve výroku rozsudku zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

42. Odvolací soud je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

Č. 64

Č. 64

Náhrada škody, Pojištění odpovědnosti za škodu
§ 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb.

Účelně vynaloženými náklady podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, jsou náklady vynaložené při uplatnění nároku na pojistné plnění vůči pojistiteli, nikoli náklady vynaložené v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu újmy proti škůdci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4112/2017, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.4112.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání první žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 54 Co 64/2017; dovolání druhého a třetího žalobce odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 22. 11. 2016, č. j. 26 C 271/2015-98, zastavil řízení o zaplacení částky 38 800 Kč (představující náhradu za bolest uplatněnou první žalobkyní), zamítl žalobu o zaplacení částky 53 312 Kč s příslušenstvím žalobkyni a), částky 33 977 Kč s příslušenstvím žalobci b) a částky 29 403 Kč s příslušenstvím žalobci c) a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Uvedené částky představují náklady, které žalobci vynaložili na své právní zastoupení v trestním řízení, v němž se připojili jako poškození z dopravní nehody s nároky na náhradu škody proti škůdci – řidiči vozidla, který měl u žalované sjednáno pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Usnesením Okresního soudu v Ostravě ze dne 19. 9. 2014, č. j. 2T 104/2014-394, byla škůdci uložena povinnost nahradit žalobcům náklady na jejich zastoupení coby poškozených v trestním řízení v celkové výši 177 023 Kč. Soud posoudil nárok žalobců podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, nárok žalobců nepovažoval za důvodný, neboť žalovaná nebyla účastníkem trestního řízení ani spor nevyvolala a rozsudek vydaný v trestním řízení jí nezavazuje. Požadované úroky z prodlení z částky 38 800 Kč zamítl proto, že žaloba byla podána nedůvodně, neboť žalobkyně a) teprve v průběhu soudního řízení prokazovala výši svého nároku na odškodnění za bolest.

2. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 4. 2017, č. j. 54 Co 64/2017-124, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud považoval za správný postup žalované, pokud zaplatila žalobcům náklady právního zastoupení spojené s uplatněním nároku u ní jakožto pojistitele ve smyslu § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. Vyložil, že výše pojistného plnění poskytovaného z tzv. povinného ručení (§ 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.) není neomezená, z povinného ručení se nehradí veškeré újmy, které poškozenému vznikly, ale pouze nároky taxativně vypočtené v § 6 odst. 2 tohoto zákona. V případě nákladů právního zastoupení poškozeného se musí jednat o náklady zastoupení spojené s uplatněním nároku na pojistné plnění, nikoliv již např. o náklady poškozeného na zastoupení v trestním řízení proti škůdci. Za správné považoval odvolací soud i rozhodnutí o úrocích z prodlení z částky 38 800 Kč s odkazem na § 9 odst. 3 a 4 zákona č. 168/1999 Sb.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v jeho potvrzujícím výroku napadli žalobci dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena. Za dosud neřešenou považovali otázku, zda jejich nárok na náhradu nákladů vynaložených v adhezním řízení lze podřadit pod § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. Podle názoru dovolatelů § 6 odst. 2 písm. d) tohoto zákona stanoví jednoznačnou povinnost pojistitele hradit veškeré účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písm. a) až c) téhož zákonného ustanovení, což náklady zastoupení zmocněncem poškozených při uplatňování jejich újmy v adhezním řízení bezesporu jsou. Opačným výkladem bylo porušeno právo žalobců na rovnost před zákonem a právo na spravedlivý proces. Poukázali na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 289/12, jenž se zabýval úhradou nákladů v souvislosti s přibráním zmocněnce poškozených v adhezním řízení, přičemž soudy závěry tohoto rozhodnutí nevzaly v potaz. Dovolatelé nesouhlasili ani se zamítnutím žaloby ohledně úroků z prodlení z částky 38 800 Kč, mají za to, že žaloba byla podána důvodně, a jestliže doložili žalované pravomocný odsuzující rozsudek proti škůdci (pojišťenci), učinili v dané věci vše, co od nich lze požadovat. Navrhli, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni a) 53 312 Kč s úrokem z prodlení z částky 92 112 Kč, žalobci b) 33 977 Kč s příslušenstvím a žalobci c) 29 403 Kč s příslušenstvím.

4. Žalovaná považovala podané dovolání za nedůvodné, dovolání podle ní neobsahuje žádnou argumentaci, která by byla způsobilá vést ke změně napadeného rozsudku.

III. Přípustnost dovolání

č. 64

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí, podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 29. 9. 2017 (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb. – dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř.

6. Dovolání žalobce b) a žalobce c) nejsou přípustná podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč. Ačkoliv odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jedním výrokem, rozhodoval o samostatných nárocích každého ze žalobců, přičemž nároky žalobců b) a c) nepřevyšují 50 000 Kč. Rozhodnutí odvolacího soudu má ohledně každého z těchto nároků charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání se posuzuje samostatně bez ohledu na to, zda tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a zda o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem.

7. Dovolání žalobkyně a) je přípustné (§ 237 o. s. ř.) pro řešení otázky, zda má poškozený proti pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 a § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999Sb. právo na náhradu nákladů vynaložených v adhezním řízení, neboť tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena. Samotný nesouhlas žalobkyně a) s rozhodnutím o úrocích z prodlení z částky 38 800 Kč přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť pouze polemizuje s právním posouzením věci, aniž by dovolacímu soudu předkládala k řešení jakoukoli otázku hmotného nebo procesního práva, na jejímž vyřešení závisí napadené rozhodnutí.

IV. Důvodnost dovolání

8. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

9. Podle § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému a) způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením, b) účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete a způsobenou škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat,

c) ušlý zisk, d) účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí lhůty podle § 9 odst. 3 nebo neoprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, ze které tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení.

10. Podle § 9 odst. 1 tohoto zákona poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele nebo u Kanceláře, jedná-li se o nárok na plnění z garančního fondu podle § 24. Při uplatnění nároku je povinen předložit společný záznam o dopravní nehodě, jedná-li se o dopravní nehodu nepodléhající oznámení Policii České republiky podle zákona upravujícího provoz na pozemních komunikacích. Podle odst. 2 citovaného ustanovení plnění pojistitele je splatné do 15 dnů, jakmile pojistitel skončil šetření nutné k zjištění rozsahu své povinnosti plnit nebo jakmile pojistitel obdržel pravomocné rozhodnutí soudu o své povinnosti poskytnout pojistné plnění.

11. Z citovaných ustanovení vyplývá, že pojistné plnění poskytované z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla není neomezené a nehradí se z něj veškeré újmy, které poškozenému v důsledku škodní události vznikly, ale pouze nároky taxativně vypočtené v § 6 odst. 2 tohoto zákona. Podle již ustálené judikatury Nejvyššího soudu je třeba důsledně rozlišovat mezi právem poškozeného na náhradu vzniklé škody vůči škůdci (§ 420 a násl. obč. zák.) a specifickým právem poškozeného na výplatu plnění za pojištěného škůdce (§ 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.). Plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je pojištěný; toto plnění má charakter pojistného plnění (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2902/2012, rozsudek ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4765/2010). Jak vyplývá z výše citovaných ustanovení, pojistitel hradí poškozenému tam vyjmenované nároky, jestliže své nároky uplatnil a prokázal. Uplatněním nároků nutno rozumět jejich uplatnění vůči pojistiteli, neboť uplatnění nároku vůči pojistiteli je jednou z podmínek následného plnění pojistitele. Pro plnění pojistitele je naopak zcela bez významu, zda poškozený uplatnil své nároky v soudním řízení též proti samotnému škůdci. Rozhodnutí v takovém soudním řízení žádnou povinnost pojistiteli plnit poškozenému nezakládá, nejedná se o rozhodnutí ve smyslu § 9 odst. 2 zákona, od něhož by se odvíjela splatnost pojistného plnění. Charakter nákladů ve smyslu § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. je tudíž třeba vyložit jako účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků na pojistné plnění vůči pojistiteli, nikoli náklady vynaložené v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu škody proti škůdci. Shodně je charakter uvedených nákladů vyložen v komentáři zákona

o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, autorů JANDOVÁ L., VOJTEK P., s. 119–120.

Č. 64

12. Odkazovala-li dovolatelka na náleze Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12, závěry uvedeného rozhodnutí na projednávanou věc vůbec nedopadají, neboť řeší zcela jinou otázku, a to procesní otázku práva poškozeného na náhradu nákladů řízení vzniklých v souvislosti s přibráním zmocněnce v trestním řízení v závislosti na míře jeho procesní aktivity.

13. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud správně dovodil, že náklady vynaložené poškozeným na právní zastoupení v adhezním řízení nejsou podřaditelné pod § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. a přímý nárok žalobce vůči žalované pojišťovně tak není dán, není-li zahrnut v taxativním výčtu nároků uvedených v tomto ustanovení. Dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. tedy není naplněn, Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně a) jako nedůvodné podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 65

Neplatnost právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Nemožnost plnění, Cenné papíry
§ 580 odst. 2 o. z., § 588 o. z., § 1760 o. z., § 2006 o. z.

Č. 65

Kupní smlouva není neplatná pro počáteční nemožnost plnění podle § 580 odst. 2 a § 588 o. z. jen proto, že prodávající nebyl ke dni jejího uzavření vlastníkem předmětu koupě.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2601/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.2601.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 8 Cmo 366/2015, jakož i rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 19 Cm 205/2014, a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 15. 9. 2015, č. j. 19 Cm 205/2014-37, zamítl žalobu o splnění povinnosti žalované osobně se dostavit ke kterémukoliv subjektu, který má se společností Centrální depozitář cenných papírů, a. s., uzavřenou smlouvu o účastnictví v centrálním depozitáři cenných papírů, a učinit právní úkon, kterým převede 60 kusů kmenových akcií společnosti E. holding, a. s., v zaknihované podobě, ve formě na majitele o jmenovité hodnotě jedné akcie 500 Kč (dále jen „sporné akcie“), a 30 kusů podílových listů fondu A. globální akciový fond, otevřený podílový fond, A. investiční společnost, a. s., v zaknihované podobě, ve formě na jméno o jmenovité hodnotě 500 Kč (dále jen „sporné podílové listy“), na účet cenných papírů žalobce (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II).

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Dne 20. 8. 2014 uzavřel žalobce (jako kupující) se žalovanou (jako prodávající) kupní smlouvu o převodu sporných akcií a sporných podílových listů za celkovou kupní cenu 9 740 Kč (dále též jen „kupní smlouva“).

[2] Žalovaná nebyla ke dni uzavření kupní smlouvy vlastnící sporných akcií, neboť je již 17. 4. 2002 převedla na třetí osobu.

[3] Dne 10. 9. 2014 žalovaná od kupní smlouvy odstoupila a vrátila žalobci zaplacenou kupní cenu.

[4] Následně žalovaná (dne 27. 10. 2014) převedla sporné podílové listy na třetí osobu.

č. 65

3. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že žalovaná nebyla ke dni uzavření kupní smlouvy vlastnící sporných akcií, a proto je nemohla ani převést na žalobce. Taktéž nemohla splnit povinnost převést na žalobce sporné podílové listy, neboť je později převedla na třetí osobu a již je nevlastní. Odkazuje na § 37 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), soud prvního stupně uzavřel, že kupní smlouva je v rozsahu, v němž se žalovaná zavázala převést sporné akcie, absolutně neplatná. Ve „zbylé části“ je pak podle soudu prvního stupně petit žaloby nevykonatelný, neboť žalovaná již k datu vydání rozhodnutí sporné podílové listy nevlastní.

4. Vrchní soud v Olomouci ve výroku označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání žalobce potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud předně zdůraznil, že s ohledem na datum uzavření kupní smlouvy je třeba nároky z ní plynoucí posuzovat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“).

6. Prodala-li žalovaná sporné akcie již dne 17. 4. 2002, je kupní smlouva v tomto rozsahu podle odvolacího soudu absolutně neplatným právním jednáním podle § 580 a § 588 o. z., neboť „v režimu občanského zákoníku lze vlastnické právo nabyt pouze od vlastníka věci“. Odvolací soud dovodil, že „současný občanský zákoník nabytí vlastnické práva od neoprávněného (nevlastníka) v obecné rovině neumožňuje“, přičemž § 1109 o. z. na projednávanou věc nedopadá.

7. Odvolací soud pak shledal správným i závěr soudu prvního stupně o nevykonatelnosti petitu žaloby, jde-li o sporné podílové listy, neboť je žalovaná před vydáním rozhodnutí převedla na třetí osobu. „Základním předpokladem pro uložení žalobou požadované povinnosti žalované je podmínka zápisu“ sporných podílových listů „na účtu žalované“. Není-li tato podmínka ke dni rozhodování soudu [§ 154 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“)] splněna, domáhá se žalobce nemožného plnění podle „§ 560 odst. 2 a § 588 o. z.“, a žalobě tak nelze vyhovět.

8. K rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005, jehož závěr se žalobce dovolával, pak odvolací soud poznamenal, že závěr žalobcem zmiňovaný (podle něhož „předpokladem platnosti smlouvy o úplatném převodu cenných papírů není, aby byl prodávající v době uzavření smlouvy vlastníkem cenných papírů, k jejichž prodeji se zavazuje“) „je obsažen pouze v odůvodnění rozhodnutí, jehož právní větou je výklad projevu vůle v obchodnězávazkových vztazích obchodníků s cennými papíry, zatímco v daném případě se jedná o občanskoprávní vztah o prodeji cenných papírů vlastníkem třetí osobě“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se při řešení otázky, zda je kupní smlouva neplatným právním jednáním pouze proto, že žalovaná v době jejího uzavření nebyla vlastnící sporných akcií, resp. zda je petit žaloby (návrh rozsudečného výroku) nevykonatelný jen proto, že žalovaná nebyla ke dni vydání rozhodnutí soudu prvního stupně vlastnící sporných podílových listů, odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

10. Dovolatel zdůrazňuje, že žalovaná měla možnost si sporné akcie i sporné podílové listy obstarat; sama skutečnost, že ke dni uzavření kupní smlouvy, resp. vydání rozhodnutí soudu prvního stupně nebyla jejich vlastnící, nemá vliv ani na platnost uzavřené smlouvy, ani na vykonatelnost petitu žaloby.

11. V této souvislosti dovolatel poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1335/2005, jehož závěry se podle přesvědčení dovolatele plně prosadí i v projednávané věci.

12. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to pro zodpovězení dovolatelem otevřené otázky, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí závisí a jež dosud nebyla – pro poměry právní úpravy účinné od 1. ledna 2014 – v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

15. S ohledem na datum uzavření kupní smlouvy je pro posouzení dovoláním otevřené otázky rozhodný (jak správně uzavřel odvolací soud) zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

16. Podle § 574 o. z. je na právní jednání třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.

Podle § 580 odst. 2 o. z. je neplatné právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného.

Podle § 588 o. z. soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně příčí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

č. 65

Podle § 1760 o. z. skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.

Podle § 2006 o. z., stane-li se dluh po vzniku závazku nesplnitelným, zaniká závazek pro nemožnost plnění. Plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době (odstavec první). Nemožnost plnění prokazuje dlužník (odstavec druhý).

17. Již při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 Nejvyšší soud opakovaně dovodil, že předcházejí-li obligační účinky kupní smlouvy účinkům věcněprávním (tj. nabytí vlastnictví kupujícím), prodávající nemusí být v době uzavření kupní smlouvy vlastníkem prodávané věci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sen. zn. 29 ICdo 42/2015, uveřejněný pod č. 33/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, a rozhodnutí v něm citovaná).

18. V (dovolatelem přiléhavě citovaném) rozsudku sp. zn. 29 Odo 1335/2005 pak Nejvyšší soud vysvětlil, že předpokladem platnosti smlouvy o úplatném převodu cenných papírů není, aby prodávající byl v době uzavření smlouvy vlastníkem cenných papírů, k jejichž prodeji se zavazuje, resp. aby byla tato skutečnost pro kupujícího seznatelná. Důvodem neplatnosti takové smlouvy by ve smyslu § 37 odst. 2 obč. zák. mohla být pouze objektivní nemožnost plnění (např. kdyby převáděné akcie vůbec neexistovaly, popř. nikoliv v počtu, který by se prodávající zavázal převést).

19. S účinností od 1. 1. 2014 zákonodárce výslovně upravil důsledky nedostatku oprávnění strany smlouvy (v okamžiku uzavření smlouvy) nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, pro platnost takové smlouvy v § 1760 o. z.

20. Jde-li o kupní smlouvu, pak na rozdíl od výše popsaných závěrů, přijímaných za účinnosti předchozího občanského zákoníku, není nadále významné, zda kupující nabývá vlastnické právo již samotnou smlouvou, anebo (až) v důsledku další právní skutečnosti (modu). Nově upravené pravidlo obsažené v § 1760 o. z. totiž nerozlišuje, zda má smlouva (*titulus*) tzv. translační účinky, tj. zda se vlastnické právo k věci převádí již samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti (a *titulus* a *modus* splývají v jedno; srov. § 1099 o. z.), anebo zda je k nabytí vlastnického práva kupujícím (tj. ke splnění závazku prodávajícího umožnit kupujícímu nabytí vlastnické právo k věci, jež je předmětem koupě) nutné další právní jednání (*modus*). V obou případech platí, že skutečnost, že prodávající není ke dni uzavření

kupní smlouvy vlastníkem předmětu koupě, nečiní kupní smlouvu sama o sobě neplatnou pro počáteční nemožnost plnění ve smyslu § 580 odst. 2 a § 588 o. z.

21. Přestože absence oprávnění prodávajícího nakládat s předmětem koupě nemá (sama o sobě) vliv na platnost kupní smlouvy, má (může mít) význam pro posouzení, zda dojde k věcněprávním účinkům smlouvy (zda se kupující stane vlastníkem předmětu koupě).

22. V odborné literatuře srov. shodně MELZER, F., PIECHOVICZOVÁ, L. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář Svazek III, § 419–654, Praha: Leges, 2014, s. 731 a 732, HULMÁK, M. in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 197 až 199, či PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520). Wolters Kluwer, Praha, 2014, s. 87 a 88.

23. Nejvyšší soud pak nemá žádné pochybnosti o tom, že převede-li prodávající po uzavření kupní smlouvy předmět koupě na třetí osobu, nestává se (zásadně) závazek kupujícího převzatý kupní smlouvou (umožnit kupujícímu nabytí vlastnické právo k věci, jež je předmětem koupě) pouze z tohoto důvodu nesplnitelným ve smyslu § 2006 o. z. a nezaniká pro (následnou) nemožnost plnění. To platí tím spíše, jde-li o věci druhově určené.

24. V projednávané věci se žalovaná měla zavázat kupní smlouvou převést na dovolatele zaknihované cenné papíry (sporné akcie a sporné podílové listy); kupní smlouva představuje právní důvod (*titulus*) pro nabytí vlastnického práva, právní skutečnost, s níž zákon spojuje nabytí vlastnického práva (*modus*), představuje zápis na účet vlastníka, popř. na účet zákazníků (§ 1104 odst. 1 a 2 o. z.).

25. Obecně platí, že prodávající je povinen splnit svůj (kupní smlouvou převzatý) závazek odevzdat věc, která je předmětem koupě, kupujícímu a umožnit mu nabytí vlastnické právo k ní (srov. § 2079 odst. 1 o. z.); není-li jejím vlastníkem, je povinen si ji opatřit, popř. jinak zajistit splnění svého (kupní smlouvou převzatého) závazku. Důsledky prodlení dlužníka s plněním dluhu upravují § 1968 a násl. o. z., důsledky případné změny okolností a tzv. hospodářské nemožnosti plnění pak § 1764 až 1766 o. z.

26. Převzala-li žalovaná kupní smlouvou závazek umožnit dovolateli nabytí vlastnické právo ke sporným akciím a sporným podílovým listům, je povinna jej splnit; nevlastní-li tyto zaknihované cenné papíry (proto, že je prodala před uzavřením, resp. po uzavření kupní smlouvy třetím osobám), je povinna si je opatřit, popř. jinak zajistit splnění svého (kupní smlouvou převzatého) závazku.

27. Nejvyšší soud proto uzavírá, že kupní smlouva není (v rozsahu, v němž se žalovaná zavázala převést na dovolatele sporné akcie) od počátku neplatná jen proto, že žalovaná nebyla v okamžiku jejího uzavření vlastníci sporných akcií, a její závazek převést na dovolatele sporné podílové listy nezanikl jen proto, že

je převedla (po uzavření smlouvy) na třetí osobu. Proto nelze ani dovozovat, jak to učinil odvolací soud, že se dovolatel domáhá (jde-li o sporné podílové listy) nemožného plnění a žalobě z tohoto důvodu nelze vyhovět.

č. 65

28. Nejvyšší soud nemůže v této souvislosti nevyjádřit podiv nad způsobem, jakým se odvolací soud „vypořádal“ s argumentací dovolatele poukazující na závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1335/2005 (srov. výše).

29. Z ustálené judikatury Ústavního i Nejvyššího soudu se podává, že soud není povinen budovat vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jeho závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, či usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 3122/09, anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010). Nicméně odmítnutí závěrů Nejvyššího soudu jen proto, že jsou „obsaženy pouze v odůvodnění“ a že se neodrážejí v tzv. právní větě, není v žádném případě racionálním a logickým argumentem. Právní závěry každého (nejen Nejvyššího) soudu jsou obsaženy právě v odůvodnění rozhodnutí (srov. § 157 odst. 2 o. s. ř.). Tzv. právní věta (ať už ji vytváří soud, či jsou jejími autory soukromé subjekty) není součástí rozhodnutí; představuje toliko stručné shrnutí právních závěrů, které tvůrce právní věty považoval v odůvodnění rozhodnutí za nejdůležitější, a slouží ke snazší orientaci v judikatuře (srov. podrobněji např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 9. 2008, sp. zn. 2 As 57/2008, uveřejněný pod č. 1722/2008 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, či v literatuře BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 185 a násl.). Skutečnost, že se některé ze závěrů Nejvyššího soudu nepromítají do tzv. právní věty (bez ohledu na to, kdo ji vytváří), samozřejmě neznamená, že tyto závěry lze bez dalšího (jen proto, že nebyly autorem tzv. právní věty zohledněny) opomíjet.

30. Jelikož odvolací soud nevyřešil dovoláním otevřenou otázku správně a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl žalobcem uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohl obstát rozsudek odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

31. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud i soud prvního stupně závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 66

č. 66

Náhrada škody, Náhrada za ztrátu na výdělku

§ 2917 o. z., § 100 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., § 101 zákona č. 361/2003 Sb.

Jestliže zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ani jiný právní předpis, neobsahuje zvláštní právní úpravu regresního vztahu mezi přímým škůdcem a státem jakožto tím, kdo je povinen k náhradě škody, může se stát (Česká republika prostřednictvím příslušného bezpečnostního sboru) domáhat postihu vůči takovému škůdci za použití obecné úpravy regresu podle § 2917 o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2018, sp. zn. 25 Cdo 5551/2017, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.5551.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 7. 2017, sp. zn. 19 Co 810/2017, a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 3. 2017, sp. zn. 30 C 390/2016, a věc vrátil Okresnímu soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 17. 3. 2017, č. j. 30 C 390/2016-125, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení částky 1 177 968 Kč s příslušenstvím, kterou vyplatila za dobu od července 2014 do června 2016 jako náhradu za ztrátu na služebním příjmu po skončení neschopnosti příslušníka Policie ČR ke službě v důsledku služebního úrazu utrpěného při dopravní nehodě způsobené žalovanou, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Aniž by soud prvního stupně prováděl ve věci dokazování, dospěl k závěru, že žalovaný nárok nelze uplatnit z titulu náhrady škody, neboť není dána příčinná souvislost mezi nehodou a vyplaceným plněním, jelikož náhradu za ztrátu na služebním příjmu žalobkyně hradila dle § 100 odst. 1 a § 101 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „zákon č. 361/2003 Sb.“ nebo „zákon o služebním poměru“), tedy ze zákonné povinnosti bez ohledu na to, zda neschopnost příslušníka policie ke službě vznikla protiprávním jednáním třetí osoby. Pokud vznikne někomu škoda a zvláštní zákon stanoví povinnost státu nahradit tuto škodu namísto škůdce, může tuto náhradu dle soudu prvního stupně

č. 66

stát následně požadovat po škůdci pouze z titulu regresního nároku. Zákon o služebním poměru však takový regresní nárok neupravuje a nelze jej dovodit ani z § 440 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), jelikož toto ustanovení nedopadá na toho, kdo odpovídá za škodu bez zřetele na zavinění. Navíc jej nelze aplikovat v rámci služebního poměru policisty, který je typickým poměrem státně zaměstnaneckým, tedy veřejnoprávním. Soud prvního stupně má dále za to, že nárok nelze uplatnit ani z titulu bezdůvodného obohacení, neboť žalobkyně neplnila bez právního důvodu za žalovanou její povinnost, ale plnila vlastní povinnost na základě zákona o služebním poměru.

2. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 27. 7. 2017, č. j. 19 Co 810/2017-144, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Dovodil, že soud prvního stupně postupoval správně, neboť v dané věci nelze aplikovat již neplatnou právní úpravu obsahující regresní nárok, a to § 102 odst. 1 zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR, současný zákon o služebním poměru již možnost regresního nároku neobsahuje, přičemž se zřejmě nejedná o neúmyslnou mezeru v zákoně, nýbrž jde spíše o úmysl zákonodárce. Aplikace jiného veřejnoprávního předpisu obsahujícího regresní nárok, a to § 130 odst. 1 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, (dále jen „zákon o vojácích z povolání“) by v daném případě představovala ve veřejném právu nežádoucí analogii iuris. Odvolací soud dále konstatuje, že na danou věc by vzhledem k přechodným ustanovením nedopadal § 440 obč. zák., nýbrž § 2917 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), který však nelze v dané věci aplikovat. Dle něj totiž obecný regres svědčí pouze tomu, kdo hradí škodu způsobenou jinou osobou, avšak tato povinnost musí být dána ustanoveními občanského zákoníku, nikoliv zákonem o služebním poměru jakožto veřejnoprávním předpisem. Za správné pak odvolací soud označil závěry soudu prvního stupně, že uplatněný nárok nemá oporu v ustanoveních o náhradě škody ani o bezdůvodném obohacení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že otázka, na jejímž řešení závisí rozhodnutí soudu, nebyla dosud rozhodovací praxí Nejvyššího soudu řešena. Uvedla, že z důvodové zprávy k zákonu o služebním poměru nic nenasvědčuje tomu, že ustanovení o regresu bylo vypuštěno záměrně. Dle dovolatelky je sice pravdou, že náhrada za ztrátu na služebním příjmu po skončení neschopnosti příslušníka policie ke službě je vyplácena ze zákona, je však obtížně představitelné, že by se Česká republika vzdala možnosti uplatnit regres tam, kde je znám původce škody na zdraví, kterým často bývá pachatel trestného činu. Má za to, že jistě nebylo a není ve společenském zájmu ušetřit

takovou osobu od ekonomických dopadů jejího protiprávního jednání a už vůbec ne přesunout tyto dopady cestou státního rozpočtu na daňového poplatníka. Poukazuje na skutečnost, že zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů i zákon o vojácích z povolání se týká ozbrojených bezpečnostních sborů státu a není důvod pro rozdílný přístup k možnosti regresních nároků u vojáků a policistů. Dovojuje, že s ohledem na chybějící právní úpravu regresu v zákoně o služebním poměru by se měla analogicky použít úprava obsažená v zákoně o vojácích z povolání. Navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 66

III.

Přípustnost dovolání

4. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. a z čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (dále též jen „o. s. ř.“).

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání žalobkyně bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení dovolacím soudem dosud neřešené právní otázky existence nároku státu na úhradu částek vyplacených na náhradě za ztrátu služebního příjmu policisty proti osobě, která způsobila neschopnost policisty ke službě. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci, které lze uplatnit jako důvod dovolání [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.], může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Vzhledem k § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se věc posuzuje (mimo jiné) podle tohoto zákona, neboť rozhodné okolnosti (vyplacení náhrady služebního příjmu) nastaly po nabytí účinnosti citovaného zákona, tj. po 1. 1. 2014.

8. Podle § 2917 o. z., kdo je povinen k náhradě škody způsobené jinou osobou, má proti ní postih.

9. Podle § 100 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb. bezpečnostní sbor odpovídá příslušníkovi za škodu způsobenou služebním úrazem.

10. Podle § 101 zákona č. 361/2003 Sb. příslušník, který utrpěl služební úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání, má nárok na a) náhradu za ztrátu

na služebním příjmu, b) náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, c) náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, d) jednorázové odškodnění, e) náhradu věcné škody.

č. 66

11. Ustanovení § 2917 o. z. zakládá obecný regresní nárok (nejde o přímý nárok na náhradu újmy) tomu, kdo z titulu své odpovědnosti za škodu nahradil poškozenému škodu, proti osobě, která vznik této škody způsobila. Předpokladem vzniku regresního nároku podle citovaného ustanovení není, že povinnost k náhradě škody vyplývá z občanského zákoníku, může tedy vyplývat i z jiných právních předpisů, např. (jako v dané věci) ze zákona o služebním poměru.

12. Postih (regres) podle tohoto ustanovení může být úspěšně uplatněn za předpokladu, že poškozenému byla škoda skutečně nahrazena tím, kdo mu za ni odpovídá, a vznikla v příčinné souvislosti s jednáním přímého (skutečného) škůdce, tj. jsou-li splněny předpoklady povinnosti přímého škůdce k náhradě škody podle občanského zákoníku. Dále platí, že je-li v zákoně zvláštní právní úprava vztahu mezi přímým škůdcem a tím, kdo je povinen k náhradě jím způsobené újmy, vylučuje tato zvláštní úprava použití § 2917 o. z.

13. V daném případě byla poškozenému příslušníkovi Policie ČR, jenž utrpěl služební úraz při dopravní nehodě způsobené žalovanou, dovolatelkou nahrazena ztráta na služebním příjmu z titulu její objektivní odpovědnosti za škodu ve smyslu § 100 odst. 1 a § 101 zákona o služebním poměru. Dovolatelka následně uplatňuje postih proti žalované, která vznik této škody údajně způsobila (soudy prozatím vycházely z žalobních tvrzení, neprováděly dokazování).

14. Jestliže zákon č. 361/2003 Sb. ani jiný právní předpis neobsahuje zvláštní právní úpravu regresního vztahu mezi přímým škůdcem a státem jakožto tím, kdo je povinen k náhradě škody, může se stát (Česká republika prostřednictvím příslušného bezpečnostního sboru) domáhat postihu vůči takovému škůdci za použití obecné úpravy regresu podle § 2917 o. z. Toto ustanovení zakládá soukromoprávní vztah, ve kterém stát vystupuje jako právnická osoba (k tomu srov. § 6 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů) v rovném postavení s druhou stranou tohoto soukromoprávního vztahu, nikoliv jako orgán veřejné moci, který by z pozice nadřízenosti autoritativně rozhodoval o právech a povinnostech druhé strany právního vztahu. Neuplatní se zde proto veřejnoprávní princip legality (srov. čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky), a není proto třeba, aby stát byl k uplatnění regresního nároku oprávněn či zmocněn veřejnoprávním předpisem. Na věci nic nemění ani skutečnost, že povinnost státu (bezpečnostního sboru) k plnění poškozenému policistovi vznikla v důsledku objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou policistovi při výkonu služby a že tato povinnost vyplývá z veřejného práva.

15. Lze dodat, že i regresní nárok obsažený v § 102 odst. 1 již neplatného zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR, byl právní

úpravou soukromého práva (byť obsaženou ve veřejnoprávním předpisu), neboť zakládal soukromoprávní vztah státu a třetí osoby stojící mimo veřejnoprávní, státně zaměstnanecký služební poměr. Jednalo se o zvláštní (speciální) soukromoprávní úpravu regresu k úpravě obecné, obsažené v občanském zákoníku, a to úpravu vlastně nadbytečnou, a zřejmě právě z tohoto důvodu v pozdější právní úpravě služebního poměru policistů vypuštěnou.

č. 66

16. Lze rovněž přisvědčit dovolatelce, že není žádného rozumného důvodu a odporovalo by zásadám rovnosti subjektů soukromého práva a konzistence právního řádu, aby v případě poškození zdraví vojáka stát vůči přímému škůdci regres měl, zatímco v případě poškození zdraví policisty regres neměl. Stejně tak nelze nalézt přesvědčivé argumenty pro závěr, že rozsah odpovědnosti škůdce, který ublížil na zdraví tomu, kdo není policistou, je širší, než rozsah odpovědnosti toho, kdo ublížil na zdraví příslušníku policie.

17. Aniž by bylo zapotřebí zabývat se dalšími námitkami dovolatelky, je z již uvedeného zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Protože je uplatněný dovolací důvod naplněn, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a jelikož důvody, pro které bylo toto rozhodnutí zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 67

Č. 67

Bytové družstvo, Byty družstevní

§ 23 zákona č. 72/1994 Sb., § 24 zákona č. 72/1994 Sb., § 1188 odst. 1 o. z., § 3 zákona č. 311/2013 Sb., § 61 odst. 1 obch. zák.

Při určení výše vypořádacího podílu bytové družstvo zásadně musí přihlédnout k obvyklé (tržní) hodnotě členského podílu bývalého člena družstva tak, aby mezi touto hodnotou a vyšší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 27 Cdo 5168/2017, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.5168.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 13 Co 391/2016, a rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 13 C 584/2015, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce, jako věřitel P. K. (dále jen „povinný“), se poddlužnickou žalobou domáhá na žalovaném (dále jen „bytové družstvo“), jako dlužníku povinného, zaplacení částky 1 800 000 Kč s příslušenstvím. Ta představuje pohledávku povinného, která mu měla vzniknout jako právo na výplatu (zbylé části) vypořádacího podílu poté, kdy v důsledku exekuce postihující jeho členská práva a povinnosti (dále též „členský podíl“) zanikla jeho účast v bytovém družstvu.

2. Okresní soud Plzeň-město rozsudkem ze dne 24. 8. 2016, č. j. 13 C 584/2015-339, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Povinný byl od 7. 7. 1980 členem bytového družstva.

[2] Bytové družstvo přenechalo povinnému do užívání čtyřpokojový byt (dále jen „byt“, v domě, v katastrálním území B., v obci P. (dále jen „dům“).

[3] Povinný uhradil bytovému družstvu:

- základní členský vklad ve výši 3 000 Kč,
- peněžní plnění „členského podílu“ ve výši 31 400 Kč a
- příspěvek do fondu rozvoje bytového družstva ve výši 400 Kč.

[4] Za dobu svého členství splatil povinný na jistinu úvěru poskytnutého peněžním ústavem k výstavbě domu celkem 48 293 Kč.

[5] Pravomocným rozhodnutím Okresního soudu Plzeň-město ze dne 12. 3. 1996, sp. zn. 10 C 1/96, uložil soud povinnému, aby žalobci zaplatil 600 000 Kč spolu s příslušenstvím ve výši 16 % ročně z 600 000 Kč od 21. 11. 1995 do zaplacení a náhradu nákladů řízení ve výši 29 460 Kč (dále jen „vykonatelné rozhodnutí nalézacího soudu“).

[6] Protože povinný dobrovolně nesplnil, co mu ukládalo vykonatelné rozhodnutí nalézacího soudu, podal žalobce návrh na zahájení exekučního řízení, které je vedeno u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 73 Nc 54/2002 (dále jen „exekuce“).

[7] Provedením exekuce byl usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 24. 4. 2002, č. j. 73 Nc 54/2002-11, pověřen soudní exekutor JUDr. J. D. (dále jen „soudní exekutor“).

[8] Soudní exekutor vydal 13. 4. 2005 exekuční příkaz, jímž postihl členská práva a povinnosti povinného v bytovém družstvu (dále jen „exekuční příkaz“); v době vydání exekučního příkazu činila exekvovaná pohledávka 1 829 177,70 Kč.

[9] V důsledku vydání exekučního příkazu zaniklo členství povinného v bytovém družstvu.

[10] Zánikem členství povinného v bytovém družstvu mu vzniklo právo na výplatu vypořádacího podílu (dále jen „vypořádací podíl“).

[11] Podle čl. 14 odst. 1 stanov bytového družstva (dále jen „stanovy“) majetkovou účast člena – nájemce družstevního bytu (nebytového prostoru) bytového družstva tvoří členský vklad (tj. základní členský vklad) a „členský podíl“, který se zhodnocuje o splacenou část úmoru úvěru, poskytnutého peněžním ústavem na výstavbu „družstevního objektu“.

[12] Podle čl. 24 odst. 1 písm. b) stanov se vypořádací podíl rovná účetní hodnotě majetkové účasti člena v bytovém družstvu. U nájemce (bývalého člena, jemuž bytové družstvo přidělilo byt nebo nebytový prostor podle čl. 26 stanov) se vypořádací podíl rovná základnímu členskému vkladu (čl. 14 odst. 2 stanov), „členskému podílu“ (čl. 14 odst. 1 stanov) a dodatečnému členskému vkladu.

[13] Bytové družstvo vyplátilo soudnímu exekutorovi jako vypořádací podíl povinného 76 860,59 Kč, tj. částku, která je rovna součtu členského vkladu povinného (po odpisech) a splacené jistiny úvěru, který byl poskytnut na výstavbu domu (dodatečný členský vklad nebyl vybírán).

[14] Podle posudku znalce Ing. D. Š. (dále jen „posudek znalce“) činila účetní hodnota majetkové účasti povinného v bytovém družstvu při zániku jeho účasti 14 098 Kč.

[15] Bytové družstvo prodalo 1. 11. 2007 byt (a jemu odpovídající podíl na společných částech domu) společnosti Ja-Vo s. r. o. za 662 139 Kč.

[16] Společnost Ja-Vo s. r. o. prodala 16. 5. 2008 byt (a jemu odpovídající podíl na společných částech domu) T. G. za 2 120 000 Kč.

[17] Povinný 31. 3. 2011 zemřel.

č. 67

4. Soud prvního stupně uvedl, že (zjištěný) skutkový stav je mezi účastníky nesporný. Pro výsledek řízení je určující výhradně posouzení otázky výpočtu vypořádacího podílu; přesněji toho, zda má být při výpočtu vypořádacího podílu zohledněna tržní hodnota členských práv a povinností (členského podílu) povinného v bytovém družstvu.

5. Soud konstatoval, že stanovy obsahují výslovnou úpravu určení vypořádacího podílu, a proto nelze použít obecná zákonná pravidla.

6. Podle stanov se výše vypořádacího podílu u členů, jimž bytové družstvo přidělilo byt nebo nebytový prostor, rovná součtu základního členského vkladu, „členského podílu“ a dodatečného členského vkladu. Obsah pojmu „členský podíl“ stanovy nedefinují, a proto soud vyšel z § 61 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), podle něhož se podíl oceňuje mírou účasti člena bytového družstva na čistém obchodním majetku bytového družstva připadající na jeho členská práva a povinnosti. Tímto oceněním je podle přesvědčení soudu ocenění účetní hodnoty majetkové účasti člena bytového družstva (nikoli hodnoty tržní).

7. Jestliže tedy bytové družstvo vyplatilo žalobci (resp. soudnímu exekutorovi) 76 860,59 Kč, pak ze svého majetku vydalo víc, než kolik činil součet základního členského vkladu povinného a účetní hodnoty jeho majetkové účasti stanové posudkem znalce (zhodnocené o úmor úvěru).

8. Návrh na vypracování znaleckého posudku, kterým by byla určena tržní hodnota členského podílu povinného, soud zamítl. Měl totiž za to, že tržní hodnota členského podílu pro posouzení projednávané věci není podstatná.

9. K odkazům žalobce na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000, a usnesení ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 30 Cdo 791/2004, soud vyložil, že tato rozhodnutí v poměrech projednávané věci nelze aplikovat, neboť dopadají na skutkově odlišné případy.

10. Soud nepřisvědčil ani argumentaci žalobce, podle níž se bytové družstvo bezdůvodně obohatilo na účet povinného, neboť zánikem členství povinného odpadla povinnost bytového družstva bezúplatně převést byt do vlastnictví povinného, čímž bytové družstvo získalo (následným prodejem bytu) finanční prostředky, které mohly (měly) připadnout povinnému.

11. K této námitce žalobce soud uvedl, že vypořádací podíl a cena dosažená za prodej družstevního bytu jsou „nesouměřitelné kategorie“, neboť je třeba vzít v úvahu, že povinný byl toliko nájemcem bytu (nikoli jeho vlastníkem). Zánikem členství povinného zanikla také práva povinného vyplývající z nájemního vztahu a bytové družstvo s bytem „naložilo, jak uznalo za vhodné“.

12. K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 28. 3. 2017, č. j. 13 Co 391/2016-357, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a zavázal žalobce k náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

13. Odvolací soud se zcela ztotožnil s právním posouzením věci soudem prvního stupně.

14. Souhlasil s tím, že pro stanovení výše vypořádacího podílu je v projednávané věci rozhodující úprava stanov, i s tím, že nedefinují-li stanovy pojem „členský podíl“ (od něž se výše vypořádacího podílu odvíjí), je třeba vyjít z úpravy § 61 odst. 1 obch. zák. Přitakal také názoru, podle něhož má ocenění míry účasti povinného na čistém obchodním majetku bytového družstva vycházet z účetních hodnot, a že vyplatilo-li bytové družstvo žalobci (resp. soudnímu exekutorovi) 76 860,59 Kč, vydalo ze svého majetku víc, než kolik činila hodnota vypořádacího podílu.

15. Ohledně tvrzeného bezdůvodného obohacení odvolací soud konstatoval, že bytové družstvo se „v žádném případě“ bezdůvodně neobohatilo, a to z důvodů „podrobně popsanych soudem prvního stupně,“ na něž odkázal.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), máje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena (popřípadě otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu).

17. Podle obsahu dovolání jde o otázku, zda má být při výpočtu vypořádacího podílu bývalého člena bytového družstva, s jehož členským podílem bylo spojeno právo nájmu družstevního bytu, zohledněna skutečná (tržní) hodnota jeho někdejšího členského podílu.

18. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Brojí přitom nejen proti tomu, že odvolací soud vyšel při výpočtu výše vypořádacího podílu povinného z účetní hodnoty členského podílu, ale také proti tomu, že odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku bezdůvodného obohacení.

19. Dovolatel tvrdí, že hodnota členského podílu povinného měla být pro účely zjištění výše vypořádacího podílu stanovena jako cena obvyklá (tedy tržní, nikoli „účetní“), což platí tím spíše, že stanovy pojem „členský podíl“ nedefinují. Soudy však návrh na vypracování znaleckého posudku, který by určoval tržní hodnotu podílu, opakovaně zamítly.

20. V této souvislosti dovolatel poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 224/98, jehož prostřednictvím zpochybňuje závěry soudů

č. 67

nižších stupňů o tom, že nelze vyjít z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 2428/2000 a usnesení sp. zn. 30 Cdo 791/2004. Ačkoli dovolatel připouští, že formálně vzato šlo v obou naposledy jmenovaných rozhodnutích o odlišný skutkový stav, musí být zde deklarované principy použitelné i ve vztahu k výpočtu vypořádacího podílu člena bytového družstva, jehož účast zanikla vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností (po právní moci usnesení o nařízení exekuce).

21. Dovolatel odkazuje také na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005, a usnesení ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011, k nimž uvádí, že odvolací soud nepřihlédl k „hrubému nepoměru“ mezi účetní hodnotou čistého obchodního majetku bytového družstva a jeho skutečnou (tržní) hodnotou.

22. Mimo to dovolatel konstatuje, že „doplácí na tehdejší nešťastnou právní úpravu“, neboť byla-li by majetková účast povinného v bytovém družstvu postižena exekucí dnes, „došlo by k dražbě“ (§ 320ab o. s. ř.) a žalobci by se dostalo upokojení ve výši tržní ceny členského podílu povinného.

23. K argumentaci ohledně bezdůvodného obohacení dovolatel uvádí, že pokud soudy stanovily hodnotu členského podílu „v účetních cenách“, došlo na straně družstva k bezdůvodnému obohacení. Proti právu na vypořádací podíl totiž stálo právo povinného, aby na něj bytové družstvo bezplatně převedlo vlastnické právo k bytu. Kdyby účast povinného v bytovém družstvu nezanikla, stal by se byt vlastnictvím povinného. Zánikem jeho členství však bytové družstvo získalo do svého „nezatíženého vlastnictví“ (proti výplatě vypořádacího podílu ve výši 76 860,59 Kč) byt v hodnotě nejméně dva miliony korun.

24. Bytové družstvo ve vyjádření k dovolání uvádí, že dovolatel po celou dobu řízení zaměňuje pojmy vypořádací a členský podíl. Zatímco u členského podílu má smysl hovořit o tržní ceně, neboť jde o souhrn práv a povinností mezi bytovým družstvem a jeho členem (jenž může zahrnovat i právo nájmu družstevního bytu), vypořádací právo již „poukázku na byt“ nepředstavuje a jde toliko o finanční vypořádání dřívějšího vztahu bytového družstva a jeho bývalého člena.

III.

Přípustnost dovolání

25. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky dovoláním otevřené, v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené, a sice zda má být při výpočtu vypořádacího podílu bývalého člena bytového družstva, s jehož členským podílem bylo spojeno právo nájmu družstevního bytu, zohledněna skutečná (tržní) hodnota jeho někdejšího členského podílu.

IV. Důvodnost dovolání

č. 67

26. Nejvyšší soud předesílá, že soudy nižších stupňů se nijak nezabývaly zjištěním dne, k němuž účast povinného v bytovém družstvu zanikla (ze skutkových zjištění neplyne, zda byl exekuční příkaz vydán po právní moci usnesení o nařízení exekuce). I přesto je vzhledem ke dni vydání exekučního příkazu (13. 4. 2005) zřejmé, že pro věc rozhodná jsou § 61 odst. 1, § 221 odst. 2, § 230, § 231 odst. 1 a § 233 obch. zák. ve znění zákona č. 554/2004 Sb., dále pak § 320 odst. 1 a § 320a o. s. ř. ve znění zákona č. 59/2005 Sb.

27. Podle § 61 odst. 1 věta třetí obch. zák. se pro účely tohoto zákona oceňuje podíl mírou účasti společníka na čistém obchodním majetku společnosti, jež připadá na jeho podíl, nestanoví-li zákon jinak.

Podle § 221 odst. 2 obch. zák. je družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, družstvem bytovým.

Podle § 230 věty první obch. zák. převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu na základě dohody nepodléhá souhlasu orgánů družstva.

Podle § 231 odst. 1 obch. zák. členství zaniká písemnou dohodou, vystoupením, vyloučením, prohlášením konkursu na majetek člena, zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku člena, pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností, vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce nebo zánikem družstva.

Podle § 233 obch. zák. při zániku členství za trvání družstva má dosavadní člen nárok na vypořádací podíl (první odstavce).

Vypořádací podíl se určí poměrem splaceného členského vkladu dosavadního člena násobeného počtem ukončených roků jeho členství k souhrnu splacených členských vkladů všech členů násobených ukončenými roky jejich členství (druhý odstavce).

Pro určení vypořádacího podílu je rozhodný stav vlastního kapitálu družstva podle účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo. Při určování výše vypořádacího podílu se nepřihlíží ke kapitálu, jenž je v nedělitelném fondu, a jestliže to vyplývá ze stanov, i v jiných zajišťovacích fondech. Rovněž se nepřihlíží k vkladům členů s kratším než ročním členstvím přede dnem, k němuž se řádná účetní závěrka sestavuje (třetí odstavce).

Nárok na vypořádací podíl je splatný uplynutím tří měsíců od schválení účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo. Nárok na podíl na zisku vzniká jen za období trvání členství (čtvrtý odstavce).

Ustanovení odstavců 2 až 4 se použijí, jen pokud stanovy neurčují jinak (pátý odstavce).

Podle § 320 odst. 1 o. s. ř. výkon rozhodnutí lze nařídit postižením jiného práva než mzdy, peněžité pohledávky nebo nároku uvedeného v § 299, jde-li o právo,

které má majetkovou hodnotu a které není spojeno s osobou povinného a je převoditelné na jiného.

Podle § 320a o. s. ř., zaniká-li nařízením výkonu rozhodnutí podle § 320 odst. 1 účast povinného v obchodní společnosti nebo v družstvu nebo zrušuje-li se tím obchodní společnost, postihuje výkon rozhodnutí pohledávku povinného z práva na vypořádací podíl, popřípadě z práva na podíl na likvidačním zůstatku (odstavec první).

č. 67

Na výkon rozhodnutí pro pohledávku z práva na vypořádací podíl, popřípadě z práva na podíl na likvidačním zůstatku, se obdobně použijí § 312 odst. 2, § 313 až 316 (odstavec druhý).

28. V poměrech společnosti s ručením omezeným (v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013) Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005, formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož neurčí-li společenská smlouva způsob vypořádání, musí být vypořádání mezi společníky poctivé v tom smyslu, aby hodnota vypořádacího podílu společníka, jehož účast ve společnosti skončila (popřípadě právního nástupce takového společníka), odpovídala hodnotě majetku připadajícího na jeho obchodní podíl. Spolu s tím Nejvyšší soud uvedl, že plyne-li z účetní závěrky (anebo by z ní mělo při řádném zpracování plynout), že účetní hodnota čistého obchodního jmění společnosti je v hrubém nepochybně ke skutečné (tržní) hodnotě majetku společnosti, je k tomu třeba při stanovení vypořádacího podílu přihlídnout (srov. např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011).

29. V usnesení ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3610/2013, Nejvyšší soud doplnil, že poctivé vypořádání mezi společníky je obecným kritériem, jímž je soud povinen poměřovat všechny případy, ve kterých má být základem pro určení vypořádacího podílu hodnota vycházející z účetnictví společnosti (srov. např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2533/2014).

30. Uvedené závěry Nejvyšší soud vztáhl i na poměry (jiných než bytových) družstev, když v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2285/2008, uzavřel, že i vypořádání mezi družstvem a členem družstva (jehož členství za trvání družstva zaniklo) má být poctivé tak, aby hodnota vypořádacího podílu (vycházející z účetnictví) odpovídala hodnotě majetku připadajícího na jeho členský vklad.

31. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se dále podává, že práva a povinnosti spojené s členstvím v bytovém družstvu, označované též jako členský podíl, představují souhrn práv a povinností člena vůči bytovému družstvu vyplývajících z jeho majetkové účasti v bytovém družstvu. U členů družstev, s jejichž členskými podíly je spojeno i právo nájmu družstevního bytu, jsou členskými právy a povinnostmi jednak individuální práva a povinnosti určené stanovami vztahující se ke konkrétnímu bytu a jednak práva, která přísluší každému členu bytového družstva a nepřipínají se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru (srov. například

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 1378/2006, ze dne 26. 2. 2008, sp. zn. 29 Odo 1101/2006, ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1989/2011, ze dne 17. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3038/2011, ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2398/2010, ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 801/2013, nebo ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1147/2012, uveřejněné pod č. 7/2015 Sb. rozh. obč.). V praxi přitom platí, že s členským podílem v bytovém družstvu je zpravidla spojeno právo nájmu družstevního bytu (většina členů bytových družstev je tzv. bydlícími členy).

32. Členský podíl v bytovém družstvu je neomezeně převoditelný (§ 230 věta první obč. zák.). Členský podíl, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, představuje majetkovou hodnotu, se kterou se na „bytovém trhu“ běžně obchoduje, a je vnímán jako plnohodnotná alternativa k vlastnictví bytových jednotek (k povaze členství bydlících členů v bytovém družstvu srov. například nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/03). Proto zásadně platí, že (tržní) cena, kterou musí zájemce uhradit za převod členského podílu, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, řádově odpovídá cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky, které svými vlastnostmi odpovídají pronajímanému družstevnímu bytu.

33. Při zániku členství za trvání bytového družstva jinak než převodem nebo přiklepem v řízení o výkonu rozhodnutí (či exekuci) má dosavadní člen nárok na výplatu vypořádacího podílu (§ 233 odst. 1 obč. zák.), který je stanoven podle § 233 odst. 2 až 4 obč. zák., ledaže stanovy určují jinak (§ 233 odst. 5 obč. zák.).

34. S ohledem na základní účel bytových družstev a podstatu účasti v nich (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 21 Cdo 327/99, uveřejněné pod č. 12/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2004/2009, či opět usnesení sp. zn. 29 Cdo 2398/2010) má Nejvyšší soud za to, že požadavek poctivosti (spravedlnosti) vypořádání [dovozený judikaturou v případě zániku účasti spolčenika (člena) bez právního nástupce jak pro poměry společnosti s ručením omezeným, tak i pro poměry (jiného než bytového) družstva] se musí prosadit i v poměrech bytových družstev. Jinak řečeno, § 233 obč. zák. (jakož i příslušná ujednání stanov) je třeba vykládat tak, aby výsledná výše vypořádacího podílu odpovídala požadavku poctivosti (spravedlnosti).

35. V poměrech společnosti s ručením omezeným Nejvyšší soud dovodil, že požadavek poctivosti odpovídá, aby v případě výrazného nepoměru mezi výší vlastního kapitálu podle účetní závěrky a skutečnou (tržní) hodnotou čistého obchodního majetku bylo k této skutečnosti při výpočtu vypořádacího podílu přihlédnuto. Stejný závěr pak učinil i pro jiná než bytová družstva (srov. judikaturu citovanou výše).

36. Pro poměry bytových družstev však s ohledem na rozdílnou tržní hodnotu jednotlivých členských podílů (zohledňující nejen aktuální majetkové poměry

č. 67

bytového družstva, ale i – a to zejména – stav, velikost a další vlastnosti konkrétního družstevního bytu, jehož nájem je spjat s daným členským podílem), jakož i s ohledem na některé okolnosti ovlivňující hodnotu majetku družstva (zejm. právo členů družstva na bezúplatný převod družstevního bytu do jejich vlastnictví dle § 23 a § 24 zákona č. 72/1994 Sb.) není podle přesvědčení Nejvyššího soudu vhodné poměřovat poctivost vypořádání mezi (bývalým) členem bytového družstva a tímto družstvem skutečnou (tržní) hodnotou čistého obchodního majetku družstva.

37. Povaze bytového družstva a účasti v něm naopak odpovídá, aby při posuzování poctivosti (spravedlnosti) vypořádání mezi bytovým družstvem a jeho bývalým členem bylo přihlédnuto ke skutečné (tržní) hodnotě členského podílu, o který bývalý člen družstva (v důsledku zániku jeho účasti) „přišel“.

38. Zanikne-li totiž členu bytového družstva účast, přijde o majetkovou hodnotu v podobě členského podílu, přičemž tuto hodnotu fakticky získá družstvo tím, že může s „uvolněným“ bytem volně (v souladu se zákonem a stanovami) nakládat – pronajmout jej jinému členovi družstva, přijmout nového člena družstva či byt za podmínek stanovených v § 239 odst. 4 písm. i) obch. zák. prodat (jak tomu ostatně bylo i v projednávané věci). V této souvislosti Nejvyšší soud opětovně zdůrazňuje, že jde o majetkovou hodnotu, s níž se na „bytovém trhu“ obchoduje za ceny řádově odpovídající cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky.

39. Výklad umožňující bytovému družstvu vyplatit členovi, jehož účast v družstvu zanikla, na vypořádací podíl částku představující zlomek skutečné (tržní) hodnoty jeho členského podílu a současně fakticky tuto hodnotu získat, považuje Nejvyšší soud za nepřijatelný (vedoucí ke zjevně nespravedlivým důsledkům).

40. Zájmy bytového družstva jsou přitom dostatečně chráněny tím, že s „uvolněným“ bytem může volně (v souladu se zákonem a stanovami) nakládat. Přitom platí, že stanovy družstva mohou podmínit vznik nájemního vztahu k „uvolněnému“ bytu splacením dalšího členského vkladu v odpovídající výši.

41. Nejvyšší soud proto uzavírá, že při určení výše vypořádacího podílu bytové družstvo zásadně musí přihlédnout ke skutečné (tržní) hodnotě členského podílu bývalého člena družstva tak, aby mezi touto tržní hodnotou a výší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly.

42. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že vyšel-li odvolací soud (jakož i soud prvního stupně) při určení výše vypořádacího podílu povinného výhradně z účetní hodnoty jeho členského podílu (aniž se zabýval tím, jaká byla v době zániku jeho členství skutečná – tržní – hodnota členského podílu povinného), je právní posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tudíž i nesprávné.

43. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl žalobcem uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizo-

val jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se zabýval dalšími námitkami dovolatele – rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejného důvodu také rozsudek soudu prvního stupně (podle § 243e odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

44. V průběhu dalšího řízení soud prvního stupně nepřehlédne, že poddlužnicou žalobou oprávněný neuplatňuje svou hmotněprávní pohledávku vůči poddlužníkovi, nýbrž jen své exekuční právo na uspokojení své pohledávky vůči povinnému. Z toho plyne, že uplatňování tohoto exekučního práva oprávněným je možné jen za trvání exekuce. Je-li exekuce pravomocně zastavena, končí tím exekuční právo oprávněného; soud ke skončení tohoto práva oprávněného musí přihlédnout z úřední povinnosti (srov. FIALA, J. Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí: exekuční spory. 1. vyd. Praha: Universita Karlova, 1972, s. 87). Rozhodnutí soudu, kterým bylo oprávněnému přiznáno na základě poddlužnické žaloby plnění proti poddlužníku, se pak stává neúčinným dnem, kterým byla zastavena exekuce příkázáním pohledávky, k níž oprávněnému vzniklo úkojné právo. Kdyby byl podle takového rozhodnutí nařízen proti poddlužníku výkon rozhodnutí (exekuce), musí být zastaven [§ 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř.] [DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2408].

45. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soud prvního stupně i pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 68

Č. 68

Insolvenční řízení, Insolvenční návrh, Promlčení

§ 109 odst. 3 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 173 odst. 4 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 402 obch. zák. ve znění do 31. 12. 2013, § 405 odst. 2 obch. zák. ve znění do 31. 12. 2013, § 648 o. z., § 652 o. z.

Pro účely posouzení, zda pohledávka nebo jiné právo věřitele, které bylo možno přihlásit do insolvenčního řízení, se promlčela nebo prekludovala, nelze vyloučit účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení ve smyslu ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona nebo účinek spojený podáním přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení ve smyslu ustanovení § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona jen proto, že insolvenční návrh byl následně odmítnut jako zjevně bezdůvodný; to platí bez zřetele k tomu, zda předmětné právo nebo pohledávku mohl uplatnit nebo uplatnil v insolvenčním řízení insolvenční navrhovatel, jehož insolvenční návrh byl odmítnut jako zjevně bezdůvodný, nebo jiný věřitel (lhostejno, v jakém vztahu je takový věřitel k insolvenčnímu navrhovateli).

Po skončení insolvenčního řízení „jiným“ rozhodnutím o insolvenčním návrhu (§ 142 insolvenčního zákona) se skončení promlčecí doby, která ohledně pohledávky z obchodního závazkového vztahu přihlášené do insolvenčního řízení začala běžet před 1. lednem 2014, řídí ustanovením § 405 odst. 2 obch. zák.; stejné ustanovení se použije i na skončení promlčecí doby ohledně pohledávky z obchodního závazkového vztahu, u které došlo ke stavení běhu promlčecí doby podle § 109 odst. 3 insolvenčního zákona, aniž ji věřitel přihlásil do insolvenčního řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1774/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.1774.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 96 Co 233/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 17. 4. 2015, sp. zn. 17 C 66/2014, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 9 k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 17. 4. 2015, č. j. 17 C 66/2014-41, Obvodní soud pro Prahu 9:

[1] Zamítl žalobu, kterou ze žalobce (HT F., s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (V. s. r. o.) zaplacení částky 93 139,60 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 21. 12. 2009 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 24 974,40 Kč (bod II. výroku).

2. Obvodní soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

[1] Žalobce (jako zhotovitel) uzavřel dne 10. 2. 2004 se žalovaným (jako objednatelem) smlouvu o dílo, jejímž předmětem bylo zhotovení drátko-betonových a železobetonových podlah, nájezdové rampy a objektové dilatace na určeném místě. Způsob určení ceny díla byl dohodnut částkou 658 Kč/m² (bez daně z přidané hodnoty) pro drátkobetonové podlahy, částkou 458 Kč/m² (bez daně z přidané hodnoty) pro železobetonové podlahy, částkou 728 Kč/m² (bez daně z přidané hodnoty) pro nájezdovou rampu a částkou 900 Kč/m² (bez daně z přidané hodnoty) pro objektovou dilataci.

[2] Žalobce předal dílo žalovanému bez vad a nedodělků 20. 12. 2004 a žalovaný mu uhradil na základě fakturované ceny díla ve výši 2 465 825,20 Kč (včetně daně z přidané hodnoty), splatné dne 10. 1. 2005, částku 2 362 219,10 Kč.

[3] Strany si ve smlouvě o dílo sjednaly záruční dobu v délce 60 měsíců a zádržné ve výši 5 % z ceny díla (bez daně z přidané hodnoty), které mělo být uvolněno (objednatelem) po uplynutí záruční doby.

[4] Žalobce (jako postupitel) uzavřel se společností HT W., s. r. o. (dále jen „společnost HT W.“) [jako postupníkem], dne 12. 12. 2012 smlouvu o postoupení pohledávky (dále jen „postupní smlouva“), jejímž předmětem byla část pohledávky žalobce vůči žalovanému na doplatek ceny díla z předmětné smlouvy o dílo ve výši 73 606,10 Kč (šlo o část zádržného v původní výši 103 606,10 Kč). Postoupení oznámil žalobce žalovanému podáním z 12. 12. 2012.

[5] U Městského soudu v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) bylo k insolvenčnímu návrhu společnosti HT W ze dne 15. 4. 2013 vedeno pod sp. zn. MSPH 99 INS 10443/2013 insolvenční řízení na majetek žalovaného. Insolvenční navrhovatel dokládal věcnou legitimaci k podání insolvenčního návrhu shora označenou (jemu postoupenou) pohledávkou ve výši 73 606,10 Kč.

[6] Usnesením ze dne 19. 4. 2013 (jde o usnesení č. j. MSPH 99 INS 10443/2013-A-10) insolvenční soud (mimo jiné) odmítl insolvenční návrh společnosti HT W pro zjevnou bezdůvodnost, s tím, že insolvenční navrhovatel podává opakovaně vadné insolvenční návrhy, a za podání zjevně bezdůvodného insolvenčního návrhu uložil společnosti HT W „pořádkovou pokutu“ ve výši 25 000 Kč. K odvolání společnosti HT W pak Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 20. 12. 2013 (jde o usnesení č. j. MSPH 99 INS 10443/2013, 2 VSPH 901/2013-A-20) mimo jiné potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o odmítnutí insolvenčního návrhu a ve výroku o uložení „pořádkové pokuty“.

[7] Podáním datovaným 14. 2. 2014 oznámila společnost HT W žalovanému, že proti jeho pohledávce vůči ní ve výši 10 466,50 Kč započítla svou pohledávku vůči němu ve výši 73 606,10 Kč, kterou nabyla na základě postupní smlouvy.

[8] Podle potvrzení ze dne 14. 2. 2014 se žalobce dohodl se společností HT W, že část pohledávky za dlužníkem ve výši 73 606,10 Kč, kterou žalobce postoupil společnosti HT W postupní smlouvou, bude žalobce (postupitel) dále vymáhat vůči dlužníku svým jménem na účet společnosti HT W (postupníka).

[9] Podáním datovaným 14. 12. 2014 vyzval žalobce žalovaného k zaplacení částky 93 139,60 Kč.

3. Na výše uvedeném základě dospěl obvodní soud k následujícím závěrům:
4. Záruční doba uplynula 20. 12. 2009, načež začala běžet čtyřletá promlčecí doba. Žaloba byla podána 7. 3. 2014, tedy po uplynutí oné promlčecí doby, přičemž žalovaný vznesl námitku promlčení. Žalobce však namítl, že zahájením insolvenčního řízení proti žalovanému (15. 4. 2013) se pozastavil běh promlčecí doby až do skončení insolvenčního řízení dne 13. 1. 2014 [§ 173 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)].
5. Smlouva o dílo založila mezi stranami obchodní závazkový vztah ve smyslu § 261 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“). V intencích § 402 odst. 1 obch. zák. je stavení promlčecí doby důsledkem toho, že věřitel učiní potřebné kroky, aby se domáhal svého práva v soudním řízení.
6. Ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona sice staví běh lhůt a § 173 insolvenčního zákona pak běh lhůty přerušuje, to však pouze za předpokladu, že nedošlo (jako v tomto případě) k odmítnutí (insolvenčního) návrhu. Na řízení u insolvenčního soudu je nutno pohlížet z hlediska přerušení a stavení lhůt ve vztahu k namítanému promlčení jako na řízení, které vůbec neproběhlo. Proto se nelze ztotožnit s obranou žalovaného, že insolvenční zákon je speciálním zákonem; tento zákon neobsahuje úpravu promlčení a následku v případě, že řízení skončí jinak než rozhodnutím ve věci samé (§ 405 odst. 1 obch. zák.). Předmětné

řízení tedy skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé a promlčecí doba nepřestala běžet. Byl-li tedy nárok uplatněn u obvodního soudu dne 7. 3. 2014, pak byl žalován nárok jistě promlčený a námitka promlčení je důvodná.

7. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 4. 11. 2015, č. j. 96 Co 233/2015-67:

[1] Potvrdil rozsudek obvodního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 12 487,20 Kč (druhý výrok).

8. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým stavem věci zjištěným obvodním soudem, načež dospěl po přezkoumání rozsudku obvodního soudu k následujícím závěrům:

9. Námitka promlčení vznesená žalovaným je vskutku důvodná. Žalobce měl nárok (respektive část nároku postoupeného společnosti HT W) na zaplacení zádržného uplatnit ve čtyřleté promlčecí době podle § 397 obch. zák. běžící od 21. 12. 2009; žaloba by tedy musela být podána nejpozději 21. 12. 2013, nikoli až 7. 3. 2014.

10. Ustanovení § 109 odst. 3 a § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona není možno na věc aplikovat právě vzhledem ke způsobu, jakým insolvenční soud rozhodl o insolvenčním návrhu společnosti HT W. V usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. 4. 2013 a v potvrzujícím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2013 byl insolvenční návrh posouzen jako zjevně bezdůvodný, s tím, že insolvenční navrhovatel podává insolvenční návrhy opakovaně zjevně v úmyslu zneužít insolvenční řízení k účelu, k němuž nemá sloužit, a že insolvenční navrhovatel a jím označený další věřitel (žalobce v tomto řízení) uplatňují jedinou pohledávku, jejíž část byla postoupena společnosti HT W, zjevně za účelem vytvoření mnohosti věřitelů.

11. Předmětný insolvenční návrh byl tedy odmítnut podle § 128a insolvenčního zákona a za takových okolností je třeba na insolvenční řízení hledět, jako by vůbec neproběhlo, z čehož plyne, že na běh promlčecí lhůty nemá v daném případě žádný vliv.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda se podle § 109 odst. 3 insolvenčního zákona stavěl ve prospěch dovolatele běh lhůt k uplatnění práv, která lze uplatnit pouze přihláškou, a zda se podle § 173 odst. 4 insolvenčního zákona tím, že dovolatel uplatnil při-

hlášku pohledávky u insolvenčního soudu, přerušil běh lhůty k promlčení nebo zániku jeho práva, v situaci, kdy insolvenční návrh podaný třetí osobou byl odmítnut pro zjevnou bezdůvodnost.

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud podle § 243d písm. b) o. s. ř. napadené rozhodnutí změnil ve smyslu jím podaného dovolání, případně aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

14. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že účinek předjímaný § 109 odst. 3 insolvenčního zákona a § 173 odst. 4 insolvenčního zákona se prosadí i tehdy, byl-li insolvenční návrh odmítnut pro zjevnou bezdůvodnost, takže námitka promlčení není důvodná.

15. Pravomocné rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu je nutno i v kontextu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu posuzovat jako rozhodnutí ve věci samé. Insolvenční zákon je speciálním zákonem ve vztahu k obchodnímu zákoníku a obsahuje vlastní úpravu promlčení a následků v případě, že řízení skončí rozhodnutím ve věci samé. Proto mají jeho ustanovení přednost před obecnými ustanoveními § 402 a § 405 obch. zák. Dovolatel má (tedy) za to, že v době od 15. 4. 2013 do 13. 1. 2014 neběžela promlčecí doba, takže žalobu podal (7. 3. 2014) před uplynutím promlčecí doby.

16. V dotčených souvislostech poukazuje dovolatel zejména na to, že insolvenční návrh podávala třetí osoba, která s ním nikdy nebyla jakýmkoli způsobem propojena. Jinými slovy, dovolatel nemohl nijak ovlivnit právní úkony společnosti HT W (jejich kvalitu atd.). V situaci, kdy proti žalovanému bylo zahájeno insolvenční řízení, nemohl dovolatel uplatnit pohledávku žalobou u soudu (právní úprava obsažená v insolvenčním zákoně to vylučuje).

17. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, máje napadené rozhodnutí za správné. Míni, že byl-li insolvenční návrh odmítnut pro zjevnou bezdůvodnost, pak na takové (insolvenční) řízení nelze pohlížet jinak než tak, že vůbec neproběhlo, a nemohlo tedy ani stavět promlčecí lhůty. K argumentaci dovolatele, že jako osoba odlišná od insolvenčního navrhovatele nemohl uplatnit nárok jinak než přihláškou, poukazuje žalovaný na to, že původní pohledávka byla účelově rozdělena a že za insolvenčním navrhovatelem stál dovolatel jako „zastřeny navrhovatel“.

III.

Přípustnost dovolání

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

19. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovolatelem předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

č. 68

IV.

Důvodnost dovolání

20. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a obchodního zákoníku:

Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení

§ 109 (insolvenčního zákona)

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

a) pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,

b) právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení,

c) výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést; k úkonům a rozhodnutím, které tomu odporují, se nepřihlíží.

(2) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují také další účinky stanovené zákonem.

(3) Lhůty k uplatnění práv, která lze podle odstavce 1 uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží.

(4) Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

(5) Nestanoví-li zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení do skončení insolvenčního řízení, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu.

§ 110 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek.

...

§ 128a (insolvenčního zákona)

Odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost

(1) Insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud odmítne také tehdy, je-li zjevně bezdůvodný; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán.

(2) Insolvenční návrh je zjevně bezdůvodný zejména tehdy, jestliže

a) insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží,

b) jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo

c) jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.

(3) V rozhodnutí, jímž odmítá insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost, může insolvenční soud uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby za jeho podání zaplatil pořádkovou pokutu určenou do výše 50 000 Kč se zřetelem ke všem okolnostem věci.

Jiná rozhodnutí o insolvenčním návrhu

§ 142 (insolvenčního zákona)

Jinými rozhodnutími o insolvenčním návrhu jsou

a) odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady nebo pro zjevnou bezdůvodnost,

b) zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit, nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu,

c) zamítnutí insolvenčního návrhu,

d) zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka.

§ 146 (insolvenčního zákona)

(1) Účinností rozhodnutí podle § 142 zanikají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a dosud vydaná předběžná opatření. Odůvodňují-li to okolnosti případu, může insolvenční soud určit, že účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a dosud vydaná předběžná opatření zaniknou až právní mocí rozhodnutí.

...

§ 173 (insolvenčního zákona)

Podání přihlášky

...

(4) Příhláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Příhlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu.

§ 402 (obch. zák.)

Promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení.

§ 405 (obch. zák.)

(1) Jestliže právo bylo uplatněno před promlčením podle § 402 až 404, avšak v tomto řízení nebylo rozhodnuto ve věci samé, platí, že promlčecí doba nepřestala běžet.

(2) Jestliže v době skončení soudního nebo rozhodčího řízení uvedeného v odstavci 1 promlčecí doba již uplynula nebo jestliže do jejího skončení zbývá méně než rok, prodlužuje se promlčecí doba tak, že neskončí dříve než jeden rok ode dne, kdy skončilo soudní nebo rozhodčí řízení.

§ 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“)

Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a obchodního zákoníku již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek žalovaného (15. 4. 2013) a do 31. 12. 2013 změn nedoznala. Ustanovení § 3036 o. z. v citované podobě je účinné od 1. 1. 2014 a řeší i důsledky zrušení obchodního zákoníku (srov. § 3080 o. z.).

24. Nejvyšší soud úvodem podotýká, že již v důvodech usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod č. 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2011“) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], upozornil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy (a to zpravidla záměrně) odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání).

25. Jednou z oněch zjevných odlišností zavedených insolvenčním zákonem je i úprava přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení. Zákon o konkursu

č. 68

a vyrovnání nepřepokládal, že by konkursní věřitelé přihlašovali (mohli přihlašovat) pohledávky do konkursního řízení předtím, než nastanou účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka (úpadce). V rozsudku ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3785/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2010, pod č. 89, Nejvyšší soud k této (konkursní) otázce výslovně uzavřel, že přihláška pohledávky do konkursu vedeného na majetek dlužníka podle zákona o konkursu a vyrovnání podaná věřitelem před prohlášením konkursu na majetek dlužníka nemá žádné právní účinky. Oproti tomu insolvenční zákon dovoluje věřitelům uplatnit pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení (tedy ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona ode dne, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu); srov. k tomu § 110 odst. 1 insolvenčního zákona.

26. Na druhé straně ovšem platí, že jakmile nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení [tedy (ve smyslu § 109 odst. 4 insolvenčního zákona) v okamžiku zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku], nemohou být pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou [§ 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona]. Ve zvláštní části důvodové zprávy (K § 109 a 110) k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120) se na dané téma uvádí, že:

„Ustanovení § 109 připíná k okamžiku zveřejnění usnesení o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku řadu nových hmotněprávních i procesních účinků. Jak rozvedeno výše, smyslem tohoto rozšíření je docílit, aby zde po celou dobu trvání řízení existoval právní režim umožňující co nejefektivnější uspokojení věřitelů.

Tomu odpovídá především zákaz podávání žalob pro pohledávky, které lze (jak plyne z § 110 návrhu) již přihlásit v insolvenčním řízení [§ 109 odst. 2 písm. a)] a zákaz uplatňování a nabývání práv na uspokojení ze zajištění, které náleží do majetkové podstaty [§ 109 odst. 2 písm. b)] a zákaz dalšího provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce postihující majetkovou podstatu [§ 109 odst. 2 písm. c)].“

27. Jinak řečeno, v situaci, kdy má věřitel možnost uplatnit pohledávku přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, má úprava obsažená v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona zajistit, aby dlužník do doby, než se vyjasní otázka jeho případného úpadku (a následného způsobu řešení tohoto úpadku), nemusel {v rozporu se společným zájmem věřitelů na co nejvyšším poměrném uspokojení jejich pohledávek [§ 1 písm. a), § 5 písm. a) insolvenčního zákona]} vynakládat prostředky majetkové podstaty na obranu proti individuálně uplatňovaným nárokům věřitelů v situaci, kdy již probíhá kolektivní řízení (úpadkové řízení) o pohledávkách všech v úvahu přicházejících věřitelů. K obdobným závěrům o povaze této úpravy dospívá též literatura; srov. např. RICHTER, T. Insolvenční právo.

1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2008, str. 212, nebo HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 341.

28. Logikou věci je dáno, že úprava, která poté, co nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nedovoluje uplatnit žalobou (jiným návrhem na zahájení řízení) pohledávku, již lze uplatnit přihláškou [§ 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], musí obsahovat zákonné pojistky, jež zabrání (mohou zabránit) tomu, aby příslušné právo v době, kdy není individuálně žalovatelné, neprekluovalo nebo se nepromlčelo. Tomu odpovídá především § 109 odst. 3 insolvenčního zákona, jež coby další účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení určuje, že lhůty k uplatnění práv, která lze podle odstavce 1 uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží (dochází ke stavení těchto lhůt). Tím se věřitelům vytváří dostatečný časový rámec k tomu, aby mohli dostát povinnostem spojeným s podáním přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení, jakož i k tomu, aby podání přihlášky mohli případně odložit až na dobu, kdy bude postaveno najisto, že dlužník je v úpadku [na dobu po rozhodnutí o úpadku, od kterého se odvíjí konečná (propadná) lhůta k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení].

29. Pro úplnost budiž dodáno, že s účinností od 1. 1. 2014, novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, bylo ve stejném duchu do insolvenčního zákona vtčleno nové ustanovení § 173a (Účinky uplynutí lhůty k podání přihlášky), jež určuje, že uplynutím lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k podání přihlášky zaniká účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení uvedený v § 109 odst. 3. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 929/0 (přijaté posléze jako zákon č. 294/2013 Sb.) k tomu uvádí [Zvláštní část, K bodům 90 a 91 (§ 173 a § 173a)]:

„Nové ustanovení § 173a insolvenčního zákona je logickým doplněním pravidla obsaženého v § 109 odst. 3 insolvenčního zákona, když po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek již prostřednictvím tam uvedené úpravy není důvod poskytovat ochranu těm věřitelům, kteří konali nedbale, a ač tak v zájmu uspokojení své pohledávky měli či mohli učinit, svá práva v insolvenčním řízení neuplatnili.“

30. Další pojistkou proti prekluzi nebo promlčení práva uplatněného v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky pak je § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona (jež určuje, že přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu).

31. Usnesení, jímž insolvenční soud odmítá insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost (§ 128a insolvenčního zákona), je ve smyslu § 142 písm. a) in-

č. 68

solvenčního zákona jedním z tzv. jiných rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Ponecháme-li stranou možnost omezit některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení uvedených v § 109 odst. 1 písm. b) a c) insolvenčního zákona předběžným opatřením podle § 82 insolvenčního zákona, pak z § 146 odst. 1 insolvenčního zákona plyne, že účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení pomíjejí nejdříve účinností rozhodnutí podle § 142 insolvenčního zákona (tedy nejdříve okamžikem zveřejnění takového rozhodnutí v insolvenčním rejstříku).

32. Je vyloučeno prohlásit některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení za neúčinný zpětně, tedy ke dni zahájení insolvenčního řízení, (až) podle toho, jak insolvenční soud rozhodl o podaném insolvenčním návrhu. Pro pravidla vyjádřená v § 109 odst. 1 písm. a) a odst. 3 insolvenčního zákona to platí tím více, že jde o účinky, jejichž působení nedovoluje insolvenční zákon prolomit ani předběžným opatřením podle § 82 insolvenčního zákona. Neudržitelnost názoru, k němuž dospěl odvolací soud a obvodní soud, podtrhuje vysoká míra nejistoty, které by byli vystaveni věřitelé při uplatňování pohledávek přihláškou před rozhodnutím o úpadku dlužníka. To, zda přes výslovný a jednoznačně formulovaný zákaz takového postupu v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona mohli, měli, nebo dokonce museli podat žalobu, aby zabránili prekluzi nebo promlčení svého práva (jelikož insolvenční návrh byl zjevně bezdůvodný), by se tito věřitelé dozvíдали s časovým odstupem v době, kdy už jejich práva mohou být (podle názoru prosazovaného soudy nižších stupňů) prekludována nebo promlčena. Pokusy překlenout míru nejistoty vyvolané takovým názorem by logicky vedly k podávání žalob „z opatrnosti“ [přes zákaz vyjádřený v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], což by vedle zvýšených nákladů věřitelů na vymáhání pohledávek vedlo k přímému popření účelu sledovaného úpravou obsaženou v § 109 odst. 1 písm. a), odst. 3 a § 110 insolvenčního zákona, jak byl popsán výše (srov. odstavce [25] až [27]). Stejná argumentace platí (ohledně účinku spojeného s podáním přihlášky v § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona) tam, kde věřitelé před rozhodnutím o insolvenčním návrhu své pohledávky do insolvenčního řízení již přihlásili.

33. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že pro účely posouzení, zda pohledávka nebo jiné právo věřitele, které bylo možno přihlásit do insolvenčního řízení, se promlčely nebo prekludovaly, nelze vyloučit účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení ve smyslu § 109 odst. 3 insolvenčního zákona nebo účinek spojený s podáním přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení ve smyslu § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona jen proto, že insolvenční návrh byl následně odmítnut jako zjevně bezdůvodný; to platí bez zřetele k tomu, zda předmětné právo nebo pohledávku mohl uplatnit nebo uplatnil v insolvenčním řízení insolvenční navrhovatel, jehož insolvenční návrh byl odmítnut jako zjevně bezdůvodný, nebo jiný věřitel (lhostejno, v jakém vztahu je takový věřitel k insolvenčnímu navrhovateli).

34. Zbývá dodat, že dovolatel se mýlí, usuzuje-li, že pravidla vyjádřená v insolvenčním zákoně vylučují uvažovat po skončení insolvenčního řízení o aplikaci obecných pravidel o promlčení, tak jak se podávají z právního předpisu upravujícího hmotněprávní vztahy účastníků, z nichž vzešla žalovaná pohledávka [v daném případě (se zřetelem k § 3036 o. z.) z obchodního zákoníku]. V témže duchu se ostatně k těmto hmotněprávním předpisům dříve vymezoval zákon o konkursu a vyrovnání; srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 29 Odo 1453/2005, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2007, pod č. 41, nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4091/2010, uveřejněný pod č. 21/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. V dané věci začala běžet čtyřletá promlčecí doba podle obchodního zákoníku 21. 12. 2009 a při normálním běhu věci by uplynula v pondělí 23. 12. 2013.

35. Ohledně části pohledávky, kterou dovolatel vymáhá (coby postupitel) pro postupníka (HT W), tj. v rozsahu částky 63 139,60 Kč (jde o původní částku 73 606,10 Kč sniženou zápočtem provedeným společností HT W ze 14. 2. 2014 o částku 10 466,50 Kč), se běh promlčecí doby stavěl podáním přihlášky společností HT W (insolvenčním navrhovatelem) do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalovaného (15. 4. 2013, tedy v den podání insolvenčního návrhu) v souladu s § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona; tento účinek pominul 19. 4. 2013 v 13.34 hodin, kdy bylo v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení z téhož dne, jímž insolvenční soud odmítl insolvenční návrh společnosti HT W pro zjevnou bezdůvodnost (srov. opět § 146 odst. 1 insolvenčního zákona). Ohledně zbývajících částí žalobou uplatněné pohledávky se v době od 15. 4. 2013, 12.25 hodin (kdy byla v insolvenčním rejstříku zveřejněna vyhláška, kterou insolvenční soud oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek žalovaného), do 19. 4. 2013, 13.34 hodin (okamžik zveřejnění usnesení insolvenčního soudu o odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost), stavěl běh promlčecí doby v souladu s § 109 odst. 3 insolvenčního zákona. Usnesení ze dne 20. 12. 2013, jímž Vrchní soud v Praze mimo jiné potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost, bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 6. 1. 2014 v 13.39 hodin a téhož dne nabylo právní moci bez ohledu na to, že zvlášť bylo účastníkům insolvenčního řízení doručeno později (srov. § 74 odst. 1 insolvenčního zákona, v rozhodném znění).

36. Ohledně částky uplatněné v insolvenčním řízení přihláškou společnosti HT W 73 606,10 Kč jako pohledávka z obchodního závazkového vztahu nastaly 15. dubnem 2013 účinky předjímané § 402 obch. zák. Jelikož insolvenční řízení skončilo, aniž v něm bylo vydáno rozhodnutí, jež by bylo možno považovat (ve vztahu k přihláškou uplatněné pohledávce) za rozhodnutí „ve věci samé“, je nutno dále postupovat v režimu § 405 obch. zák. (srov. pro konkursní poměry upravené zákonem o konkursu a vyrovnání obdobně již citovaný rozsudek Nej-

vyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1453/2005). Po pravomocném skončení insolvenčního řízení (po 6. lednu 2014) tedy platilo, že promlčecí doba nepřestala běžet (§ 405 odst. 1 obch. zák.). Vzhledem k tomu, že v době pravomocného skončení insolvenčního řízení promlčecí doba již uplynula (23. 12. 2013), prodloužila se v intencích § 405 odst. 2 obch. zák. tak, že neskončila dříve než jeden rok ode dne, kdy skončilo insolvenční řízení. Žaloba ohledně částky 63 139,60 Kč tak mohla být podána do 6. 1. 2015 (úterý). V dané věci byla žaloba podána již 7. 3. 2014, takže námitka promlčení nemůže být důvodná.

37. Ohledně zbývajících částí žalobou uplatněné pohledávky z obchodního závazkového vztahu Nejvyšší soud uzavírá (v duchu logiky, která vedla k zavedení pravidla vyjádřeného v § 109 odst. 3 insolvenčního zákona), že pohledávka, ohledně které se stavěl běh promlčecí doby, aniž ji věřitel musel (mohl) uplatnit žalobou a aniž ji musel přihlásit do insolvenčního řízení, má (musí) podléhat poté, co pominou účinky ohranného pravidla vyjádřeného v § 109 odst. 3 insolvenčního zákona (srov. i následně přijaté pravidlo vyjádřené v § 173a insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014), srovnatelnému režimu jako pohledávka, kterou věřitel do insolvenčního řízení přihlásil. Po dobu, po kterou trvaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (§ 109 odst. 3 insolvenčního zákona) se tedy na takovou (nepřihlášenou) pohledávku pohlíželo jako na pohledávku uplatněnou v režimu § 402 obch. zák. Od okamžiku, kdy v insolvenčním řízení vedeném na majetek žalovaného tyto účinky pominuly (19. 4. 2013, 13.34 hodin), se i ohledně této části pohledávky prosadí režim popsáný v § 405 obch. zák. Jelikož k uvedenému okamžiku zbýval do skončení promlčecí doby méně než rok, prodloužila se v intencích § 405 odst. 2 obch. zák. tak, že neskončila dříve než jeden rok ode dne, kdy pominuly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Žaloba ohledně zbývajících částky tak mohla být podána do 19. 4. 2014 (úterý). V dané věci byla žaloba podána již 7. 3. 2014, takže námitka promlčení ani potud nemůže být důvodná.

38. Obecně řečeno (shrnuto), po skončení insolvenčního řízení „jiným“ rozhodnutím o insolvenčním návrhu (§ 142 insolvenčního zákona) se skončení promlčecí doby, která ohledně pohledávky z obchodního závazkového vztahu přihlášené do insolvenčního řízení začala běžet před 1. lednem 2014, řídí § 405 odst. 2 obch. zák.; stejné ustanovení se použije i na skončení promlčecí doby ohledně pohledávky z obchodního závazkového vztahu, u které došlo ke stavení běhu promlčecí doby podle § 109 odst. 3 insolvenčního zákona, aniž ji věřitel přihlásil do insolvenčního řízení.

39. Nejvyšší soud dodává, že týž vztah, jaký popsal pro aplikaci § 109 odst. 3, § 173 odst. 4 věty první a (pro dobu od 1. 1. 2014) § 173a insolvenčního zákona ve vztahu k § 402 a § 405 obch. zák., se pro promlčecí dobu v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, uplatní ve vztahu k § 648 o. z. a § 652 o. z. (s vědomím odlišné délky dodatečně poskytované promlčecí lhůty v § 652 o. z.).

40. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 68

Č. 69

Č. 69

Insolvence, Majetková podstata, Dotace
§ 168 odst. 2 písm. e) IZ, § 170 písm. d) IZ

Odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, není mimosmluvní sankcí ve smyslu § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

Jde-li o pohledávku, která vznikla po rozhodnutí o úpadku, je odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

Insolvenční zákon má ve vztahu k zákonu č. 280/2009 Sb., daňovému řádu, povahu zákona speciálního (jehož uplatnění má v případě dlužníkovy úpadku přednost), ve vztahu k plnění těch funkcí daňového řádu, které se týkají vymáhání daňových pohledávek.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 3/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.3.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti druhému výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 44 ICm 1408/2014, 101 VSPH 308/2015 (KSPA 44 INS 6314/2011). Zároveň změnil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 44 ICm 1408/2014, 101 VSPH 308/2015 (KSPA 44 INS 6314/2011) tak, že se rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 44 ICm 1408/2014, potvrzuje v napadeném rozsahu, tedy v bodech II. až IV. výroku.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 29. 1. 2015, č. j. 44 ICm 1408/2014-149, Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“):

1. Zastavil (pro částečné zpětvětzení žaloby) řízení o žalobě (podané 22. 4. 2014), kterou se žalobce (Finanční úřad pro Pardubický kraj) domáhal vůči žalované (JUDr. E. M., jako insolvenční správce dlužníka J. S. a. s.) určení, že pohledávky podle platebních výměrů uvedených v žalobě pod čísla 5 až 8 jsou pohledávkami za majetkovou podstatou (bod I. výroku).

2. Určil, že pohledávky žalobce uplatněné v insolvenčním řízení vedeném u insolvenčního soudu na majetek dlužníka pod sp. zn. KSPA 44 INS 6314/2011 podle platebních výměrů:

– ze dne 30. 8. 2011, č. j. 305451/11/248983603473 (dále jen „platební výměr č. 1“), ve výši 1 413 133 Kč (dále jen „pohledávka č. 1),

– ze dne 30. 8. 2011, č. j. 305457/11/248983603473 (dále jen „platební výměr č. 2“), ve výši 249 376 Kč (dále jen „pohledávka č. 2),

– ze dne 30. 8. 2011, č. j. 305464/11/248983603473 (dále jen „platební výměr č. 3“), ve výši 1 642 710 Kč (dále jen „pohledávka č. 3),

– ze dne 30. 8. 2011, č. j. 305466/11/248983603473 (dále jen „platební výměr č. 4“), ve výši 289 890 Kč (dále jen „pohledávka č. 4),

jsou pohledávkami za majetkovou podstatou (bod II. výroku).

3. Uložil žalované zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradě nákladů řízení částku 1 039 Kč (bod III. výroku).

4. Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod IV. výroku).

2. Po provedeném dokazování insolvenční soud – vycházející z § 41 odst. 1, § 168 odst. 2 písm. e), odst. 3, § 208, § 261 odst. 1 a 2, § 266 odst. 1 písm. c) (ve znění účinném do 31. 12. 2013) a § 296 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z § 242 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu – dospěl ohledně vyhovujícího výroku o věci samé k následujícím závěrům:

3. Provoz dlužníkovy podniku skončil až 14. 11. 2011 a dlužník po prohlášení konkursu na jeho majetek porušil rozpočtovou kázeň (ukončením podnikání dříve, než určovaly podmínky pro poskytnutí dotací), což má za následek vznik povinnosti zaplatit odvod za porušení rozpočtové kázně. Vzhledem k době, kdy došlo k porušení rozpočtové kázně, jsou předmětné pohledávky (č. 1 až 4) pohledávkami za majetkovou podstatou ve smyslu § 242 odst. 1 daňového řádu.

4. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 9. 2015, č. j. 44 ICm 1408/2014, 101 VSPH 308/2015-176 (KSPA 44 INS 6314/2011), změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodech II. až IV. výroku tak, že:

1. Zamítl žalobu o určení, že pohledávky č. 1 až 4 podle platebních výměrů č. 1 až 4 jsou pohledávkami za majetkovou podstatou (první výrok).

2. Uložil žalobci zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradě nákladů řízení částku 1 039 Kč (druhý výrok).

3. Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně (třetí výrok).

4. Uložil žalobci zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8 228 Kč (čtvrtý výrok).

5. Odvolací soud – vycházejí z § 168 odst. 1 písm. e), § 170, § 208 insolvenčního zákona, z § 2 odst. 3 písm. p), § 10 odst. 1 a 3 daňového řádu a z § 44a zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

6. Námitka nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce není důvodná, jelikož právní subjektivita finančního úřadu vyplývá z § 10 odst. 1 a 3 daňového řádu.

7. Odvolací soud sdílí závěr insolvenčního soudu, že pohledávky vznikly po zahájení insolvenčního řízení, takže za předpokladu, že byly „daní“, by mohlo jít o pohledávky za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona. Insolvenční soud se však nevypořádal s otázkou, zda nejde o pohledávky vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení ve smyslu § 170 insolvenčního zákona.

8. Platební výměry č. 1 až 4 odkazují na § 44a odst. 3 písm. d), odst. 4 písm. c) a odst. 8 rozpočtových pravidel.

9. Již v řízení před insolvenčním soudem bylo postaveno najisto, že v dané věci jde o jiné porušení rozpočtové kázně dlužníkem, než je nesprávné použití poskytnuté dotace; toto porušení spočívá v tom, že dlužník nevykonával podnikatelskou činnost, pro kterou mu byly poskytnuty dotace, po stanovenou dobu. Odtud logicky vyplývá, že takový „odvod“ je svým obsahem „mimosmluvní – peněžitou sankcí“ stanovenou zákonem, takže jde o pohledávku podle § 170 písm. d) insolvenčního zákona, tedy o pohledávku, která se neuspokojuje žádným ze způsobu řešení úpadku.

10. Odvod za porušení rozpočtové kázně je peněžitým plněním sankčního charakteru (byť jej daňový řád nazývá daní) a jde o peněžitou mimosmluvní sankci stanovenou v rozpočtových pravidlech. Poukaz žalobce na § 2 a § 242 daňového řádu není případný; daňový řád je předpisem procesní povahy a hmotněprávní důvod sporné pohledávky upravují rozpočtová pravidla [konkrétně hlava XII upravující porušení rozpočtové kázně, mezi něž patří podle § 44 odst. 1 písm. j) rozpočtových pravidel též porušení povinností stanovených právním předpisem, či rozhodnutím o poskytnutí dotace].

11. K námitce žalobce, že pohledávky č. 1 až 4 upravují právní předpisy veřejného práva, odvolací soud uvádí, že insolvenční zákon upravuje uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka, jež mají původ jak v předpisech veřejného práva (v dané věci v rozpočtových pravidlech), tak v předpisech práva soukromého a na oba druhy pohledávek má být nahlíženo stejně. K tomu srov. „rozhodnutí“ (jde o rozsudek) Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. „Afs 81/2004-54“

(správně 2 Afs 81/2004-54) [rozsudek je uveřejněn pod č. 791/2006 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího správního soudu zmíněná níže je dostupný i na webových stránkách Nejvyššího správního soudu] o tom, že právní řád, založený na principech jednoty, racionality a vnitřní obsahové bezrozpornosti, s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty (v dané věci na mimosmluvní sankce), byť upravené v rozdílných právních předpisech, či dokonce odvětvích.

12. Zmíněnému principu racionality a bezrozpornosti právního řádu by zjevně odporovalo nahlížet na peněžitou mimosmluvní sankci upravenou předpisem veřejného práva jinak jen proto, že byla stanovena rozhodnutím správního orgánu v režimu a postupem stanoveným v daňovém řádu, který veškeré pohledávky podle tohoto zákona, jež vznikly rozhodnutím finančního úřadu, pojmenovává jako „pohledávky daňové“ a nepoužívá termín „mimosmluvní sankce“ uvedený v § 170 písm. d) insolvenčního zákona. Termín „mimosmluvní sankce“ přitom musí být jednotně aplikován na všechny druhy pohledávek, jež mají být v insolvenčním řízení uspokojeny, či naopak z něho vyloučeny, bez ohledu na to, že peněžitou mimosmluvní sankci zakotvují rozpočtová pravidla.

13. Vycházejí z výše uvedeného odvolací soud dovozuje, že pohledávky č. 1 až 4 jsou mimosmluvními (zákonnými) sankcemi stanovenými v rozpočtových pravidlech, uloženými dlužníku platebními výměry žalobce; v platebních výměrech uvedené částky nepředstavují vrácení účelové dotace nebo návratné výpomoci ze státního rozpočtu a nejde ani o daně ve smyslu § 168 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti jeho prvnímu a druhému výroku) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně ve smyslu § 44 rozpočtových pravidel je pohledávkou za majetkovou podstatou. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že rozsudek insolvenčního soudu se potvrzuje, případně aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. Dovolatel odvolacímu soudu především vytýká, že se nedostatečně vypořádal s charakterem pohledávek č. 1 až 4. K tomu uvádí, že povahu odvodu za porušení rozpočtové kázně lze dovodit z textu rozpočtových pravidel. K tomu cituje znění

§ 44a odst. 6 rozpočtových pravidel, dodává, že dotace či návratná „finanční pomoc“ se tedy vrací „tam“, odkud byla poskytnuta, k čemuž na základě argumentu obdobnosti dále cituje § 38 odst. 2 rozpočtových pravidel. Podle dovolatele řešení podporuje i judikatura Nejvyššího správního soudu, konkrétně tyto pasáže:

č. 69

1. „Při ukládání a vymáhání daní, resp. odvodů na základě zákonného zmocnění, tedy při faktickém odnětí části nabytého vlastnictví (čl. 11 odst. 5 Listiny), jsou orgány veřejné moci povinny ve smyslu čl. 4 odst. 4 Listiny šetřit podstatu a smysl základních práv a svobod ... Územní orgány finanční správy toto respektovaly, neboť až potom, co zjistily, že došlo k porušení elementárních kritérií pro čerpání dobrodiní z veřejných rozpočtů, uložily stěžovateli povinnost odvést získané prostředky dotace zpět“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 10 As 10/2014, odstavec [31]).

2. „Krajský soud v závěru kasační stížnosti napadeného rozsudku uvedl, že jelikož rozhodnutí žalovaného znemožňuje přezkoumat, zda byl odvod stanoven ve správné výši, a proto z toho důvodu rozhodnutí žalovaného jako zákonné neobstojí, není dán prostor ani pro užití moderačního oprávnění ve smyslu § 78 odst. 2 s. ř. s., jak navrhoval žalobce u jednání. Tuto závěrečnou úvahu týkající se moderačního práva soudu je třeba korigovat. Moderální oprávnění soudu je vyhrazeno případům, kdy soud rozhoduje o žalobě proti rozhodnutí, jímž správní orgán uložil trest za správní delikt. Porušení rozpočtové kázně však správním deliktem není a stejně tak uložení odvodu za porušení rozpočtové kázně není trestní sankcí. Byť se v souvislosti s odvodem za porušení rozpočtové kázně běžně hovoří o jeho sankčním charakteru, neznamená tento přívlastek bez dalšího, že jde o sankci trestní povahy, na kterou by bylo možné aplikovat zákonné instituty určené pro oblast správního trestání (zde konkrétně institut soudní moderační trestu) či snad jiné zásady, které pro oblast správních deliktů dovodily správní soudy a Ústavní soud především analogií z oblasti trestního práva. V širším slova smyslu je totiž sankcí ve smyslu konstrukce právních norem jakýkoli negativní následek spojený s porušením primární povinnosti právní normy. Sankci v tomto širším slova smyslu odlišuje od sankce v užším slova smyslu (tj. sankce trestní) mj. cíl sankce. Přitom především cíl odvodu za porušení rozpočtové kázně, který je peněžitým plněním, jenž je příjmem státního rozpočtu [§ 2 odst. 1 a § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu], je jiný než cíl sankce trestní. Tímto hlavním cílem je navrátit zpět do státního rozpočtu prostředky, které nebyly využity za účelem a v souladu s podmínkami, které stát (či Evropská unie) pro čerpání těchto prostředků stanovil. Jestliže totiž dotace, v rámci níž jsou soukromým subjektům poskytovány veřejné finanční prostředky, nebyla zcela nebo z části využita ve prospěch stanovené priority, není důvodu, aby tyto prostředky zůstávaly v rukou soukromého subjektu. Proto následkem nevyužití dotace pro stanovený účel či její použití v rozporu s předem určenými podmínkami je povinnost tuto dotaci (i třeba jen z části) vrátit tak, aby tyto prostředky mohly opět sloužit svému pů-

vodnímu účelu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. března 2015, sp. zn. 5 As 95/2014).

16. Pojem „daň“ užívá celá řada právních předpisů, aniž jej definuje. Z právního hlediska je daň platební povinností, kterou stát stanoví zákonem k získání příjmů pro úhradu celospolečenských potřeb, tj. pro státní rozpočet, aniž přitom poskytuje zdaňovaným subjektům ekvivalentní protiplnění. Tato skutečnost se označuje jako nenávratnost daní na rozdíl od plateb nazývaných poplatky, které se platí jako částečná úhrada nákladů spojených s činností státních orgánů nebo za oprávnění poskytovaná poplatníku.

17. Svým smyslem a účelem se odvod za porušení rozpočtové kázně značně přibližuje dani (resp. daňové povinnosti). Jinými slovy, odvod za porušení rozpočtové kázně má materiálně „mnohem blíže“ k dani než k sankci v užším slova smyslu. Odtud dovolatel uzavírá, že dikce § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona přesně cílí na tento případ (že odvod za porušení rozpočtové kázně je dani nebo obdobným peněžitým plněním). K tomu dovolatel poukazuje i na „rozhodnutí“ (jde o rozsudek) Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 7. 2013, č. j. 1 Afs 53/2013-33, konkrétně na tuto jeho pasáž (odstavec [15]):

„V právním prostředí zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, účinného od 1. 1. 2011, je situace stejná. Dle § 2 odst. 5 daňového řádu se příslušenstvím daně rozumí penále, je-li ukládáno nebo vzniká-li podle daňového zákona. Penále sleduje osud daně. Dle § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu se daní rozumí peněžitě plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje dle daňového řádu. S ohledem na § 44a odst. 8 zákona o rozpočtových pravidlech je takovým peněžitým plněním i odvod za porušení rozpočtové kázně. Odvod je tedy i za účinnosti daňového řádu považován za daň, a tudíž zákon o rozpočtových pravidlech je třeba označit za zákon daňový.“

18. Například i odvolání daru ve smyslu § 2072 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), lze (dle dovolatele) s velkým zjednodušením srovnávat s odvodem za porušení rozpočtové kázně; ve vztahu k obdarovanému totiž vykazuje sankční charakter ve smyslu teorie práva, byť účelem této právní normy zcela jistě není potrestání obdarovaného. K tomu dovolatel dále cituje z díla HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, komentář k § 170 insolvenčního zákona, s tím, že zde je uvedeno, že: „... se jedná zejména o pokuty ukládané správními úřady, o správní sankce ukládané opět správními orgány podle zvláštních zákonů a též o peněžitě tresty ukládané soudy podle trestního zákona,“ a dovozuje, že účelem § 170 insolvenčního zákona není vyloučit z uspokojení v insolvenčním řízení sankce v širším slova smyslu, ale jen a pouze mimosmluvní sankce užšího charakteru. Na rozdíl například od peněžitého trestu ve smyslu předpisů trestního práva nebo od pokuty ve správním trestání se jmění příjemce dotace při jejím odvedení zpět oproti stavu před jejím poskytnutím nezmenší. I odtud je dle dovolatele seznatelné, že od-

vod za porušení rozpočtové kázně není sankcí v užším slova smyslu, takže nejde o „mimosmluvní sankci“ dle § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

č. 69

19. Pro posuzovaný případ je rozhodné znění § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona. K tomu dovolatel cituje pasáž napadeného rozhodnutí o odvodu jako peněžitém plnění sankčního charakteru, připomínaje, že již ve vyjádření k odvolání namítal, že daní se pro účely daňového řádu rozumí peněžitě plnění, pokud se při jeho správě postupuje dle daňového řádu. Z komentáře k § 2 daňového řádu (BAXA, J., DRÁB, O., KANIOVÁ, L., LAVICKÝ, P., SCHILLEROVÁ, A., ŠIMEK, K., ŽIŠKOVÁ, M. Daňový řád: Komentář [Systém Aspi]. Wolters Kluwer [cit. 2015-12-8]. ASPI_ID KO280_2009CZ. Dostupné v Systému Aspi. ISSN: 2336-517X) lze citovat, že: „Tak, jak je v daňovém řádu koncipováno písm. b) odst. 3 (peněžitě plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle daňového řádu), je zřejmé, že pod vymezení pojmu ‚daň‘ je podřaditelný jak odvod za porušení rozpočtové kázně, tak penále za porušení rozpočtové kázně, což je významná změna oproti zákonu o správě daní a poplatků, podstatná pro aplikaci správy daní u penále za porušení rozpočtové kázně.“ Uvedeným ustanovením je dán najisto procesní charakter odvodu za porušení rozpočtové kázně a ve smyslu bezrozpornosti právního řádu je tento režim přenesen i pro aplikaci v insolvenčním řízení. S názorem odvolacího soudu tudíž nelze souhlasit.

20. Ani ve formálním označení (§ 2 daňového řádu), ani v materiálním pojetí není odvod za porušení rozpočtové kázně sankcí v užším pojetí, jak je uvedeno shora. Doveden do důsledku vede úsudek odvolacího soudu, že odvod za porušení rozpočtové kázně je peněžitým plněním a zároveň mimosmluvní sankcí k absurdním závěrům. Samotný odvod by nebyl pohledávkou za majetkovou podstatou, avšak penále za jeho neuhrazení by v intencích výjimky formulované v § 170 písm. d) insolvenčního zákona uspokojeno být mohlo. Přitom u penále lze shledat sankční prvek (na rozdíl od samotného odvodu) již podle názvu.

21. Dovolatel míní, že použije-li příjemce dotace peněžní prostředky v rozporu s podmínkami, za nichž byla poskytnuta dotace, vzniká daňová povinnost, nikoli sankce za porušení povinnosti. Ustanovení, podle kterého ten, kdo porušil rozpočtovou kázeň, je povinen provést prostřednictvím místně příslušného finančního úřadu odvod za porušení rozpočtové kázně, sankci neobsahuje. Takovou sankcí je teprve povinnost zaplatit penále dle § 44 odst. 10 rozpočtových pravidel. Povinnost zaplatit penále vzniká ze zákona, a to v důsledku prodlení s úhradou odvodu za porušení rozpočtové kázně. Úmyslem zákonodárce tedy určitě nebylo vytvořit právní konstrukci, na základě které by měla vznikat sankce za neuhrazení sankce (úhrada penále za neuhrazení odvodů za porušení rozpočtové kázně). Dovolatel poukazuje i na to, že odvody porušení rozpočtové kázně jsou dlouhodobě pokládány za pohledávky za majetkovou podstatou; srov. např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci „č. j. 2 VSOL 56/2009-P13-15“ (správně jde o usnesení ze dne 30. března 2009, č. j. KSOS 16 INS 4075/2008, 2 VSOL 56/2009-P13-15).

22. Výše uvedenou argumentaci shrnuje dovolatel tak, že odvod za porušení rozpočtové kázně je způsobilý být pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona, neboť svou povahou neodpovídá mimosmluvní sankci ve smyslu § 170 písm. d) téhož zákona.

23. A konečně dovolatel upozorňuje, že § 44 odst. 1 písm. j) bylo vloženo do rozpočtových pravidel až s účinností od 30. 12. 2011, takže v situaci, kdy platové výměry č. 1 až 4 byly vydány 30. srpna 2011, neměl odvolací soud tímto ustanovením vůbec argumentovat. Nadto se zmíněné ustanovení vztahuje pouze na situace, kdy byla povinnost porušena již před přijetím dotace (což se v dané věci nestalo).

24. Žalovaná ve vyjádření má dovolání za nepřijatelné, respektive za nedůvodné, s tím, že napadené rozhodnutí je správné. Judikatura, na kterou dovolatel odkazuje, na danou věc dilem nedopadá a dilem je nesprávná. Polemiku s výkladem § 170 písm. d) insolvenčního zákona opírá dovolatel jednak o zjevně nesprávné rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, jež se vůbec nezabývalo otázkou charakteru pohledávky z titulu odvodu do rozpočtu pro porušení rozpočtové kázně (vztahovalo se pouze na pohledávku z titulu penále), jednak o rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, které se nezabývalo tím, zda odvod do rozpočtu pro porušení rozpočtové kázně je sankcí za porušení podmínek dotace, nýbrž výlučně tím, zda jej lze označit za sankci trestní, na kterou by bylo třeba uplatňovat pravidla garantovaná Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod, jako je tomu u penále [srov. „rozhodnutí Nejvyššího správního soudu“ (jde o usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu) ze dne 24. listopadu 2015, č. j. 4 Afs 210/2014-57]. Žádné z rozhodnutí, na která dovolatel odkazuje, tedy na danou věc nedopadá, když § 170 písm. d) insolvenčního zákona vylučuje z uspokojení v insolvenčním řízení všechny mimosmluvní sankce právě s výjimkou penále, tedy (dikcí žalobkyně odkazovaného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu) s výjimkou sankce v užším slova smyslu (tedy sankce trestní).

25. Tvrdí-li dovolatel, že předmětné pohledávky jsou „daní“, jde o tvrzení nesmyslné; to, že se pohledávka vymáhá postupem podle daňového řádu, z ní totiž ještě nedělá daň. Potud žalovaná poukazuje na to, že i pokuty vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení ve smyslu § 170 písm. d) insolvenčního zákona se vymáhají postupy dle daňového řádu a také je nelze označit za daně či jiné podobné platby.

26. Argumentuje-li dovolatel tím, že požadavek na vrácení dotace je *de facto* obdobou vrácení daru, pak pomíjí, že po zahájení insolvenčního řízení se lze domáhat vrácení daru pouze vylučovací žalobou a o úspěchu takového postupu lze pochybovat vzhledem ke společnému zájmu věřitelů na co možná nejvyšším a zásadně poměrném uspokojení jejich pohledávek. Je totiž zřejmé, že věřitele dlužníka nezajímá, z jakých zdrojů byl financován majetek, který má být zdrojem

uspokojování pohledávek, a už vůbec je nezajímá a nemusí zajímat, zda nejde o zapovězenou veřejnou podporu; klíčové je, že poskytnuté prostředky se ke dni jejich vyplacení staly vlastnictvím dlužníka, a povinnost k jejich vrácení, danou předpisy veřejného práva, nelze v insolvenčním řízení realizovat právě proto, že insolvenční zákon je ve vztahu k daňovému řádu a k dalším předpisům, z nichž žalobkyně dovozuje svůj nárok, v poměru zákona zvláštního k zákonům obecným.

III.

Přípustnost dovolání

27. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

28. Dovolatel výslovně směřuje dovolání i proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu o jeho povinnosti zaplatit náklady státu. V tomto rozsahu Nejvyšší soud odmítl dovolání podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř., jelikož potud dovolatel způsobem odpovídajícím požadavku § 241a odst. 2 o. s. ř. nevymezil přípustnost dovolání (výše označená otázka se tohoto výroku zjevně netýká) a ohledně této části výroku dovolatel v dovolání žádným způsobem neargumentoval, takže v dotčeném rozsahu pro tuto vadu nelze pokračovat v dovolacím řízení.

29. K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], jakož i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl ÚS-st. 45/16, uveřejněné pod č. 460/2017 Sb.

30. V rozsahu, v němž směřuje proti prvnímu výroku (měnicímu výroku o věci samé) napadeného rozhodnutí, je dovolání (pro něž potud neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.) přípustné podle § 237 o. s. ř., když co do posouzení, zda pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně je vyloučena z uspokojení v insolvenčním řízení ve smyslu § 170 písm. d) insolvenčního zákona, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

31. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou rozhodující následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):

[1] Rozhodnutím ze dne 9. 11. 2009, č. j. 4374-09/2.2ITP02-190/09/08200 (dále jen „rozhodnutí z 9. 11. 2009“), poskytlo Ministerstvo průmyslu a obchodu dlužníku (k jeho žádosti z 28. 5. 2009) dotaci na projekt Rozšíření služeb tvarového obrábění – 3D digitalizace (dále též jen „projekt rozšíření“), s tím, že dotace bude poskytnuta maximálně ve výši 50 % způsobilých výdajů projektu a absolutní částka dotace mohla činit 1 742 500 Kč (85 %) ze strukturálních fondů a 307 500 Kč (15 %) ze státního rozpočtu (celkem 2 050 000 Kč). Podle podmínek poskytnutí dotace nesměl dlužník (jako její příjemce) v době 3 let od skutečného ukončení projektu ukončit podnikatelskou činnost, při které je využíván dlouhodobý majetek, jehož pořizovací cena byla zahrnuta do způsobilých výdajů projektu. Za ukončení projektu se považoval den vydání kolaudačního rozhodnutí nebo datum uvedení majetku do stavu způsobilého k užívání. Dlužník uvedl do užívání jako poslední pořízený dlouhodobý majetek notebook Asus, a to dne 30. 11. 2009, což je den ukončení projektu; podnikatelskou činnost tak nesměl ukončit do 30. 11. 2012. Dotace na projekt byla dlužníku vyplacena na jeho účet dne 29. 6. 2010 ve výši 1 662 509 Kč.

[2] Rozhodnutím ze dne 23. 11. 2009, č. j. 4245-09/3.1EED02-191/09/08200 (dále jen „rozhodnutí z 23. 11. 2009“), poskytlo Ministerstvo průmyslu a obchodu dlužníku (k jeho žádosti z 28. 5. 2009) dotaci na projekt Zateplení a změna způsobu vytápění výrobního areálu (dále jen „projekt zateplení“), s tím, že dotace bude poskytnuta maximálně ve výši 50 % způsobilých výdajů projektu a absolutní částka dotace (celkem 1 950 000 Kč) mohla činit 85 % ze strukturálních fondů a 15 % ze státního rozpočtu. Podle podmínek poskytnutí dotace nesměl dlužník (jako její příjemce) v době 3 let od skutečného ukončení projektu ukončit podnikatelskou činnost, při které je využíván dlouhodobý majetek, jehož pořizovací cena byla zahrnuta do způsobilých výdajů projektu. Za ukončení projektu se považoval den vydání kolaudačního rozhodnutí nebo datum uvedení majetku do stavu způsobilého k užívání. Projekt byl ukončen dne 9. 12. 2009, kdy byl vydán kolaudační souhlas, na jehož základě bylo povoleno užívání kotelny pořízené v rámci projektu; podnikatelskou činnost tak dlužník nesměl ukončit do 9. 12. 2012. Dotace na projekt byla dlužníku vyplacena na jeho účet dne 18. 8. 2010 ve výši 1 932 600 Kč.

[3] Insolvenčním návrhem ze dne 14. 4. 2011 se dlužník domáhal u insolvenčního soudu zjištění svého úpadku.

[4] Usnesením ze dne 10. 6. 2011, č. j. KSPA 44 INS 6314/2011-A-10, zjisťil insolvenční soud úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na majetek dlužníka a insolvenční správce dlužníka ustanovil žalovanou.

[5] Právní předchůdce dovolatele (Finanční úřad v P.) přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku ve výši 1 389 227 Kč z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně na základě rozhodnutí o poskytnutí dotace č. j. 1364-09/4.1.INO2/141/09/0820 a pohledávku ve výši 819 287 Kč z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně na základě rozhodnutí o poskytnutí dotace č. j. 4953-09/2.2ITP02-186/09/0820; obě pohledávky (celkem 2 208 514 Kč) byly v insolvenčním řízení zjištěny.

[6] Usnesením ze dne 14. 11. 2011, č. j. KSPA 44 INS 6314/2011-B-29, které nabylo právní moci dne 25. 11. 2011, ukončil insolvenční soud provoz dlužníkovy podniku.

[7] Právní předchůdce žalobce vyměřil dlužníku dne 30. 8. 2011 odvod za porušení rozpočtové kázně do státního rozpočtu ve výši 1 413 133 Kč platebním výměrem č. 1, ve výši 249 376 Kč platebním výměrem č. 2, ve výši 1 642 710 Kč platebním výměrem č. 3 a ve výši 289 890 Kč platebním výměrem č. 4. Platební výměry č. 1 a 2 se týkaly dotace poskytnuté rozhodnutím z 9. 11. 2009 na projekt rozšíření a platební výměry č. 3 a 4 se týkaly dotace poskytnuté rozhodnutím z 23. 11. 2009 na projekt zateplení.

[8] Usnesením ze dne 18. 3. 2014, č. j. KSPA 44 INS 6314/2011-B-90, uložil insolvenční soud „Finančnímu úřadu v P.“, aby do 30 dnů od doručení usnesení podal u insolvenčního soudu (podle § 203a insolvenčního zákona) mimo jiné též žalobu o určení pořadí pohledávek č. 1 až 4.

32. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

33. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

34. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, daňového řádu a rozpočtových pravidel:

§ 168 (insolvenčního zákona)

Pohledávky za majetkovou podstatou

...

(2) Pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou

...

e) daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění

tění, pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty,

...

(3) Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

...

d) mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku,

...

§ 203a (insolvenčního zákona)

(1) V pochybnostech o tom, zda pohledávka uplatněná věřitelem podle § 203 je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170), uloží insolvenční soud i bez návrhu věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky; na návrh insolvenčního správce tak učiní vždy. Žaloba musí být vždy podána proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky uplatněné jako pohledávka za majetkovou podstatou nebo jako pohledávka postavená na roveň pohledávce za majetkovou podstatou ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, považuje se podání, jímž věřitel takovou pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.

(2) Řízení o žalobě podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle § 159 odst. 1 písm. a); ustanovení o popření pořadí přihlášené pohledávky platí obdobně.

§ 2 (daňového řádu)

...

(3) Daní se pro účely tohoto zákona rozumí

a) peněžitá plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,

b) peněžitá plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,

c) peněžitá plnění v rámci dělené správy.

§ 242 (daňového řádu)

(1) Daňové pohledávky, které vznikají v důsledku daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku do ukončení insolvenčního řízení, jsou pohledávky za majetkovou podstatou.

...

§ 14 (rozpočtových pravidel)

č. 69

(1) Na dotaci nebo návratnou finanční výpomoc není právní nárok, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

...

§ 44a (rozpočtových pravidel)

...

(3) Fyzická osoba nebo právnická osoba jiná než stát, která porušila rozpočtovou kázeň, je povinna provést prostřednictvím místně příslušného finančního úřadu odvod za porušení rozpočtové kázně do

a) státního rozpočtu, jestliže porušila rozpočtovou kázeň podle § 44 odst. 1 písm. b) tím, že neoprávněně použila nebo zadržela peněžní prostředky podle § 44 odst. 2 písm. h),

...

(4) Odvod za porušení rozpočtové kázně činí

...

c) v ostatních případech částku, v jaké byla porušena rozpočtová kázeň.

...

(8) Správu odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále vykonávají územní finanční orgány podle daňového řádu. Porušitel rozpočtové kázně má při správě odvodů za porušení rozpočtové kázně postavení daňového subjektu. Územní finanční orgán poskytuje na vyžádání informace získané při správě odvodů správnímu orgánu, který rozhodl o poskytnutí prostředků ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, státního fondu nebo Národního fondu, a orgánu oprávněnému ke kontrole těchto poskytnutých prostředků, jakož i ke kontrole použití prostředků státního rozpočtu nebo jiných peněžních prostředků státu, jde-li o informace týkající se správy odvodu za porušení rozpočtové kázně; to platí i pro příslušný orgán Evropské unie a správní orgán, který se podílí na správě těchto prostředků poskytnutých ze zahraničí. Penále, které vzniklo v důsledku porušení rozpočtové kázně před vyměření, je splatné do 30 dnů ode dne doručení platebního výměru. Odvod a penále lze vyměřit do 10 let od 1. ledna roku následujícího po roce, v němž došlo k porušení rozpočtové kázně.

Ustanovení § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona doznalo od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka změny jen potud, že s účinností od 1. 1. 2014, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, bylo doplněno o „pohledávky vzniklé

opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty“, což je ale změna, která nemá vliv na danou věc. Ustanovení § 170 písm. d) insolvenčního zákona nedoznalo od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka žádných změn. Ustanovení § 203a insolvenčního zákona v podobě citované výše bylo vtěleno do insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014. Od 1. 1. 2014 do vydání napadeného rozhodnutí toto ustanovení insolvenčního zákona nedoznalo změn. Ustanovení § 2 a § 242 odst. 1 daňového řádu a § 14 odst. 1 a § 44a rozpočtových pravidel platila v citovaném znění v době vydání platebních výměrů č. 1 až 4.

35. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že v předmětné věci nebylo mezi účastníky sporu o tom, že pohledávky č. 1 až 4 z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně, vymezené platebními výměry č. 1 až 4, vznikly (až) po rozhodnutí o úpadku dlužníka jako důsledek porušení podmínek dotace poskytnuté rozhodnutím z 9. 11. 2009 na projekt rozšíření a podmínek dotace poskytnuté rozhodnutím z 23. 11. 2009 na projekt zateplení, podle nichž dlužník nesměl ukončit podnikatelskou činnost do 30. 11. 2012 (u dotace na projekt rozšíření), respektive do 9. 12. 2012 (u dotace na projekt zateplení), leč o ukončení provozu jeho podniku rozhodl insolvenční soud usnesením ze dne 14. 11. 2011, které nabylo právní moci dne 25. 11. 2011.

36. Kategorizací pohledávek věřitelů z hlediska možnosti jejich uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněném pod č. 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“). V R 54/2012 pak Nejvyšší soud v návaznosti na výklad podaný k přednostním pohledávkám, konkrétně k pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) a k pohledávkám postaveným na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona), uvedl, že:

„Protipólem takto nastavené úpravy pohledávek věřitelů uspokojitelných v insolvenčním řízení jsou pohledávky, které insolvenční zákon z takového uspokojení výslovně vylučuje, ač by jinak patřily mezi pohledávky, jež se (v intencích výše podaného výkladu) uspokojit mohou. Jde o pohledávky vypočtené v § 170 insolvenčního zákona.“

37. V R 54/2012 rovněž Nejvyšší soud vysvětlil, že skutečnost, že pohledávka, která vznikla po rozhodnutí o úpadku dlužníka, není vyloučena z uspokojení podle § 170 insolvenčního zákona, z ní ještě nečiní pohledávku za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 insolvenčního zákona, případně pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou ve smyslu § 169 insolvenčního zákona. Pro poměry dané věci je tudíž úkolem Nejvyššího soudu odpovědět na otázku, zda předmětné pohledávky jsou vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení v režimu § 170 insolvenčního zákona, a v případě, že odpověď bude záporná, se dále zabývat tím, zda jde o pohledávku za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona (jak tvrdí dovolatel).

38. K pohledávkám vyloučeným z uspokojení v insolvenčním řízení coby mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka [§ 170 písm. d) insolvenčního zákona].

Povahou pohledávek vyloučených ve smyslu § 170 písm. d) insolvenčního zákona z uspokojení v insolvenčním řízení coby mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. 29 NSČR 116/2015, k jehož závěrům se přihlásil též v usneseníh ze dne 21. 12. 2017, sen. zn. 29 NSČR 16/2016, 29 NSČR 82/2016 a 29 NSČR 85/2016. Nosnou argumentaci, jež se odtud podává (vycházející rovněž z historického srovnání úprav týkajících se pohledávek vyloučených z uspokojení v „úpadkovém režimu“), lze shrnout následovně:

39. Úprava pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení týkající se pohledávek z mimosmluvních sankcí postihujících majetek dlužníka, obsažená v § 170 písm. d) insolvenčního zákona, je srovnatelná s úpravou obsaženou v § 33 odst. 1 písm. d) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), a s úpravou obsaženou v § 59 odst. 1 bodu 2. zákona č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí (dále jen „konkursní řád z roku 1931“), a v § 57 bodu 2. Císařského nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůřčí, recipovaného Československou republikou a platného na jejím území až do 1. 4. 1931 (dále jen „konkursní řád z roku 1914“).

40. Jakkoli § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 a § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 vylučovala (slovně) z uspokojení v konkursu pohledávky z titulu „peněžitých trestů pro trestné činy jakéhokoliv druhu“, dobová literatura dovozovala, že výluka se vztahuje na peněžitě tresty jakéhokoli druhu. Tak v díle VOSKA, J. Řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí. Nákladem „Československého Kompasu“ tiskařské a vydavatelské akc. spol. Praha 1926, se k § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 na str. 163 uvádí, že vyloučeny jsou takto „peněžitě tresty uložené soudy i úřady administrativními (finančními) v řízení trestním, kárném i tresty pořádkové“. V díle VOSKA, J. Konkursní, vyrovnací a odpůřčí řády. Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek. Praha 1931, se k § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 na str. 236–237 uvádí, že: „V konkursu nemohou být vymáhány (proti konkursní podstatě) peněžitě tresty jakéhokoliv druhu, ať byly uloženy soudy, nebo úřady správními (finančními), v řízení civilním, trestním, trestním důchodkovým, kárném (i tresty pořádkové)“. Tamtéž (na str. 235) je citováno (jako použitelné při výkladu § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931) rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 1926, sp. zn. R I 793/26, uveřejněné pod č. 6316 Sbírký rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný (dále jen „Vážný č. 6316“), v němž Nejvyšší soud uzavřel, že pod § 57 bodu 2. konkursního řádu z roku 1914 spadají nejen tresty soudní, důchodkové a berní, nýbrž

i kárné a pořádkové, bez ohledu na to, kým byly uloženy, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody. V díle ŠTAJGR, F. Konkursní právo. Nakladatelství Všehrad, Praha 1947, str. 126, se k výkladu § 59 odst. 1 bodu 2. konkursního řádu z roku 1931 uvádí (opět s výslovným odkazem na rozhodnutí Vážný č. 6316), že z konkursu jsou vyloučeny „peněžitě tresty uložené úpadci ať před, nebo po prohlášení konkursu za činy jakéhokoli druhu, tedy jak tresty soudní, tak policejní, daňové, důchodkové, disciplinární, pořádkové, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody“.

41. Budiž dále řečeno, že stejně vykládá termín „mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce“ [obsažený tehdy v § 33 odst. 1 písm. d) ZKV bez výjimek doplněných s účinností od 1. dubna 1998 až novelou zákona o konkursu a vyrovnání provedenou zákonem č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů] dílo STEINER, V. Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996 (dále jen „Steiner“). Tam se na str. 192 uvádí, že pod uvedený pojem spadají „nejen tresty soudní, ale i kárné a pořádkové, bez ohledu na to, kým byly uloženy, pokud v sobě nezahrnují náhradu škody“. Tamtéž je v uvedených souvislostech přímo odkazováno na rozhodnutí Vážný č. 6316 (s chybou v čísle judikátu založenou uvedením posledních dvou čísel v opačném pořadí). V díle ZOULÍK, F. Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha, C. H. Beck 1998, se k výkladu § 33 odst. 1 písm. d) ZKV na str. 178 uvádí, že pod pojem mimosmluvní sankce postihující majetek úpadce patří peněžitě tresty ukládané soudy podle trestního zákona, pokuty ukládané orgány veřejné správy podle zákona o přestupcích a správní sankce ukládané příslušnými správními orgány podle zvláštních zákonů. V díle KOTOUČOVÁ, J. Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 264, se k témuž ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání uvádí, že mimosmluvní sankcí postihující majetek úpadce může být např. pořádková pokuta uložená soudem. Za mimosmluvní sankci lze dále považovat i peněžitý trest uložený soudem podle trestního zákona, pokuty ukládané státními orgány podle zákona o přestupcích, dále pak správní sankce ukládané správními orgány například podle zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, v platném znění.

42. V literatuře k insolvenčnímu zákonu se při výkladu § 170 písm. d) insolvenčního zákona omezuje dílo ZELENKA, J. a kol. Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou. 1. vydání, Praha, Linde 2007, str. 276, na konstatování, že předmětné ustanovení vychází z § 33 odst. 1 ZKV, jež v zásadě toliko zpřesňuje. V díle KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha. ASPI, a. s., 2008, str. 221, se uvádí, že tímto ustanovením mají být vyloučeny z úhrady sankce dané právní úpravou u uvedených povinností. V díle HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 600–608, se pak uvádí, že „v oblasti mimosmluvních sankcí jako ná-

roků vyloučených z uspokojení v průběhu insolvenčního řízení i nadále platí, že se jedná zejména o pokuty ukládané správními úřady, o správní sankce ukládané opět správními orgány podle zvláštních zákonů a též o peněžité tresty ukládané soudy podle trestního zákona“.

č. 69

43. Ve výkladu § 170 písm. d) insolvenčního zákona byla dále soudní praxe sjednocena prostřednictvím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2012, sen. zn. 1 VSPH 1159/2012, uveřejněného pod č. 44/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, s právní větou, podle níž:

„V insolvenčním řízení se zásadně neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku mimosmluvní sankce, včetně nezaplacené blokové pokuty [§ 170 písm. d) insolvenčního zákona], ani jejich příslušenství, včetně nákladů za nařízení daňové exekuce (§ 182 a § 183 daňového řádu). Přihlášku takové pohledávky insolvenční soud odmítne podle § 185 insolvenčního zákona.“

44. V usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 2. 2010, č. j. 22 Ca 234/2009-39, uveřejněném pod č. 2134/2010 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, byla mezi pohledávky vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 písm. d) insolvenčního zákona zařazena pokuta uložená dlužníku za správní delikty podle § 26 odst. 1 písm. c) a i), odst. 2 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce.

45. Na základě argumentace shrnuté v odstavcích [39] až [44] pak Nejvyšší soud v usneseníh sen. zn. 29 NSČR 116/2015, 29 NSČR 16/2016, 29 NSČR 82/2016 a 29 NSČR 85/2016 shodně uzavřel, že pokuta uložená dlužníku za přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, je mimosmluvní sankcí vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 písm. d) insolvenčního zákona, leč pohledávka představovaná paušální částkou nákladů řízení o přestupcích ve smyslu § 79 odst. 1 věty druhé zákona o přestupcích, takovou mimosmluvní sankcí není. Účel paušální náhrady nákladů řízení o přestupcích totiž nesměřuje k potrestání (a to ani u osoby, které je za spáchaný přestupek uložena pokuta), ale právě k tomu, aby státu (v režimu § 79 odst. 4 zákona o přestupcích obci, jejíž orgán rozhodl o přestupku) byla (alespoň zčásti, „paušálem“) nahrazena majetková újma spočívající ve vynaložení nákladů nezbytných k projednání přestupku a rozhodnutí o něm. Povaha takového nároku se více než „příslušenství mimosmluvní sankce“ blíží škodnímu nároku, jež z působnosti obdobných pravidel obsažených v konkursních řádech z roku 1914 a 1931 vylučovala prvorepubliková judikatura (srov. opět rozhodnutí Vážný č. 6316) a z působnosti pravidla obsaženého v obdobně formulovaném § 33 odst. 1 písm. d) ZKV literatura (srov. opět Steiner, str. 192). Má totiž za úkol (byť i jen zčásti, relativně nízce nastaveným „paušálem“) reparovat majetkovou újmu vzniklou státu (v daných poměrech obci, jež plní úkoly státu a jejíž orgán o přestupku rozhodoval) coby náklady nezbytně vynaložené za účelem projednání přestupku a rozhodnutí o něm.

46. Pojem dotace je tradiční terminologií pro výraz, kterým se označuje poskytování peněžních prostředků zpravidla bez právního nároku (srov. např. MA-DAR, Z. a kol. Slovník českého práva. I. díl. Linde Praha a. s. Právnícké a ekonomické nakladatelství Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1995, str. 253); srov. k tomu též § 14 odst. 1 rozpočtových pravidel a v judikatuře dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2009, č. j. 1 Afs 100/2009-63, uveřejněný pod č. 2332/2011 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (z nějž se dále podává, že je to poskytovatel dotace, kdo svým rozhodnutím stanoví podmínky poskytnutí dotace).

47. Předmětné pohledávky mají původ v tom, že nebyly dodrženy podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (poskytnuté peněžní prostředky) stala nenávratnou. Jinak řečeno, jde o navrácení toho, co bylo dlužníku poskytnuto nenávratně jen pro případ, že dodrží podmínky, k nimž se zavázal. Ještě jinak řečeno, jde o to, aby dlužník vrátil to, co obdržel, jelikož nedodržel to, k čemu se zavázal (co nabídl jako „protihodnotu“ dotace, respektive co přislíbil dodržet, aby byl naplněn účel poskytnuté dotace). Jde tedy o odčerpání prostředků, které si dlužník (coby příjemce dotace) nemůže ponechat, protože následně (po obdržení dotace) nedodržel podmínky, jejichž splnění bylo vyžadováno k tomu, aby poskytnuté peněžení prostředky (dotaci) nemusel vrátit tomu, kdo mu je poskytl. Zjednodušeně řečeno se odvodem za porušení rozpočtové kázně mají poměry vychýlené porušením povinností příjemcem dotace (dlužníkem) navrátit (majetkově) do stavu před poskytnutím dotace.

48. V intencích toho, co bylo o mimosmluvních sankcích postihujících majetek dlužníka [§ 170 písm. d) insolvenčního zákona] shrnuto (též na základě výstupu z literatury) již v usneseních Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 116/2015, 29 NSČR 16/2016, 29 NSČR 82/2016 a 29 NSČR 85/2016, lze uzavřít, že účel odvodu za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, nesměruje k potrestání příjemce dotace, nýbrž k tomu, aby poskytovateli dotace (např. státu nebo vyššímu územněsprávnímu celku) bylo vráceno peněžitě plnění (dotace nebo její část), na které příjemci dotace v konečném důsledku nevznikl nárok (jelikož nedodržel podmínky, za nichž mu dotace nebo její část měla být ponechána). Takový odvod za porušení rozpočtové kázně tedy není „mimosmluvní sankcí“ ve smyslu § 170 písm. d) insolvenčního zákona.

49. K pohledávkám za majetkovou podstatou, které mají povahu daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění [§ 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona].

Zbývá určit, zda odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část)

stala nenávratnou, má v případě, že jde o pohledávku vzniklou po rozhodnutí o úpadku dlužníka, povahu daně, poplatku nebo jiného obdobného plnění [§ 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona].

č. 69

50. K této problematice Nejvyšší soud především uvádí, že v obecném slova smyslu lze daní rozumět zákonem stanovenou povinnou platbu bez nároku na protiplnění, jednostranně odváděnou do veřejného rozpočtu, jejíž prostřednictvím příjemce daně (stát) následně (po výběru) naplňuje svoji funkci. Pojem daň vymezuje (v podobě citované výše) ustanovení § 2 odst. 3 daňového řádu, jde však o vymezení použitelné pro účely daňového řádu („pro účely tohoto zákona“). Nicméně, poměřováno dikcí označeného ustanovení, není odvod za porušení rozpočtové kázně ani peněžitým plněním, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek [§ 2 odst. 3 písm. a) daňového řádu], ani peněžitým plněním v rámci dělené správy [§ 2 odst. 3 písm. c) daňového řádu]. Jakkoli lze klást [v duchu judikatury Nejvyššího správního soudu, na kterou poukazují (jak citováno výše) oba soudy i dovolatel] akcent na to, že právní řád, založený na principech jednoty, racionality a vnitřní obsahové bezrozpornosti, s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, pak jen z toho, že jde o peněžitě plnění (veřejnoprávní pohledávku), při jehož správě se postupuje podle daňového řádu [§ 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu], nebude vždy možné usuzovat, že jde o „daň“ ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona. „Procesní“ charakter definice obsažené v § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu je zřejmý. Ve spojení s omezením takové definice „pro účely tohoto zákona“ (rozuměj pro účely daňového řádu) i s jinak koncipovanou dikcí § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona [jež se odchyluje i od definice daně ve smyslu § 2 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona již tím, že pojmy, „daň“ a „poplatek“, které označené ustanovení souhrnně prohlašuje za „daň“, rozepisuje vedle sebe, a tím, že výslovně nezmiňuje „clo“] je zjevné, že při výkladu pojmu „daň“ pro účely insolvenčního zákona bude převládat především materiální pojetí té které veřejnoprávní pohledávky, jež by mělo zohlednit i to, jak ji charakterizuje relevantní „daňová“ judikatura případně literatura. Dostatečnou korekcí toho, aby nedocházelo k významným odchylkám ve výkladu těchto pojmů pro potřeby insolvenční úpravy, je klauzule o „jiných obdobných peněžitých plněních“ (jako jsou „daně“ a „poplatky“) v § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

51. Takto nastavené meze výkladu odpovídají i tomu, že insolvenční zákon má ve vztahu k daňovému řádu povahu zákona speciálního (jehož uplatnění má v případě dlužníkovy úpadku přednost) ohledně plnění těch funkcí daňového řádu, které se týkají vymáhání daňových pohledávek. To lze dokumentovat i tím, že daňové pohledávky vzniklé před rozhodnutím o úpadku dlužníka musí být přihlášeny do insolvenčního řízení a po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku je zásadně nelze uspokojit jinak, než jak předjímá (podle zvoleného způsobu řešení úpadku dlužníka) insolvenční zákon. Budiž dodáno, že ke stejným závěrům

dospěla judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu již při výkladu vztahu zákona o konkursu a vyrovnání a zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2002, sp. zn. 29 Cdo 95/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2002, pod č. 70, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 730/2004, uveřejněný pod č. 52/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 544/2002, uveřejněný pod č. 76/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

52. Při takto nastaveném pojetí pak Nejvyšší soud (též s přihlédnutím k závěru obsaženému v rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 1 Afs 53/2013-33, citovaném v odstavci [17]) nemá pochyb o tom, že odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, je ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona peněžitým plněním „obdobným daní“. Již v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 ICdo 98/2015, Nejvyšší soud k pohledávkám za majetkovou podstatou uvedl, že má jít o ty pohledávky, jež zjednodušeně řečeno doprovázejí správu a udržování majetkové podstaty dlužníka, a jde tedy o pohledávky, s nimiž je nutno počítat právě proto, že vznikají za trvání insolvenčního řízení pravidelně (včetně daňových pohledávek tvořených daní z přidané hodnoty tam, kde je dlužník plátcem této daně i v průběhu insolvenčního řízení) a jejich přednostní hrazení je svým způsobem nutné (nezbytné) k naplnění účelu a cíle insolvenčního řízení. Tomuto účelu předmětný odvod za porušení rozpočtové kázně též odpovídá, neboť povinnost k vrácení dotace (k uhrazení odvodu za porušení rozpočtové kázně) v dané věci vyplynula z opatření přijatého při správě dlužníkovra podniku, respektive z rozhodnutí insolvenčního soudu o ukončení provozu dlužníkovra podniku (§ 261 insolvenčního zákona).

53. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí změnil [ve shodě s § 243d písm. b) o. s. ř., když dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout] v tom duchu, že v napadeném výroku o věci samé potvrdil rozsudek insolvenčního soudu o určení, že předmětné pohledávky č. 1 až 4 jsou pohledávkami za majetkovou podstatou. Jako prostý pochybení potvrdil Nejvyšší soud v témže duchu i výroky rozsudku insolvenčního soudu o nákladech řízení.

Č. 70

Č. 70

Insolvence, Majetková podstata, Pěstounská péče

§ 168 odst. 2 písm. e) IZ, § 47f zákona č. 359/1999 Sb., § 47z zákona č. 359/1999 Sb.

Pohledávka vzniklá po rozhodnutí o úpadku dlužníka z titulu přeplatku na dávce pěstounské péče není pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

Veřejnoprávní pohledávka, která vznikla po rozhodnutí o úpadku dlužníka, není ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona daní, poplatkem nebo jiným obdobným peněžitým plněním jen proto, že ve smyslu § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu se pro účely daňového řádu rozumí daní peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle daňového řádu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 23/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.23.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. 156 ICm 761/2015, 101 VSPH 357/2015 (KSPL 56 INS 719/2012).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 4. 2015, č. j. 156 ICm 761/2015-18, Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Česká republika – Úřad práce České republiky) domáhal vůči žalované (JUDr. Bc. V. W., jako insolvenční správce dlužnice Z. B.) určení, že jeho pohledávka ve výši 16 303 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu na majetek dlužnice pod sp. zn. KSPL 56 INS 719/2012, je pohledávkou za majetkovou podstatou (bod I. výroku)

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 16. 3. 2012, č. j. KSPL 56 INS 131/2012-B-7, KSPL 56 INS 719/2012-B-3, schválil oddlužení dlužníků S. B. a Z. B. plněním splátkového kalendáře.

[2] Usnesením ze dne 21. 6. 2013, č. j. KSPL 56 INS 131/2012-B-25, KSPL 56 INS 719/2012-B-6, vyloučil insolvenční věc dlužnice k samostatnému řízení pod sp. zn. KSPL 56 INS 719/2012.

[3] Žalobce vyplácel dlužnici v době od července 2013 do prosince 2013 (částkou 2 813 Kč měsíčně) dávky péstounské péče – příspěvek na úhradu potřeb dítěte (dále též jen „dávka péstounské péče“).

[4] Dne 2. 4. 2014, sp. zn. 1524-13-SO, č. j. 82930/14/SO, rozhodl Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Karlových Varech, že dlužnici vznikl přeplatek na dávce péstounské péče ve výši 16 303 Kč (dále též jen „přeplatek“ nebo „pohledávka“) a že dlužnice je povinna přeplatek vrátit (do 31. 5. 2014 na účet úřadu); toto rozhodnutí (dále jen „rozhodnutí z 2. 4. 2014“) nabylo právní moci 19. 4. 2014 a stalo se vykonatelným dne 1. 6. 2014.

[5] Podáním ze dne 20. 10. 2014 uplatnil žalobce pohledávku u žalované (insolvenční správkyne dlužnice) jako pohledávku za majetkovou podstatou dlužnice. Poté, co žalovaná sdělila žalobci, že pohledávku má za vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení, podal žalobce k výzvě insolvenčního soudu (B-23) dne 18. 2. 2015 včasnou žalobu o určení, že pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou.

3. Na tomto základě insolvenční soud – vycházejí z § 168 odst. 2, § 203 odst. 1 a § 203a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení 47d odst. 1, § 47f odst. 1 a § 47z zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, z § 2 a § 242 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, a z § 451 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“) – dospěl k následujícím závěrům:

4. Dávky péstounské péče jsou dávkami státní sociální podpory náležejícími pěstounovi nebo dítěti svěřenému do péstounské péče. Jsou určeny k zajištění potřeb dítěte a pěstouna; vedle nich vzniká jak pěstounovi, tak dítěti nárok též na některé další dávky státní sociální podpory, např. příspěvek na dítě, rodičovský příspěvek. Dítěti svěřenému do péstounské péče náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte v péstounské péči. Příjemce dávky péstounské péče, který přijal dávku nebo její část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem nebo ve vyšší částce, než náležely, nebo jinak způsobil, že dávky péstounské péče byly vyplaceny neprávem nebo v nesprávné výši, tj. dojde k přeplatku, je povinen částky neprávem přijaté vrátit. Nárok na vrácení dávky poskytnuté neprávem nebo v nesprávné výši zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byla vyplacena.

5. V § 2 odst. 3 (daňového řádu) je vymezen pojem „daň“ pro účely tohoto zákona, což má podobný (nikoliv stejný) účel jako legislativní zkratka. Toto vy-

mezení nelze vztahovat na celý právní řád, ale pouze na daňový řád. Použije-li termín „daň“ jiný zákon, nejde o vymezení podle daňového řádu. V § 2 odst. 3 písm. a) (daňového řádu) je pojmu „daň“ podřazeno peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek. V § 2 odst. 3 písm. b) (daňového řádu) je pojmu „daň“ podřazeno peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle daňového řádu.

6. V daňovém řádu je rozlišena tzv. dělená správa procesní a dělená správa věcná (kompetenční). Při dělené správě procesní jde o situaci, kdy při ukládání povinností k peněžitému plnění se postupuje podle „nedaňového“ zákona a při správě jeho placení se postupuje podle daňového řádu; obojí je nicméně v kompetenci jednoho a téhož správního orgánu. Mandát k tomuto přechodu je nutno dovozovat z jiného právního předpisu, nikoli z daňového řádu. Při dělené správě věcné jde o situaci, kdy uložení povinnosti k peněžitému plnění přísluší jinému orgánu než správa placení (či pouze vymáhání) tohoto peněžitého plnění.

7. Pojem „daň“ nelze vykládat rozšiřující formou; takovým výkladem by byl stát upřednostněn zvýhodněním svých pohledávek a byly by narušeny zásady rovnosti a spravedlnosti dané § 5 insolvenčního zákona, Ústavou České republiky i konstantní judikaturou. Právní předpis je nutno vykládat zejména s přihlédnutím k jeho účelu (*ratio legis*), a nikoli pouze z hlediska gramatického (jazykového). Titulem předmětné pohledávky je bezdůvodně vyplacený státní příspěvek, byť by při jeho vymáhání byl použit daňový řád.

8. Byly-li dlužníci vyplaceny dávky péstounské péče, na které jí nevznikl nárok, jde o bezdůvodné obohacení dlužnice (ve smyslu § 451 obč. zák.) a takové pohledávky nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou ani pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Jde o nový dluh dlužnice, vzniklý po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, jehož neuhrazení může být důvodem ke zrušení schváleného oddlužení a k prohlášení konkursu na majetek dlužnice ve smyslu § 418 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

9. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 11. 2015, č. j. 156 ICM 761/2015, 101 VSPH 357/2015-36 (KSPL 56 INS 719/2012):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

10. Odvolací soud dospěl po přezkoumání rozsudku insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

11. Napadený rozsudek je správný jak co do skutkových zjištění, tak co do právní argumentace; s důvody, pro které insolvenční soud nepovažoval předmětnou pohledávku za pohledávku za majetkovou podstatou ani za pohledávku jí na roveň postavenou, se odvolací soud bez výhrad ztotožňuje.

12. Je nesporné, že správní rozhodnutí o přiznání státního příspěvku na péstounskou péči bylo dlužnici vydáno před zahájením insolvenčního řízení a teprve

v jeho průběhu se ukázalo, že po určitou dobu (spadající do doby po zahájení insolvenčního řízení) pobírala dlužnice státní příspěvek neoprávněně. Jelikož pohledávka z titulu přiznaného příspěvku na pěstounskou péči vznikla před zahájením insolvenčního řízení, pak to, že dlužnice po jeho zahájení určitou dobu dávku takto přiznanou pobírala neoprávněně (neboť odpadl zákonný důvod pro její poskytování), nelze hodnotit jinak než jako nový nárok z titulu bezdůvodného obohacení, který však není pohledávkou za majetkovou podstatou či pohledávkou jí postavenou na roveň (byť o ní bylo rozhodnuto ve správním řízení), která by se v insolvenčním řízení uspokojovala v rozsahu a způsobem stanoveným insolvenčním zákonem.

13. Sporná pohledávka (jež vznikla až po zahájení insolvenčního řízení), by mohla být pohledávkou za majetkovou podstatou, kdyby skutečně byla „daní“ či „plněním obdobným jako daň“, což ale není.

14. Rozhodnutí z 2. 4. 2014 je rozhodnutím o vrácení přeplatku na dávce pěstounské péče za dobu po zahájení insolvenčního řízení, a to za dobu od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013; v tomto období dlužnici příspěvek nenáležel, neboť jí byl vyplacen vyšší sirotčí důchod. Jinak řečeno, přeplatek podle tohoto správního rozhodnutí musí dlužnice vrátit, neboť ve výši stanovené v rozhodnutí z 2. 4. 2014 jej pobírala bez zákonného důvodu.

15. Pohledávky vzniklé po zahájení insolvenčního řízení jsou pohledávkami za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 insolvenčního zákona jen tehdy, jsou-li vyjmenovány v odstavci 1 nebo 2 tohoto ustanovení; pohledávka z titulu bezdůvodného obohacení, již je i plnění bez právního důvodu nebo plnění z právního důvodu, který odpadl, v tomto ustanovení ani jinde v insolvenčním zákoně uvedena není.

16. K námitce žalobce, že sporná pohledávka je pohledávkou upravenou právním předpisem veřejného práva, odvolací soud uvádí, že insolvenční zákon upravuje uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka, jež mají původ jak v předpisech veřejného práva (v dané věci v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí), tak v předpisech práva soukromého (např. v občanském zákoníku), a na oba typy pohledávek je nutno nahlížet stejně, bez rozlišování toho, zda jde o pohledávku upravenou právním předpisem veřejného práva.

17. Potud odvolací soud vychází z právního názoru obsaženého v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 2 Afs 81/2004-54 [jde o rozhodnutí uveřejněné pod č. 791/2006 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen „RNSS 791/2006“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího správního soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího správního soudu)], o tom, že právní řád, založený na principech jednoty, racionality a vnitřní obsahové bezrozpornosti, s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty (v dané věci na bezdůvodné obohacení), byť upravené v rozdílných právních předpisech, či dokonce odvě-

vích. Zmíněnému principu by zjevně odporovalo, kdyby na peněžitou pohledávku stanovenou předpisem veřejného práva bylo nahlíženo jinak jen proto, že byla stanovena rozhodnutím správního orgánu v režimu a postupem stanoveným v daňovém řádu (který veškeré pohledávky podle tohoto zákona, jež vznikly rozhodnutím finančního úřadu, pojmenovává jako „pohledávky daňové“ a nepoužívá termín „bezduvodné obohacení“, který však musí být jednotně aplikován na všechny druhy pohledávek, jež mají být v insolvenčním řízení uspokojeny, nebo z něj naopak vyloučeny, bez ohledu na to, že peněžitou pohledávku zakotvuje zákon práva veřejného).

18. Odvolací soud proto shodně s insolvenčním soudem uzavírá, že předmětná pohledávka představuje nový dluh dlužnice, který může být důvodem ke zrušení schváleného oddlužení a k prohlášení konkursu na majetek dlužnice.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda předmětná pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

20. Dovolatel uvádí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že žalobě vyhově, případně aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

21. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatel odvolacímu soudu úvodem vytýká, že se přihlásil i k těm závěrům insolvenčního soudu, jež jsou zatíženy nepřesnostmi. Konkrétně dovolatel poukazuje na to, že v dané věci nejde o „státní příspěvek na výkon pěstounské péče“ (na který insolvenční soud cílí citací § 47d odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) a že „dávky pěstounské péče“ nejsou ani „dávkami státní sociální podpory“; těmi byly jen do 31. 12. 2012. Okruh dávek státní sociální podpory vymezuje § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a již v době přiznání předmětné dávky pěstounské péče toto ustanovení nezahrnovalo „dávky pěstounské péče“; ty jsou s účinností od 1. 1. 2013 včleněny do zákona o sociálně-právní ochraně dětí jako samostatný okruh dávek.

22. Odvolacímu soudu dovolatel též vytýká, že nesprávně vyšel z toho, že dávka pěstounské péče byla dlužnici přiznána před zahájením insolvenčního řízení, poukazuje na to, že insolvenční řízení bylo zahájeno 12. 1. 2012 a rozhodnutí

o přiznání této dávky dlužnici bylo vydáno 8. 3. 2013 (po rozhodnutí o úpadku dlužnice). S tímto dílčím závěrem odvolacího soudu se nelze (dle dovolatele) ztotožnit především proto, že „pohledávka formálně vzniká teprve vydáním rozhodnutí o přeplatku na dávce, respektive jeho vykonatelností“, tedy opět po rozhodnutí o úpadku.

23. Dovolatel však především (rozhodující měrou) oponuje názoru odvolacího soudu, že předmětná pohledávka z titulu přeplatku na dávce pěstounské péče – příspěvku na úhradu potřeb dítěte je pohledávkou z bezdůvodného obohacení podle § 451 obč. zák. Závěrům obsaženým v RNSS 791/2006 lze podle dovolatele obecně přitakat, ve vztahu k projednávané věci jsou však „naprosto nepřiléhavé“. Na podporu úsudku, že závěr obsažený v RNSS 791/2006 je pouze jakousi „tezí“, případně „velmi obecnou zásadou“, odkazuje dovolatel na jiná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (z nichž cituje), konkrétně na „rozhodnutí“ ze dne 22. 8. 2007, č. j. 2 As 88/2006-56 [jde o rozsudek uveřejněný pod č. 1392/2007 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen „RNSS 13921/2007“)], a na „rozhodnutí“ ze dne 28. 5. 2009, č. j. 6 Ads 16/2009-81 [jde o rozsudek uveřejněný pod č. 1916/2009 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen „RNSS 1916/2009“)]. V obdobných souvislostech odkazuje dovolatel také na „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 385/96 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 1998, pod č. 54), z něhož dovozuje, že pokud v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud „minimálně procesně“ oddělil možnost směřovat institut veřejnoprávního se soukromoprávním konstatováním, že „v souvislosti s vymáháním nároku v civilním řízení se přeplatek na dávce nemůže za bezdůvodné obohacení považovat“, není přijatelné, aby se pro účely insolvenčního řízení takový nárok naopak musel považovat za bezdůvodné obohacení.

24. Dovolatel dále argumentuje ve prospěch závěru, že jeho pohledávka je daní, případně obdobným peněžitým plněním ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona. I vzhledem k tomu, že právním titulem vzniku uplatněné pohledávky je správní rozhodnutí podle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a pro exekuci, vybírání a evidenci peněžitých plnění se uplatní postup pro správu daní podle daňového řádu, nesouhlasí s tím, že vymezení pojmu daň v § 2 odst. 3 daňového řádu má podobný, nikoliv stejný účel jako legislativní zkratka a že je lze vztahovat pouze na daňový řád. Je přesvědčen, že pojem daň užitý insolvenčním zákonem je třeba vykládat za použití definice obsažené v daňovém řádu, s tím, že nejde o výklad rozšiřující. V té souvislosti rovněž zdůrazňuje, že při řešení toho, co insolvenční zákon rozumí daní [v § 168 odst. 2 písm. e)], by se měl výklad ubírat materiálním hodnocením věci.

25. Dovolatel rovněž dovozuje, že všechna peněžitá plnění vyplývající ze správního řízení, která jsou v souladu se správním řádem a daňovým řádem vymáhána jako daň, budou moci být uplatněna v insolvenčním řízení jako pohledávky za

majetkovou podstatou, nebo [což bude mnohem komplikovanější a náročnější pro insolvenční soudy a insolvenční správce (a tím spíše pro dlužníky)] povede nemožnost uplatnění takových pohledávek k hromadným návrhům na rušení všech těchto insolvenčních řízení, respektive oddlužení, např. ve smyslu § 418 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

č. 70

III. Přípustnost dovolání

26. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

27. Nejvyšší soud nepřehlédl, že insolvenční řízení na majetek dlužnice v mezidobí pravomocně skončilo (usnesením, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení). V souladu s § 159 odst. 4 a 5 insolvenčního zákona (ve znění rozhodném v době skončení insolvenčního řízení) se tak od skončení insolvenčního řízení považuje předmětný spor za spor o určení pořadí pohledávky pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení a účastníci řízení se dnem skončení insolvenčního řízení stala místo insolvenční správkyně dlužnice, což se promítlo též v označení účastníků a předmětu řízení v záhlaví tohoto rozsudku.

28. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení, zda pohledávka státu z titulu přeplatku na dávce péčovské péče – příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle § 47e písm. a) a § 47z zákona o sociálně-právní ochraně dětí je pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV. Důvodnost dovolání

29. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

30. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

31. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

32. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona o sociálně-právní ochraně dětí, daňového řádu a občanského zákoníku:

§ 5 (insolvenčního zákona)

Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

- a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů;
- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;
- c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;
- d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

§ 168 (insolvenčního zákona)

Pohledávky za majetkovou podstatou

...

(2) Pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou

...

e) daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění, pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty,

...

(3) Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

...

d) mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku,

...

§ 203a (insolvenčního zákona)

(1) V pochybnostech o tom, zda pohledávka uplatněná věřitelem podle § 203 je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170), uloží insolvenční soud i bez návrhu věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky; na návrh insolvenčního správce tak učiní vždy. Žaloba musí být vždy podána proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky uplatněné jako pohledávka za majetkovou podstatou nebo jako pohledávka postavená na roveň pohledávce za majetkovou podstatou ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, považuje se podání, jímž věřitel takovou pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.

(2) Řízení o žalobě podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle § 159 odst. 1 písm. a); ustanovení o popření pořadí přihlášené pohledávky platí obdobně.

§ 47e (zákona o sociálně-právní ochraně dětí)

Okruh dávek pěstounské péče

Dávkami pěstounské péče jsou

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

§ 47f (zákona o sociálně-právní ochraně dětí)

(1) Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležející podle věty první se vyplácí osobě pečující.

...

§ 47z (zákona o sociálně-právní ochraně dětí)

Přeplatky

(1) Příjemce dávky pěstounské péče, který přijal dávku pěstounské péče nebo její část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem nebo ve vyšší částce, než náležely, nebo jinak způsobil, že dávky pěstounské péče byly vyplaceny neprávem nebo v nesprávné výši, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.

(2) Nárok na vrácení dávky pěstounské péče poskytnuté neprávem nebo v nesprávné výši zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byla dávka pěstounské péče vy-

placena. Tato lhůta neplyne po dobu řízení o opravném prostředku nebo o žalobě, po dobu řízení a provádění výkonu rozhodnutí, nebo kdy jsou na úhradu přeplatku prováděny srážky z dávky péstounské péče nebo příjmu nebo kdy jsou placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu.

(3) O povinnosti vrátit dávku péstounské péče nebo její část podle odstavců 1 a 2 rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce, která dávky péstounské péče vyplácí nebo vyplácela naposledy.

(4) Vracené a vymožené prostředky podle odstavce 1 jsou příjmem státního rozpočtu.

§ 2 (daňového řádu)

...

(3) Daní se pro účely tohoto zákona rozumí

a) peněžitě plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,

b) peněžitě plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,

c) peněžitě plnění v rámci dělené správy.

33. Ve výše citované podobě, pro věc rozhodné, platilo § 5 insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice (12. 1. 2012). Ustanovení § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona doznalo po zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice změny jen potud, že s účinností od 1. 1. 2014, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, bylo doplněno o „pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty“, což je ale změna, která nemá vliv na danou věc. Ustanovení § 203a insolvenčního zákona v podobě citované výše bylo vtěleno do insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014. Od 1. 1. 2014 do vydání napadeného rozhodnutí toto ustanovení insolvenčního zákona nedoznalo změn.

34. Ustanovení § 47e, § 47f a § 47z zákona o sociálně-právní ochraně dětí, v podobě citované výše (pro věc rozhodné), byla vtělena do zákona o sociálně-právní ochraně dětí s účinností od 1. 1. 2013 novelou provedenou zákonem č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznalo změn.

35. Ustanovení § 2 daňového řádu platilo v citovaném znění v době zahájení insolvenčního řízení a do vydání napadeného usnesení rovněž nedoznalo změn.

36. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že v předmětné věci nebylo mezi účastníky sporu o tom, že předmětná pohledávka vznikla (až) po rozhodnutí o úpadku dlužnice. Kategorizací pohledávek věřitelů z hlediska možnosti je-

jich uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněném pod č. 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“) [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. V R 54/2012 pak Nejvyšší soud v návaznosti na výklad podaný k přednostním pohledávkám, konkrétně k pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) a k pohledávkám postaveným na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona), uvedl, že:

„Protipólem takto nastavené úpravy pohledávek věřitelů uspokojitelných v insolvenčním řízení jsou pohledávky, které insolvenční zákon z takového uspokojení výslovně vylučuje, ač by jinak patřily mezi pohledávky, jež se (v intencích výše podaného výkladu) uspokojit mohou. Jde o pohledávky vypočtené v § 170 insolvenčního zákona.“

37. V R 54/2012 rovněž Nejvyšší soud vysvětlil, že skutečnost, že pohledávka, která vznikla po rozhodnutí o úpadku dlužníka, není vyloučena z uspokojení podle § 170 insolvenčního zákona, z ní ještě nečiní pohledávku za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 insolvenčního zákona, případně pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou ve smyslu § 169 insolvenčního zákona. Pro poměry dané věci je tudíž úkolem Nejvyššího soudu odpovědět na otázku, zda předmětná pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona (jak tvrdí dovolatel).

38. Nejvyšší soud shledává zjevně nepřipadným poukaz insolvenčního soudu na § 451 obč. zák., když přeplatek vzniklý na dávce pěstounské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí nemá původ v právu občanském (není občanskoprávním nárokem). K tomu lze uvést, že zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje v § 47z postup pro případ vymáhání přeplatku vzniklém na dávce pěstounské péče, pokud příjemce dávky, který přijal dávku pěstounské péče nebo její část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce než v jaké náležela, nebo jinak způsobil, že dávky pěstounské péče byly vyplaceny neprávem nebo v nesprávné výši. Podobně upravený postup pro případ vzniku přeplatku na státem vyplácené dávce pak obsahuje např. § 51 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, či § 62 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, jehož součástí byla do 31. 12. 2012 (před účinností výše citovaného zákona č. 401/2012 Sb.) i úprava dávek pěstounské péče, včetně příspěvku na úhradu potřeb dítěte. I z toho důvodu, že zákon o sociálně-právní ochraně dětí samostatně upravuje postup pro vymáhání přeplatku na dávkách pěstounské péče, je bez dalšího vyloučeno uvažovat o odpovědnosti příjemce dávky podle ustanovení o bezdůvodném obohacení (§ 451 a násl. obč. zák., § 2991 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Z výše uvedeného se však ještě nepodává, že dovolání je důvodné (že žalobou uplatněná pohledávka je opravdu pohledávkou za majetkovou podstatou).

39. V obecném slova smyslu lze daní rozumět zákonem stanovenou povinnou platbu bez nároku na protiplnění, jednostranně odváděnou do veřejného rozpočtu, jejíž prostřednictvím příjemce daně (stát) následně (po výběru) naplňuje svoji funkci. Pojem daň vymezuje (v podobě citované výše) § 2 odst. 3 daňového řádu, jde však o vymezení použitelné pro účely daňového řádu („pro účely tohoto zákona“). Nicméně, poměřováno dikcí označeného ustanovení, není přeplatek na dávce pěstounské péče ani peněžitým plněním, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek [§ 2 odst. 3 písm. a) daňového řádu], ani peněžitým plněním v rámci dělené správy [§ 2 odst. 3 písm. c) daňového řádu]. Jakkoli lze klást [v duchu judikatury Nejvyššího správního soudu, na kterou poukazují (jak citováno výše) odvolací soud i dovolatel] akcent na to, že právní řád, založený na principech jednoty, racionality a vnitřní obsahové bezrozpornosti, s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, pak jen z toho, že jde o peněžitě plnění (veřejnoprávní pohledávku), při jehož správě se postupuje podle daňového řádu [§ 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu], nebude vždy možné usuzovat, že jde o „daň“ ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona. „Procesní“ charakter definice obsažené v § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu je zřejmý. Ve spojení s omezením takové definice „pro účely tohoto zákona“ (rozuměj pro účely daňového řádu) i s jinak koncipovanou dikcí § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona (jež se odchyluje i od definice daně ve smyslu § 2 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona již tím, že pojmy, „daň“ a „poplatek“, které označené ustanovení souhrnně prohlašuje za „daň“, rozepisuje vedle sebe, a tím, že výslovně nezmiňuje „clo“) je zjevné, že při výkladu pojmu „daň“ pro účely insolvenčního zákona bude převládat především materiální pojetí té které veřejnoprávní pohledávky, jež by mělo zohlednit i to, jak ji charakterizuje relevantní „daňová“ judikatura, případně literatura. Dostatečnou korekci toho, aby nedocházelo k významným odchylkám ve výkladu těchto pojmů pro potřeby insolvenční úpravy, je klauzule o „jiných obdobných peněžitých plněních“ (jako jsou „daně“ a „poplatky“) v § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

40. Takto nastavené meze výkladu odpovídají i tomu, že insolvenční zákon má ve vztahu k daňovému řádu povahu zákona speciálního (jehož uplatnění má v případě dlužníkovy úpadku přednost) ohledně plnění těch funkcí daňového řádu, které se týkají vymáhání daňových pohledávek. To lze dokumentovat i tím, že daňové pohledávky vzniklé před rozhodnutím o úpadku dlužníka musí být přihlášeny do insolvenčního řízení a po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku je zásadně nelze uspokojit jinak, než jak předjímá (podle zvoleného způsobu řešení úpadku dlužníka) insolvenční zákon. Budiž dodáno, že ke stejným závěrům dospěla judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu již při výkladu vztahu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, a zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2002,

sp. zn. 29 Cdo 95/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2002, pod č. 70, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 730/2004, uveřejněný pod č. 52/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 544/2002, uveřejněný pod č. 76/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

č. 70

41. K závěrům obsaženým v odstavcích [39] a [40] srov. shodně též argumentaci obsaženou v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 3/2016, odstavce [50] a [51].

42. Již v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 ICdo 98/2015, Nejvyšší soud k pohledávkám za majetkovou podstatou uvedl, že má jít o ty pohledávky, jež zjednodušeně řečeno doprovázejí správu a udržování majetkové podstaty dlužníka, a jde tedy o pohledávky, s nimiž je nutno počítat právě proto, že vznikají za trvání insolvenčního řízení pravidelně (včetně daňových pohledávek tvořených daní z přidané hodnoty tam, kde je dlužník plátcem této daně i v průběhu insolvenčního řízení) a jejich přednostní hrazení je svým způsobem nutné (nezbytné) k naplnění účelu a cíle insolvenčního řízení.

43. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je pravidelnou měsíční dávkou pěstounské péče, která slouží k úhradě potřeb nezletilého nezaopatřeného dítěte svěřeného do pěstounské péče, přičemž do doby dosažení zletilosti se vyplácí osobě pečující (pěstounovi).

44. Společným jmenovatelem dávek upravených mimo jiné výše uvedenými zákonnými předpisy a vyplácených státem je pomoc osobám v obtížné či nestandardní situaci, překonání nepříznivých důsledků životních událostí či zmírnění sociálních a ekonomických rozdílů. Prostřednictvím jejich vyplácení stát naplňuje svoji sociální funkci. Dávky pěstounské péče jsou s účinností od 1. ledna 2013 upraveny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, a nikoliv v zákoně o státní sociální podpoře. Z důvodové zprávy k zákonu č. 401/2012 Sb. se k otázce převezení dávek pěstounské péče ze zákona o státní sociální podpoře do zákona o sociálně-právní ochraně dětí uvádí:

[1] „Dojde k převodu všech dávek pěstounské péče ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, do zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Důvodem je sjednocení právní úpravy (otázka odměňování pěstounů je dnes upravena ve dvou právních předpisech) a také odlišný věcný charakter dávek pěstounské péče od ostatních dávek státní sociální podpory. V souvislosti se záměrem profesionalizovat pěstounskou péči budou dávky v pěstounské péči pojímány jako odměna za poskytovanou službu. Na rozdíl od ostatních dávek státní sociální podpory se ani do budoucna nepředpokládá příjmové či majetkové testování těchto dávek“ [obecná část důvodové zprávy, bod 3.3. Pěstounská péče, varianta 1, písm. e) převod dávek pěstounské péče z režimu zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, úprava příspěvku na úhradu potřeb dítěte].

[2] „Dochází ke sjednocení hmotného zabezpečení pěstounských rodin a převodu dávek pěstounské péče ze systému státní sociální podpory do systému sociálně-právní ochrany. Základní struktura dávek se nemění. Nadále bude poskytován příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Ustanovení se vztahují nejen na pěstouny, ale i na všechny osoby pečující, případně na osoby vedené v evidenci“ [zvláštní část důvodové zprávy k bodu 108 (§ 47e)].

č. 70

Od uvedeného data tak dávky pěstounské péče přestaly být dávkami státní sociální podpory, nikterak se však nezměnila jejich povaha. Nadále jde o dávky vyplácené za účelem podpory dítěte svěřeného do pěstounské péče nebo pěstouna či jeho rodiny.

45. Rozdíl mezi dávkou a daní tkví v tom, že zatímco u daně (či jiného obdobného plnění) jako primární povinnost vzniká osobě zaplatit daň (odvést ji do veřejného rozpočtu) a státu právo tuto daň vymáhat, u dávek osobě vzniká nárok (při splnění zákonných podmínek) na její výplatu vůči státu. Dávky pěstounské péče tedy nejsou daní, naopak – samy mohou být předmětem daně z příjmu (odměna pěstouna), nebo příjmem osvobozeným od daně z příjmu (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče); srov. § 4 odst. 1 písm. h) a i) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

46. V tomto duchu pak za „daň“ nebo peněžitě plnění „obdobné dani“ nelze považovat (posuzováno materiálně) ani případný přeplatek na dávce pěstounské péče. Přeplatek na dávce pěstounské péče neodpovídá účelu, pro který jsou pohledávky za majetkovou podstatou vypočtené v § 168 odst. 2 insolvenčního zákona vydávány z obecného režimu uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení (srov. argumentace v odstavci [42]), na čemž ničeho nemění ani veřejnoprávní povaha pohledávky.

47. Představa dovolatele (srov. odstavec [25]), že všechna peněžitá plnění vyplývající ze správního řízení, která jsou v souladu se správním řádem a daňovým řádem vymáhána jako daň, budou moci být uplatněna v insolvenčním řízení jako pohledávky za majetkovou podstatou, správná není. Veřejnoprávní pohledávka, která vznikla po rozhodnutí o úpadku dlužníka, není ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona daní, poplatkem nebo jiným obdobným peněžitým plněním jen proto, že ve smyslu § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu se pro účely daňového řádu rozumí daní peněžitě plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle daňového řádu.

48. Argumentuje-li dovolatel tím, že nemožnost uplatnění takových pohledávek povede k hromadným návrhům na rušení všech těchto insolvenčních řízení, respektive oddlužení, např. ve smyslu § 418 odst. 1 písm. c) insolvenčního záko-

na, pak přehlíží, že ke stejným důsledkům vede i nově vzniklý (a neuspokojený) dluh na pohledávce za majetkovou podstatou. Ostatně, zjevné jsou i negativní důsledky extenzivního výkladu pojmu „daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění,“ jímž je snížení míry uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů, kterým insolvenční zákon právo přednosti nepřiznává.

č. 70

49. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že pohledávka vzniklá po rozhodnutí o úpadku dlužnice z titulu přeplatku na dávce pěstounské péče – příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle § 47e písm. a), § 47f a § 47z zákona o sociálně-právní ochraně dětí, není pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona.

50. Jakkoli je tedy argumentace odvolacího soudu nepřiléhavá v úsudku, že jde o pohledávku z titulu bezdůvodného obohacení, ve výsledku [co do závěru, že pohledávka z titulu přeplatku na dávce pěstounské péče není pohledávkou za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) ani pohledávkou postavenou jí na roveň (§ 169 insolvenčního zákona)] je napadené rozhodnutí správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 22** Wenn der Angeklagte beharrlich die ihm per rechtsgültigem und vollstreckbarem Gerichtsurteil auferlegte Strafe der Ausweisung (§ 80 des StGB) dadurch vereitelt, in dem er sich weigert, sich dieser zu unterziehen, und wenn ihm infolge einer weiteren Straftat in einem späteren Strafverfahren erneut die Strafe der Ausweisung auferlegt wurde (vergl. die unter der Nr. 20/2011-II., III. Sbd. von Strafsentsch.) veröffentlichte Stellungnahme des Obersten Gerichtshofes, in deren Zusammenhang ihm aufgrund der Aufforderung zur Ausreise gemäß § 350b Abs. 2 der StPO grundlos eine angemessene Frist zur Regelung seiner Angelegenheiten eingeräumt wurde und der Angeklagte binnen dieser Frist eine weitere Straftat begeht, stellt dieser Umstand die Schlussfolgerung nicht in Frage, dass der Angeklagte auch aus subjektiver Sicht das Merkmal des Vergehens gemäß § 337, Abs. 1, Buchst. b) des StGB erfüllt hat, sofern das Gericht bei der Auferlegung der zu vollstreckenden Strafe der Ausweisung, die der Angeklagte missachtet hat, die Bedingungen zur Vollstreckung der Strafe eingehalten hat und der Angeklagte diese nachgewiesenermaßen gekannt hat und sich deren Verletzung zumindest bewusst war.
- Nr. 23** I. Der Kreditvertrag im Sinne des § 211, Abs. 1 des StGB ist ein Kreditvertrag gemäß § 2395 ff. des BGB (bzw. gemäß § 497 ff. von Gesetz Nr. 513/1991 Slg., des bis zum 31. 12. 2013 wirksamen Handelsgesetzbuches). Dieser Vertragsart kann auch ein Vertrag zugeordnet werden, durch den die Parteien gleichzeitig mit dem vereinbarten Kredit zudem eine Sicherungsübereignung des Eigentumsrechts (§ 2040 ff. des BGB, § 553 des BGB) zur Sache, deren Kauf mit diesem Kredit finanziert wird, auf den Kreditgeber (Gläubiger) vereinbaren, wobei der Kreditnehmer (Schuldner) lediglich die Rolle des Verwalters der übereigneten Sache inne hat, und dies bis zum Zeitpunkt, in dem der Schuldner seine gesamte Kreditschuld getilgt hat, anschließend geht die Sache wieder in sein Eigentum über oder wird in dieses zurückgeführt. Es geht daher weder um keine sog. gestundete Zahlung, noch um einen Leasingvertrag, mit dem er jedoch einen hohen Grad der faktischen Ähnlichkeit aufweist und dessen Alternative er in der Praxis darstellt.
- II. Das Prüfungsrecht des Obersten Gerichtshofes in einem Berufungsverfahren (§ 265i, Abs. 3 der StPO), das gegen ein neues, in der gleichen Sache erlassenes Urteil eingelegt wurde, wird von der Unmöglichkeit einer wiederholten Revision eines vorangegangenen Urteils über die Berufung in gleicher Sache eingeschränkt (siehe Entscheidung Nr. 29/2004 Sbd. von Strafsentsch.). Diese Einschränkung bezieht sich jedoch lediglich auf die wiederholte Prüfung der Urteilsprüche (und des Verfahrens), die noch vor dem früheren Urteil des Berufungsgerichts getätigt wurden und von diesem unberührt geblieben sind.
- Wenn der Berufungskläger in der Berufung gegen das neue, in der gleichen Sache erlassene Urteil, die Berufungsgründe und Einwände geltend macht, die auf relevante Weise nicht in der ursprünglichen Berufung angewendet wurden und die sich auf die Urteilsprüche des neuen Urteils und das ihnen vorangegangene Verfahren als Ganzes beziehen, ist der Oberste Gerichtshof verpflichtet, sich mit diesen Einwän-

den zu befassen. Es geht daher um keine Revision der vorangegangenen Berufungsentscheidung, sodass hier die „Unmöglichkeit einer wiederholten Prüfung“ nicht zur Anwendung kommt. Zu solch einer Situation kann es typischerweise in Fällen prozessuale Fragen betreffender Berufungsgründe kommen, wie z.B. beim Abschluss von Richtern von der Urteilsfindung, der Nichtzuständigkeit des Gerichts, welches das angefochtene Urteil erlassen hat oder deswegen, weil dem Angeklagten rechtswidrig kein Verteidiger bestellt wurde, usw. Hierbei ist nicht von Belang, dass sich die Berufungseinwände auch auf den Teil des Verfahrens beziehen, der dem ursprünglichen Urteil in der entsprechenden Sache vorangegangen ist.

Nr. 24

Zur Einstellung der Strafverfolgung aus den in § 172, Abs. 2 Buchst. c) der StPO angeführten Gründen muss die gesetzlichen Voraussetzung erfüllt sein, die im Verhalten des Angeklagten nach Verübung der Straftat besteht, namentlich die Einstellung des Angeklagten zu der von ihm verübten Straftat.

Der Angeklagte muss in seinem Verhalten nach der Straftat den Beweis erbringen, dass ein weiteres Verfahren gegen seine Person überflüssig wäre, wobei solch eine Schlussfolgerung auch dann nicht völlig ausgeschlossen ist, wenn der Angeklagte die Straftat zwar nicht in völligem Umfang eingesteht, aus seinen Äußerungen nach Verübung der Straftat jedoch ersichtlich ist, dass er sich der wesentlichen Umstände bewusst ist, welche die strafrechtliche Verantwortlichkeit für sein Handeln begründen, das er künftig vermeiden muss. Auch in solch einem Fall kann darauf geschlossen werden, dass der Zweck des Strafverfahrens gemäß § 1, Abs. 1 der StPO erreicht worden ist.

Nr. 25

Im Verfahren über eine Straftat, die im gegenseitigen physischen Angriff zweier oder mehrerer Personen besteht (beispielsweise die Straftaten der Körperverletzung gemäß § 146 des StGB oder der Ausschreitung gemäß § 358 des StGB), wobei jede von ihnen in diesem Verfahren die verfahrensrechtliche Position von Angeklagten innehat, kann angesichts der Bestimmung des § 44, Abs. 1 der StPO keine dieser Personen die Rechte eines Geschädigten ausüben. Dies schließt jedoch nicht aus, dass ein in Zusammenhang mit der Verletzung eines der Angeklagten entstandener Schadensanspruch von der Krankenkasse geltend gemacht wird, deren Versicherungsnehmer einer der Angeklagten ist.

Unter einem Mitbeschuldigten im Sinne des § 44, Abs. 1 der StPO ist lediglich solch eine Person zu verstehen, die in einem gemeinsamen Verfahren als Beschuldigter zusammen mit einem anderen Beschuldigten verfolgt wird, der ihr materiellen oder immateriellen Schaden zugefügt haben soll. Die Krankenkasse, die einer Gesundheitseinrichtung die Behandlungskosten eines der Beschuldigten ersetzt hat, nimmt keine solche Position ein.

Der Anspruch der Krankenkasse auf Ersatz der zur Erstattung der Gesundheitsdienstleistungen aufgewendeten Kosten ist ein direkter und separater Anspruch, der aus der Bestimmung des § 55, Abs. 1 von Gesetz Nr. 48/1997 Slg., über die öffentliche Krankenversicherung, im Wortlaut späterer Vorschriften hervorgeht und mitnichten ein abgeleiteter Anspruch, der vom Anspruch der Person auf die Krankenkasse übergehen würde, welche die Verletzung erlitten hat.

Nr. 26

Für den Fall, dass das Berufungsgericht aus Anlass der Berufung gegen ein Urteil entscheidet, es gehe weder um eine klagbare, noch sonstige Straftat und die Sache gemäß § 257, Abs. 1, Buchst. b) der StPO an eine andere, zuständige Behörde weiterleitet, ist es verpflichtet, in der Begründung dieser Entscheidung die Argumente auf die sich die Schlussfolgerung stützt, auf eine Weise anzuführen, die den § 134 Abs. 1 Buchst. d), Abs. 2 der StPO festgelegten Bedingungen entspricht.

Auch für den Fall, dass die Sache zur Verhandlung der Tat als mögliches Vergehen (Ordnungswidrigkeit) weitergeleitet wird, muss sich das Berufungsgericht zur Schlussfolgerung, es handele sich weder um eine klagbare, noch sonstige Straftat, mit sämtlichen, gesetzlichen Merkmalen in Frage kommender Straftaten und mit den Gründen auseinandersetzen, derentwegen solch eine Tat diese Merkmale nicht erfüllt.

Nr. 27

Die Tatsache, dass ein Richter in der Rolle des Geschädigten in einer früheren Strafsache eines Beschuldigten ist, in welcher der Beschuldigte einer Handlung wegen verfolgt wird, durch die er den Richter in der nun beurteilten Sache vorsätzlich und fälschlich der Verübung einer Straftat beschuldigt habe, kann an und für sich nicht die Voreingenommenheit des Richters laut § 30, Abs. 1 der StPO auslösen. Bei der Beurteilung des objektiven Blickpunkts des Verhältnisses des Richters zur behandelten Sache oder Person darf nicht darüber hinweggesehen werden, dass der Richter aus der Verhandlung und Entscheidung der Sache ausgeschlossen ist, wenn begründete Zweifel über seine Unvoreingenommenheit bestehen, weil die Beziehung des Richters zur entsprechenden Sache, deren Beteiligten oder Vertretern einen derartigen Charakter und derartige Intensität erreicht, dass er trotz seiner gesetzlich vorgeschriebenen Pflichten nicht imstande oder unfähig ist, unabhängig oder unparteiisch zu entscheiden (siehe z.B. den Befund des Verfassungsgerichts vom 27. 11. 1996, Akteneichen I. ÚS 167/94).

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 58** Über die Pflicht unterhaltspflichtiger Personen zur Zahlung eines Erstattungsbeitrags zur Versorgung eines im Kinderheim untergebrachten Kindes bis zu 3 Jahren Alter gemäß der Bestimmung des § 44 von Gesetz Nr. 372/2011 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) entscheidet das Gericht in einem zivilrechtlichen Verfahren (§ 7, Abs. 1 der ZPO).
- Nr. 59** In Angelegenheiten des Dienstverhältnisses von Berufssoldaten, die aus der Verletzung des Rechts auf Gleichbehandlung oder des Verbots der Diskriminierung hervorgehen, wenn vom entsprechenden Soldaten ein anderer Anspruch, als auf Schadenersatz (Vermögensschaden) erhoben wird, ist gemäß der Bestimmung des § 10, Abs. 1 des Antidiskriminierungsgesetzes die Zuständigkeit der Gerichte gegeben.
- Nr. 60** Wenn ein Elternteil in einem Verfahren über maßgebliche Angelegenheiten des Kindes (§ 877 des BGB) den Erlass einer vorläufigen Maßnahme beantragt, ist er verpflichtet, eine Sicherheit gemäß § 75b, Abs. 1 der ZPO zu hinterlegen.
- Nr. 61** Der Kläger hat für den Fall Anspruch auf den Ersatz der Verfahrenskosten, wenn er die Klage deswegen zurückzieht, weil der Beklagte die Schuld in einer notariellen Niederschrift samt Einwilligung in die Vollstreckbarkeit anerkannt hat.
- Nr. 62** Eine aktiv legitimierte Person zur Einreichung der Klage auf Aufhebung einer per entgeltlicher Rechtshandlung zur Änderung der Verhältnisse bestellten Dienstbarkeit ist zudem auch die aus der Dienstbarkeit berechtigte Person.
- Nr. 63** Bei der Auseinandersetzung des bei Wirksamkeit von Gesetz Nr. 89/2012 Slg. entstandenen und bei Wirksamkeit von Gesetz Nr. 40/1964 Slg. erloschenen Gemeinschaftsvermögens von Ehegatten geht das Gericht gemäß Gesetz Nr. 89/2012 Slg. vor. Wenn das Gericht bisher unbeglichene Schulden auseinander setzt, die Teil des Gemeinschaftseigentums von Ehepartnern sind, geht es von deren Höhe zum Zeitpunkt der Auseinandersetzung aus. Wenn einer der Ehegatten nach Erlöschen des Gemeinschaftseigentums (Gütergemeinschaft) solch eine Schuld ausschließlich aus seinen eigenen Mitteln beglichen hat, hat er Anrecht auf Ersatz im Sinne des § 742, Abs. 1, Buchst. c) des BGB. Diese Tatsache widerspiegelt sich im Urteilspruch über die Pflicht eines der Ehegatten, dem jeweils anderen einen bestimmten Betrag zum Ausgleich ihrer Auseinandersetzungsanteile zu zahlen. Bei der Auseinandersetzung des Gemeinschaftsvermögens von Ehegatten (Gütergemeinschaft) gemäß Gesetz Nr. 89/2012 Slg. kann das Gericht entscheiden, dass die Anteile (Guthaben) beider Ehegatten am auseinanderzusetzenden Vermögen nicht identisch sind; (sog. Disparität der Auseinandersetzungsanteile).
- Nr. 64** Zweckmäßig aufgewendete Kosten gemäß § 6, Abs. 2, Buchst. d) von Gesetz Nr. 168/1999 Slg., über die Kraftfahrzeug-Haftpflichtversicherung, sind bei der Geltendmachung des Anspruches auf die Versicherungsleistung des Versicherungsgebers aufgewendete Kosten und mitnichten die im Adhäsionsverfahren zur Geltendmachung des Schadenersatzanspruches gegenüber dem Schädiger aufgewendeten Kosten.
- Nr. 65** Ein Kaufvertrag ist nicht allein deswegen wegen „anfänglicher Unmöglichkeit der Leistung“ gemäß § 580, Abs. 2 und § 588 des BGB ungültig, weil der Verkäufer am Tage seines Abschlusses nicht Eigentümer des Kaufgegenstands war.
- Nr. 66** Wenn weder Gesetz Nr. 361/2003 Slg., über das Dienstverhältnis der Angehörigen von Sicherheitstruppen, noch eine andere Rechtsvorschrift eine besondere Rechtsregelung der Regressbeziehung zwischen dem direkten Schädiger und dem Staat, resp. demjenigen enthält, der zum Schadenersatz verpflichtet ist, kann der Staat (d.h. die Tschechische Republik mittels der entsprechenden Sicherheitstruppe)

rechtlich gegen solch einen Schädiger unter Anwendung der allgemeinen Regressregelung gemäß § 2917 des BGB vorgehen.

Nr. 67 Bei der Bestimmung der Höhe der des Auseinandersetzungsguthabens (-anteils) einer Wohngenossenschaft muss grundsätzlich der übliche (Markt-)Wert des Mitgliedsanteils des ehemaligen Genossenschaftsmitglied berücksichtigt werden, zwischen diesem Wert und der Höhe des Auseinandersetzungsguthabens (-anteils) dürfen keine grundlosen Differenzen bestehen.

Nr. 68 Zu Zwecken der Beurteilung, ob eine Forderung oder ein sonstiges Recht des Gläubigers, die zum Insolvenzverfahren angemeldet werden könnten, verjährt oder präkludiert sind, kann die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens im Sinne der Bestimmung des § 109 Abs. 3 des Insolvenzgesetzes verbundene Wirkung oder die mit der Einreichung der Forderungsanmeldung zum Insolvenzverfahren im Sinne der Bestimmung des § 173 Abs. 4, Satz eins des Insolvenzgesetzes verbundene Wirkung nur deswegen ausgeschlossen werden, weil der Insolvenzantrag anschließend als offensichtlich unbegründet abgewiesen wurde; dies gilt ohne Rücksicht darauf, ob das gegenständliche Recht oder die Forderung im Insolvenzverfahren der Insolvenzantragsteller, dessen Insolvenzantrag als offensichtlich unbegründet abgewiesen wurde, oder ein anderer Gläubiger geltend machen konnte oder gemacht hat, (gleichgültig, in welcher Beziehung solch ein Gläubiger zum Insolvenzantragsteller stehen mag).

Nach Abschluss des Insolvenzverfahrens durch eine „sonstige“ Entscheidung über den Insolvenzantrag (§ 142 des Insolvenzgesetzes), hält sich der Ablauf der Verjährungsfrist hinsichtlich einer zum Insolvenzverfahren angemeldeten Forderung aus einem kommerziellen Schuldverhältnis, die vor dem 1. Januar 2014 zu laufen begann, an die Bestimmung des § 405, Abs. 2 des HGB; dieselbe Bestimmung kommt auch bei Ablauf der Verjährungsfrist bezüglich einer Forderung aus einem kommerziellen Schuldverhältnis zur Anwendung, bei der es zur Hemmung der Verjährungsfrist gemäß § 109, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes gekommen ist, ohne dass sie vom Gläubiger zum Insolvenzverfahren angemeldet wurde.

Nr. 69 Die Abgabe wegen Verletzung der Haushaltsdisziplin, kraft derer einem Zuwendungsgeber dessen Zuwendung (oder deren Teil) nur deshalb zurückerstattet werden soll, weil der Empfänger der Zuwendung nicht die Bedingungen eingehalten hat, bei deren Erfüllung die gewährte Zuwendung (oder deren Teil) nicht rückzahlbar geworden wäre, ist keine außervertragliche Sanktion im Sinne des § 170 Buchst. d) des Insolvenzgesetzes.

Wenn es um eine nach dem Insolvenzbeschluss (Konkursbeschluss) entstandene Forderung geht, ist die Abgabe wegen Verletzung der Haushaltsdisziplin, kraft derer einem Zuwendungsgeber dessen Zuwendung (oder deren Teil) nur deshalb zurückerstattet werden soll, weil der Empfänger der Zuwendung nicht die Bedingungen eingehalten hat, bei deren Erfüllung die gewährte Zuwendung (oder deren Teil) nicht rückzahlbar geworden wäre, eine Masseforderung im Sinne des § 168 Buchst. d) des Insolvenzgesetzes. Das Insolvenzgesetz hat in Beziehung zu Gesetz Nr. 280/2009 Slg., Steuerordnung, den Charakter eines Spezialgesetzes (lex specialis – d.h. seine Anwendung im Falle des Konkurses des Schuldners hat Vorrang), bezüglich der Erfüllung derjenigen Funktionen der Steuerordnung, die die Eintreibung von Steuerforderungen betreffen.

Nr. 70 Eine nach dem Insolvenzbeschluss (Konkursbeschluss) des Schuldners entstandene Forderung kraft Überzahlung von Leistungen in der Familienpflege stellt keine Masseforderung im Sinne des § 168, Abs. 2 Buchst. e) des Insolvenzgesetzes dar.

Eine nach dem Insolvenzbeschluss (Konkursbeschluss) des Schuldners entstandene öffentlich-rechtliche Forderung ist im Sinne des § 168, Abs. 2, Buchst. e) des Insolvenzgesetzes (nur deswegen) keine Steuer, Abgabe oder sonstige Geldleistung, weil im Sinne des § 2, Abs. 3, Buchst. b) der Steuerordnung zu Zwecken der Steuerordnung unter der Steuer eine Geldleistung zu verstehen ist, sofern gesetzlich festgelegt ist, dass bei ihrer Verwaltung anhand der Steuerordnung verfahren wird.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 22** When an accused has been continuously obstructing the execution of the punishment of expulsion (Section 80 of the Penal Code) imposed by a final and enforceable judgment of the court by refusing to submit thereto and, in consequence of committing additional criminal activities, another punishment of expulsion was imposed upon the accused by a later judgement (cf. opinion of the Supreme Court published under No. 20/2011-II., III. Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions), in connection with which a commensurate period was unreasonably provided to the accused, based upon a notice to leave the country pursuant to Section 350b(2) of the Code of Criminal Procedure, to arrange their affairs and the accused committed additional criminal activities during this period, this fact does not prevent the conclusion that the accused has fulfilled the characteristics of misdemeanour in accordance with Section 337(1)(b) of the Penal Code also from a subjective point of view, provided that, when imposing the executed punishment of expulsion not respected by the accused, the court observed the conditions for the execution of the punishment, whereas these were demonstrably known to the accused and the accused was at least aware of their violation.
- No.23** I. A credit agreement within the meaning of Section 211(1) of the Penal Code is a loan agreement pursuant to Section 2395 et seq. of the Civil Code(respectively pursuant to Section 497 et seq. of Act No. 513/1991 Coll., the Commercial Code, effective until 31 December 2013).This type of agreement may also include an agreement wherein, in addition to agreeing on credit, the parties agree on securement by transfer of an ownership right (Section 2040 et seq. of the Civil Code, Section 553 of the previously valid Civil Code) to a thing, the purchase of which is funded by the credit, to the lender (creditor), whereas the lendee (debtor) becomes a mere manager of the thing provided to them, namely until the full repayment of the credit amount when the thing shall pass onto or shall be transferred back into their possession. It does not constitute the so-called deferred payment or a lease agreement, to which it bears a high level of factual resemblance and represents its alternative in practice.
- II. The review authority of the Supreme Court in proceedings concerning an appellate review (Section 265i(3) of the Code of Criminal Procedure) lodged against a new decision awarded in the same case is limited by the inability to rereview a previous decision on an appellate review in the same case (see Resolution awarded under No. 29/2004 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). However, this limitation only applies to the rereview of verdicts (and proceedings) that were made prior to the previous decision of the appellate court and remain unaffected thereby. If, in their appellate review lodged against a new decision in the same case, the appellant presents appellate grounds and objections, which were not relevantly raised in the original appellate review and which pertain to the verdicts of the new decision and to the proceedings antecedent thereto as a whole, the Supreme Court shall be obligated to deal with these objections. As this does not constitute a review of a previous decision on an appellate review, the inability of conducting a rereview

shall not be applied. Such a situation may typically arise in cases when appellate grounds concern procedural issues, such as the exclusion of a judge from decision-making, lack of material jurisdiction of the court which awarded the contested decision, the impermissibility of criminal prosecution or the fact that the accused, in conflict with the law, did not have a defence counsel in the proceedings, etc. It is irrelevant whether the appellate objections pertain also to a part of the proceedings that preceded the original decision in the subject matter.

No.24 The discontinuance of criminal prosecution based on the grounds set forth in Section 172(2)(c) of the Code of Criminal Procedure requires the fulfilment of the legal condition consisting in the conduct of the accused after committing the act, which takes into account, in particular, the attitude of the accused to the criminal act committed by them.

By their conduct after committing the crime, the accused must demonstrate that no further proceedings against them are necessary, whereas such conclusion cannot be ruled out completely even in the situation when the accused does not fully confess to committing the criminal activity but it is clear from the manifestations of the accused after having committed the act that they are aware of substantial circumstances establishing criminal liability for their actions, which the accused is to avoid in future. Likewise in such a case, it is possible to deduce the achievement of the purpose of criminal proceedings within the meaning of Section 1(1) of the Code of Criminal Procedure.

No.25 In proceedings concerning a criminal offence, which consists in the mutual physical assault of two or more persons (e.g. the crime of bodily harm pursuant to Section 146 of the Penal Code or of disorderly conduct pursuant to Section 358 of the Penal Code) where each of them is in the procedural position of the accused, none of these persons may exercise the rights of the aggrieved party with regard to the provisions of Section 44(1) of the Code of Criminal Procedure. Nonetheless, this does not prevent the health insurance company, whose insured is one of the accused, to file a claim for damages resulting in connection with the injury of one of the accused.

A co-accused within the meaning of Section 44(1) of the Code of Criminal Procedure shall only mean a person prosecuted within joint proceedings as an accused along with another accused who was to cause damage or non-material injury to such person. The health insurance company, which reimbursed costs to healthcare facilities for the treatment of one of the accused, is not in such position.

The entitlement of the health insurance company to the compensation of the costs expended on paid healthcare services is a direct and separate entitlement arising from the provision of Section 55(1) of Act No. 48/1997 Coll., on Public Health Insurance, as amended, not a derived entitlement that would pass onto the health insurance company from the injured person.

No.26 Where, based on an appeal lodged against a judgement, the appellate court decides that the case does not involve the act constituting the subject of the action or any another criminal offence and assigns the case to another competent body pursuant to Section 257(1)(b) of the Code of Criminal Procedure, in the rationale for the decision, the court shall indicate arguments serving as the basis for the conclusion in order to comply with the conditions stipulated in Section 134(1)(d)(2) of the Code of Criminal Procedure.

Even if the case assigned for the purpose of reviewing the act as a possible infraction, for the appellate court to arrive at the conclusion that the case does not involve the act constituting the subject of the action or any another criminal offence, the

court must deal with all legal characteristics of criminal offences, which come into consideration, as well as with the reasons due to which the act does not fulfil such characteristics.

No.27

The fact that a judge is in the position of the aggrieved party in a previous criminal case of the accused, in which the accused is prosecuted for actions consisting in the purely purposeful and false accusation of the judge hearing the current case of committing a criminal offence, does not by itself lay grounds for the bias of the judge in accordance with Section 30(1) of the Code of Criminal Procedure. When examining the objective aspects of the attitude of the judge to the heard case or the person, it is not possible to omit the fact that the judge is excluded from hearing and deciding the case if reasonable doubts may arise as regards the judge's non-bias because the relationship of the judge towards the subject matter, the parties thereto or their representatives is of such a nature and intensity that the judge would be unable to decide independently and without bias regardless of the obligations stipulated by law (see e.g. finding of the Constitutional Court of 27 November 1996, file No. I. ÚS 167/94).

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 58** Decisions concerning the duty of persons subject to the maintenance obligation to pay a contribution to reimburse the sustenance of a child placed in a children's home for children up to 3 years of age pursuant to the provision of Section 44 of Act No. 372/2011 Coll.(as amended) are made by courts within civil court proceedings (Section 7(1) of the Civil Procedure Code).
- No.59** In cases involving the service relationship of professional soldiers, which arise from the violation of the right to equal treatment or prohibition of discrimination, the competence of the court is given if the soldier files a claim other than for the compensation of damage (non-material injury) pursuant to the provision of Section 10(1) of the Antidiscrimination Act.
- No.60** When a motion for issuing a preliminary measure is filed by one of the parents in proceedings deciding a significant matter of a child (Section 877 of the Civil Code), such parent is obligated to deposit a security in accordance with Section 75b(1) of the Civil Procedure Code.
- No.61** The plaintiff is entitled to the compensation of the costs of the proceedings also in the case when they withdraw an action due to the fact that the defendant has admitted a debt in a notarial record and has consented to its enforceability.
- No.62** The person actively legitimated to lodge an action for the cancellation of servitude established by a onerous legal act based on a change of the situation is likewise the person who is the entitled party with respect to the servitude.
- No.63** When settling the joint property of spouses, which was established during the effect of Act No. 40/1964 Coll. and became extinct during the effect of Act No. 89/2012 Coll., the court shall proceed pursuant to Act No. 89/2012 Coll.
When settling outstanding debts, which form a part of the joint property of spouses, the court shall start from their amount at the time of settlement. If, following the extinction of the joint property of spouses, one of the spouses paid such debt from his/her exclusive resources, such spouse shall be entitled to compensation within the meaning of Section 742(1)(c) of the Civil Code. This fact shall reflect in the verdict imposing an obligation on one of the spouses to pay a certain amount to the other spouse in order to even up their settlement share.
When settling the joint property of spouses in accordance with Act No. 89/2012 Coll., the court may decide that the shares of both spouses in the settled property are not equal (i.e. the so-called settlement share disparity).
- No.64** Pursuant to Section 6(2)(d) of Act No. 168/1999 Coll., on Liability Insurance Caused by Vehicle Operation, purposefully expended costs are costs expended in connection with the filing of an indemnity claim with respect to the insurer, not costs expended within adhesion proceedings when filing a claim for the compensation of injury against the tortfeasor.
- No.65** A purchase contract is not valid due to initial inability of performance pursuant to Section 580(2) and Section 588 of the Civil Code solely because the seller was not the owner of the subject of purchase upon the execution thereof.
- No.66** If neither Act No. 361/2003 Coll., on the Service of Members of the Security Forces, nor any other legislation contain a special legal regulation of the regressive relationship between the direct tortfeasor and the state as the party obligated to compensate damages, the state (the Czech Republic by way of the particular security forces) may demand sanction of such tortfeasor by applying the general regulation of recourse set forth in Section 2917 of the Civil Code.

- No.67** When determining the amount of the settlement share, a housing cooperative shall at all times consider the common (market) value of the membership interest of the former housing cooperative member to ensure that there are no unjustifiable differences between such value and the settlement share amount.
- No.68** For the purpose of assessing whether a creditor's claim or other right, which could have been submitted within insolvency proceedings, have become forfeit or precluded, it is not possible to exclude the effect associated with the initiation of the insolvency proceedings within the meaning of the provision of Section 109(3) of the Insolvency Act or the effect associated with the submission of a claim application in insolvency proceedings within the meaning of the first clause of Section 173(4) of the Insolvency Act only because of the subsequent dismissal of the insolvency petition for being clearly ungrounded. This shall apply regardless of the fact whether the subject right or claim could have been or were exercised within the insolvency proceedings by the insolvency petitioner whose insolvency petition was dismissed as clearly ungrounded, or by another creditor (notwithstanding the creditor's relationship towards the insolvency petitioner).
- After the termination of the insolvency proceedings by "another" decision on the insolvency petition (Section 142 of the Insolvency Act), the end of the period of limitation, which commenced before 1 January 2014 for a claim arising from a commercial contractual relationship and submitted within insolvency proceedings, shall be governed by the provision of Section 405(2) of the Commercial Code. The same provision shall be applied also to the end of the period of limitation with respect to a claim arising from a commercial contractual relationship, the commenced period of limitation of which was discontinued pursuant to Section 109(3) of the Insolvency Act without having been submitted in the insolvency proceedings by the creditor.
- No.69** A payment for budgetary discipline violation, by means of which a subsidy (or a part thereof) is to be returned to the subsidy provider because the subsidy recipient failed to observe the terms and conditions, subject to the fulfilment of which the provided subsidy (or a part thereof) would become non-refundable, is not a non-contractual sanction within the meaning of Section 170(d) of the Insolvency Act.
- In case of a claim arising after the decision on bankruptcy, the payment for budgetary discipline violation, by means of which a subsidy (or a part thereof) is to be returned to the subsidy provider because the subsidy recipient failed to observe the terms and conditions, subject to the fulfilment of which the provided subsidy (or a part thereof) would become non-refundable, is a claim towards the bankruptcy estate within the meaning of Section 168(2)(e) of the Insolvency Act.
- As regards Act No. 280/2009 Coll., the Tax Code, the Insolvency Act has the character of a special law (the application of which has priority in case of the debtor's bankruptcy), namely in relation to the fulfilment of the Tax Code functions concerning the collection of tax claims.
- No.70** A claim arising after the decision on the debtor's bankruptcy as a result of overpayment of foster care benefits is not a claim towards the bankruptcy estate within the meaning of the provision of Section 168(2)(e) of the Insolvency Act.
- A statutory claim arising after the decision on the debtor's bankruptcy is not tax, fee or other similar pecuniary fulfilment within the meaning of the provision of Section 168(2)(e) of the Insolvency Act solely due to the fact that, within the meaning of Section 2(3)(b) of the Tax Code, tax is deemed pecuniary fulfilment for the purposes of the Tax Code, unless the law stipulates that the procedure set forth in the Tax Code should be followed in relation to the administration of the same.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

